

Europeiska unionens officiella tidning

C 277



Svensk utgåva

Meddelanden och upplysningar

femtioandra årgången

17 november 2009

<u>Informationsnummer</u>	Innehållsförteckning	Sida
I	<i>Resolutioner, rekommendationer och yttranden</i>	
	YTTRANDEN	
	Europeiska ekonomiska och sociala kommittén	
	453:e plenarsession den 13 och 14 maj 2009	
2009/C 277/01	Yttrande från Europeiska ekonomiska och sociala kommittén om "Forskning och utveckling: ett stöd för konkurrenskraften"	1
2009/C 277/02	Yttrande från Europeiska ekonomiska och sociala kommittén om "Inverkan av medlemsstaternas rättsliga hinder på EU:s konkurrenskraft" (förberedande yttrande på begäran av det tjeckiska ordförandeskapet)	6
2009/C 277/03	Yttrande från Europeiska ekonomiska och sociala kommittén om "Utbildningsbehoven inför ett samhälle med koldioxidfri energi" (förberedande yttrande)	15
2009/C 277/04	Yttrande från Europeiska ekonomiska och sociala kommittén om "Miljöanpassning av sjötransporter och transporter på inre vattenvägar" (förberedande yttrande)	20
2009/C 277/05	Yttrande från Europeiska ekonomiska och sociala kommittén om "Vägtransporter 2020: Det civila samhällets förväntningar" (förberedande yttrande)	25
2009/C 277/06	Yttrande från Europeiska ekonomiska och sociala kommittén om "Det civila samhällets deltagande i det östliga partnerskapet" (förberedande yttrande)	30
2009/C 277/07	Yttrande från Europeiska ekonomiska och sociala kommittén om "Det civila samhällets medverkan i genomförandet av handlingsplanerna inom ramen för den europeiska grannskapspolitiken i länderna i Södra Kaukasien: Armenien, Azerbajdzjan och Georgien"	37

SV

Pris: 7 EUR

(forts. på nästa sida)

<u>Informationsnummer</u>	Innehållsförteckning (forts.)	Sida
2009/C 277/08	Yttrande från Europeiska ekonomiska och sociala kommittén om "Östersjöområdet: Det organiserade civila samhällets roll för förbättrat regionalt samarbete och en regional strategi"	42

III Förberedande rättsakter

Europeiska ekonomiska och sociala kommittén

453:e plenarsession den 13 och 14 maj 2009

2009/C 277/09	Yttrande från Europeiska ekonomiska och sociala kommittén om "Förslag till Europaparlamentets och rådets direktiv om upphävande av rådets direktiv 71/317/EEG, 71/347/EEG, 71/349/EEG, 74/148/EEG, 75/33/EEG, 76/765/EEG, 76/766/EEG och 86/217/EEG om metrologi" KOM(2008) 801 slutlig – 2008/0227 (COD)	49
2009/C 277/10	Yttrande från Europeiska ekonomiska och sociala kommittén om "Förslag till Europaparlamentets och rådets direktiv om skydd av djur som används för vetenskapliga ändamål" KOM(2008) 543 slutlig – 2008/0211 (COD)	51
2009/C 277/11	Yttrande från Europeiska ekonomiska och sociala kommittén om "Förslag till rådets förordning om införande av ett kontrollsystem i gemenskapen för att säkerställa att bestämmelserna i den gemensamma fiskeripolitiken efterlevs" KOM(2008) 721 slutlig – 2008/0216 (CNS)	56
2009/C 277/12	Yttrande från Europeiska ekonomiska och sociala kommittén om "Meddelande från kommissionen till rådet, Europaparlamentet, Europeiska ekonomiska och sociala kommittén samt Regionkommittén – Bekämpande av avskogning och skogsdegradering för att motverka klimatförändringen och minskningen av den biologiska mångfalden" KOM(2008) 645 slutlig	62
2009/C 277/13	Yttrande från Europeiska ekonomiska och sociala kommittén om "Meddelande från kommissionen till rådet, Europaparlamentet, Europeiska ekonomiska och sociala kommittén samt Regionkommittén – En EU-strategi för bättre nedmontering av fartyg" KOM(2008) 767 slutlig	67
2009/C 277/14	Yttrande från Europeiska ekonomiska och sociala kommittén om "Förslag till Europaparlamentets och rådets direktiv om återvinning av bensinångor steg II, vid tankning av personbilar på bensinstationer" KOM(2008) 812 slutlig – 2008/0229 (COD)	72
2009/C 277/15	Yttrande från Europeiska ekonomiska och sociala kommittén om "Förslag till Europaparlamentets och rådets direktiv om byggnaders energiprestanda (omarbetning)" KOM(2008) 780 slutlig/2 – 2008/0223 (COD)	75
2009/C 277/16	Yttrande från Europeiska ekonomiska och sociala kommittén om "Förslag till rådets direktiv om en skyldighet för medlemsstaterna att inneha minimilager av råolja och/eller petroleumprodukter" KOM(2008) 775 slutlig – 2008/0220 (CNS)	81



I

(Resolutioner, rekommendationer och yttranden)

YTTRANDEN

EUROPEISKA EKONOMISKA OCH SOCIALA KOMMITTÉN

453:e PLENARSESSION DEN 13 OCH 14 MAJ 2009

Yttrande från Europeiska ekonomiska och sociala kommittén om ”Forskning och utveckling: ett stöd för konkurrenskraften”

(förberedande yttrande)

(2009/C 277/01)

Föredragande: **Anna Maria DARMANIN**

Den 27 juni 2008 bad det tjeckiska EU-ordförandeskapet kommittén att utarbeta ett förberedande yttrande om

”Forskning och utveckling: ett stöd för konkurrenskraften”.

Facksektionen för inre marknaden, produktion och konsumtion, som svarat för kommitténs beredning av ärendet, antog sitt yttrande den 24 april 2009. Föredragande var Anna Maria DARMANIN.

Vid sin 453:e plenarsession den 13–14 maj 2009 (sammanträdet den 14 maj) antog Europeiska ekonomiska och sociala kommittén enhälligt följande yttrande:

1. Sammanfattning och slutsatser

1.1 EESK efterlyser en omdefiniering av begreppet konkurrenskraft och anser att långsiktig konkurrenskraft inte längre kan beräknas enbart utifrån mätning av BNP, utan att man måste se till ett bredare perspektiv och ta hänsyn till hållbarhetsfaktorer som sociala, ekonomiska och miljömässiga förhållanden. I det rådande ekonomiska klimatet anser EESK att vi måste börja fokusera på hållbar konkurrenskraft för framtiden.

1.2 Enligt EESK:s uppfattning utgör innovation en viktig del av hållbar konkurrenskraft, eftersom hållbarhet är en process och en åtgärd under utveckling som innovationsinsatser kan bidra till att stärka. Dessutom är forskning och utveckling mycket viktiga led i innovationsprocessen.

1.3 I föreliggande yttrande kartlägger EESK ett antal faktorer som hämmar framsteg inom forskning och innovation. För att kunna komma till rätta med dessa faktorer krävs en långsiktig

strategi och investeringar för framtiden. EESK rekommenderar följande initiativ för att begränsa inverkan av dessa faktorer till ett minimum:

- Harmonisering av innovationsmöjligheter och innovationsprogram inom Europeiska unionen. För närvarande finns en lång rad metoder för att främja innovation inom EU, men dessa är ofta osammanhängande och inte samordnade på ett tydligt sätt. EESK anser därför att större insatser bör göras för att samordna innovationsmöjligheterna inom kommissionen och andra organ som förvaltar innovationsprogram.
- Begränsa överflödigt information till ett minimum och erbjuda ett enklare och mer samordnat sätt att inhämta information om innovations- och forskningsmöjligheter. Kommittén är medveten om att ansträngningar har gjorts för att minska det stora utbudet av splittrad information, men anser att mer bör göras. I synnerhet för små och medelstora företag är det viktigt att informationen är riktad, enkel, effektiv och samordnad.

- Större investeringar i utbildning genom att främja initiativ som Erasmus och Comenius som ger studenter tillgång till utbildning utanför deras ursprungsländer. EESK anser att det är i grundskolan och på gymnasiet som de stora varaktiga förändringarna kan göras. Därför är ovanstående utbildningsprogram viktiga milstolpar i studenternas utbildning.
- Införa företagande som ett led i utbildningsplanen. Entreprenörstänkande är ett viktigt inslag inom både forskning och näringsliv och kan utvecklas genom att utbildningssystemen fokuserar på insatser som främjar ett sådant tänkande.
- Förbättra möjligheterna för unga entreprenörer inom nya högteknologiska processer och områden att överleva ekonomiskt.
- Skapa anställningsvillkor för unga forskare som inte bara ligger på en värdig nivå, utan dessutom är så gynnsamma att de bästa kandidaterna lockas till yrket. EESK är medveten om att skillnader föreligger mellan olika medlemsstater när det gäller villkoren för forskare och framhåller att det krävs gemensamma insatser på EU-nivå för att reda ut situationen.
- Göra alla medlemsstater delaktiga som viktiga parter i innovationsprocessen och fullt ut utnyttja potentialen i EU-27 och inte enbart de mer erfarna aktörerna inom forskning, utveckling och innovation.
- Stärka strukturer som kännetecknas av ett varaktigt erfarenhetsutbyte mellan universitet och näringsliv.

1.4 EESK menar att forskning och innovation inte enbart är en angelägenhet för universitet och specialiserade enheter inom företag, utan en fråga som rör alla. Det finns enorma resurser hos människorna på olika arbetsplatser och begreppet "arbetstagarstyrd innovation" bör utvecklas ytterligare. Konceptet måste beaktas i samarbetet på arbetsplatser, i samband med frågan om livslångt lärande och samarbetet i arbetsråd.

1.5 Enligt EESK:s uppfattning bör den nya Lissabonstrategin efter 2010 inte enbart innehålla mål för medlemsstaternas investeringar i FoTU, utan även ett mål för den andel av BNP som bör avsättas till utbildning, som EESK anser är en viktig katalysator för innovation. Därför rekommenderar EESK följande mål för Lissabonstrategin efter 2010:

- 7 % av BNP till utbildning från grundskola till universitet och högskola.
- 1 % av BNP till offentlig forskning och utveckling.
- 2 % privata investeringar i forskning och teknisk utveckling.

1.6 EESK konstaterar vidare att länder och företag som kännetecknas av en hög grad av hållbar produktion, stark ny teknik och produktionsutveckling med hög miljöeffektivitet kommer att bli mest konkurrenskraftiga i framtiden. EESK anser att EU bör överväga att införa miljöeffektivitetsaspekten i sin utbildnings-, forsknings- och innovationspolitik, näringslivspolitik, transportpolitik, energi- och klimatpolitik samt social- och sysselsättningspolitik och stöder ett stringent och stärkt samarbete mellan olika politikområden.

1.7 Kommittén ser mot bakgrund av den aktuella finansiella och ekonomiska krisen en allvarlig risk: Många företag kan tvingas att minska FoU-verksamheten och införa anställningsstopp, vilket innebär arbetslöshet för nyutexaminerade från universitet och tekniska högskolor. EESK uppmanar därför kommissionen och medlemsstaterna att genom en konjunkturutjämnande anställningspolitik i de statligt stödda forskningsinstituten just i denna svåra krissituation motverka denna hotande arbetslöshet för unga forskare och ingenjörer, och att fortsätta främja motivationen för tekniska och naturvetenskapliga studier.

2. Konkurrenskraft

2.1 EESK anser att det är nödvändigt att ge ny kraft åt EU:s konkurrenskraft genom specifika valmöjligheter och betydligt större resurser och med stöd i all den vetenskapliga och tekniska sakkunskap och infrastruktur som finns inom gemenskapen. Det är enbart genom effektiv samordning mellan en nylanserad innovationspolitik och övrig gemenskapspolitik på en lång rad områden som Europeiska unionen kan hinna ikapp och lägga grunden för en ny utvecklingsmodell som utgår från tillväxtutvecklingen i den egna exportkapaciteten jämfört med de nya tillväxtekonomierna, som kan utnyttja låga arbetskostnader.

2.2 EESK anser att den europeiska konkurrenskraftens fokus bör vidgas och inte enbart omfatta medlemsstaternas BNP. Därför krävs ett mer övergripande perspektiv med betoning på hållbar konkurrenskraft. Det finns olika metoder för att uppnå detta som kan användas som redskap. I Paradiso-projektets referensdokument (som utarbetats av medlemmar i Romklubben) uppmärksammas ett antal sådana metoder. Enligt EESK:s uppfattning är det nödvändigt att anta en ny strategi som även beaktar befintliga redskap. Denna nya strategi bör innefatta begrepp som hållbara sociala tillämpningar, hållbara ekonomiska scenarier och hållbarhet för vår planet.

2.3 Med tanke på den ekonomiska tillbakagången i den industrialiserade världen och de negativa prognoserna för EU:s ekonomi är det kommitténs ambition att bistå i arbetet med att kartlägga åtgärder som kommer att bli nödvändiga för att hantera denna kris. Av den anledningen välkomnar EESK det tjeckiska ordförandeskapets begäran om ett förberedande yttrande om forskning och utveckling till stöd för konkurrenskraften.

2.4 I den negativa fas vi nu befinner oss är kommittén övertygad om att enbart de företag kan överleva och snabbt återhämta sig som kan klara konkurrensen på en marknad som präglas av högkvalitativa traditionella produkter och högteknologi. Den enda möjligheten att skapa garantier för framtiden är genom större insatser inom forskning och innovation. Det är uppenbart att de som har investerat i forskning tidigare nu råder över de strukturer och mänskliga resurser som krävs och därför också har bättre förutsättningar att hantera krisen i ett tidigare skede och på ett mer framgångsrikt sätt än de som har försummat detta åtagande.

3. Forskning, utveckling och innovation

3.1 Kommittén är medveten om att forskning och utveckling är drivkrafter bakom innovation. Det är viktigt att vidta åtgärder för att främja industriell innovation i denna ytterst känsliga fas som Europa nu genomgår. För att kunna hantera den ekonomiska nedgången och den ökande recessionen anser EESK att det är nödvändigt att sätta igång en innovationsprocess i syfte att driva på utvecklingen och skapa en "reell faktor för konkurrenskraften" med utgångspunkt i ett antal grundläggande pelare. Tanken är att dessa på ett effektivt sätt kan omforma det europeiska industriella systemet genom att aktivt utnyttja fördelarna med den utvidgade inre marknaden. Dessa pelare är

- forskning, innovation och entreprenörskap,
- investeringsstöd,
- ett starkt och förnyat åtagande på utbildningsområdet.

3.2 Det är nu uppenbart att det har gjorts enorma satsningar på forskning och innovation inom EU. Icke desto mindre krävs ytterligare investeringar för att kunna uppfylla de behov som uppstår till följd av den djupa krisen. EESK skulle gärna se större insatser för att kommersialisera de innovationsresultat som uppnåtts genom forskningsprogrammen. Vidare förespråkar EESK ökad insyn i anslagstilldelningsprocessen och utvärderingsprocessen.

3.3 Europeiska kommissionens ekonomiska återhämtningsplan fungerar också som en drivkraft för innovation. Ett bevis för det är tilldelningen av framtida anslag till initiativet för miljövänliga bilar, initiativet för energisnåla byggnader i Europa och initiativet för framtidens fabriker. Alla dessa initiativ syftar till att främja forskning inom dessa tre områden, som har påverkats av den ekonomiska krisen.

3.3.1 I Europa har stora satsningar gjorts i strukturer för att främja forskning och teknisk utveckling (FoTU), vilket framgår av antalet befintliga strukturer och program inom de olika centrala nationella och regionala systemen.

4. Kunskapstriangeln

4.1 För att innovation, forskning och teknisk utveckling ska leda till resultat i industrin är det uppenbart att de tre komponenterna i kunskapstriangeln på ett effektivt sätt måste aktiveras genom hela processen.

4.2 EESK anser att en grundläggande målsättning blir att uppnå en hög samarbetsnivå mellan offentlig och privat forskning samt universitet och näringsliv för att skapa en "god cirkel" för den europeiska konkurrenskraften.

4.3 Ett särskilt yttrande om de här frågorna har nyligen utarbetats med titeln "Samarbete och kunskapsöverföring mellan forskningsorganisationer, näringslivet samt små och medelstora företag – en viktig förutsättning för innovation" (INT/448). Syftet med yttrandet är att ingående undersöka den nuvarande fasen och de uppnådda resultaten och perspektiven genom att fästa uppmärksamhet vid de hinder som ska undanröjas genom snabb och effektiv kunskapsöverföring mellan två världar som alltför länge har varit alltför långt ifrån varandra och inte har fört någon dialog.

4.4 Inom denna samarbetsram mellan vetenskapsvärlden och industrin har EESK gett sitt stöd till och välkomnat inrättandet av forskningskonsortier med gemensam offentlig och privat finansiering. Ett sådant exempel är det system som föreslås i de nya gemensamma teknikinitiativen. Kommittén har uttalat sig positivt om det och manat till ett snabbt genomförande och stor spridning⁽¹⁾. Kommittén har förespråkat en utvidgning av dessa initiativ till andra sektorer, eftersom de inte enbart ger ramarna för de offentlig-privata partnerskapen och en rättvis anslagsfördelning redan från början, utan även erbjuder universitet, offentliga och privata forskningscentrum och vetenskapsorgan möjligheter att ingå i verksamheten.

4.5 I det här sammanhanget skulle EESK vilja upprepa ett angeläget krav från ett tidigare yttrande (INT/335) på ett aktivt redskap för att samordna och konsolidera förbindelserna mellan universitetsvärlden och näringslivet. Detta har redan fått sin form i det Europeiska tekniska institutet (ETI). Kommittén anser att det är mycket angeläget att institutet uppnår full kapacitet genom tilldelning av nödvändiga finansiella och mänskliga resurser.

4.6 Kommittén anser att en sådan gemensam samordning på teknikområdet genom genuint samarbete och dialog mellan universitet och näringsliv är nödvändig. Detta är den avgörande faktorn för att utveckla den typ av innovativa produkter och processer som krävs för konkurrenskraften i EU:s näringsliv.

5. Hinder för ett effektivt utnyttjande av forskning, utveckling för innovation

5.1 För att få en mer adekvat uppfattning om Europas nuvarande ställning på innovationsområdet måste vi analysera de faktorer som hindrar åtgärder för att stimulera innovation.

5.2 EESK ser en uppsättning sådana hinder som mer traditionellt kan beskrivas på följande sätt:

- Utbildningsinstitut är mindre benägna att uppmuntra ungdomar att slå in på forskarbanan.

(1) EUT C 204/19 av den 9.8.2008; EUT C 44/11 av den 16.2.2008; EUT C 44/15 av den 16.2.2008; EUT C 44/19 av den 16.2.2008; EUT C 44/22 av den 16.2.2008.

- De dåliga villkor som unga forskare i Europa erbjuds jämfört med deras kolleger i andra länder som USA och även jämfört med andra yrken avskräcker många duktiga unga forskare.
- Forskningsinstitutioner är inte lika medvetna om näringslivets ekonomiska krav.
- Näringslivet utnyttjar inte nödvändigtvis de innovationsmöjligheter som kartlagts inom forskningsinstitutioner.

5.3 På ett djupare plan ser EESK ytterligare ett antal negativa faktorer:

- Entreprenörstänkande uppmuntras inte och är inte i tillräcklig utsträckning föremål för utbildning i den europeiska kulturen. Detta gäller redan i grundskolan. Stödet för unga entreprenörer och de ekonomiska förutsättningarna och möjligheterna för nya högteknologiska företag att överleva de första fem åren är ytterst begränsade och ger inte tillräckliga incitament.
- Den akademiska kulturen bidrar eventuellt inte till den typ av forskning som främjar konkurrenskraften.
- Företagskulturen präglas eventuellt inte av en vilja att utforska möjligheter till förändring och proaktivitet.
- Mindre deltagande i innovationsprogram, forskning och utveckling från ett antal EU-medlemsstaters sida, i synnerhet de tolv länder som nyligen blev medlemmar.

6. Yrkesutbildning – en viktig faktor för innovation och konkurrenskraft

6.1 Tillgången till mänskliga resurser med hög yrkeskompetens och utbildningsmöjligheter som åtminstone motsvarar de högsta internationella normerna, är en förutsättning för att man ska kunna omvandla de program och prioriteringar som fastställts på gemenskapsnivå till en stark konkurrenskraft.

6.2 Det mänskliga kapitalet är utan tvekan den viktigaste resursen för forskning och utveckling. Europeiska unionen har ända från början varit medveten om vikten av att inkludera utbildning och kultur i den europeiska integrationsprocessen. I artikel 127 i Romfördraget (artikel 150 i EG-fördraget) konstateras följande: "Gemenskapen skall genomföra en yrkesutbildningspolitik som skall understödja och komplettera medlemsstaternas insatser, samtidigt som gemenskapen fullt ut skall respektera medlemsstaternas ansvar för yrkesutbildningens innehåll och organisation."

6.3 Fram till 1980-talet gavs många avsiktsförklaringar, men få praktiska åtgärder vidtogs på området yrkesutbildning. Denna trend vändes i och med inrättandet av Eurydice, det officiella nätverket för att samla in, övervaka och sprida information om utbildningssystem och utbildningsstrategier i EU. År 1985 fastställdes en rättslig grund för utbildningspolitiken, i vilken begreppet "yrkesutbildning" gavs en bred tolkning för att täcka alla former av förberedande utbildning inför ett yrke, hantverk eller arbete, inklusive högre utbildning.

6.4 Detta kan ses som den tidpunkt när utbildningsfrågan började prioriteras inom ramen för gemenskapspolitiken och förverkligades i form av de första gemenskapsprogrammen (Comett, Erasmus och Lingua för högre utbildning samt Petra, Eurotacet och Force för yrkesutbildning).

6.5 Deras inverkan på utbildningens roll på gemenskapsnivå kan illustreras med Erasmus som, trots vissa inledande hinder i några medlemsstater, under en tjugoårsperiod har gjort det möjligt för närmare 1 500 000 ungdomar och 250 000 lärare att under en tid studera eller undervisa vid ett universitet utomlands. Detta har haft en positiv inverkan på utvecklingen av hela den europeiska integrationsprocessen.

6.6 Efter en lång period med förslag rörande alla utbildningsnivåer från grundskola till universitet inom ramen för Lissabonstrategin, fastställde Europeiska rådet i mars år 2000 det strategiska målet att Europeiska unionen ska bli "världens mest konkurrenskraftiga och dynamiska kunskapsbaserade ekonomi". Detta följdes av att Europeiska rådet under sitt möte i Barcelona år 2002 på nytt framhöll denna viktiga roll och ställde upp målet att göra EU:s utbildningssystem till "kvalitetsreferens för hela världen senast 2010".

6.7 EESK är medveten om att forskarbanan enbart lämpar sig för mycket begåvade unga människor. Därför är det viktigt att dessa människor lockas till forskaryrket. Forskare, universitet och samhället i stort har investerat i utbildning och utveckling av fackkunskap. Av den anledningen är det av största vikt att den politik som förs inte enbart leder till maximala investeringar, utan även säkerställer att investeringarna inte är förgäves. Dessutom är långsiktig planering av anslag till forskningsinstitut en nödvändighet. Dessa stimulansåtgärder har redan beskrivits i ett tidigare EESK-dokument (?).

7. De små och medelstora företagens perspektiv

7.1 För små och medelstora företag finns ytterligare hämmande faktorer, och EESK anser att den främsta faktorn är att dessa företag inte har tillräckliga resurser för att kunna investera i forskning och utforska innovativa idéer och forskningsmöjligheter. Det finns olika typer av möjligheter, men överflödet av information och möjligheter är i sig ytterligare en hämmande faktor eftersom det skapar distans.

7.2 Eftersom de små och medelstora företagen är mycket talrika och har stor betydelse för uppkomsten av nya arbetstillfällen, framhåller EESK ändå vikten av att skapa bättre förutsättningar för dessa företag att direkt delta i EU-initiativ på området forskning och innovation, i enlighet med de viktiga åtgärderna i Kapacitet-programmet inom sjunde ramprogrammet.

(?) EUT C 110/3, av den 30.4.2004.

7.3 De små och medelstora företagens deltagande försvåras ofta av att det saknas förfaranden som är anpassade till dessa företags storlek, en faktor som – tillsammans med det riskkapital som krävs under etableringsperioden – är huvudorsaken till att dessa företag har svårt att delta. Medan de stora företagen har den organisationsuppbyggnad och information som krävs för att lämna in ansökningar om programfinansiering, avstår små företag ofta från att göra detta när de ställs inför den enorma byråkrati som det innebär att lämna in en ansökan, förbereda kontrakt och sköta den administration som därpå följer.

7.4 Allt detta gör det svårt att nå det mål som EESK ställt upp i alla sina yttranden om de små och medelstora företagens deltagande, även om dessa har en enorm innovationspotential. EESK efterlyser än en gång en förenkling av bestämmelserna om små och medelstora företags deltagande. De har en betydande kreativ potential och utgör en väsentlig faktor på grund av sina nära förbindelser med det civila samhället och dess förväntningar och krav på nya produkter.

8. Ytterligare kommentarer

8.1 Kommittén håller helt med om att omfattande åtaganden i fråga om att stödja forskning och innovation utgör en viktig del av alla moderna ekonomier, men vi får inte glömma att själva processen måste grunda sig på en strikt miljövänlig produktion, ett omfattande skydd av våra värdesystem och ett starkt försvar av den europeiska sociala modellen.

8.2 För att vi ska kunna förverkliga en ny politik som grundar sig på forskning och innovation och för att det europeiska systemet på nytt ska kunna bli konkurrenskraftigt i förhållande till andra långt utvecklade ekonomier och tillväxtekonomier, måste vi göra ett strategiskt åtagande och kraftigt öka både de mänskliga och ekonomiska resurserna så att EU kan nå en hög nivå av vetenskaplig kompetens globalt sett.

8.3 EESK betonar också att förutsättningen för innovation och konkurrenskraft är lämplig yrkesutbildning och annan utbildning som tillhandahålls av läroanstalter som omfattar allt från grundskolor till universitet, så att ungdomar uppmuntras att välja vetenskapliga yrken, vilket skulle garantera mänskliga resurser med en hög grad av yrkeskunnsighet och motivation, grundad på utbildningsmöjligheter som motsvarar de högsta internationella normerna.

8.4 Kommissionsledamoten med ansvar för ekonomiska och monetära frågor, Joaquín Almunia, har informerat de 27 medlemsstaterna om "den ekonomiska interimsprognoisen", vilken har gett upphov till stor oro. I prognosen bekräftas att Europa står inför en djup recession, med en genomsnittlig minskning av BNP på 1,8 %. När det gäller länderna i euroområdet är prognosen lika oroande för de länder som alltid har utgjort drivkraften för EU:s ekonomi, t.ex. Tyskland (- 2,3 %). Irland har drabbats hårt av den

ekonomiska krisen (- 5 %), liksom också Spanien och Italien (- 2 %) och Frankrike (- 1,8 %). Enligt prognosen kommer nedgången i BNP inom EU att få katastrofala följder för sysselsättningen, och ge en arbetslöshetsgrad på 8,2 % med 3,5 miljoner förlorade arbetstillfällen och ett offentligt underskott som i 12 av de 27 medlemsstaterna kommer att överskrida den gräns på 3 % som fastställdes genom Maastrichtfördraget, och vara extra stort i Irland (11 %), Spanien (6,2 %) och Frankrike (5,4 %).

8.5 Dessa uppgifter offentliggjordes i januari 2009, men förefaller redan att ligga långt från verkligheten i dag. Kommissionsledamoten har redan behandlat denna fråga vid ett flertal tillfällen och slagit larm om den stegvisa och stadiga försämringen av ekonomin och om prognoserna om att 6 miljoner arbetstillfällen kommer att gå förlorade fram till år 2010. I ett anförande för EESK konstaterade kommissionsledamot Joaquín Almunia att man mot bakgrund av de senaste uppgifterna kommer att bli tvungna att justera ned den ekonomiska prognosen från januari.

8.6 För att få en uppfattning om den klyfta som fortfarande existerar och avståndet till det mål som krävs för en ekonomisk återhämtning på gemenskapsnivå, behöver vi bara jämföra de investeringar som gjorts i EU med motsvarande investeringar i Förenta staterna. Förenta staterna har konsekvent investerat 3 % av BNP i forskning, medan Europeiska unionen investerar mindre än 2 % och vissa medlemsstater långt under det mål på 3 % som fastställdes genom Lissabonstrategin. I dagsläget under denna nya period av ekonomisk nedgång förefaller till och med detta mål helt otillräckligt kvantitativt sett.

8.7 Detta negativa scenario visar tydligt hur mycket unionen släpar efter och hur stora ansträngningar som krävs för att den på nytt ska kunna bli tillräckligt konkurrenskraftig i en situation där det internationella industriscenariot snabbt förändras, huvudsakligen på grund av tillväxtekonomierna.

8.8 Unionen bör därför kunna utnyttja de positiva resultaten av investeringar i kunskap (forskning och utveckling, utbildning, yrkesutbildning) och tillväxten i de industrialiserade ekonomierna till att förbättra sin konkurrenskraft, och beslutsamt arbeta i denna riktning.

8.9 Olika rapporter visar att företagen får ut mer av sin forskning om de samarbetar med arbetstagarna, utvecklar deras kompetens och organiserar arbetet på ett sådant sätt att arbetstagarnas idéer kan utvecklas och omvandlas till konkreta strategier för företaget.

8.10 Arbetstagarstyrd innovation har gett företagen en bättre ställning och inneburit stora inbesparingar för företagen samt ökat deras konkurrenskraft. Detta koncept måste stödjas, och kan komma till nytta då vi talar om att inte arbeta hårdare, utan "smartare".

Bryssel den 14 maj 2009

Europeiska ekonomiska och sociala kommitténs
ordförande

Mario SEPI

Yttrande från Europeiska ekonomiska och sociala kommittén om ”Inverkan av medlemsstaternas rättsliga hinder på EU:s konkurrenskraft”

(förberedande yttrande på begäran av det tjeckiska ordförandeskapet)

(2009/C 277/02)

Föredragande: **Joost van IERSEL**

I en skrivelse av den 27 juni 2008 begärde Alexandr Vondra, vice ministerpresident i Tjeckien med ansvar för Europafrågor, på det tjeckiska ordförandeskapets vägnar att Europeiska ekonomiska och sociala kommittén skulle utarbeta ett förberedande yttrande om

”Inverkan av medlemsstaternas rättsliga hinder på EU:s konkurrenskraft”.

Facksektionen för inre marknaden, produktion och konsumtion, som svarat för kommitténs beredning av ärendet, antog sitt yttrande den 24 april 2009. Föredragande var Joost van IERSEL.

Vid sin 453:e plenarsession den 13–14 maj 2009 (sammanträdet den 14 maj) antog Europeiska ekonomiska och sociala kommittén följande yttrande med 198 röster för, 4 röster emot och 10 nedlagda röster.

1. Slutsatser och rekommendationer

1.1 Inre marknaden är ett övergripande politiskt mål och syftar till att främja ekonomisk tillväxt och sysselsättning och att skapa hållbar utveckling. Den är av central betydelse för den europeiska integrationsprocessen. Inre marknaden är också mycket framgångsrik eftersom den har avlägsnat ett synnerligen stort antal rättsliga hinder till förmån för medborgarna, konsumenterna, företagen och samhället i stort ⁽¹⁾. Rättssäkerheten utgör en grundläggande princip i detta sammanhang.

1.2 Tvärtemot vad som brukar sägas att inre marknaden är fullbordad kräver dock den ekonomiska dynamiken fortlöpande ansträngningar för att en verklig inre marknad för offentliga och privata ekonomiska aktörer ska kunna skapas över hela EU. Dessutom har EU-lagstiftningen ännu inte åstadkommit en effektiv inre marknad på sådana viktiga områden som finans och energi. I nuvarande situation finns det ett akut behov av en effektiv rättslig ram för finanssektorn.

1.3 Under nutidens allvarigaste konjunkturedgång och mot bakgrund av den djupa systemkrisen på finansmarknaderna är det nödvändigt att återskapa tilltron till och förtroendet för Europa. För att klara av krisen måste de nuvarande politikinsatserna ses över, framför allt inom den finansiella sektorn. För att avvärja risken för protektionism och åternationalisering av politikområden och skydda de öppna marknaderna i och utanför EU, måste EU så fort som möjligt fastställa en tydlig politisk kurs. EESK uppmanar rådet och medlemsstaterna att kontinuerligt och aktivt motverka protektionism och en fragmentering av marknaden.

⁽¹⁾ För en översikt över de återstående hindren för den inre marknaden, se den studie som EESK:s observationsgrupp för inre marknaden har utarbetat: http://www.esc.europa.eu/smo/news/index_en.asp (finns ej översatt till svenska).

1.4 Åtgärder för att lindra krisens konsekvenser i form av direkt statligt stöd till eller statligt ägande av banker samt särskilda skattemässiga och finansiella incitament får – hur motiverade de än kan förefalla i den kris vi nu befinner oss i – inte tillåtas undergräva de mål på medellång och lång sikt som unionen enats om eller äventyra redan existerande framgångsrika ramvillkor, inklusive bestämmelser om undsättnings- och omstruktureringsstöd, eftersom detta annars skulle möjliggöra en omfattande snedvridning av konkurrensen. Samtidigt är det viktigt att dra lärdom av krisen när det gäller vilka bestämmelser och ekonomiska åtgärder som behövs för att uppnå en hållbar utveckling på lång sikt.

1.5 Den mycket branta ekonomiska nedgången kräver ett stabilt, motståndskraftigt och rättvist klimat för de europeiska företagen och arbetstagarna för att den ekonomiska tillväxten, nyskapandet, sysselsättningen, den sociala utvecklingen och en hållbar utveckling ska kunna främjas. Lissabon- och Göteborgsgendorna ⁽²⁾ förblir en hörnsten för tillväxt och sysselsättning samt för att främja livskraft och innovation både inom EU och globalt.

1.6 I detta avseende är det utomordentligt viktigt att lagstiftningen och alla övriga relevanta initiativ på EU-nivå förbättras, liksom kvaliteten på införlivandet och tillämpningen såväl i medlemsstaterna som på regional nivå. Huvudaktörerna, dvs. kommissionen, Europaparlamentet, rådet och medlemsstaterna själva, måste vara fast beslutna att hålla fast vid dessa målsättningar.

1.7 Utöver myndigheterna måste även företagen och företagsorganisationerna samt arbetsmarknadsparterna och det organiserade civila samhället arbeta för goda styresformer och känna att också de har ett ansvar under hela processen.

⁽²⁾ Europeiska rådets toppmöte i Göteborg i juni 2001 tillförde en miljömässig dimension till Lissabonagendan.

1.8 Den europeiska integrationen främjas också av sådana nya initiativ som "den nya metoden" och 2008 års "varupaket" samt minskad omotiverad byråkrati och erkännandet av yrkeskvalifikationer.

1.9 Den senaste utvecklingen ger ytterligare stöd åt den ståndpunkt som kommittén sedan länge har intagit att kommissionen i egenskap av fördragets väktare bör beviljas större anslag – i stället för att utsättas för hinder, vilket ofta är fallet – för att på ett effektivt sätt kunna säkerställa att nationell lagstiftning stämmer överens med rättsliga krav som man enats om på EU-nivå.

1.10 Tjänstedirektivet, som ska genomföras under 2009, kommer att skapa nya möjligheter som gynnar medborgarna och företagen. Genom en effektiv övervakning måste man dock se till att de sociala standarderna, kvalitets-, miljö- och säkerhetsstandarderna inte sänks.

1.11 Undanröjandet av rättsliga hinder, och det sätt på vilket detta görs, förutsätter – i synnerhet i dag – en förbättrad kommunikationsstrategi såväl på EU-nivå som i medlemsstaterna. Sådan kommunikation måste främja EU:s trovärdighet och öka medborgarnas och företagens tilltro samt minska deras EU-skepsis.

1.12 Genom att avlägsna rättsliga hinder, förbättra lagstiftningen och enas om ramvillkoren inom EU, förstärks unionens ställning i förhandlingarna med andra handelsblock, i WTO och under Doharundan.

1.13 Slutligen visar EU:s historia att svåra tider också kan leda till en positiv utveckling. Krisen under 1970-talet och början på 1980-talet stärkte den politiska viljan att skapa en ekonomisk och monetär union, och den ledde till att man år 1985 antog Europeiska enhetsakten som utgjorde grunden för "Europe 1992", som i sin tur ledde till fullbordandet av inre marknaden.

2. Bakgrund

2.1 Detta förberedande yttrande om "Rättsliga hinder för konkurrenskraften", som EESK utarbetar på begäran av det tjeckiska ordförandeskapet, fokuserar på skapandet av en inre marknad utan (omotiverade) administrativa hinder och med bättre lagstiftning. Inre marknaden handlar om att erbjuda EU:s medborgare och företag säkra och trygga rättsliga ramvillkor med avseende på fri rörlighet för personer, varor, tjänster och kapital i hela EU.

2.2 I sitt arbetsprogram koncentrerar sig det nuvarande (tjeckiska) ordförandeskapet särskilt på ett korrekt genomförande av tjänstedirektivet vid rätt tidpunkt och en fortsatt avveckling av handelshindren mellan medlemsstaterna, i enlighet med översynen av strategin för inre marknaden. Dessa målsättningar bör betraktas ur ett vidare perspektiv, dvs. gentemot de nationella reformprogrammen och Lissabonstrategin, inklusive dess översyn och en eventuell anpassning år 2010.

2.3 Samma ramar omfattar förhållandet mellan bättre lagstiftning⁽³⁾, den förbättrade användningen av konsekvensanalyser och det fortlöpande arbetet med att genomföra och utvärdera de åtgärder som vidtas för att minska de administrativa bördorna för företagen samt stöd för en rättsakt för småföretag i Europa (Small Business Act for Europe) och en hållbar industripolitik för EU, inklusive en lämplig innovationspolitik.

2.4 Dessa intentioner och förslag ska nu förverkligas mitt i en mycket brant ekonomisk nedgång⁽⁴⁾. Det framgår klart och tydligt att ordförandeskapet, i linje med kommissionens uppfattning, avser att i sitt program behålla de strategiska grunddrag som utformats under mer gynnsamma förhållanden. Ordförandeskapet vill således även ge nya impulser åt den nya kommissionens mandat.

2.5 Ordförandeskapet avser att stå fast vid genomförandet av tidigare utarbetade strategier, oavsett vilka kortsiktiga åtgärder som behöver vidtas för att fånga upp stora plötsliga rubbningar i ekonomin som drabbar olika sektorer, investeringar och arbetstillfällen.

2.6 Att undanröja hindren för en spontan fortsatt utveckling av företagen i Europa utgör huvudtemat för detta yttrande. I det sammanhanget måste en förstärkning av konkurrenskraften innebära att man ska främja lika konkurrensvillkor inom EU genom att se till att den gemensamma rättsliga grunden blir så effektiv som möjligt.

2.7 En hörnsten i denna process är den dagordning för bättre lagstiftning som EU enats om och som fokuserar på lagstiftningens kvalitet, konsekvensbedömningar, förenkling, införande av nya bestämmelser vid behov och en minskning av den administrativa bördan med 25 % fram till år 2012⁽⁵⁾.

2.8 Detta yttrande fokuserar på undanröjande av rättsliga hinder och på effektiv lagstiftning samt på återställandet av förtroendet för marknaden samtidigt som man beaktar konkurrensfrågornas alltmer globala dimensioner. Ju bättre regelramen för den inre marknaden fungerar, desto stabilare blir EU:s position på den internationella arenan.

2.9 EESK har redan redogjort för sina synpunkter på flera olika områden. Eftersom konkurrenskraftsfrågan är oerhört omfattande inriktas yttrandet på ett urval av frågor som är särskilt brådskande i dagsläget.

⁽³⁾ EUT C 24, 31.1.2006, s. 39.

⁽⁴⁾ Se OECD:s nyligen utgivna rapport i vilken man förespråkar en fortsatt reform av lagstiftningen och verksamheten före det konkurrensutsatta stadiet med tanke på den pågående krisen (*Going for Growth 2009*).

⁽⁵⁾ Se framför allt *Tredje strategiska översynen av programmet "Bättre lagstiftning" i Europeiska unionen*, KOM(2009) 15 slutlig.

2.10 Imponerande förbättringar har gjorts för att förverkliga inre marknaden. Samtidigt går det dock inte att förneka att harmoniseringsarbetet fortfarande uppvisar stora brister på vissa områden, t.ex. energi och ekonomi, det potentiella flaggskeppet gemenskapspatent (!) samt behovet av insatser på det sociala området. Enskilda regeringars fortlöpande insatser – lagstiftning och administrativa förfaranden – kräver kontinuerlig övervakning ur ett europeiskt perspektiv (6).

2.11 Bristen på harmonisering eller nationella åtgärder innebär ofta betydande problem för de större företagen och skapar skadliga hinder för små och medelstora företags investeringar i Europa.

2.12 De små och medelstora företagen utgör en viktig del av Europas totala konkurrenskraft. Stora företag är nödvändiga för att behålla Europas konkurrenskraft, men det är framför allt de små och medelstora företagen som skapar sysselsättningstillfällena p.g.a. utlokaliseringen och fragmenteringen av affärsprocesserna, leveranskedjan och mervärdeskedjan. Dessa företag är som regel tillräckligt flexibla för att kunna anpassa sig efter den hållbara produktionsnivå som efterfrågas, och de befinner sig ofta – inte minst i egenskap av partner i mervärdes- och leverantörskedjan – på den nivå där de innovationer och nya system skapas som behövs för att främja en hållbar och ekologisk produktion.

2.13 Rättsliga hinder påverkar inte enbart företag utan också arbetstagarnas gränsöverskridande rörlighet (7). Det är viktigt att se till att grundläggande rättigheter och regler på arbetsmarknaden gäller för alla arbetstagare (8).

3. Bakgrund och allmänna kommentarer

3.1 Inre marknaden är ett dynamiskt koncept. Vad konceptet ska innehålla och hur lika villkor för ekonomiska aktörer inom Europa ska skapas bestäms av EU:s politiska målsättningar och säkerställs i EU-lagstiftningen. Mål och regler justeras också i takt med att förutsättningarna ändras. Om det är nödvändigt och lämpligt borde man så snabbt som möjligt vidta lämpliga och konkreta åtgärder för att skydda arbetstagarna, och därvid klargöra att varken ekonomiska friheter eller konkurrensbestämmelser har företräde framför grundläggande sociala rättigheter.

3.2 Den pågående ekonomiska nedgången drabbar oss alla, ekonomiskt och socialt. Den påverkar också Europas ställning som internationell aktör. Exceptionella tider kan kräva exceptionella metoder och lösningar – t.ex. statligt stöd som beviljas för

(6) Se i detta sammanhang den informativa broschyren "When will it really be 1992?" som nyligen gavs ut av de nederländska arbetsgivarorganisationerna (VNO-NCW, MKB – publicerad i december 2008). 1992 angavs på den tiden som det år då inre marknaden skulle vara fullbordad.

(7) EUT C 228, 22.9.2009, s. 14.

(8) Se EESK:s yttrande om "Fastställande av kvarvarande hinder för rörlighet på inre arbetsmarknaden", EUT C 228, 22.9.2009, s. 14, punkt 1.5.

att "avhjälpa en allvarlig störning i en medlemsstats ekonomi" (9) efter "nödvägledning" från kommissionen (10) – men de överenskomna ramarna får inte äventyras.

3.3 Nationella regelverk utformas ofta för att kunna svara mot alla de utmaningar som de nationella förhållandena kan ge upphov till. Det är även mot denna bakgrund som det är mycket viktigt med fortsatta program för att undanröja befintliga och potentiella rättsliga hinder mellan medlemsstaterna, och dessa program bör uppmuntras.

3.4 Kortsiktiga motiv kan, särskilt i dag, lätt komma att undergräva den politiska viljan att vidta åtgärder i denna riktning. Öppen eller dold protektionism ligger farligt nära. Det är viktigare än någonsin med en tydlig uppmaning att fortsätta det arbete som redan inletts för att få bukt med de rättsliga hindren. Ju bättre vi förbereder oss nu, desto motståndskraftigare blir Europas ekonomi i framtiden.

3.5 Det nuvarande läget kräver helt klart förnyade ansträngningar i syfte att skapa överskådliga nya ramvillkor på finans- och energiområdena.

3.5.1 Under den pågående finanskrisen har nationalstaterna återtagit en del av sin roll som central aktör i det ekonomiska systemet genom att ge betydande "nödhjälp" åt stora finansinstitut. Förutom de återverkningar som detta kan få på de offentliga finanserna kan detta tillvägagångssätt även leda till snedvridningar av konkurrensen, om bestämmelserna om statligt stöd inte följs (11), och till diskriminering av de banker som varit skötsammare.

3.5.2 EESK ifrågasätter inte behovet av snabba insatser under dessa exceptionella omständigheter, men vill framhålla hur viktigt det är att noga övervaka (12) utvecklingen av situationen för att trygga den nuvarande sammanhållningen, rättssäkerheten och konkurrensnivån på den europeiska marknaden, faktorer som alla är av avgörande betydelse för medborgarna och ekonomin.

(9) Se artikel 87.3 b i EG-fördraget. Detta är ett avsiktligt undantag från den rättsliga grund som anges i artikel 87.3 c, som normalt tillämpas. Det ger större möjlighet till ekonomiskt stöd till medlemsstaterna och kan medföra snedvridningar. Följaktligen "måste kommissionen oavlatligt övervaka denna medvetna och tillåtna snedvridning och genomföra korrigeringar så snart som den ekonomiska situationen återgår till det normala", se yttrande EUT C 228, 22.9.2009, s. 47.

(10) EUT C 16, 22.1.2009, s. 1.

(11) EUT C 270, 25.10.2008, s. 8, EUT C 10, 15.1.2009, s. 2, EUT C 72, 26.3.2009, s. 1.

(12) "Övervaka" ges här, liksom i punkterna 4.2.1 och 4.2.6.2, en allmän innebörd och omfattar inte någon ingående definition av kommissionens roll och uppgift, som varierar beroende på de rättsliga instrument som används i de konkreta fallen.

3.5.3 Nya ramvillkor och rättsliga bestämmelser behövs. Dessa bör vara inriktade på en EU-övervakning av banksektorn – eller åtminstone en noggrann samordning på EU-nivå av bankövervakningen – samt på nödvändig lagstiftning och existerande skillnader i åtgärderna gentemot bankerna ⁽¹³⁾. EESK framhåller behovet av bättre lagstiftning och kontroll när det gäller finanssektorn, i enlighet med de Larosière-rapporten, som utarbetats på kommissionens vägnar under det tjeckiska ordförandeskapet ⁽¹⁴⁾. Den europeiska tillsynen bör förutom banksektorn även omfatta försäkringssektorn.

3.5.4 Den kommande diskussionen om den rättsliga finansiella strukturen måste som ett strategiskt mål också ha en tillförlitlig ram för den framtida återhämtningen av den europeiska ekonomin i stort. Detta bredare perspektiv har hittills inte ägnats tillräcklig uppmärksamhet.

3.5.5 Energin utgör en av de viktigaste råvarorna i alla samhällen och kan i många avseenden – priser, offentliga interventioner, graden av avreglering, konkurrens m.m. – utgöra en stor källa till (oönskade) rättsliga hinder för rättvisa förhållanden, vilket kan få negativa följder inom andra industrisektorer. Undanröjandet av sådana rättsliga och ekonomiska hinder för intern handel och interna investeringar bör utgöra ett mycket viktigt skäl till att skapa en gemensam energimarknad.

3.6 Den öppna samordningsmetoden ⁽¹⁵⁾ har skapat höga förväntningar när det gäller möjligheterna att samordna olika nationella insatser. Sådana "mjuka" tillvägagångssätt ger stort handlingsutrymme åt medlemsstaterna, vilket kan ge upphov till ytterligare rättsliga hinder. Ett mer strukturerat synsätt vore önskvärt.

3.7 En viktig fråga att diskutera i detta sammanhang är om man i de enskilda fallen bör välja EU-direktiv eller EU-fördrag som den lämpligaste rättsliga grunden för harmonisering. EESK vill även påpeka att det i många fall lönar sig bäst att fortsätta främja standardiseringsarbetet, vilket bland annat kommer att resultera i ett klimat präglat av öppenhet och förbättrad interoperabilitet.

3.8 Hindren för ett konkurrenspräglat klimat i Europa är många. De kan delas in i olika kategorier som kräver sina egna specifika åtgärder:

3.8.1 Den första kategorin omfattar helt enkelt de befintliga hinder som de medborgare och företag stöter på som önskar bedriva verksamhet i en annan medlemsstat. Denna typ av hinder kan härröra från nationella lagar, bestämmelser eller administrativa förfaranden som inte i sig är kopplade till EU-lagstiftningen

⁽¹³⁾ EUT C 224, 30.8.2008, s. 11.

⁽¹⁴⁾ Se de Larosière-rapporten om finansiell tillsyn i EU, den 25 februari 2009.

⁽¹⁵⁾ Denna metod ger ramarna för samarbetet mellan EU-medlemsstaterna på de politikområden där medlemsstaterna har befogenheter, t.ex. sysselsättning, socialt skydd, social integration, allmän utbildning, ungdomar och yrkesutbildning. Metoden utgör ett typiskt redskap för mellanstatligt regeringssamarbete. För ytterligare information se http://europa.eu/scadplus/glossary/open_method_coordination_sv.htm.

och införlivandet av denna och som därför är svåra att förutse av ett företag som planerar gränsöverskridande verksamhet.

3.8.2 Den europeiska integrationen leder inte nödvändigtvis till färre nationella regler. Inte sällan får den helt motsatt effekt. Mycket ofta ger sådana (nya) nationella regler upphov till ytterligare hinder. I dagens ekonomiska läge kan dessutom rättsliga specialbestämmelser ofta få protektionistiska verkningar.

3.8.3 En tredje typ av hinder kan ha sitt ursprung i initiativ – såsom de samlade kontaktcentren för företag, s.k. one-stop-shops – som redan införts men som inte fungerar fullt som det var tänkt. Orsaken till detta kan vara brist på resurser eller andra typer av problem, t.ex. att informationen endast finns tillgänglig på det berörda landets språk.

3.8.4 En fjärde typ av hinder utgörs av olika i och för sig önskvärda initiativ för att skapa lika konkurrensvillkor, men som antingen inte har genomförts alls eller bara till viss del. Denna typ av hinder uppstår på grund av bristande respekt för EU:s lagstiftning och bestämmelser från medlemsstaternas sida ⁽¹⁶⁾.

3.8.5 Några av de hinder som särskilt kan nämnas orsakas bland annat av skillnaderna mellan länderna i euroområdet och övriga medlemsstater, medlemsstaternas obligatoriska arbetspråk, skillnader i skattesystem och skattebaser.

3.9 Några av de ovannämnda hindren uppstår som en biprodukt av de nationella administrativa och rättsliga systemen. Därför bör man i samband med hanteringen av gränsöverskridande problem fästa stor vikt vid samordning.

3.10 Särskilda finansiella incitament kan – om de inte samordnas på ett korrekt sätt och framför allt om de inte respekterar EU:s bestämmelser om statligt stöd – skapa nya hinder. EESK yrkar på att gemenskapens regelverk – såväl bestämmelser som instrument – ska beaktas i alla situationer.

3.11 Målinriktade nätverk mellan EU och de nationella förvaltningarna, såsom Enterprise Europe Network, Solvit, European Competition Network och olika internetplattformar för utbyte av goda exempel för att undanröja onödiga hinder, är mycket välkomna.

3.12 Bristen på samarbete och ömsesidig information mellan de nationella förvaltningarna när det gäller genomförandet av EU-lagstiftningen är ett mycket allvarligt problem. EESK håller därför på att utarbeta ett yttrande om informationssystemet för inre marknaden (IMI) ⁽¹⁷⁾.

⁽¹⁶⁾ EUT C 325, 30.12.2006, s. 3.

⁽¹⁷⁾ Se KOM(2008) 703 samt EUT C 325, 30.12.2006, s. 3.

3.13 Dessutom bör ett ökat informationsutbyte mellan nationella förvaltningar fungera som en extra kontroll av eventuella (dolda) hinder som uppstått på grund av nationella regler och krav på specifika områden.

3.14 I linje med detta är det av avgörande vikt att se till att nationella tjänstemän som hanterar EU-lagstiftningen får utbildning och förbereds för sitt arbete. Adekvata resurser krävs för att se till att kompetensen uppdateras kontinuerligt. Detta är särskilt relevant med tanke på den ökade betoningen på och användningen av evidensbaserade verktyg för politikutformning, t.ex. konsekvensanalyser och metoder för att mäta den administrativa bördan.

3.15 EESK har i flera yttranden fört fram åsikten att det är absolut nödvändigt att kommissionen effektivt övervakar tillämpningen av EU:s bestämmelser och överenskommelser i medlemsstaterna.

3.16 Utöver myndigheterna måste även företagen och företagsorganisationerna samt arbetsmarknadsparterna och det organiserade civila samhället arbeta för en god förvaltning av inre marknaden, och känna att också de har ett ansvar när det gäller att främja ramvillkor för rättvis konkurrens i EU. Instrumenten för att uppnå detta är praktisk erfarenhet, utbyte av bästa lösningar, självreglering, sociala dialoger på olika nivåer, kommunikation och information m.m.

4. Särskilda frågor

4.1 Bättre lagstiftning

4.1.1 Bättre lagstiftning är en avgörande strategi om man ska lyckas åstadkomma ett motståndskraftigt företagsklimat. Dagordningen för bättre lagstiftning, som beskrivs i punkt 2.7, utgör den centrala drivkraften i denna strategi.

4.1.2 Bättre lagstiftning har att göra med såväl valet av vilka områden som bör harmoniseras på EU-nivå som själva metoden för lagstiftningen, dvs. via förordningar, detaljerade direktiv eller ramdirektiv. De rättsliga hindren mellan medlemsstaterna kan komma att cementeras om direktiven är alltför otydliga eller bara innehåller miniminormer.

4.1.3 EESK har vid flera tillfällen uttryckt sin positiva inställning till kommissionens målinriktade översyn av gemenskapslagstiftningen. En sådan översyn kan bidra såväl till en bättre anpassning till ändrade omständigheter som till att befintliga rättsliga hinder kan undanröjas.

4.1.4 Man måste inse att vissa områden inte är lämpliga för en harmonisering på grund av skillnader i medlemsstaternas rättsliga ramar. I dessa fall krävs det en separat granskning av de potentiella rättsliga hindren.

4.1.5 Det är värt att notera att Europeiska kommissionen har varit framgångsrik när det gäller att utföra konsekvensanalyser, medan det finns allvarliga brister på medlemsstatsnivå på detta område. Detta undergräver utvecklingen vad gäller lika konkurrensvillkor för företagen och för rörligheten i stort.

4.1.6 Konsekvensanalyser är ett mycket användbart verktyg, både för att bekämpa överreglering och med tanke på nya bestämmelser. De leder till ökad medvetenhet om dessa frågor inom kommissionen, Europaparlamentet och rådet. EESK betonar hur viktigt det är att rådet och parlamentet respekterar konsekvensanalyserna och uppdateringarna av dem genom hela lagstiftningsprocessen.

4.1.7 Konsekvensanalyser förutsätter en helhetssyn inte bara på de tekniska aspekterna på varor och tjänster, utan även på sådana sidoeffekter som miljö- och konsumentintressen. När det gäller miljö- och konsumentlagstiftningen måste emellertid behovet av ett konkurrenskraftigt näringsliv alltid tas med i beräkningen. I en bra konsekvensanalys ingår alla typer av aktörer.

4.2 Tillämpning och efterlevnad ⁽¹⁸⁾

4.2.1 En ofrånkomlig aspekt av bättre lagstiftning är en korrekt tillämpning ute på fältet inom föreskrivna tidsramar. Det finns konkreta exempel som visar att både brister i tillämpningen och en överdriven tillämpning (överimplementering och att "plocka russin ur kakan") utgör viktiga orsaker till att rättsliga hinder, gränsöverskridande problem och protektionism uppstår. De resurser och verktyg som behövs för att övervaka och se till att EU-lagstiftningen efterlevs på medlemsstatsnivå bör därför också nog utvärderas.

4.2.2 Subsidiaritetsprincipen måste respekteras. Det får dock aldrig bli fråga om ett ensidigt åtagande. Det är sant att EU måste undvika att lägga sig i nationella förfaranden och förvaltningssystem, men enligt fördraget ska EU också kunna garantera att inre marknaden fungerar i enlighet med unionens mål och de överenskomna reglerna. De problem som företag, andra organisationer och medborgare ställs inför på fältet kan lösas på ett tillfredsställande sätt endast på detta villkor.

4.2.3 Förhållandet mellan gemenskapsreglerna och subsidiaritetsprincipen utgör med andra ord en svår balansgång. EESK anser att parallellt med arbetet för att fördjupa integrationen måste den rätta balansen mellan respekten för nationella administrativa traditioner och förvaltningssystem å ena sidan och EU:s övervakningskrav å den andra definieras och upprätthållas i enlighet med de överenskomna målen.

4.2.4 Något som särskilt bör lyftas fram i detta sammanhang är de lokala och regionala myndighetsorgan som i vissa medlemsstater ansvarar för EU-lagstiftningens tillämpning. Dessa organ måste hantera EU-lagstiftningen på ett korrekt sätt.

⁽¹⁸⁾ EUT C 24, 31.1.2006, s. 52.

4.2.5 Ett annat omfattande och viktigt område är offentlig upphandling. Trots genomförandet av 2004 års direktiv dröjer fortfarande vissa traditioner och administrativa förfaranden kvar, inklusive rättsliga hinder som försvårar gränsöverskridande konkurrens i samband med offentliga kontrakt. Offentlig upphandling är ett område som kräver kontinuerlig bevakning, samtidigt som man måste respektera kollektivförhandlingar mellan arbetsmarknadens parter.

4.2.6 EESK anser att det krävs betydande förbättringar av förvaltningen för att undanröja de rättsliga hindren:

4.2.6.1 Befintlig feedback på den praktiska tillämpningen av lagstiftningen lämnar fortfarande mycket övrigt att önska⁽¹⁹⁾.

4.2.6.2 Kommissionens övervakning utgör en oundgänglig rätts-säkerhetsfaktor och bör systematiskt utvidgas till att omfatta EU-lagstiftningens tillämpning och efterlevnad. Denna fråga kräver särskild uppmärksamhet och politisk debatt.

4.2.6.3 Det är dessutom önskvärt att utvärderingsnätverk upprättas inom de nationella förvaltningarna⁽²⁰⁾ där sådana inte redan finns, och att de administrativa förfarandena i medlemsstaterna främjas.

4.2.6.4 I linje med detta ger EESK sitt fulla stöd till det nätverk för övervakning av subsidiaritetsprincipen som Regionkommittén nyligen inrättat i syfte att underlätta informationsutbytet mellan EU och lokala och regionala myndighetsorgan.

4.2.6.5 Kommissionen måste se till att nationella lagstiftningsorganen tillämpar EU-reglerna på ett likartat och samordnat sätt.

4.2.6.6 Den förbättring av förvaltningen som nämns i punkt 4.2.6 krävs även i samband med sådana icke-rättsliga hinder som ofta uppstår på grund av existerande administrativa förfaranden.

4.3 Inre marknaden för tjänster

4.3.1 Europa befinner sig vid en vändpunkt när det gäller inre marknaden för tjänster. Arbetet med att införliva och genomföra tjänstedirektivet, som ska vara slutfört i slutet av 2009, måste följas noga för att säkerställa att inga nya hinder och snedvridningar uppstår på nationell nivå. Det får inte leda till en sänkning av standarden vad avser sociala villkor, kvalitet, miljöfrågor och säkerhet. För genomförandet av tjänstedirektivet måste de anställda inom förvaltningarna utbildas i tillräcklig utsträckning (språk, interkulturell kompetens).

⁽¹⁹⁾ Europeiska kommissionen föreslår ett antal informationskällor inklusive kontaktpunkter för klagomål, såsom Europa direkts telefoncentral, Eurojus, de nationella Solvit-centren, nätverket av europeiska konsumentcentrum, Enterprise Europe Network och webbportalen "Ditt Europa".

⁽²⁰⁾ EESK vill här lyfta fram IMI, informationssystemet för den inre marknaden, som kommissionen tagit fram för att underlätta ett ömsesidigt informationsutbyte om EU-lagstiftningen mellan nationella förvaltningar.

4.3.1.1 Europeiska kommissionens nuvarande tillvägagångssätt för att främja direktivets införlivande på nationell nivå verkar vara effektivt och bör få ökat stöd.

4.3.2 När det gäller vissa specifika aspekter på tjänstedirektivet utgör etableringsfriheten och gränsöverskridande verksamhet nyckelkomponenter för att rätt klimat ska kunna skapas för de europeiska företagen⁽²¹⁾.

4.3.2.1 Feedback från berörda aktörer ger vid handen att det, trots de specialåtgärder som vidtas för att göra det lättare för företag att etablera sig i en annan medlemsstat, fortfarande finns utrymme för förbättringar på detta område.

4.3.3 En annan fråga som bör tas upp är hur man bör hantera de områden som för närvarande inte omfattas av tjänstedirektivet.

4.3.3.1 Vissa sektorer regleras separat, t.ex. finansiella tjänster, elektronisk kommunikation och audiovisuella tjänster, medan andra områden inte regleras alls på EU-nivå.

4.3.3.2 De sistnämnda kan uppvisa stora skillnader mellan medlemsstaterna och riskerar därigenom att ge upphov till oförutsedda hinder. Det finns sålunda ett behov av bättre samordning mellan de nationella regeringarna, så att man kan undvika motstridiga sätt att hantera vissa specifika frågor som direkt påverkar företagsklimatet inom EU.

4.3.4 Det bör även påpekas att gränsen mellan varor och tjänster håller på att suddas ut alltmer. Ett korrekt genomförande när det gäller etableringsfriheten och gränsöverskridande verksamhet på tjänsteområdet kommer därför att i hög grad även gynna tillverkningsindustrin.

4.3.4.1 Även vid ett fullständigt och korrekt genomförande av tjänstedirektivet bör EU-institutionerna och medlemsstaterna noga övervaka sektorn i syfte att hantera olösta frågor och avstyra att nya hinder uppkommer. De största framstegen för att skapa lika konkurrensvillkor har gjorts på varumarknaden. De erfarenheter som gjorts där kan därför ge värdefulla insikter i hur man bäst bör gå tillväga för att få bukt med de hinder som fortfarande finns på tjänsteområdet.

4.4 Den nya metoden, 2008 års "varupaket" och standardiseringsåtgärder

4.4.1 Den nya metoden i samband med teknisk harmonisering och standardisering⁽²²⁾, tillsammans med den pågående översynen av densamma, utgör ett av de mest påtagliga framstegen när det gäller att undanröja hinder för konkurrens på inre marknaden.

⁽²¹⁾ EUT C 221, 8.9.2005, s. 11.

⁽²²⁾ Den nya metoden för teknisk harmonisering och standardisering lanserades 1985 och utgör en vändpunkt i EU:s lagstiftning för inre marknaden. Metoden antogs som en reaktion på den komplicerade rättsliga situation som uppstått på grund av den uppsättning detaljerade regler som införts för att inre marknaden för varor skulle kunna förverkligas.

4.4.2 Under rådande omständigheter är det av yttersta vikt att denna metod fortsätter att tillämpas, och att de resultat som redan uppnåtts inte omintetgörs genom olika protektionistiska tilltag.

4.4.3 Det kan även vara värt att se över hur principen om ömsesidigt erkännande tillämpas och används. Man bör i det sammanhanget särskilt undersöka i vilken utsträckning hållbar utveckling kan säkerställas på de ekonomiska, sociala och miljömässiga områdena. Dessutom bör man följa upp de verkliga effekterna av 2008 års "varupaket", vars syfte är att säkerställa att det ömsesidiga erkännandet fungerar i praktiken.

4.4.4 Ett annat område är standardisering, något som i regel bygger på frivilliga åtgärder snarare än på lagstiftning. Standardiseringens tydliga bidrag till den ekonomiska integrationen i Europa uppmärksammar kvarstående frågor som fortfarande verkar hämmande på de insatser som görs på inre marknaden och på EU:s konkurrensställning internationellt sett.

4.4.5 I andra fall är det avsaknaden av standardisering på ett visst område som ger upphov till (rättsliga) hinder, t.ex. i samband med offentlig upphandling där bristande samsyn bland näringslivets aktörer inverkar negativt på konkurrensen inom EU. Detta är uppenbart till exempel när företag inleder en "standardiseringskamp" för att skapa eller skydda en monopolliknande ställning på marknaden, till skada för konkurrensen och konsumenternas valfrihet. I dessa fall bör det vara möjligt att ingripa på EU-nivå för att underlätta en överenskommelse mellan berörda parter.

4.4.6 EESK vill därför betona behovet av ökade standardiseringsinsatser på vissa områden, t.ex. offentlig upphandling, IT och kommunikationstjänster. Men för att undvika att snedvridningar uppstår under processens gång är det av yttersta vikt att samtliga berörda aktörer involveras i samband med att en standard ska fastställas. I linje med detta bör sådana pågående initiativ som det arbete som görs inom Normapne för standardiseringar och små och medelstora företag främjas ytterligare.

4.5 Minskade (omotiverade) administrativa bördor

4.5.1 Ett flaggskepp inom Europeiska kommissionens politik på detta område är det åtgärdsprogram för att mäta de administrativa kostnaderna som lades fram 2007 i syfte att förenkla regelverket för företagen.

4.5.1.1 Med hjälp av den s.k. standardkostnadsmodellen (Standard Cost Model), en modell som började tillämpas i Nederländerna, är EU nu i färd med att slutföra mätningen av de kostnader som EU-lagstiftningen orsakar ⁽²³⁾.

⁽²³⁾ Detta förfarande – ofta refererat till som kampen mot det byråkratiska krånglet – har till syfte att identifiera och beräkna kostnaderna för de administrativa bördor som EU-lagstiftningen orsakar för företagen, så att man kan hitta sätt som gör att 25 % av dessa bördor kan undanröjas.

4.5.1.2 Inrättandet av Stoibergruppen, en högnivågrupp bestående av 15 sakkunniga som ska lägga fram konkreta förslag för att minska de administrativa bördorna, utgör ytterligare ett steg i riktning mot att ge initiativet konkretare form.

4.5.2 Åtgärdsprogrammet för att minska de administrativa bördorna får allt större förankring på nationell nivå, och de flesta medlemsstater har redan åtagit sig att beräkna och minska de administrativa bördorna på hemmaplan.

4.5.2.1 För att detta initiativ ska bli framgångsrikt är det i detta skede av avgörande vikt att man får till stånd en samordning av de nationella beräknings- och reduceringsstrategierna, såväl mellan de olika medlemsstaterna som mellan EU och medlemsstaterna.

4.6 Erkännande av yrkeskvalifikationer

4.6.1 För att inre marknaden ska kunna fungera effektivt måste även den fria rörligheten för kvalificerad arbetskraft främjas, vid sidan av den fria rörligheten för varor och tjänster. Rådets (forskning) beslut om rörligheten för forskare måste ges en bredare tillämpning så att det även omfattar andra kategorier av kvalificerad arbetskraft.

4.6.2 Erkännandet av yrkeskvalifikationer inom hela EU är en komplicerad fråga som inte bara handlar om rättsliga hinder. Denna fråga måste diskuteras eftersom den på många sätt har en direkt koppling till problemet med (dolda) hinder på inre marknaden.

4.6.3 Ett avgörande genombrott har nyligen gjorts på detta område i och med tillkomsten av en europeisk ram för kvalifikationer (European qualifications framework), den s.k. femte friheten, dvs. fri rörlighet för forskare. EESK välkomnar detta betydande steg framåt.

4.7 Andra initiativ

4.7.1 Med tanke på hur tidskrävande och kostsamma traditionella rättsprocesser är utgör alternativa tvistlösningsförfaranden ett värdefullt bidrag till lösningen av tvister som uppstår i samband med gränsöverskridande verksamhet.

4.7.1.1 Hur läget ser ut beträffande företagens och medborgarnas användning av och tillgång till sådana verktyg vet man dock inte mycket om. Kommissionens icke-bindande rekommendationer på detta område följs tyvärr endast i ett begränsat antal medlemsstater.

4.7.1.2 Denna fråga förtjänar att undersökas mer ingående, så att man kan se hur sådana förfaranden kan stödjas och främjas ute på fältet som ytterligare ett sätt att minska befintliga hinder och problem.

4.7.2 När Solvit-nätverket fungerar effektivt förtjänar det all erkännande som en snabb metod att lösa problem som uppstått och förebygga uppkomsten av nya problem. Varje medlemsstat bör se till att de resurser och den personal som avsätts för de nationella centrumen motsvarar de aktuella behoven ⁽²⁴⁾ och att intresserade parter är medvetna om nätverkets existens och funktion.

4.7.3 Även Enterprise Europe Network (som ersatt det tidigare nätverket för euroinfocentren, EIC) har en central roll för att stödja framför allt de små och medelstora företagen och för att förbättra klimatet där dessa är verksamma. Enterprise Europe Network får i själva verket ofta representera EU inför aktörer på lokal nivå.

4.7.3.1 Tidigare undersökningar ⁽²⁵⁾ visar att det tidigare EIC-nätverket visserligen i allmänhet tillhandahöll kvalitetsmässigt

god service, men att mekanismerna för återkoppling mellan centren och Europeiska kommissionen inte alltid fungerade som de skulle. Denna aspekt bör utvärderas på nytt, och lämpliga åtgärder bör vidtas där problem kvarstår.

4.7.4 Klagomål i fråga om rättsliga hinder kan också framföras direkt till Europeiska kommissionen. Information om denna ytterligare kommunikationskanal bör ges på lämpligt sätt.

4.7.5 Det aktuella läget när det gäller själv- och samregleringsinitiativ påverkar också företagsklimatet, och sådana initiativ kan bidra till att befintliga hinder undanröjs. Det är önskvärt att fördjupa kunskaperna om själv- och samreglering så att information om bästa praxis kan spridas ⁽²⁶⁾.

Bryssel den 14 maj 2009

Europeiska ekonomiska och sociala kommitténs
ordförande
Mario SEPI

⁽²⁴⁾ EUT C 77, 31.3.2009, s. 15.

⁽²⁵⁾ Renda A., Schrefler L. och Von Dewall F. (2006), "Ex post evaluation of the MAP 2001–2005 initiative and suggestions for the CIP 2007–2013" (Utvärdering i efterhand av det fleråriga programmet MAP 2001–2005 och förslag till ramprogrammet för konkurrenskraft och innovation 2007–2013), en studie från Centre of European Policy Studies (CEPS).

⁽²⁶⁾ EESK har tillsammans med Europeiska kommissionens generalsekretariat skapat en databas för olika europeiska själv- och samregleringsinitiativ: <http://eesc.europa.eu/self-and-coregulation/index.asp>.

BILAGA

Till Yttrandet

från Europeiska ekonomiska och sociala kommittén

Till förmån för det ändringsförslag som antogs av plenarförsamlingen avslogs följande textavsnitt i facksektionens yttrande trots att det fick mer än en fjärdedel av rösterna:

Punkt 3.1

"Inre marknaden är ett dynamiskt koncept. Vad konceptet ska innehålla och hur lika villkor för ekonomiska aktörer inom Europa ska skapas bestäms av EU:s politiska målsättningar och säkerställs i EU-lagstiftningen. Mål och regler justeras också i takt med att förutsättningarna ändras."

Motivering

Se EESK:s yttrande SOC/315.

Röstresultat

Ändringsförslaget antogs med 125 röster för, 76 röster emot och 9 nedlagda röster.

Yttrande från Europeiska ekonomiska och sociala kommittén om "Utbildningsbehoven inför ett samhälle med koldioxidfri energi"

(förberedande yttrande)

(2009/C 277/03)

Föredragande: **Edgardo Maria IOZIA**

I en skrivelse av den 23 oktober 2008 uppmanade kommissionen i enlighet med artikel 262 i EG-fördraget Europeiska ekonomiska och sociala kommittén att utarbeta ett förberedande yttrande om

"Utbildningsbehoven inför ett samhälle med koldioxidfri energi".

Facksektionen för transporter, energi, infrastruktur och informationssamhället, som svarat för kommitténs beredning av ärendet, antog sitt yttrande den 15 april 2009. Föredragande var Edgardo Maria IOZIA.

Vid sin 453:e plenarsession den 13–14 maj 2009 (sammanträdet den 13 maj) antog Europeiska ekonomiska och sociala kommittén följande yttrande med 161 röster för, 7 röster emot och 5 nedlagda röster:

1. Sammanfattning och rekommendationer

1.1 Europeiska ekonomiska och sociala kommittén är medveten om den centrala roll som utbildning i alla åldrar och vidareutbildning för tekniker och akademiker har i förberedelserna inför ett samhälle som bör sträva mot "nollutsläpp" av växthusgaser. Vikten av att motverka den successiva uppvärmningen av jorden erkänns av statsmakter och forskare. De mest utvecklade länderna, som också är de som orsakar merparten av utsläppen, har ansvar för att göra de största insatserna och stödja utvecklingsländerna i att följa en politik för hållbar utveckling socialt och miljömässigt.

1.2 Trots högtidliga utfästelser (Kievdeklarationen 2003, FN:s årtionde för miljöutbildning 2005–2014) är de initiativ som regeringar och lokala myndigheter tagit på utbildningsområdet helt otillräckliga, med några få men viktiga undantag.

1.3 Europeiska kommissionen är skyldig att i medlemsstaterna främja energieffektivitet, minskad förbrukning, minskat energiberoende av tredje länder, transnationell sammankoppling av nät, förenkling av förbindelseprotokoll, den mödosamma uppbyggnaden av ett Europa som i energifrågor talar med en röst. Under de senaste åren har avsevärda framsteg gjorts, men det civila samhället har inte involverats i tillräcklig utsträckning och framstegen på utbildningsområdet har varit högst blygsamma. EESK ser positivt på att det nu finns ett generaldirektorat som ägnar sig åt energifrågor, och hoppas på en effektivare samordning av unionens åtgärder mot klimatförändringarna genom att befogenheterna samlas i en myndighet.

1.4 I vissa länder har många initiativ för att sprida information och medvetenhet tagits fram, särskilt av icke-statliga organisationer som ägnar sig åt detta särskilda mål. Vid den hearing som EESK anordnade, med deltagande av Andris Piebalgs, kommissionsledamot med ansvar för energi, presenterades några av dessa erfarenheter, t.ex. Terra Mileniul III, Eurec, Fondazione Collodi (Pinocchio skulle kunna vara en mycket bra figur i samband med miljöfostran för barn), Arene – Ile-de-France, KITH (*Kyoto in the home*). Även branschorganisationer som EBC (*European Building Confederation*), Cecdhas (sociala bostäder) och producenter av bränsleceller som *Fuel Cell Europe* ger ett mycket viktigt bidrag när det gäller att sprida information om de möjligheter som marknaden erbjuder.

1.5 Kommittén är övertygad om att man bör göra mer och åstadkomma bättre resultat och engagera fler nyckelaktör i samhället:

— Lärarna. Man bör investera mer i lärarna eftersom det är de som överför kunskaper och medvetenhet i fråga om miljön till de yngre generationerna. Miljöundervisningen bör inte bara integreras i skolans studieplaner utan också i kursplaner för livslångt lärande.

— Personalen i de lokala och regionala förvaltningarna. Dessa kan påverka både stadsplanering och studieplaner för de unga generationerna genom att i sitt administrativa program integrera det som erfordras för ett samhälle med låga koldioxidutsläpp. Den uppmärksamhet som det europeiska initiativet *borgmästaravtalet* har fått (mer än 300 borgmästare har åtagit sig att stödja åtgärder för energibesparingar och energieffektivitet) vittnar om den betydelse som frågan tillmätts och den potential som finns.

- Företagarorganisationerna, i synnerhet för små och medelstora företag. Alla regionala sammanslutningar bör inrätta en företagsservice för att underlätta genomförandet av informations- och utbildningsprojekt. I Spanien har man med framgång prövat mobila klassrum, dvs. utrustade busar som bokas av företagen för "flygande" kurser, som alltså äger rum vid företagen. Projektet, som genomförs i samarbete mellan företagen och med deltagande av den regionala regeringen i Leon och Kastilien, har utbildat 5 600 anställda inom sektorn för förnybar energi.
- Fackföreningarna. *Trade Union Congress (TUC)* har till exempel inlett ett pilotprojekt, *Green Workplaces*, som redan har åstadkommit goda resultat i form av överenskommelser och avtal med vissa företag och institutioner om en minskning av förbrukning och utsläpp. Att låta förhandlingarna inbegripa program för energieffektivitet med mål som alla ställer sig bakom och med belöningar om målen uppfylls kan bli ett klokt sätt att öka inkomster och vinster.
- De icke-statliga organisationerna. Den kompetens som finns inom miljöorganisationerna utgör ett mervärde som vi inte kan avstå ifrån, särskilt om kunskaperna kombineras med lärarnas och forskarnas pedagogiska erfarenhet. Kurser för lärare, företag och offentliganställda bör anordnas i samråd med de lokala myndigheterna.
- Arkitekterna och byggnadsingenjörerna, som kan lämna ett mycket viktigt bidrag i samband med både nybyggen och renovering av byggnadsbeståndet.
- De offentliga myndigheterna, som genom att höja andelen gröna upphandlingar, dvs. upphandlingar som innehåller allt större miljökrav, kan påverka marknadens inriktning positivt.
- Regeringarna i medlemsstaterna, som kan följa upp de högtidliga utfästelserna med stödåtgärder i fråga om miljöutbildning.

1.6 Att investera i energi som ger låga utsläpp av växthusgaser är en god affär ur alla synpunkter. Flera miljoner nya högkvalitativa arbetstillfällen kommer att behövas för att kunna genomföra målen när det gäller att begränsa utsläppen, minska beroendet av externa leverantörer samt utveckla innovativ teknik och forskning.

1.7 Eftersom det inte är möjligt att fastställa innehållet i läroplanerna på europeisk nivå vore det lämpligt att utarbeta "kvalitetsriktmärken".

1.8 Att utveckla kompetensen och få barnen intresserade av aktiviteter med anknytning till miljöproblem även utanför skolmiljön och att låta dem själva välja initiativ skulle leda till en förändrad livsstil, vilket också skulle innebära en möjlighet att återupptäcka socialiseringens värde. Genom att stänga av TV:n kan barnen återupptäcka leken tillsammans med sina kamrater.

1.9 Merparten av de åtgärder som bör genomföras är uppgifter för medlemsstaterna, de lokala myndigheterna, institutionerna, näringslivet, samhället och medborgarna i allmänhet. EU skulle också kunna spela en viktig roll genom att stimulera och främja ett brett spektrum av nödvändiga åtgärder.

1.10 Utbildning av konsumenterna. Det finns skäl att utvidga tillämpningsområdet för direktiv 2006/32/EG i allmänhet, och i synnerhet kravet på information till konsumenterna om energieffektiviteten för olika former och tjänster, så att konsumenterna kan uppträda som "ansvariga medborgare". Kommissionen bör i de modeller som ska innehålla information om de nationella energiplanerna infoga de initiativ i fråga om utbildning och information som varje medlemsstat avser att genomföra.

1.11 Byggsektorns betydelse. Kommissionens nya förslag till direktiv kommer att förbättra energieffektiviteten i byggnader. Kommissionen skulle kunna lansera ett europeiskt program för att stimulera och uppmuntra radikala förbättringar av kompetensutvecklingen hos tekniker.

1.12 Offentlig upphandling. Den offentliga upphandlingen kan ha stort inflytande när det gäller att förbättra energieffektiviteten. Omfattande och strikta krav på energieffektivitet bör ingå i all upphandling inom byggsektorn så att energibesparingarna betraktas som en av de viktigaste beståndsdelarna i utvärderingen av ansökningarna vid anbudsförfarande. Särskild utbildning bör föreskrivas för berörda offentliganställda.

1.13 Med tanke på att ämnet spänner över många områden är det nödvändigt att ta fram särskilda kurser för att utbilda lärare. Ett europeiskt nätverk av nationella forum om utbildning i fråga om ren energi, med utgångspunkt i befintliga initiativ och organisationer som stöder ren energi och fungerar som nationella kanaler för spridning av lämpliga program och material, skulle kunna underlätta integreringen av undervisning om ren energi i skolans läroplaner. EESK stöder inrättandet av ett sådant nätverk.

2. Inledning

2.1 Konferensen för miljöministrar (Kiev 2003) avslutades med högtidlig förklaring: "Vi konstaterar att utbildning är ett grundläggande instrument för miljöskyddet och den hållbara utvecklingen. Vi uppmanar alla länder att integrera undervisning om hållbar utveckling i utbildningssystemen på alla nivåer, från förskola till högre utbildning, för att främja utbildningen som hörnsten för en förändring".

2.2 I december 2002 förklarade FN vid sin 57:e session i generalförsamlingen att 2005–2014 skulle vara FN:s årtionde för utbildning om hållbar utveckling, i samarbete med Unesco och andra berörda organisationer.

2.3 Kommissionsledamot Andris Piebalgs förklarar att "vi bör utveckla ett samhälle som använder jordens resurser på ett sådant sätt att vi säkerställer långsiktig överlevnad för kommande generationer, och göra det på ett sätt som i allt högre grad säkerställer hälsa, fred och välbefinnande. Detta är en oerhörd utmaning som kräver en radikal samhällsomvandling – en tredje industriell revolution."

2.4 Den nuvarande koncentrationen av koldioxid i atmosfären, som under årtusenden legat fast på cirka 260 ppm, närmar sig nu 390 ppm, med en årlig ökning på cirka 2 ppm. Om inte avsevärda åtgärder vidtas för att begränsa utsläppen kommer koncentrationen att uppnå 550 ppm år 2050, en nivå som internationella organ och IPCC bedömer kan orsaka en höjning av medeltemperaturen på jorden med upp till 6 °C under det tjugoförsta århundradet.

2.5 Europeiska unionen kommer väl förberedd till konferensen i Köpenhamn, medveten om sitt ansvar som en av de största "förorenarna", och ska försöka få även de andra stora internationella parterna att göra lika stora åtaganden. Att man nu inrättat ett GD för energifrågor är en betydelsefull faktor, men det vore logiskt att under samma myndighet även föra in frågorna om klimatförändringarna.

2.6 För att uppnå de förväntade resultaten krävs en generell satsning från hela samhället, varje enskild medborgare, och medvetenhet och insikt om de gemensamma målen bör spridas redan bland barn i skollåldern, eller ännu hellre i förskolan. Problemet med den globala uppvärmningen bör diskuteras i samband med den mer allmänna frågan om begränsade resurser och hållbar utveckling.

2.7 Under en offentlig hearing sammanfattade företrädaren för KITH sitt inlägg genom att på ett träffande sätt parafrasera J. F. Kennedy: "Fråga inte vad jorden kan göra för dig, utan vad du kan göra för jorden". En sådan attitydförändring är nyckeln till mänsklighetens framtid.

3. Utbildningens betydelse i ett samhälle med låga koldioxidutsläpp

3.1 Målet att uppnå ett samhälle med låga koldioxidutsläpp kräver snabb utveckling av ett nätverk av infrastrukturer. I det sammanhanget är det särskilt viktigt att 1) medborgarna får korrekt information om frågor med koppling till koldioxidutsläpp, 2) utbilda ett tillräckligt antal tekniker på olika nivåer som är specialiserade på nya, koldioxidfria tekniksektorer, 3) investera i forskning och utveckling på detta område. Ofta utgör gamla vanor ett hinder för mer CO₂-anpassade beteenden. Därför måste utbildningsåtgärder sättas in på detta område. Allmänheten måste dessutom utbildas tekniskt och vetenskapligt. För detta krävs naturligtvis en utbildning av den tekniska personalen för att sektorn inte ska hämmas av en brist på tekniker med tillräckliga fackkunskaper. En tekniksektor med låga koldioxidutsläpp där det också finns behov av nödvändig utbildning av ett tillräckligt antal tekniker och ingenjörer är kärnenergin, som ännu under många

år kommer att utgöra en energiresurs med låga utsläpp av växthusgaser. I denna sektor är det av avgörande betydelse att medborgarna får fullständig och tydlig information om för- och nackdelar med kärnkraften.

3.2 Initiativ som innebär att barn på ett lekfullt sätt stimuleras att utveckla en medvetenhet när det gäller miljöskydd, till exempel genom små tävlingar som går ut på att känna till miljökonsekvenserna av sådant man gör i hemmet, är särskilt intressanta. Om barnen i skolan redovisar familjens bestyr dag för dag och därmed lär sig att beräkna energibesparingar eller koldioxidutsläpp som är kopplade till summan av alla dessa små vardagliga handlingar, kan de tävla med varandra och engagera, informera och medvetandegöra även de vuxna och få dem att uppträda mer ansvarsfullt.

3.3 Utbildningen bör inledas i grundskolan. Det är en lämplig plats att göra barnen medvetna om miljöproblemen och nya energibesparande beteenden. Utbildningen bör sedan gradvis utvecklas till högsta möjliga tekniska nivå i alla gymnasieskolor, framför allt inom utbildningar med teknisk och vetenskaplig inriktning, med den dubbla målsättningen att skapa ett mer medvetet samhälle och att ge ungdomen en grundval av specifika kunskaper som kan bidra till att de väljer ett yrke med kopplingar till kontrollen av koldioxidutsläpp.

3.4 Europa har för närvarande drabbats av en global ekonomisk kris. En av möjligheterna att komma ut ur krisen är kopplad till utvecklingen av högteknologiska sektorer med inriktning på miljöskydd. Minskning av koldioxidutsläppen är definitivt en faktor som är viktig inom flera nyckelsektorer i de utvecklade ekonomierna, t.ex. bilindustrin, kollektiv persontrafik och godstrafik, byggbranschen och produktionen av elenergi, som ofta är förknippad med möjliga besparingar genom ökad energieffektivitet.

3.5 Frågan om hur snabbt det europeiska produktionssystemet kan inrikta sig på ny teknik i jämförelse med konkurrenterna i världsekonomin kan vara avgörande för Europas ekonomiska framtid.

3.6 På många tekniska områden som är kopplade till energibesparingar och låga koldioxidutsläpp har några europeiska länder en ledarställning i världen, men de investeringar som nyligen gjorts i andra delar av världen (till exempel i den amerikanska bilbranschen) skulle snabbt kunna göra att Europa hamnar på efterkälken, vilket vore mycket farligt.

3.7 I alla händelser måste man minska de stora skillnaderna mellan medlemsländerna både vad avser produktions- och innovationsförmågan på detta område och vad avser den kvalitativa nivån på utbildningen inom dessa sektorer i skolor och universitet genom att uppmuntra utbyten mellan medlemsländerna när det gäller utbildning på hög teknisk nivå.

3.8 Svårigheterna att införa enhetliga kunskapsnormer för miljöutbildningen på europeisk nivå får inte hindra kunskapsspridning genom att dra nytta av de mer avancerade ländernas potential. "Kvalitetsriktmärken" bör utarbetas för att höja den genomsnittliga nivån i Europa.

3.9 EU:s program ManagEnergy, Intelligent Energy Europe, Comenius och Leonardo da Vinci, med inriktning på utbildning och rådgivning, är viktiga bidrag till utvecklingen av ett Europa som använder de egna mänskliga och miljömässiga resurserna på bästa sätt.

3.10 Ett europeiskt nätverk av nationella forum om utbildning i fråga om ren energi, med utgångspunkt i befintliga initiativ och organisationer som stöder ren energi och som fungerar som nationella kanaler för spridning av lämpliga program och material, skulle kunna underlätta integreringen av undervisning om ren energi och miljö i skolans nationella läroplaner.

3.11 EU bör därför snabbt ta fram enhetliga och samordnade åtgärder för att utveckla sektorn för teknik med låga koldioxidutsläpp. En grundläggande förutsättning är att det finns en "kritisk massa" av sakkunniga som kan bidra till utvecklingen inom sektorn under de kommande årtiondena.

3.12 Utbildningen på gymnasie- och universitetsnivå kan och bör samordnas på europeisk nivå tack vare att man övervinner språkliga hinder. Exempel på sådan samordning mellan universitet finns redan i Europa. Eures-byrå förvaltar t.ex. den europeiska mastersutbildningen i förnybar energi i samarbete med universitet i Tyskland, Frankrike, Storbritannien, Grekland och Spanien, och den internationella mastersutbildningen i teknik för minskning av växthusgasutsläpp i samarbete med universitetet i Perugia (Italien), Liège (Belgien) och Mälardalens högskola i Västerås (Sverige) (www.masterghg.unipg.it). Sådana exempel bör spridas och finansieras av gemenskapen, och programmen bör inriktas på särskilda frågor inom ramen för en samordnad plan som säkerställer utbildningen av en generation tekniker med hög kompetens inom alla ekonomiskt relevanta sektorer.

3.13 För universitet och högre utbildningar bör möjligheterna till examen med särskild inriktning på hållbar utveckling (koldioxidfrågan, men också energibesparingar, produktion av "ren" energi osv.) åtföljas av avsevärt ökade anslag till forskning inom dessa sektorer. Det går inte att erbjuda undervisning på hög nivå om inte lärarna är engagerade i forskningsprojekt på internationell nivå inom det område där de undervisar.

4. Utbildning: goda exempel

4.1 Det finns utmärkta exempel i Europa och i världen på utbildningsverksamhet med anknytning till miljöskydd och i några fall särskild koppling till minskningen av koldioxidutsläppen.

4.2 University of Texas, Austin, och dess Jackson School of Geosciences erbjuder sedan några år ett program som kallas GK-12, i samarbete med grundskolor och gymnasieskolor i närområdet. Med offentliga medel finansieras kurser för lärare och studerande (lärarna får dessutom ett litet ekonomiskt incitament på 4 000 USD/år).

4.3 I Europa finns många liknande initiativ. Till exempel erbjuder den brittiska regeringen möjlighet att beräkna de egna koldioxidutsläppen och ger råd för att minska förbrukningen (<http://actonco2.direct.gov.uk/index.html>).

4.4 Regionfullmäktige i Ile-de-France organiserade och finansierade nyligen (2007) ett integrerat projekt för utbildning i miljöfrågor och hållbar utveckling (EEDD), där man uppmuntrade särskilda pedagogiska initiativ och samarbete mellan sammanslutningar i syfte att samordna initiativen regionalt.

4.5 EU-projektet Young Energy Savers ska producera en rad underhållande animerade filmer, under ledning av de bästa serie-skaparna, som på ett trevligt och fängslande sätt ska visa barn hur de, precis som de animerade figurerna, genom små men effektiva åtgärder kan minska sina koldioxidutsläpp.

4.6 Skolan, familjen och arbetsplatsen är de bästa målgrupperna om man vill sprida kunskap och medvetenhet med hjälp av utbildningsverktyg. Endast genom ändrat beteende hos den breda allmänheten och genom en ny livsstil blir det möjligt att nå de ambitiösa och nödvändiga mål som fastställts.

4.7 Mekanismer och instrument bör inrättas som ger ungdomar möjlighet att driva egna initiativ utanför skolmiljön. Ungdomar har innovativ förmåga och vill gärna förändra, men de vill ofta göra det själva. Många unga vill inte engagera sig i de vuxnas aktiviteter, men deras inställning kan påverkas på olika sätt.

5. Yrkesutbildning för tekniker och högt specialiserad arbetskraft

5.1 Miljontals nya arbetstillfällen kommer att skapas i Europa och i världen.

5.2 I september 2008 offentliggjorde UNEP, ILO, IOE och IFS *Green Jobs: Towards decent work in a sustainable, low-carbon world*. Denna högtintressanta studie förutspår för EU:s del mellan 950 000 och 1,7 miljoner nya arbetstillfällen före 2010, och mellan 1,4 miljoner och 2,5 miljoner nya arbetstillfällen fram till 2020, beroende på typ av strategi (normal eller avancerad). Mellan 60 % och 70 % av dessa arbetstillfällen kommer enligt prognoserna att skapas inom sektorn för förnybar energi, och minst en tredjedel av ökningen utgörs av högt utbildad arbetskraft.

5.3 Om man ser på teknik och verksamhet med koppling till energieffektivitet och energibesparingar, avfallshantering och återvinning, vattenförsörjning och effektiv vattenförvaltning samt hållbara och innovativa transporter kommer de förväntade investeringarna, som innebär en avsevärd ökning av sysselsättningen, att uppgå till hundratals miljarder dollar.

5.4 Mot bakgrund av detta inser man vilken central roll som den vetenskapliga och yrkesmässiga utbildningen har när det gäller att förbereda arbetskraften för framtidens verksamhet.

5.5 För att så snabbt som möjligt vända trenden, trots de aktuella problemen när det gäller statsbudgeten, krävs massiva ekonomiska satsningar till stöd för "den gröna arbetsmarknaden". Avsevärda medel för utbildning av de unga generationerna och fortbildning för de yrkesarbetande bör avsättas i den offentliga budgeten.

5.6 Företag, fackföreningar, icke-statliga organisationer och offentliga myndigheter bör sammankalla särskilda nationella konferenser och tillsammans åta sig att finna de lösningar som med tanke på den nationella särarten är lämpligast för att stödja utbildning och fortbildning inom de mest innovativa sektorerna i allmänhet, och inom sektorer som sysslar med frågan om ett samhälle med låga koldioxidutsläpp i synnerhet.

5.7 Vid den offentliga hearingen underströks särskilt när det gäller den offentliga administrationen vikten av informationsverksamhet och tekniskt stöd riktat till ledning och offentliganställda så att dessa på ett effektivt sätt kan organisera arbetet, få reda på

vilka produkter och tekniska lösningar med låga koldioxidutsläpp som finns, samt fastställa kvantitativt rimliga normer för grön upphandling.

5.8 Inom byggbranschen kan man göra avsevärda energibesparingar, och därmed minska utsläppen. 40 % av energin används i byggnader, och 22 % av denna skulle kunna sparas in. Av arbetstagarna har 41,7 % (med stora variationer mellan länderna) grundläggande kvalifikationer, och vidareutbildning av dem skulle innebära oöverkomliga kostnader för småföretag. Man bör därför uppmuntra initiativ av den typ som genomförts i Spanien, där en mobil skola undervisar arbetstagarna i miljöanpassad byggteknik utan att dessa behöver vara borta alltför länge från arbetsplatsen. Organisationer för sociala bostäder har främjat en rad initiativ som syftar till att informera förvaltningen och de boende. Projektet *Energy Ambassadors* består av en utbildning av så kallade "energiambassadörer" som rekryteras ur den redan befintliga personalen i lokala myndigheter, icke-vinstdrivande organisationer och sociala organisationer för att i ett första skede bli kontaktpersoner för energifrågor i den egna organisationen, för att sedan sprida kunskaperna till allmänheten.

5.9 Bland de yrkeskategorier som kan ha ett positivt inflytande på utsläppen finns arkitekter, där en förändrad inställning börjar sprida sig som innebär att man bör anpassa livsstilen och utformningen av miljön till de krav som naturen ställer, i stället för att basera utformningen på föresatsen att tillfredsställa en artificiell livsstil med stor användning av maskiner och elektricitet. Det är för övrigt viktigt att sprida specifika tekniska kunskaper om nya material som möjliggör energibesparingar.

Bryssel den 13 maj 2009

Europeiska ekonomiska och sociala kommitténs
ordförande
Mario SEPI

Yttrande från Europeiska ekonomiska och sociala kommittén om "Miljöanpassning av sjötransporter och transporter på inre vattenvägar"

(förberedande yttrande)

(2009/C 277/04)

Föredragande: **Anna BREDIMA**

I en skrivelse av den 3 november 2008 uppmanade kommissionen i enlighet med artikel 262 i EG-fördraget Europeiska ekonomiska och sociala kommittén att utarbeta ett förberedande yttrande om

"Miljöanpassning av sjötransporter och transporter på inre vattenvägar".

Facksektionen för transporter, energi, infrastruktur och informationssamhället, som svarat för kommitténs beredning av ärendet, antog sitt yttrande den 15 april 2009. Föredragande: Anna BREDIMA.

Vid sin 453:e plenarsession den 13–14 maj 2009 (sammanträdet den 13 maj) antog Europeiska ekonomiska och sociala kommittén följande yttrande med 182 röster för, 3 emot och 3 nedlagda röster.

1. Slutsatser

1.1 Detta förberedande yttrande handlar om hur miljön i haven och floderna kan göras "grönare" samtidigt som transportindustrins konkurrenskraft bevaras i linje med Lissabonstrategin. En "grönare" havs- och flodmiljö kan uppnås genom en helhetsinriktad politik som främjar "gröna" investeringar och skapar "gröna jobb". EESK vidhåller att grön ekonomi inte är någon lyx och välkomnar därför en sådan metod.

1.2 Sjöfarten är av central betydelse för globaliseringen eftersom den står för ca 90 % av transportererna inom världshandeln och EU:s utrikeshandel samt för 45 % av transportererna inom handeln inom EU (sett till volym). Inlandssjöfarten spelar en viktig roll för transportererna inom EU eftersom andelen flodtransporter står för 5,3 % av de totala landtransporterna inom EU. Båda transportsätten är konkurrenskraftiga, hållbara och miljövänliga.

1.3 EESK uppmanar kommissionen att göra en åtskillnad mellan dessa transportsätt i framtida remisser och att betrakta inlandssjöfarten som en form av inlandstransporter.

1.4 EESK anser sjötransporternas och inlandssjöfartens miljöprestanda bör jämföras med landtransporternas miljöprestanda och med de föreningar som härrör från landbaserade källor. Kommittén upprepar att unionens åtgärder mot miljöföreningar bör tillämpas på fritidsbåtar och om möjligt även på örlogsfartyg. Sådana åtgärder bör tillämpas på alla fartyg (oavsett flagg) och detta bör ske på ett så praktiskt och kostnadseffektivt sätt som möjligt. Åtgärder måste även baseras på sunda miljövänliga, tekniska och samhällsekonomiska bedömningar.

1.5 Under det europeiska året för kreativitet och innovation (2009) anser EESK att EU bör bli ledande inom forskningen om miljövänlig teknik för fartygs och hamnars utformning och drift. Europeiska kommissionen bör undersöka kommersialiseringen av europeisk grön teknik i andra delar av världen. En extra fördel med detta initiativ kommer att vara att det skapar ökad sysselsättning inom EU ("gröna jobb"). Förnuftiga investeringar i grönare

system för fartyg, energieffektivitet och hamnar kommer att påskynda återhämtningen efter den globala finanskrisen.

1.6 För att uppnå bättre resultat förordar EESK en jämvikt mellan lagstiftning och initiativ från industrins sida. Kommittén uppmanar kommissionen att undersöka hur den kan dra fördel av bästa praxis på EU-nivå. Att "bli grön" för att bevara miljön är en bra affär och kan generera fler jobb. Det finns ingen motsättning mellan å ena sidan hållbara transporter till havs och på inre vattenvägar och å andra sidan lönsamhet.

1.7 EESK skulle kunna fungera som den officiella "förmedlaren" av ny grön politik till det organiserade civila samhället i Europa i syfte att bidra till utvecklingen av en "grön kultur". Kommittén kan bli det europeiska forum som ökar miljömedvetenheten hos det organiserade civila samhället. Tills vi lyckas åstadkomma "gröna fartyg", "grönt bränsle" och "gröna hamnar" bör vi ändra vårt sätt att tänka och agera i vardagen och ta större ekologiskt ansvar.

1.8 Sjöfarten och inlandssjöfarten anses vara de mest effektiva kommersiella transportsätten vad gäller koldioxidutsläpp. Om man främjar inlandssjöfarten kan det bidra till att EU:s viktigaste miljöpolitiska mål lättare uppnås. Ökad användning av detta transportsätt är en nyckelfaktor om transportsektorns koldioxidutsläpp ska kunna minskas.

1.9 För att man ska kunna hantera den ständigt växande världshandeln kommer sjötransporterna, och därmed även utsläppen från dessa transporter, att fortsätta att öka under den närmaste framtiden. Sjöfartens totala utsläpp kommer alltså att öka, men en betydande minskning kan ändå uppnås genom tekniska och operativa åtgärder.

1.10 När ett system för handel med utsläppsrätter övervägs för sjötransporter bör detta inte leda till att den europeiska sjöfartsindustrins konkurrenskraft på världsmarknaden påverkas negativt. Ett världsomfattande system skulle vara mycket effektivare än ett system inom gemenskapen eller något annat regionalt system för att minska den internationella sjöfartens koldioxidutsläpp.

1.11 Tillämpningen av ett system för handel med utsläppsätter är avsevärt mer komplicerat inom sjöfarten än inom luftfarten, och detta gäller i synnerhet inom trampfarten. En koldioxidavgift (bunkerbränslen) eller någon annan form av avgift skulle kunna vara lika "effektiv" och mycket enklare att hantera inom sjöfarten om den tillämpas på internationell nivå.

1.12 En standardisering av utbildningen och fortbildningen för fartygsbesättningar i inlandssjöfart, genom införande av liknande standarder som de som gäller för sjötransporter, kommer att förbättra transporterna och i synnerhet transporterna av farligt gods.

2. Rekommendationer

2.1 Även om sjötransporter och transporter på inre vattenvägar är konkurrenskraftiga, hållbara och miljövänliga transportsätt bör kommissionen undersöka möjligheten till ytterligare förbättringar genom samverkans effekter mellan lagstiftningsåtgärder och initiativ från industrins sida.

2.2 EESK konstaterar att hamnarnas och kanalernas infrastruktur måste förbättras så att de kan ta emot större fartyg, trängseln i hamnarna kan elimineras och lossning och lastning kan snabbas upp.

2.3 Medlemsstaterna bör, både enskilt och kollektivt, vidta lämpliga åtgärder när det gäller beredskap, metoder och utrustning för att bemöta, bekämpa och mildra följderna av föroreningar i europeiska vatten.

2.4 EESK uppmanar kommissionen att studera miljöarbetet inom industrin och andra miljövänliga initiativ samt undersöka hur den kan dra fördel av bästa praxis för att minska luftföroreningar från fartyg inom EU.

2.5 Kommissionen uppmanas även att stödja industrin inom EU så att denna kan bli ledande inom forskningen om innovativ fartygs- och hamnteknik för att skapa framtidens "gröna fartyg" och "gröna hamnar".

2.6 EESK uppmanar kommissionen att undersöka kommersialiseringen av europeisk grön teknik i andra delar av världen. En extra fördel med detta initiativ är att det kommer att skapa ökad sysselsättning i EU-länderna ("gröna jobb").

2.7 EESK föreslår att logistiken förbättras med hjälp av kortare rutter, färre resor med tomma lastutrymmen/tankar (barlastresor) och anpassningar för att optimera fartygens ankomsttider i syfte att minska fartygsutsläppen.

2.8 EU måste stödja IMO:s arbete med att skapa ett världsomfattande regelverk för den internationella sjöfarten och hantera behovet av kapacitetssupplyggnad när flaggstaterna ska genomföra sina åtaganden.

2.9 De allra flesta olyckorna inom transportsektorn beror på den mänskliga faktorn. Besättningarnas välbefinnande ombord (levnads- och arbetsförhållanden) är av avgörande betydelse. Därför bör man arbeta för att införa en säkerhetskultur och en kollektiv anda av socialt ansvar.

2.10 Kvaliteten på marina bränslen inverkar på människors hälsa. EESK anser att det för de berörda industrierna bör ingå i företagens sociala ansvar att frivilligt vidta ytterligare åtgärder för att skydda miljön och förbättra livskvaliteten i samhället i stort.

2.11 Världens fartygsflotta med flytande naturgas (LNG) växer, något som innebär en stor utmaning eftersom välutbildade och behöriga befäl saknas för att sköta den. Bristen på kvalificerade befäl kräver insatser för att öka rekryteringen och höja utbildningsnivån.

2.12 Verksamhet och olyckor på öppet hav kan påverka europeiska vatten. EESK föreslår att man använder Europeiska sjösäkerhetsbyråns (EMSA) tjänst för beredskap för och insatser vid förorening, dess tjänst för tillhandahållande av insatsberedda oljesaneringsfartyg och dess satellitkontrollsystem och övervakningstjänst. Dessa tjänster ger bättre möjligheter till upptäckt, omedelbart ingripande och uppföljningsåtgärder. Genom att tilldela EMSA tillräckliga medel utökas byråns samordningskapacitet.

2.13 Rekryterings-, utbildnings- och fortbildningsprogram för besättningar i inlandssjöfarten, särskilt vad gäller transporter av farligt gods, bör tas fram för att locka ungdomar och bevara den kompetens som behövs inom sektorn.

3. Inledning

3.1 Detta förberedande yttrande utgår från en tvådelad frågeställning: Hur ska man kunna förbättra miljön i både hav och floder och samtidigt bevara transportindustrins konkurrenskraft? Frågan ställs mot bakgrund av kommissionens meddelanden "Grönare transporter" ⁽¹⁾ och "En strategi för att internalisera externa kostnader" ⁽²⁾. Paketet innehåller en strategi som har till syfte att se till att transportpriserna bättre återspeglar de faktiska kostnaderna för samhället, så att miljöskador och trafikstockningar successivt kan minskas på ett sätt som ökar transporterens effektivitet och skapar ett uppsving för hela ekonomin. EESK välkomnar dessa initiativ, som stöder den miljömässiga dimensionen i linje med Lissabon- och Göteborgstrategierna.

3.2 För inlandssjöfarten innebär strategin att de externa kostnaderna ska internaliseras. När det gäller sjöfarten – där internaliseringsprocessen ännu inte har påbörjats – åläggs Europeiska kommissionen att agera år 2009 om Internationella sjöfartsorganisationen (IMO) då ännu inte har samtyckt till konkreta åtgärder för att minska utsläppen av växthusgaser. För sjöfarten kommer strategin att tas fram i linje med den nya integrerade havspolitik för EU.

⁽¹⁾ KOM(2008) 433 slutlig, SEK(2008) 2206.

⁽²⁾ KOM(2008) 435 slutlig.

3.3 Europaparlamentet och Europeiska rådet har betonat vikten av en hållbar transportpolitik, särskilt vad gäller arbetet med att bekämpa klimatförändringarna. De vidhåller att transportsektorn måste bidra till arbetet med att minska växthusgaserna.

3.4 EESK påpekar att sjöfarten, inklusive närsjöfarten, är ett transportsätt som bör ses helt separat från inre vattenvägar utifrån ett ekonomiskt, socialt, tekniskt och nautiskt perspektiv. Det finns stora och avgörande skillnader mellan de marknader inom vilka dessa transportsätt används, de sociala regler och förhållanden som gäller för dem, vikt- och motordimensioner, lastkapacitet, farleder och vattenvägarnas struktur. Sjötransporter och flygtransporter är klart globala transportsätt, medan inre vattenvägar på den europeiska kontinenten generellt sett kategoriseras som s.k. inlandstransporter, vilket även inbegriper europeiska väg- och järnvägstransporter⁽³⁾. EESK uppmanar därför kommissionen att göra en åtskillnad mellan de olika transportsätten i dokument och remisser och att betrakta inlandssjöfart som en form av inlandstransporter.

4. Klimatförändringarna

4.1 Den globala uppvärmningen, luftföroreningarnas inverkan på människors hälsa och världens begränsade oljetillgångar utgör de största incitamenten för EU:s politik för att göra transportsektorn mindre beroende av fossila bränslen. Förbrukningen av fossila bränslen leder till utsläpp av koldioxid (CO₂) som är den dominerade växthusgasen, och därför fokuserar dagens miljöpolitik nästan enbart på insatser som ska minska koldioxidutsläppen. Den viktigaste växthusgasen förutom koldioxid är emellertid metan (CH₄) som uppstår inom animaliesektorn.

4.2 EESK anser att sjötransporternas och inlandssjöfartens miljöprestanda bör jämföras med landtransporternas miljöprestanda och med de föroreningar som härrör från landbaserade källor. Kommittén upprepar⁽⁴⁾ att det krävs ett helhetsperspektiv där man beaktar de tekniska möjligheterna att minska utsläpp, behovet av innovationsfrämjande åtgärder, situationen för världshandelsökonomi och vikten av att undvika negativa effekter av de ökade koldioxidutsläpp som blir följderna när andra föroreningar minskas, d.v.s. se till att minimera oavsiktliga resultat till följd av olika politiska åtgärder.

4.3 Åtgärderna för att minska utsläpp från sjötransporter och transporter på inre vattenvägar bör vara praktiska, kostnadseffektiva och kunna tillämpas på alla fartyg (oavsett flagg), inklusive fritidsbåtar och om möjligt även krigsfartyg⁽⁵⁾. De måste även baseras på sunda miljövänliga, tekniska och samhällsekonomiska bedömningar. Dessutom kan lagstiftning som har till syfte att minska växthusgasutsläppen marginellt, men som innebär stora

kostnader, mycket väl leda till en omställning mot andra mindre miljövänliga transportsätt. Detta skulle få en negativ inverkan på hela den globala uppvärmningen.

4.4 En aspekt av den gröna politiken som ofta förbigås är dess ekonomiska fördelar. Den "gröna ekonomin" är verkligen ett av sätten att ta sig ur världskrisen. En växande grön ekonomi genererar nya sysselsättningsmöjligheter⁽⁶⁾. Kommissionsledamot Stavros Dimas har hävdats att "gröna investeringar" kommer att generera två miljoner jobb i EU under de kommande tio åren. En "grön ekonomi" är alltså ingen lyx.

4.5 Koldioxidutsläpp från sjötransporter och transporter på inre vattenvägar kan minskas ännu mer, men en sådan minskning skulle endast vara marginell eftersom varor måste transporteras oavsett extra kostnader, som konsumenten ändå får stå för.

5. "Grönare" sjötransporter

5.1 Ekonomiernas ökade industrialisering och liberalisering har gjort att världshandeln och efterfrågan på konsumtionsvaror ökat. I EU:s handlingsplan för en havspolitik⁽⁷⁾ betonas särskilt att sjötransporter är ett konkurrenskraftigt, hållbart och miljövänligt transportsätt.

5.2 Sjöfartens miljöpåverkan har minskat kontinuerligt under flera år. Driftsrelaterade utsläpp har reducerats till försumbara utsläppsmängder. Betydande förbättringar vad gäller fartygens motoreffektivitet och skrovdessign har lett till minskade utsläpp och ökad bränsleeffektivitet. Sjöfartens andel av de globala koldioxidutsläppen är liten (2,7 %) med tanke på den volym gods som fraktas med fartyg⁽⁸⁾.

5.3 Den smältande havsisen i Arktis öppnar gradvis möjligheten att navigera längs farleder genom arktiska vatten⁽⁹⁾. Kortare resor från Europa till Stilla havet kommer att spara energi och leda till minskade utsläpp. Den arktiska sjöfartsledens betydelse betonades i EESK:s yttrande "En integrerad havspolitik för Europeiska unionen"⁽¹⁰⁾. Samtidigt finns det ett växande behov av att skydda och bevara denna havsmiljö i samförstånd med befolkningen och att förbättra regionens multilaterala styre. Utredningen av nya sjöfartsleder i området bör vara återhållsam tills FN:s miljökonsekvensanalys har slutförts. EESK föreslår att man på kort och medellång sikt betraktar detta område som ett naturskyddsområde. Därför vore det klokt om EU och FN eftersträvar jämvikt mellan de olika parametrarna för denna nya rutt. Ytterligare fördelar förväntas genom den utvidgning av Panamakanalen som beräknas vara genomförd år 2015.

(3) Begreppet "vattenburen", som kan användas för båda transportsätten, syftar endast på det medel med vilket transporterarna görs. Det betecknar inte transportsättet och de miljöpolitiska följderna. Att GD Energi och transport har inkluderat väg- och järnvägstransporter, men inte inre vattenvägar, under rubriken inlandstransporter ändrar inte detta faktum.

(4) EUT C 168, 20.7.2007, s. 50, EUT C 211, 19.8.2008, s. 31.

(5) Se fotnot 4.

(6) FN:s miljöprogramms rapport om gröna jobb, Green Job.

(7) SEK(2007) 1278.

(8) IMO:s studie "Updated 2000 Study on Greenhouse Gas Emissions from Ships".

(9) KOM(2008) 763.

(10) EUT C 211, 19.8.2008, s. 31.

5.4 Sjötransporter är starkt reglerade av mer än 25 viktiga internationella konventioner och koder. Marpol73/78 är den viktigaste internationella konventionen och behandlar förebyggande av havsföroreningar som avsiktligt eller oavsiktligt orsakas av fartyg⁽¹¹⁾. Sjötransporterna regleras även av en omfattande EU-lagstiftning, i synnerhet Erika I- och Erika II-paketet och det tredje lagstiftningspaketet för sjöfartssäkerhet (2009). Lagstiftningen har i hög grad förbättrat sjösäkerheten, kontrollen av utsläpp och insatserna för att förhindra och mildra följderna av eventuella olyckor.

5.5 Genom Marpolkonventionens nyligen reviderade bilaga VI om begränsning av luftföroreningar från fartyg införs striktare gränser för svaveloxid- (SO_x), partikel- och kväveoxidutsläpp (NO_x). Fartygens koldioxidutsläpp kan minska betydligt med hjälp av tekniska och operativa åtgärder. Åtskilliga av dessa åtgärder kan endast tillämpas på frivillig väg. Hastighetsminskning (s.k. slow steaming) är den mest effektiva åtgärden med omedelbar verkan. Genomförandet av denna åtgärd kommer emellertid att styras av handelns efterfrågan.

5.6 EESK anser att bättre resultat kan uppnås genom en avvägd kombination av lagstiftning och initiativ från industrins sida, t.ex. de nyskapande målen för den grekiska organisationen Helmepea (Hellenic Marine Environment Protection Association)⁽¹²⁾, "Poseidon Challenge Award"⁽¹³⁾, "Floating Forest"⁽¹⁴⁾ och "Green Award Foundation"⁽¹⁵⁾.

5.7 När man överväger ett system för handel med utsläppsrätter för sjötransporter, bör man se till att den europeiska sjöfartsindustrins konkurrenskraft på världsmarknaden inte påverkas negativt, eftersom detta skulle strida mot Lissabonagendan. Innan man fattar beslut i frågan måste kommissionen klart och tydligt besvara följande frågor: Hur kommer miljön att gynnas om ett sådant system införs för den internationella sjöfarten, och hur kommer systemet att fungera i praktiken i en så internationell industri som sjöfartsindustrin? Mot bakgrund av detta skulle ett världsomfattande system under IMO vara betydligt effektivare än ett system inom gemenskapen eller något annat regionalt system för att minska sjöfartens koldioxidutsläpp.

5.8 Det finns ett starkt politiskt tryck på att sjöfarten ska införlivas med gemenskapens system för handel med utsläppsrätter från och med 2013. Det är emellertid betydligt mer komplicerat att tillämpa ett sådant system inom sjöfarten – i synnerhet trampfarten – än inom luftfarten, eftersom de praktiska omständigheterna beträffande den internationella sjöfartshandeln gör det

mycket svårt att utföra beräkningarna för ett sådant system. Verksamheten inom den internationella sjöfarten går huvudsakligen ut på att frakta gods enligt globala handelsmönster som ständigt förändras. Merparten av EU-fartygens lastnings- och lossningshamnar ligger utanför EU och fastställs av befraktaren. Fartygen är inte enhetliga, varför det är mycket svårt att fastställa riktmärken. Sjöfarten kännetecknas av många små företag, vilket gör att ett system för handel med utsläppsrätter skulle medföra en mycket stor administrativ börda. Många fartyg inom trampsektorn, som utgör merparten av sjöfarten, besöker EU endast då och då. Tankning av fartygen under resorna kan ske i hamnar utanför EU och bränslekonsumtionen mellan hamnarna grundar sig enbart på en uppskattning. Detta innebär att många olika länder skulle vara involverade i tilldelningen av utsläppsrätter inom ramen för systemet för handel med utsläppsrätter, t.ex. fartygsägarens, fartygsoperatörens, befraktarens, lastägarens och lastmottagarens hemland. Dessutom skulle ett europeiskt system för handel med utsläppsrätter inom sjöfarten behöva tillämpas på alla fartyg som besöker EU-hamnar, med en reell möjlighet för vedergällningsåtgärder från länder utanför EU som inte tillämpar utsläppsrättsystemet för fartyg under landets flagg.

5.9 En koldioxidavgift (bunkerbränslen) eller någon annan form av avgift skulle kunna vara lika "effektiv" och mycket enklare att hantera inom sjöfarten. Dessutom skulle det bli lättare att kontrollera att de medel som tas in verkligen investeras i "gröna" initiativ.

5.10 Under den närmaste framtiden kommer fartygens framdrivningssystem fortfarande i huvudsak att fungera med kolbaseade bränslen. Gas kommer att användas i större utsträckning som ett alternativt bränsle när infrastruktur för gasdistribution blir tillgänglig. I genomförbarhetsstudier för bränsleceller som drivs med naturgas rapporteras om betydande reduktioner av koldioxidutsläppen. Vidare kommer framtida arbete inom IMO att fokusera på en minskning av det buller som fartygen orsakar.

5.11 Det är osannolikt att tillräckligt hållbara biobränslen kommer att bli tillgängliga för sjöfarten eller att bindning och lagring av väte och koldioxid kommer att få någon större inverkan på sjöfarten under de kommande tjugo åren. Vindteknik, t.ex. Skysails, och solenergi kommer inte att driva fartygen på egen hand, men kan komplettera motorerna. Om landström (s.k. cold ironing) används blir driften miljövänligare för fartyg i hamn. Atomdrift, som kräver en särskild infrastruktur för nödåtgärder, är inte ett genomförbart alternativ för handelsfartyg.

6. "Grönare" inlandssjöfart

6.1 Inlandssjöfarten spelar en inte försumbar roll för transporter inom EU eftersom andelen flodtransporter står för 5,3 % av de totala landtransporterna inom EU, och i vissa områden med större vattenvägar omfattar över 40 % av dessa transporter. Det är ett pålitligt, kostnadseffektivt, säkert och energieffektivt transportsätt. Att främja transporter på inre vattenvägar kan bidra till uppnåendet av EU:s viktigaste miljöpolitiska mål. Ökad användning av detta transportsätt är en nyckelfaktor om transportsektorns koldioxidutsläpp ska kunna minskas. Detta går hand i hand med EU:s politik för att hantera frågan om överbelastade vägar.

(11) Föreningar från fartyg kommer att kunna förhindras ännu bättre när de nya internationella konventionerna om antifoulingssystem, ballastvatten, bortskaftande av vrak, bunkrar och återvinning av fartyg (vilka antas år 2009) genomförs.

(12) Helmepea, som upprättades år 1981, stod modell för Cymepa, Turmepa, Ausmepa, Namepa, Ukrmepa, Urumepa och Intermepea.

(13) Instiftat av International Association of Independent Tanker Owners (Intertanko) år 2005.

(14) Grundad i Storbritannien, info@flyingforest.org.

(15) Instiftat i Nederländerna, www.greenaward.org.

6.2 Inlandssjöfarten har av tradition varit reglerad av de bestämmelser som fastställs av Centralkommissionen för Rhensjöfarten (CCNR), som har infört stränga tekniska normer och säkerhetsnormer. Lagstiftning som baseras på Mannheimkonventionen tillämpas i strandstaterna vid Rhen. Den innehåller bestämmelser om säkerhet, ansvarighet och förebyggande av föroreningar. Tack vare dessa stränga normer kännetecknas inlandssjöfarten av en mycket enhetlig kvalitets- och säkerhetsnivå vad gäller fartygsutrustning och fartygsbesättnings utbildning. Genom direktiv 2006/87/EG införde EU nyligen omfattande tekniska och operativa krav för fartyg i inlandssjöfart på grundval av bestämmelserna i Mannheimkonventionen.

6.3 EU:s lagstiftning ⁽¹⁶⁾ fastställer utsläppsbegränsningar vad gäller bränslekvaliteten för fartyg i inlandssjöfart. Europeiska kommissionens förslag ⁽¹⁷⁾ om svavelhalten i bränsle har till syfte att minska svavelhaltiga utsläpp från fartyg i både sjöfart och inlandssjöfart. Inlandssjöfarten var positiv till att i ett steg minska svavelhalten i bränsle från 1 000 ppm till 10 ppm. Europaparlamentet godkände nyligen detta förslag från inlandssjöfartssektorn och beslutade att i ett steg sänka svavelinnehållet till 10 ppm från och med 2011. I en inte alltför avlägsen framtid kan inlandssjöfarten gynnas genom nollutsläppssystem, t.ex. bränsleceller. Konkreta exempel på detta är den nya flodpråmen "CompoCaNord", det nybyggda tankfartyget Futura i Tyskland och den nederländska vätehybridbogseraren med nära nollutsläpp. Dessutom reglerar ny lagstiftning ⁽¹⁸⁾ transporter av farligt gods på vägar, järnvägar och inre vattenvägar inom och mellan medlemsstater.

6.4 Den senaste EU-utvidgningen har utvidgat transportnätet för inre vattenvägar från Nordsjön till Svarta havet genom förbindelsen mellan Rhen och Donau. Europas inre vattenvägar skapar

stora möjligheter för pålitliga godstransporter och kan med fördel jämföras med andra transportsätt som ofta ställs inför förorenings- och kapacitetsproblem.

6.5 Det skulle vara realistiskt att hantera inlandssjöfarten på samma sätt som nationella angelägenheter som kan regleras genom nationell eller regional lagstiftning. Fartyg i inlandssjöfart under kroatisk, ukrainsk, serbisk och moldavisk flagg seglar redan på floder och kanaler inom EU. Liberaliseringen av de ryska flodtransporterna och europeiska operatörers tillträde till dessa och vice versa kommer även att ge EU:s inlandssjöfart en internationell dimension.

6.6 En av de allra viktigaste förutsättningarna och utmaningarna för inlandssjöfartens tillförlitlighet är att den fysiska infrastrukturen förbättras så att flaskhalsar tas bort och nödvändigt underhåll genomförs. EESK erinrar om sitt föregående yttrande ⁽¹⁹⁾ och hoppas att insatser under projektet Naiades ⁽²⁰⁾ kommer att vitalisera inlandssjöfarten och göra det möjligt att finansiera olika projekt för att utveckla infrastrukturen.

6.7 Vid internaliseringen av externa kostnader bör inlandssjöfarten, som är en transportform som tillämpas i relativt liten utsträckning, inte vara en föregångare. Alla politiska insatser för att införa en koldioxidavgift för inlandssjöfarten kommer att stöta på rättsliga hinder eftersom inga avgifter får tillämpas på Rhen enligt Mannheimkonventionen (1868). I praktiken sker 80 % av dagens inlandssjöfart i Rhenbäckenet. EESK konstaterar att den bristande överensstämmelsen mellan de rättsliga bestämmelserna i Rhen- och Donaukonventionerna skapar problem när det gäller miljölagstiftningen för Donau. Kommittén föreslår att EU ökar sina ansträngningar att skapa framtida enhetliga regler (på de miljömässiga, sociala och tekniska områdena) för att underlätta inlandssjöfarten.

Bryssel den 13 maj 2009

Europeiska ekonomiska och sociala kommitténs
ordförande
Mario SEPI

⁽¹⁶⁾ Direktiv 2004/26/EG, EUT L 225, 25.6.2004, s. 3.

⁽¹⁷⁾ KOM(2007) 18 slutlig.

⁽¹⁸⁾ Direktiv 2008/68/EG, EUT L 260, 30.9.2008, s. 13.

⁽¹⁹⁾ EUT C 318, 23.12.2006, s. 218.

⁽²⁰⁾ KOM(2006) 6 slutlig.

Yttrande från Europeiska ekonomiska och sociala kommittén om "Vägtransporter 2020: Det civila samhällets förväntningar"

(förberedande yttrande)

(2009/C 277/05)

Föredragande: **Jan SIMONS**

I en skrivelse av den 24 november 2008 bad det tjeckiska ordförandeskapet Europeiska ekonomiska och sociala kommittén att i enlighet med artikel 262 i EG-fördraget utarbeta ett förberedande yttrande om

"Vägtransporter 2020: Det civila samhällets förväntningar".

Facksektionen för transporter, energi, infrastruktur och informationssamhället, som svarat för kommitténs beredning av ärendet, antog sitt yttrande den 15 april 2009. Föredragande var Jan SIMONS.

Vid sin 453:e plenarsession den 13–14 maj 2009 (sammanträdet den 13 maj) antog Europeiska ekonomiska och sociala kommittén följande yttrande med 89 röster för, 33 röster emot och 17 nedlagda röster.

1. Slutsatser och rekommendationer

1.1 Europeiska ekonomiska och sociala kommittén har valt att begränsa yttrandets tillämpningsområde till enbart godstransporter på väg, eftersom det ligger i linje med det tjeckiska ordförandeskapets önskemål. Frågan om yrkesmässig persontrafik på väg bör behandlas i ett separat yttrande.

1.2 Alla prognoser som rör godstransporter på väg visar att det kommer att ske en stark tillväxt på flera tiotal procent fram till år 2020. På grund av den nuvarande ekonomiska krisen förväntas tillväxten stagnera under kommande år, men det kommer inte att få märkbara konsekvenser för läget 2020.

1.3 Med utgångspunkt i denna tillväxtprognos för 2020 finns det all anledning att eftersträva en tillämpning av den transportpolitiska strategi som presenterades i halvtidsöversynen av vitboken om transporter, dvs. idén om sammodalitet, som kommittén gav sitt stöd åt i sitt yttrande av den 15 mars 2007, i syfte att uppnå en integrerad transportpolitik som bygger på ekonomiska, sociala och ekologiska principer.

1.4 Tillväxten åtföljs av en rad problem som både överstatliga och nationella myndigheter, branschorganisationer och medborgare redan i dagsläget kämpar med. Som exempel kan ges de växande koldioxidutsläppen, transportsektorns beroende av fossila bränslen, bristen på tillräckligt säker infrastruktur och på garantier för goda arbetsvillkor och arbetsförhållanden för yrkesförare.

1.5 För att kunna komma till rätta med dessa problem är det viktigt att allmänheten blir medveten om ärendets brådskande karaktär och att det rör sig om frågor som man bara kan lösa med gemensamma krafter.

1.6 Som en nödvändig åtgärd när det gäller koldioxidutsläppen anser kommittén exempelvis att det krävs stärkta insatser för att angripa koldioxidutsläppen vid källan, till exempel genom att påskynda utvecklingen av nya generationer energisnåla motorer.

1.7 När det gäller yrkestransportsektorns beroende av fossila bränslen anser kommittén att det är nödvändigt att man inrättar ett forsknings- och utvecklingsprogram med adekvata finansiella medel och med fokus på hållbar energi inom transportsektorn.

1.8 Även skattetekniska incitament för främjande av produkter och åtgärder som är inriktade på alternativa transportmöjligheter och en minskning av koldioxidutsläppen är enligt kommittén ett steg i rätt riktning. En sådan åtgärd skulle kunna vara att påskynda utfasningen av äldre modeller av lastfordon.

1.9 Utöver tekniska innovationer och liknande investeringar är det nödvändigt att snarast möjligt utöka infrastrukturen, exempelvis i form av säkra, bevakade parkeringsplatser och rastplatser med tillräckliga faciliteter för att man ska kunna klara den förväntade tillväxten. Dessa måste vara utrustade på ett sådant sätt att lastbilsförare kan uppfylla bestämmelserna i fråga om raster och viloperioder och utnyttja dem till att verkligen vila ut. Framför allt måste förarna skyddas mot rån och överfall och andra kriminella handlingar. Man måste snarast utveckla och genomföra allmänt tillämpliga normer (byggnadernas utformning, tjänsteutbud, parkeringsstyrsystem) för rastplatser och parkeringsplatser, inte bara längs motorvägar. Förbättringen av rastplatser och parkeringsplatser kan finansieras via lastbilsavgifter. En positiv aspekt av sådana åtgärder är att de nödvändiga investeringarna medverkar till att stimulera den ekonomiska aktiviteten i en tid som präglas av ekonomisk tillbakagång.

1.10 För yrkesförare måste yrket förbli attraktivt genom garantier för goda arbetsförhållanden och arbetsvillkor, exempelvis i form av reglerade arbetstider och harmoniserade kör- och viloperioder som inte enbart föreskrivs enligt lagstiftningen utan även följs i praktiken. Även kontroller av de sociala bestämmelserna inom sektorn bör enligt kommitténs uppfattning harmoniseras och eventuellt sanktioneras på hög nivå inom EU. En grundförutsättning för en välfungerande transportsektor är att en social dialog etableras mellan arbetsgivare och arbetstagare på nationell nivå och på EU-nivå.

1.11 Kommittén vill med eftertryck framhålla hur viktigt det är att man med förslagen inte enbart förmedlar hur brådskande behovet är, utan att åtgärder verkligen vidtas snarast för att man ska kunna hantera den förväntade tillväxten på ett hållbart sätt.

2. Inledning

2.1 Den 24 november 2008 översände den tjeckiske transportministern Aleš Řebíček inför Tjeckiens ordförandeskap i EU under det första halvåret 2009 en skrivelse till Europeiska ekonomiska och sociala kommitténs generalsekreterare Martin Westlake.

2.2 I skrivelsen konstaterar den tjeckiske transportministern att det är av avgörande betydelse att ett nära samarbete etableras mellan det tjeckiska transportministeriet och Europeiska ekonomiska och sociala kommittén, för att det tjeckiska ordförandeskapets dagordning ska kunna genomföras på bästa sätt.

2.3 Därför anmodar det tjeckiska ordförandeskapet Europeiska ekonomiska och sociala kommittén att utarbeta ett förberedande yttrande på temat "Vägtransporter 2020: Det civila samhällets förväntningar". Det är ett ämne av politiskt intresse som har en stark koppling till både utvecklingen av Eurovinjett-ärendet och TEN-T-agendan som snart lanseras.

2.4 För att snabbt kunna inhämta synpunkter från olika berörda samhällsgrupperingar ansåg kommittén att det var nödvändigt att anordna en hearing där representanter för dessa grupperingar fick möjlighet att framföra sina åsikter.

2.5 De ståndpunkter som de olika berörda samhällsgrupperingarna framförde under hearingen återges i bilagan till föreliggande dokument ⁽¹⁾.

2.6 Med begreppet "vägtransporter" menas i detta förberedande yttrande godstransporter på väg, eftersom det ligger i linje med det tjeckiska ordförandeskapets önskemål. Frågan om yrkesmässig persontrafik på väg bör behandlas i ett separat yttrande.

2.7 Denna begränsning innebär emellertid att slutsatserna när det gäller till exempel infrastrukturuområdet måste betraktas med viss försiktighet, eftersom den andra dimensionen, dvs. privat persontrafik, som dominerar infrastrukturutnyttjandet, faller utanför yttrandets tillämpningsområde.

2.8 Betydelsen av det tjeckiska ordförandeskapets begäran om att kartlägga vägtransportsektorn fram till 2020 är uppenbar, med tanke på att Europeiska kommissionen i sin halvtidsöversyn av vitboken från 2001 för EU-25 bedömde att tillväxten inom godstransportsektorn fram till 2020 skulle uppgå till 50 % (mätt i ton/km). Dessutom kan konstateras att godstransporter på väg i EU-27 under 2006 stod för ca tre fjärdedelar (73 %) av inlandstransporterna.

2.9 Godstransporter på järnväg står för 17 % av antalet ton/km, medan transport på inre vattenvägar och transport via rörledning står för vardera 5 %. En ökning av andelen för dessa transportslag och för närsjöfarten bör eftersträvas.

2.10 Om tillväxten inom transportsektorn följer prognoserna fram till 2020 – samtidigt som de internationella vägtransporterna under samma tidsperiod bedöms öka med 100 %, vilket är dubbelt så snabbt som de nationella transporterna – kommer det att få omfattande konsekvenser på ett antal områden, till exempel bristande infrastruktur med trafikstockningar som följd. Om inga drastiska åtgärder vidtas kommer koldioxidutsläppen, bullernivån och energiförbrukningen att öka markant. Ändras då inte politiken kommer yrkesförarnas arbetsförhållanden och arbetsvillkor att försämrats, vilket gör yrket mindre attraktivt.

2.11 Det är uppenbart att dessa områden utgör centrala problem och att ett antal grundläggande beslut måste fattas som i sin tur ligger till grund för möjligheterna att få till stånd en välfungerande inre marknad inom vägtransportsektorn.

2.12 En aspekt som försvårar läget är att vägtransportmarknaden är mycket uppsplittrad. I EU rör det sig om ca 900 000 företag, av vilka över hälften räknas som småföretag. Antalet företag förefaller visserligen relativt stabilt, men deras storlek ökar. Vägtransportmarknaden kännetecknas fortfarande av bristande samordning. Många företag är små och föredrar att arbeta på egen hand och har inget större intresse av samarbete. Det medför bristfällig logistik och lämnar stort utrymme för förbättringar inom sektorn.

(1) Bilagor till yttranden publiceras inte i Europeiska unionens tidning. Bilagan återfinns emellertid på EESK:s webbsida: www.eesc.europa.eu.

3. Allmänna synpunkter

3.1 Uppgifter från Eurostat från 2006 visar att andelen vägtransporter i jämförelse med andra transportalternativ (järnväg, inre vattenvägar och transport via rörledning) uppgår till mer än 50 % (mätt i ton/km) för 25 av de 27 länderna i EU. I Estland och Lettland skedde över 60 % av transportererna med tåg. Enligt samma Eurostat-undersökning uppgick järnvägens andel av transportererna även i Schweiz till över 60 %.

3.2 Man vet också att 85 % utgörs av transporter på avstånd under 150 km. Således kan man dra slutsatsen att 15 % av fraktvikten transporteras längre än 150 km.

3.3 Av detta konstaterande framgår tydligt att det är flexibiliteten som är vägtransporternas styrka, eftersom alternativen är begränsade när det gäller transporter över korta avstånd.

3.4 När det gäller inlandstransporter utgör järnväg och inre vattenvägar ett möjligt alternativ, i synnerhet i fråga om längre transporter samt beroende på typen av frakt, under förutsättning att transporttjänstens kvalitet håller samma standard som vägtransporter och att kostnaderna för omlastning, som är oundviklig i sammanhanget, kan hållas på en rimlig nivå. I det sammanhanget kan internaliseringen av externa kostnader spela en roll.

3.5 För transportförbindelser i kustregioner kan närsjöfarten utgöra ett alternativ, förutsatt att tullhinder och andra administrativa hinder undanröjs och att omlastningskostnaderna kan begränsas.

3.6 När man ser på prognoserna för 2020 visar uppgifter från Europeiska kommissionens "European Energy and Transport" och forskningsinstitutet NEA att BNP, och därmed även transporter, kommer att öka markant om man inte lyckas bryta kopplingen mellan dessa faktorer, något som uppmärksammades redan i halvtidsöversynen av vitboken om transporter.

3.7 Prognosen för internationella godstransporter 2020 i jämförelse med situationen 2005 visar följande:

- Att transporter inom västra Europa kommer att öka med 33 %.
- Att transporter inom östra Europa kommer att öka med 77 %.
- Att transporter från västra till östra Europa kommer att öka med 68 %.
- Att transporter från östra till västra Europa kommer att öka med 55 %.

Med tanke på sektorns beroende av fossila bränslen kommer denna förväntade ökning av godstransporter på väg fram till 2020 att stå för en stor del av energiförbrukningen.

3.8 Godstransporter förväntas således i generella termer öka. På grund av kreditkrisen och den därtill kopplade ekonomiska nedgången kommer tillväxten under kommande år under alla omständigheter inte att bli lika kraftig som beräknat, men ändå så pass omfattande att åtgärder kommer att bli nödvändiga. Det är drygt 10 år kvar till 2020, och sannolikheten att konsekvenserna av dagens finanskris är kännbara även då är ringa.

3.9 Den förväntade tillväxten inom transportsektorn är en extrapolering av den ekonomiska tillväxten i EU och måste äga rum i ljuset av en mer integrerad marknad där harmoniserade åtgärder såsom en sträng kontroll- och sanktionspolitik har förankrats.

3.10 Den strategi som Europeiska kommissionen förespråkar, dvs. att frångå principen om byte av transportslag och i stället förverkliga idén om sammodalitet⁽²⁾, innebär att man maximalt bör utnyttja fördelarna med varje transportslag och växelverkan mellan dessa olika transportmöjligheter. En sådan strategi, i kombination med åtgärder för att utveckla alternativ och investeringar, förefaller enligt kommitténs uppfattning nödvändig för att man på sikt ska kunna säkerställa en hög nivå av både rörlighet och miljöskydd.

3.11 Vid sitt sammanträde den 15 mars 2007⁽³⁾ gav kommittén sitt godkännande till målen i den reviderade vitboken, dvs. att förbättra samtliga transportsätt tillsammans och separat och maximalt utnyttja varje enskilt transportsätts specifika möjligheter. Kommittén betonade emellertid att sjötransporter, transporter på inre vattenvägar och järnvägstransporter måste bli mer konkurrenskraftiga.

3.12 För att man ska kunna hantera den förväntade tillväxten är det viktigt att säkerställa stöd och medverkan från alla berörda parter. Genom att organisera en hearing med relevanta internationella paraplyorganisationer inom civila samhället kunde synpunkter insamlas som sedan kunnat införlivas och vidareutvecklas i föreliggande förberedande yttrande.

3.13 En slutsats som kan dras är att den förväntade tillväxten inom godstransporter fram till 2020 kommer att ställa krav på en utbyggnad av den fysiska infrastrukturen för alla inlandstransporter. När det gäller närsjöfarten måste i första hand de tulltekniska och administrativa hindren undanröjas.

⁽²⁾ Med sam-modalitet (co-modality) menas enligt Europeiska kommissionen i sin halvtidsöversyn 2001 av vitboken om transporter (KOM(2006) 314 slutlig) "att transporter optimeras både inom varje enskilt transportslag och i en hel kedja av transportslag".

⁽³⁾ Europeiska ekonomiska och sociala kommitténs yttrande om meddelande från kommissionen till rådet och Europaparlamentet: Hållbara transporter för ett rörligt Europa – Halvtidsöversyn av EU-kommissionens vitbok från 2001 om den gemensamma transportpolitiken (KOM(2006) 314 slutlig), EUT C 161 av den 13.7.2007.

3.14 Om den förväntade tillväxten inom godstransporter på väg realiserar, måste åtgärder vidtas för att hantera konsekvenserna av detta, exempelvis när det gäller koldioxidutsläpp, trafikolyckor, energiförbrukning och sociala konsekvenser som bristen på parkeringsplatser med tillräckliga faciliteter, bevakningsmöjligheter och rastplatser.

3.15 Framsteg måste också göras på områden som tomkörning, harmonisering av bestämmelser om kör- och viloperioder, kontroller och böter, genuin inreklamationsintegration, effektivitetsförbättringar bland annat i form av kombinerade transportsystem där det är möjligt, effektivare gränskontroller, logistikkoncept inom sektorn och studier om hastighetskontroller och däckutveckling.

3.16 Kommittén inser samtidigt att en mer framtidsinriktad politik kommer att krävas för perioden efter 2020. Kommittén uppmanar därför kommissionen, rådet, Europaparlamentet och transportsektorn att fästa uppmärksamhet vid frågan i samband med den framtida debatt om transportpolitikens framtid som transportkommissionär Antonio Tajani har planerat till 2010.

4. Särskilda kommentarer

4.1 För att den förväntade tillväxten inom internationell gods-transport på väg ska kunna ske på rimliga villkor och med tanke på (de begränsade) möjligheterna att avhjälpa situationen genom ett byte till andra transportslag, anser kommittén att det är av avgörande betydelse att man utvecklar strategier både på internationellt och nationellt plan.

4.2 Åtgärder måste vidtas för att skapa och modernisera den fysiska väg- och transportinfrastrukturen (undanröja flaskhalsar) såväl på europeisk som på nationell nivå. I sammanhanget är det viktigt att fästa uppmärksamhet vid bristen på (och således verka för en utökning av antalet) säkra parkeringsplatser med tillräckliga faciliteter, bevakningsmöjligheter och rastplatser.

4.3 I detta sammanhang hänvisas till kommissionens meddelande "En strategi för att internalisera externa kostnader" och kommitténs kommande yttrande i ärendet ⁽⁴⁾.

4.4 För yrkesförare måste yrket förbli attraktivt genom garantier för goda arbetsförhållanden och arbetsvillkor, exempelvis i form av reglerade arbetstider och harmoniserade kör- och viloperioder som inte enbart föreskrivs enligt lagstiftningen utan även följs i praktiken. Även kontrollerna av de sociala bestämmelserna inom sektorn bör enligt kommitténs uppfattning harmoniseras i EU. Om bestämmelserna inte efterlevs bör i synnerhet ekonomiskt avskräckande påföljder införas och genomföras. En grundförutsättning för en välfungerande transportsektor är att en social dialog etableras mellan arbetsgivare och arbetstagar på nationell nivå och EU-nivå.

4.5 Under senare år har västeuropeiska vägtransportföretag upprättat dotterbolag i länder som Polen, Tjeckien och Ungern. Dessa utlokaliserade företag dominerar tillsammans med de sedan länge etablerade nationella vägtransportföretagen de internationella godstransporterna på väg mellan västra och östra Europa. Prognoserna visar att denna tendens kommer att fortsätta.

4.6 Med hänsyn till den förväntade tillväxten är det viktigt att avlägsna de administrativa och fysiska hinder som står i vägen för användning av intermodala transportsätt. EESK ser det som en nödvändighet att alla transportsätt kan utnyttjas på bästa möjliga sätt, samtidigt som det är viktigt att värna om lika villkor för alla.

4.7 Parallellt anser kommittén att det är synnerligen viktigt att de åtgärder som vidtas för att hantera den förväntade tillväxten på transportområdet åtföljs av styrka insatser på energi- och klimatområdet. Som kommittén påpekade i sitt yttrande om halvtidsutvärderingen av vitboken om transporter, måste insatser prioriteras för att avveckla beroendet av fossila bränslen och minska koldioxidutsläppen. I första hand gäller det att angripa problemet vid källan, bland annat genom att förbättra motorerna så att mindre mängder koldioxid släpps ut (euro V, VI och nyare generationer enginesnåla motorer).

4.8 Forskningsresultat visar att om tillväxten fortsätter kommer koldioxidutsläppen att öka med 17–55 % fram till 2020, beroende på den ekonomiska tillväxttakten. Från år 2040 bör de sammanlagda koldioxidutsläppen sjunka. Kommittén anser att uppgifterna är oroväckande. Det är viktigt att mobilisera all kunskap och alla krafter för att utarbeta nya åtgärder, även åtgärder av mer okonventionell art, som syftar till att minska koldioxidutsläppen även fram till 2020. En sådan åtgärd skulle kunna vara att påskynda utfasningen av äldre modeller lastfordon och öronmärkning av medel från internalisering av externa kostnader.

4.9 Kommittén är visserligen medveten om att vägtransportsektorns beroende av fossila bränslen inte kan avvecklas på kort sikt, men anser att kompletterande insatser bör göras för att finna alternativ på sikt. I ovannämnda yttrande betonade kommittén behovet av ett väl finansierat forsknings- och utvecklingsprogram för att främja användningen av hållbar energi.

4.10 I kommissionens handlingsplan för energieffektivitet ⁽⁵⁾ bedöms besparingspotentialen när det gäller energikonsumtion inom transportsektorn uppgå till 26 % till 2020.

4.11 Hur kan man då minska de negativa effekterna av gods-transporter på väg? Kommittén anser att en effektivare organisation av logistiken har stor betydelse i det här sammanhanget, eftersom det i sin tur leder till ökad effektivitet inom godstransporter på väg.

⁽⁴⁾ KOM(2008) 435 slutlig av den 8.7.2008 och TEN/357, "Internalisering av externa kostnader".

⁽⁵⁾ Kommissionens meddelande "Handlingsplan för energieffektivitet: att förverkliga möjligheterna", KOM(2006) 545.

4.12 Enligt EESK:s uppfattning är insatser för att öka stödet och den allmänna kunskapen den viktigaste nyckeln till framgång. Både incitament och påföljder bör användas. Belöning kan ske i form av incitament och stöd till investeringar i långsiktigt hållbara lastfordon och bussar, differentierade tullavgifter och liknande avgifter, skattemässiga fördelar för produkter som är inriktade på alternativa fordon, miljövänliga lastbilar och bussar, men man bör också använda konsekventa regleringspolitiska åtgärder.

4.13 Slutligen anser kommittén att vägtransportsektorn skulle gynnas av att man utförde en benchmarkingundersökning när det

gäller teknisk utveckling och ledningsutveckling för att kunna dra nytta av metoder och praxis inom andra sektorer.

4.14 Kommittén är medveten om ärendets brådskande natur. EESK vill med eftertryck framhålla hur viktigt det är att man med förslagen och eventuellt andra förslag på området inte enbart förmedlar hur brådskande behovet är, utan att åtgärder verkligen vidtas snarast för att man ska kunna hantera den förväntade tillväxten på ett hållbart sätt.

Bryssel den 13 maj 2009

Europeiska ekonomiska och sociala kommitténs
ordförande
Mario SEPI

Yttrande från Europeiska ekonomiska och sociala kommittén om "Det civila samhällets deltagande i det östliga partnerskapet"

(förberedande yttrande)

(2009/C 277/06)

Föredragande: **Ivan VOLEŠ**

I en skrivelse av den 12 januari 2009 framförde Milena Vicenová, ambassadör och ständig representant för Tjeckien vid EU, en begäran till Europeiska ekonomiska och sociala kommittén om att utarbeta ett förberedande yttrande på följande tema:

"Det civila samhällets deltagande i det östliga partnerskapet".

Facksektionen för yttre förbindelser, som svarat för kommitténs beredning av ärendet, antog sitt yttrande den 16 april 2009. Föredragande var Ivan VOLEŠ.

Vid sin 453:e plenarsession den 13–14 maj 2009 (sammanträdet den 13 maj) antog Europeiska ekonomiska och sociala kommittén följande yttrande med 160 röster för, 15 röster emot och 18 nedlagda röster:

1. Slutsatser och rekommendationer

1.1 EESK välkomnar och stöder förslaget om att inrätta ett östligt partnerskap, som utgör en kvalitativt sett högre form av samarbete med de östliga grannländer som omfattas av den europeiska grannskapspolitiken. Partnerskapet bör baseras på delade gemensamma värden och på respekten för de mänskliga rättigheterna, som utgör grunden för den sociala och civila dialogen och ett erkännande av den viktiga roll som det civila samhället spelar i demokratiska samhällen.

1.2 Det samarbetsprogram som ingår i det östliga partnerskapet bör fokusera på ett konkret stöd till partnerländerna, särskilt i dag, när den globala ekonomiska krisen påverkar ländernas ekonomi och får allvarliga sociala konsekvenser. Det östliga partnerskapet borde även bidra till att stärka institutionerna och till en fredlig lösning på pågående konflikter.

1.3 Det östliga partnerskapet löser inte frågan om medlemskap i EU, som är ett önskemål från ett antal av de berörda länderna. Efter det att de har anpassat sin lagstiftning till de europeiska normerna inom de berörda sektorerna borde partnerländerna ges möjlighet att få en privilegierad ställning, så att de liksom medlemmarna i EES kan delta i utarbetandet av gemenskapens regelverk på vissa områden, dock utan rösträtt.

1.4 När det östliga partnerskapet genomförs bör man dra lärdom av fem års erfarenhet från genomförandet av den europeiska grannskapspolitiken:

— Samarbetet mellan EU och partnerländerna bör förbättras när det gäller utarbetandet av bestämmelser om genomförandet av handlingsplanerna på det nationella planet.

— Det civila samhället, inklusive arbetsmarknadsparterna, bör involveras i utarbetandet av handlingsplanerna och i uppföljningen av deras genomförande.

— När det gäller samarbetet avseende sektorsinriktade frågor med utgångspunkt i partnerskaps- och samarbetsavtalen, bör datumen för de gemensamma sammanträdena i underutskotten respekteras, och genomförandet av deras slutsatser bör bli föremål för en uppföljning som involverar det civila samhället.

— Villkoren för deltagande i gemenskapens program och organ bör tydligt fastställas i syfte att uppmuntra partnerländerna att anpassa sig till relevant gemenskapslagstiftning.

— Det civila samhället bör involveras i valet av frågor som ska behandlas inom ramen för de tematiska plattformarna. Framför allt bör man behandla frågor som goda styresformer, rättsstatsprincipen, principerna för den sociala marknadsekonomi och regelramen för den, den sociala och civila dialogen, migration, skydd av immateriella rättigheter, säker energiförsörjning, utrotning av fattigdom, handelshinder, gränsöverskridande samarbete, miljöskydd, mellanfolkliga kontakter osv.

1.5 En förutsättning för partnerländernas deltagande i det östliga partnerskapet ska vara att de vill och är beredda att dela EU:s värdegrund, respektera de mänskliga rättigheterna och de grundläggande friheterna samt utveckla och stödja den sociala och civila dialogen. Framför allt gäller detta Vitryssland.

1.6 Det östliga partnerskapet får inte leda till att det uppstår nya skiljelinjer i Östeuropa, och det är viktigt att tredjeländer kan delta på områden där de delar gemenskapsintressen med EU och det östliga partnerskapet, t.ex. när det gäller en säker energiförsörjning, migration och miljöskydd. Många av det östliga partnerskapets prioriteringar ingår i det strategiska partnerskapet mellan EU och Ryssland. EESK föreslår att man inom ramen för det civila samhällets forum och de tematiska plattformarna involverar det civila samhällets organisationer i Ryssland, Turkiet och andra länder i förhandlingarna om frågor av gemensamt intresse.

1.7 För att det östliga partnerskapets målsättningar ska uppfyllas är det viktigt att främja rörligheten och kontakterna mellan människor. EESK förordar flexibla visumregler för vissa grupper av medborgare i partnerländerna i syfte att stegvis avskaffa dessa regler, under förutsättning att båda parter säkerhetsintressen respekteras.

1.8 Europeiska ekonomiska och sociala kommittén är beredd att med stöd från det civila samhället i partnerländerna bidra till genomförandet av det östliga partnerskapet och att tillhandahålla den erfarenhet som har förvärvats i samband med etableringen av det civila samhällets nätverk i ett stort antal länder och regioner, bland annat de östliga grannländerna. EESK vill uppmana kommissionen och rådet att tilldela kommittén en central roll i anslutning till etableringen av ett forum för det civila samhället som ett led i det östliga partnerskapet. Detta forum ska fungera som ett smidigt och öppet nätverk för det civila samhället i EU och i partnerskapsländerna i öst. Sammankomster ska anordnas en gång per år, och verksamheten ska följas upp i arbetsgrupper och team som behandlar konkreta frågor i syfte att lägga fram förslag till program och projekt med målsättningen att uppfylla det östliga partnerskapets mål. En tillräcklig finansiering bör understödja det civila samhällets fulla och effektiva medverkan i forumet.

1.9 På det bilaterala planet ställer EESK sig bakom att man inrättar strukturer i partnerländerna i syfte att göra det möjligt för arbetsmarknadsparterna och andra organisationer i det civila samhället att delta i samrådsförfarandet i anslutning till genomförandet av de bilaterala program som EU och partnerländerna utvecklar; det inbegriper även utarbetandet av nationella planer för genomförande, deras tillämpning och uppföljningen av uppnådda resultat.

1.10 För att det civila samhället ska kunna uppfylla sin uppgift vill EESK uppmana kommissionen att se till att involvera det civila samhällets organisationer i det heltäckande programmet för institutionell uppbyggnad och i partnerskapsprojekten inom ramen för finansieringen under det relevanta kapitlet i det europeiska grannskaps- och partnerskapsinstrumentet.

1.11 EESK är redo att tillsammans med partnerländernas civila samhällsorganisationer delta i var och en av de fyra tematiska plattformarna. Dessa berör i själva verket problemområden som EESK har arbetat aktivt med, och som kommittén redan har utarbetat ett flertal yttranden och rekommendationer om.

2. Inledning och innehållet i förslaget om att inrätta ett östligt partnerskap

2.1 Kommittén ställer sig positiv till det tjeckiska ordförandeskapets begäran om ett förberedande yttrande som undersöker möjligheterna att involvera det civila samhället i det östliga partnerskapet och de sätt på vilka detta skulle kunna ske med utgångspunkt i förslaget i kommissionens meddelande av den 3 december 2008 (1).

2.2 Den europeiska grannskapspolitiken, som infördes i samband med EU:s utvidgning 2004, har gjort det möjligt att stärka EU:s bilaterala förbindelser med grannländerna i öst (2) och uppnå ett stort antal resultat när det gäller konsolideringen av de ömse-sidiga kontakterna. Den europeiska grannskapspolitiken har emellertid inte helt uppfyllt förväntningarna, i synnerhet inte i de länder som har större ambitioner vad gäller EU.

2.3 Initiativet togs av Polen och Sverige som vid ett möte i rådet (allmänna frågor och yttre förbindelser) den 26 maj 2008 lade fram ett förslag om att upprätta ett "östligt partnerskap" som en kvalitativt sett högre form av europeisk grannskapspolitik. Förslaget fick stöd av det tjeckiska ordförandeskapet, som har gjort initiativet till en av sina prioriterade frågor.

2.4 Den 3 december 2008 offentliggjorde kommissionen ett meddelande om det östliga partnerskapet. Efter att ha antagits av rådet på toppmötet i mars (3), kommer det östliga partnerskapet att lanseras den 7 maj 2009 i Prag vid ett toppmöte mellan partnerländerna i det östliga partnerskapet.

2.5 Det östliga partnerskapet syftar till att i högre grad än tidigare stödja partnerländerna i deras insatser för att närma sig EU samt till att ge dem nödvändigt stöd för att de ska kunna genomföra de reformer som krävs på vägen mot demokrati och när det gäller marknadsekonomi, tillämpningen av rättstatsprincipen, goda styresformer, respekten för de mänskliga rättigheterna, respekten för och skyddet av minoriteter samt genomförandet av de principer som styr marknadsekonomi och en hållbar utveckling.

2.6 Det östliga partnerskapet kommer i synnerhet att genomföras på det bilaterala planet, och målsättningen är att sluta associeringsavtal (4), i den mån som parterna har gjort framsteg med hänsyn till demokrati, respekt för rättsstaten och de mänskliga rättigheterna (5). Varje associeringsavtal kommer dessutom att inbegripa ett djupgående och brett frihandelsområde.

(1) Meddelande från kommissionen till rådet och Europaparlamentet: Östligt partnerskap, KOM(2008) 823 slutlig, 3.12.2008.

(2) Parterna i öst (eller "parterna") som det handlar om i detta yttrande är de länder i Östeuropa och Södra Kaukasien som berörs av den europeiska grannskapspolitiken: Armenien, Azerbajdzjan, Vitryssland, Georgien, Moldavien och Ukraina.

(3) Ordförandeskapets slutsatser från Europeiska rådet i Bryssel (19–20 mars 2009), 7880/09.

(4) Förhandlingar har redan inletts om ett associeringsavtal med Ukraina som skulle kunna utgöra en modell för övriga partnerskapsländer.

(5) Detta avser framför allt Vitryssland, där det för närvarande saknas framsteg i denna riktning.

2.7 På det multilaterala planet har man för avsikt att etablera fyra tematiska plattformar som ska behandla följande frågor: 1) demokrati, goda styresformer och stabilitet 2) ekonomisk integration och konvergens med EU:s politik 3) energisäkerhet och 4) mellanfolkliga kontakter. Den multilaterala ramen kommer att stärka förbindelserna mellan EU och de östliga partnerländerna med avseende på en framtida ekonomisk gemenskap med grannländerna. Konkreta framsteg inom det multilaterala samarbetet skulle kunna göras tack vare olika **nyckeliniciativ** ⁽⁶⁾. Dessa initiativ skulle kunna finansieras av internationella finansinstitut, den privata sektorn och olika bidragsgivare.

2.8 Toppmöten för stats- och regeringscheferna i EU och partnerländerna kommer att anordnas vartannat år, utrikesministrarna kommer att sammanträda varje år medan sammanträden med högt uppsatta tjänstemän inom de enskilda plattformarna och med de sakkunniga i arbetsgrupperna kommer att hållas två gånger om året.

2.9 Kommissionen och rådet räknar med det civila samhällets medverkan när det gäller att uppfylla det östliga partnerskapets mål, och föreslår att det inrättas ett forum för det civila samhället som ska svara för dialogen med de offentliga myndigheterna. Kommissionen har uppmanat Regionkommittén och Europeiska ekonomiska och sociala kommittén att delta i arbetet inom ramen för de tematiska plattformarna för demokrati, goda styresformer och stabilitet samt mellanfolkliga kontakter.

2.10 Finansieringen av det östliga partnerskapet ska ökas från 450 miljoner euro 2008 till 600 miljoner euro 2013, vilket kräver extra medel som förmodligen kommer att tas ur reserverna i budgeten för det europeiska grannskaps- och partnerskapsinstrumentet.

3. Hur kan det östliga partnerskapet bli ett instrument för att bättre genomföra den europeiska grannskapspolitiken?

3.1 EESK betraktar det östliga partnerskapet som en ny strategisk ram för den östliga dimensionen inom den europeiska grannskapspolitiken och som ett uttryck för solidaritet med befolkningarna i Östeuropa. Det bör baseras på delade gemensamma värderingar, stöd för de mänskliga rättigheterna och de grundläggande friheterna, goda styresformer och uppbyggnaden av ett demokratiskt samhälle, som det civila samhället utgör en integrerad del av. Den politiska viljan hos regeringarna i partnerländerna att utveckla dialogen med det civila samhället och stödja dialogen mellan arbetsmarknadsparterna bör utgöra en av indikatorerna när det gäller användningen av de samarbetsinstrument och -program som ingår i det östliga partnerskapet.

⁽⁶⁾ De skulle exempelvis kunna avse ett program för integrerad gränsförvaltning, instrument för små och medelstora företag, stöd till de regionala marknaderna för el, energieffektivitet och förnybara energikällor, utveckling av den sydliga energikorridoren eller samarbete för att förebygga naturkatastrofer.

3.2 Den växande globala finansiella och ekonomiska krisen hotar EU:s östliga grannländers ekonomiska utveckling och stabilitet. Enligt EESK:s uppfattning bör samarbetsprogrammet i det östliga partnerskapet och de ekonomiska medel som redan har avsatts inom ramen för det europeiska grannskaps- och partnerskapsinstrumentet inriktas på att stödja långsiktiga strukturella reformer och samtidigt hjälpa regeringarna i partnerländerna att stabilisera den ekonomiska och sociala situationen och komma till rätta med krisens negativa följder för de svagaste befolkningsgrupperna.

3.3 Syftet med det östliga partnerskapet är att bidra till de öst-europeiska ländernas modernisering i enlighet med EU:s normer utan några direkta utsikter till ett medlemskap, något som inte får minska de enskilda ländernas ambitioner när det gäller deras framtida förbindelser med EU. I syfte att öka partnerländernas motivation att mer aktivt genomföra reformer och normer med EU som förebild, förespråkar EESK att man ger dem möjlighet att uppnå en privilegierad ställning när de har genomfört EU:s lagstiftning på fastställda områden. På så vis kan de liksom EES-länderna ⁽⁷⁾ integreras på den inre marknaden, delta i gemenskapens och gemenskapsorganens program och – utan rösträtt – medverka på sakkunnignivå vid utarbetandet av nya gemenskapsrättsakter.

3.4 Det östliga partnerskapet bör ses som det instrument med vilket EU kan hjälpa Azerbajdzjan, och på längre sikt även Vitryssland, att uppfylla villkoren för medlemskap i WTO. Det faktum att alla andra östliga partnerländer redan är medlemmar i WTO skapar en god grund för etableringen av en multilateral dialog, som inte enbart går ut på att liberalisera de bilaterala handelsförbindelserna mellan EU och de olika partnerländerna utan även på en regional liberalisering av handeln mellan de östliga partnerländerna. Så snart detta partnerskap har inletts bör en av EU:s prioriteringar vara att skapa en ekonomisk grannskapsgemenskap med EES som förebild ⁽⁸⁾.

3.5 EESK rekommenderar att man när det östliga partnerskapet genomförs drar lärdom av erfarenheterna av genomförandet av den europeiska grannskapspolitiken 2004–2008 ⁽⁹⁾. Dessa erfarenheter kan sammanfattas enligt följande:

3.5.1 Det civila samhället bör höras i samband med de framtida förhandlingarna om associeringsavtal mellan EU och partnerländerna, och särskilt om det civila samhällets roll och möjligheten att inom ramen för dessa avtal bilda gemensamma rådgivande kommittéer bestående av företrädare för det civila samhället i partnerländerna och i EU:s medlemsstater.

⁽⁷⁾ Norge, Liechtenstein och Island.

⁽⁸⁾ KOM(2008) 823 slutlig, s. 10.

⁽⁹⁾ Se slutsatserna av de projekt som genomfördes av det slovakiska utrikespolitiska forskningscentrumet med stöd av Friedrich-Ebertstiftelsen, publicerade i *The reform of the European Neighbourhood Political Tools, Institutions and a Regional Dimension*, författare: Duleba, Najšlová, Benč och Bilčík, 2009.

3.5.2 Regeringarna i partnerländerna bör planlägga och genomföra prioriteringarna i de nationella handlingsplanerna i samarbete med kommissionen och övriga berörda parter (politiska krafter, arbetsmarknadsparterna, det civila samhället, de lokala och regionala myndigheterna), så att genomförandet av dessa planer får ett så brett stöd som möjligt. Handlingsplanerna bör innehålla bestämmelser som gör det möjligt för det civila samhället att på ett effektivare sätt delta i samrådsförandet, bl.a. genom att man ser till att EU-dokumentet översätts till de nationella språken.

3.5.3 Underutskotten för samarbete om sektorsinriktade frågor, som inrättats på grundval av partnerskaps- och associeringsavtalen, har till uppgift att sprida information och möjliggöra feedback inom ramen för den europeiska grannskapspolitiken, men de utför endast delvis denna uppgift eftersom de sammanträder sällan och oregelbundet. Sammanträdena i dessa underutskott liksom kontrollen av dem bör vara obligatoriska. Företrädarna för de institutionella plattformar som det sedan lång tid tillbaka finns planer på att inrätta inom ramen för det östliga partnerskapet (det parlamentariska samarbetet EuroNest, det civila samhällets forum och en lokal och regional ledamotsförsamling), bör uppmanas att övervaka underutskottens arbete och de nationella organens aktiviteter vad gäller genomförandet av prioriteringarna i handlingsplanerna. Utvärderingen av de framsteg som hittills gjorts bör baseras på tydliga referensskriterier, som fastställs gemensamt och som är öppna för insyn och mätbara, och det civila samhället bör kunna delta i definitionen av dessa kriterier och övervaka deras tillämpning.

3.5.4 Det östliga partnerskapets initiativ bör innehålla en tydligare definition av de sektorsspecifika instrumenten. Man bör i detalj precisera de kriterier som ett partnerland bör uppfylla för att få delta i ett sektorsprogram eller ett särskilt organ, så att varje land vet vilka villkor som måste vara uppfyllda för att få delta i gemenskapens program och organ.

3.5.5 De tematiska plattformarna bör möjliggöra regelbundet utbyte av goda metoder mellan EU, medlemsstaterna och partnerländerna, så att man kan ta fram gemensamma multilaterala projekt inom lämpliga områden. Inom plattformarna skulle förhandlingarna kunna röra till exempel följande frågor:

- Rättstatsprincipen.
- Principerna för den sociala marknadsekonomin och reglerna för den.
- Goda styrelseformer.
- Kampen mot korruption och den informella ekonomin.
- Sociala problem, inbegripet jämställdhet mellan könen.
- Migration och mellanfolkliga kontakter.
- Främjandet av den sociala och civila dialogen.
- Undanröjande av handelshinder.
- Skydd av immateriella rättigheter.
- Kampen mot fattigdomen.
- Energisäkerhet och energieffektivitet.
- Respekt för bestämmelser om livsmedelssäkerhet.
- Skydd mot import av farliga produkter från tredje land.
- Miljöskydd och skydd av folkhälsan, skydd av växter och djur.
- Gränsöverskridande samarbete, osv.

De organisationer i det civila samhället som företräds i forumet för det civila samhället kan om de så vill få delta i valet av ämnen och i behandlingen av frågorna. För att kunna delta i arbetet bör det civila samhällets organisationer erhålla tillräcklig finansiering.

3.6 EESK anser att partnerländerna endast bör kunna delta i samarbetsprogram inom ramen för det östliga partnerskapet om de i full utsträckning har anslutit sig till och kan säkerställa respekten för gemensamma värderingar som mänskliga rättigheter och grundläggande friheter, gott styre och dialog med ett oberoende civilt samhälle och arbetsmarknadsparterna. EESK påminner om att detta i synnerhet gäller Vitryssland och dess deltagande i det östliga partnerskapet.

3.7 EESK anser att det är viktigt att det östliga partnerskapet inte leder till att det uppstår nya skiljelinjer i Östeuropa, och att företrädare för tredjeländer kan delta på områden av gemensamt intresse. Det östliga partnerskapet innehåller många prioriteringar som omfattas av det strategiska partnerskapet mellan EU och Ryssland. Man kan t.ex. nämna dialogen om energisäkerhet, migrationsfrågor, miljöfrågor och andra regionala och globala problem som bara kan få konkreta lösningar om Ryssland, Turkiet och dessutom företrädare för länder i Centralasien deltar. EESK föreslår att företrädare för det civila samhället i tredje länder får ingå i förhandlingar om dessa frågor i forumet för det civila samhället, eller inom ramen för andra plattformar.

3.8 Det östliga partnerskapet bör utgöra ett komplement till Svartahavssynergin. Dessa två initiativ har olika mål och används inte samma instrument, men de har vissa gemensamma insatsområden. Det är alltså nödvändigt att stärka samordningen i fråga om de tillvägagångssätt som används inom ramen för dessa två initiativ så att man undviker onödigt dubbelarbete eller överlappning inom vissa verksamhetsområden.

3.9 För att det östliga partnerskapets målsättningar ska uppfyllas är det viktigt att främja kontakten mellan människor. Rörlighet är en central beståndsdel i alla bilaterala och multilaterala förbindelser. För att kunna göra framsteg mot slutmålet (avskaffande av visumkravet för dessa länder) måste man arbeta successivt med att göra visumbestämmelserna mer flexibla för studenter, affärsmän, personer som regelbundet reser till EU:s medlemsstater och anhöriga, samt sänka visumkostnaderna. Man bör i förhand sluta nödvändiga avtal med partnerländerna.

3.10 EESK föreslår att man med partnerländerna, medlemsstaterna, arbetsmarknadsparterna och det organiserade civila samhället inleder en dialog om arbetsmarknadsfrågor, bland annat arbetskraftens utveckling och rörlighet, samt om hur man gemensamt kan bekämpa illegalt arbete och arbetsförhållanden som strider mot viktiga ILO-konventioner.

4. Vad kännetecknar det civila samhällets organisationer i kandidatländerna?

4.1 Även om de sex länderna i det östliga partnerskapet skiljer sig åt vad avser historia, politik och socioekonomiska förhållanden, så kännetecknas det civila samhället av många likheter på grund av den samhällsliga utveckling som dessa länder genomgick under Sovjettiden. Det civila samhällets organisationer var på den tiden bara en enkel "kugge i maskineriet" för det kommunistparti som satt vid makten.

4.2 När Sovjetunionen föll samman kunde dessa länder vinna självständighet, men drabbades samtidigt av en avsevärd nedgång i ekonomin. Ekonomiska reformer i syfte att övergå från centralstyrning till marknadsekonomi har genomförts i långsam takt och utan samlat grepp. Situationen har dessutom komplicerats av politisk instabilitet och maktkamp. I minst fyra länder (Moldavien, Armenien, Azerbajdzjan och Georgien) har situationen förvärrats genom väpnade konflikter med grannländer eller utbrytarregioner.

4.3 Trots den ekonomiska tillväxten i slutet av 1990-talet och efter år 2000 präglas situationen i dessa länder fortfarande av instabilitet, något som ytterligare förvärrar konsekvenserna av den aktuella ekonomiska krisen. Det finns djupgående sociala skillnader – en stor del av befolkningen försörjer sig inom den informella ekonomin eller har utvandrat för att söka arbete i utlandet. De främsta hindren för modernisering och utveckling finns kvar: byråkrati, överdriven reglering samt den korruption som blir följden.

4.4 I alla partnerländerna har det civila samhällets arbetsfält successivt utvidgats under de senaste åren. Man kan till och med notera en liten förbättring i Vitryssland som en följd av påtryckningar från EU och den internationella opinionen. Den europeiska grannskapspolitiken och dess instrument samt Internationella arbetsorganisationens (ILO) bidrar till ett successivt införande av en dialog mellan arbetsmarknadsparterna och en institutionalisering av denna i partnerländerna. Gemenskapens bestämmelser respekteras fortfarande långt ifrån alltid när det gäller ett självständigt rättsväsen eller fördelningen av befogenheter och ansvar mellan å ena sidan de centrala myndigheterna och å andra sidan de lokala och regionala myndigheterna, korrekt tolkning och tillämpning av de medborgerliga fri- och rättigheterna, samt massmediernas oberoende. Regeringarna tvekar inför att acceptera mångfalden i samhället, arbetsmarknadsparternas och det civila samhällets organisationers oberoende samt rätten till social och civil dialog, som behövs för att stärka hela samhället.

4.5 Sedan fem år sysslar EESK med situationen för det civila samhället i alla partnerländerna, bland annat när det gäller föreningsfriheten, registrering, skatterättsliga bestämmelser och

förfaranden, yttrandefrihet och trepartssamrådets funktion. Kommittén har i yttranden om dessa frågor presenterat ett flertal rekommendationer⁽¹⁰⁾.

4.6 Deltagarna i konferensen om den sociala och civila dialogen i Svartahavssynergien och det östliga partnerskapet, som organiserades gemensamt av EESK och ILO den 2–3 mars 2009, bekräftade att en trepartsdialog existerade officiellt i alla partnerländerna, men att innehållet inte egentligen gjorde det möjligt att utföra uppdraget. Dessutom lyckas man inte införa en social dialog på regional nivå eller en sektorsdialog. Samtliga deltagare ansåg att det är nödvändigt att låta det civila samhället delta i praktiken i dessa två regionala initiativ.

4.7 Situationen för olika grupper i det civila samhället

4.7.1 Arbetsgivarorganisationer

I samtliga partnerländer finns de traditionella aktörer som företräder företagen och tillhandahåller nödvändiga tjänster, till exempel handelskammare eller företagsammanslutningar. De pågående reformerna och kravet på arbetsgivarna att ställa upp som motpart i den sociala dialogen har medfört inrättandet av arbetsgivarorganisationer som omfattar större företag och branschorganisationer. Dessa organisationer har fortfarande stora svårigheter, ett stort antal av dem är inte tillräckligt representativa, de är splittrade och konkurrerar inbördes. I vissa länder, särskilt sådana där den offentliga sektorn fortfarande dominerar ekonomin, t.ex. Vitryssland, Moldavien och Azerbajdzjan, har de alltför nära kopplingar till makten, vilket begränsar deras möjligheter att på ett oberoende sätt kritisera eller opponera sig mot regeringens politik. Detta begränsar avsevärt deras intresse och vilja att delta i den sociala dialogen.

4.7.2 Fackföreningar

4.7.2.1 I de flesta partnerländerna har de traditionella fackföreningarna av sovjettyp inlett en reformprocess och med större eller mindre framgång anslutit sig till de principer om demokrati, oberoende och frihet som de internationella och europeiska fackföreningarna försvarar. Nya fackliga organisationer har sett dagens ljus i Vitryssland och Ukraina. Principen om arbetarorganisationernas oberoende respekteras emellertid långt ifrån alltid, vilket i vissa länder bekräftas av en påverkan från statsmakten, vilket ger upphov till klagomål till ILO om kränkande av föreningsfriheten.

⁽¹⁰⁾ EESK:s yttranden: "Kommissionens meddelande Ett utvidgat europeiskt grannskap en ny ram för förbindelserna med våra grannländer i öster och söder", EUT C 80, 30.3.2004, s. 148. "Det civila samhället i Vitryssland", EUT C 318, 23.12.2006, s. 123. "Relationerna mellan EU och Moldavien – Det organiserade civila samhällets roll", EUT C 120, 16.5.2008, s. 89. "Förbindelserna mellan EU och Ukraina: en ny dynamisk roll för det civila samhället", EUT C 77, 31.3.2009, s. 157. "Upprättande av nätverk av organisationer i det civila samhället i Svartahavsområdet", EUT C 27, 3.2.2009, s. 144. REX/241 (maj 2009) om "Det civila samhällets medverkan i genomförandet av handlingsplanerna inom ramen för den europeiska grannskapspolitiken i länderna i Södra Kaukasien: Armenien, Azerbajdzjan och Georgien", föredragande Andrzej Adamczyk, ännu ej publicerad i EUT.

4.7.2.2 Även om samtliga partnerländer har ratificerat de viktigaste ILO-konventionerna, kränks i synnerhet konventionen om den kollektiva förhandlingsrätten och föreningsfriheten, vilket tar sig uttryck i svårigheter i samband med registrering av begränsningar av strejkrätten. I företagen kränks de grundläggande rättigheterna och vissa fackliga ledare avskedas.

4.7.2.3 Som helhet kan man dock notera vissa framsteg, vilket innebär att fackföreningarna kan spela en positiv roll när det gäller att befästa de demokratiska processerna i partnerländerna.

4.7.3 Icke-statliga organisationer

4.7.3.1 Antalet organisationer i det civila samhället har vuxit avsevärt i alla partnerländerna. Dessa organisationers verksamhet är bland annat inriktad mot den europeiska integrationen, sociala frågor som migration, utbildning, hälsa, den sociala ekonomin, kampen mot fattigdomen, miljöskydd, mänskliga och medborgerliga rättigheter, kampen mot korruption, konsumentskydd samt att företräda jordbrukarnas och hantverkarnas intressen. Organisationerna tillhör europeiska och internationella nätverk, och bidrog aktivt till försvaret av demokratiska rättigheter i samband med omvälvningarna i Ukraina och Georgien.

4.7.3.2 I alla partnerländer möter de icke-statliga organisationerna ett stort antal problem som är resultatet av statsmaktens misstro mot det civila samhället. Detta gäller särskilt när statsmakten inte kan kontrollera de icke-statliga organisationerna och strävar efter att med rättsliga medel begränsa deras självständiga handlingsutrymme. De oberoende icke-statliga organisationerna har så stora svårigheter när det gäller finansieringen att de måste begära hjälp utomlands. Därigenom öppnar de för kritik som gör gällande att de hävdar utländska intressen framför nationella. Det finns i många partnerländer icke-statliga organisationer som står regeringen nära och som deltar i olika forum för civil dialog.

4.7.3.3 Situationen och medvetenheten om behovet av att föra en civil dialog förbättras emellertid successivt, bl.a. tack vare utbyte av information och erfarenheter samt inrättandet av olika nätverk för det civila samhället. Stora framsteg har gjorts i Ukraina när det gäller dialogen mellan regeringen och de icke-statliga organisationerna, som aktivt stöder en europeisk integration.

5. EESK:s roll i det östliga partnerskapet

5.1 EESK vill fortsätta att spela sin roll för att förbättra situationen, kapaciteten och utvecklingen i det organiserade civila samhällets regionala och nationella nätverk i partnerländerna, så att dessa kan delta så effektivt som möjligt i bilaterala och multilaterala program och instrument, och på så vis bidra till att målen för det östliga partnerskapet uppnås.

5.2 Under de senaste åren har EESK vunnit värdefulla erfarenheter när det gäller att inrätta nätverk för det civila samhället på regional och nationell nivå, till exempel inom ramen för Euro-med, i AVS-länderna, i Karibien, i Centralamerika, inom ramen för Mercosur, i Kina, Indien och Brasilien. Kommittén är för övrigt EU:s företrädare i de gemensamma rådgivande kommittéer som inrättats genom associeringsavtalen med Turkiet och Kroatien, och som kommer att inrättas med f.d. jugoslaviska republiken Makedonien. EESK:s verksamhet har bidragit till att stärka det civila samhället i samtliga berörda regioner och länder.

5.3 EESK har också spelat en liknande roll i förbindelserna med länderna i Östeuropa och södra Kaukasus. År 2004 inrättade kommittén en grupp för "grannländerna i öst" och har genomfört grundläggande analyser av den ställning och det verksamhetsområde som organisationerna i det civila samhället har i partnerländerna. Kommittén har också upprättat direkta förbindelser med dessa. Kommittén har organiserat ett flertal evenemang, t.ex. den konferens om den sociala och civila dialogen i Svartahavssynergien och det östliga partnerskapet som nämndes ovan.

5.4 EESK vill uppmana kommissionen och rådet att tilldela kommittén en central roll för att säkerställa det civila samhällets aktiva deltagande i de institutionella strukturerna för det östliga partnerskapet. När det gäller inrättandet av ett forum för det civila samhället inom ramen för detta partnerskap kan man utnyttja EESK:s erfarenhet och kunnande på området, liksom dess kontakter med det civila samhället och arbetsmarknadsparterna och dess nationella och regionala nätverk i partnerländerna och EU. Forumet för det civila samhället i det östliga partnerskapet bör inrättas omedelbart efter det att detta initiativ presenteras officiellt under andra halvåret 2009.

5.5 Forumet för det civila samhället i det östliga partnerskapet bör vara operativt och flexibelt. Forumet bör inbegripa representativa, demokratiska och oberoende organisationer i det civila samhället i EU och partnerländerna som företräder arbetsgivare, arbetstagare samt andra icke-statliga organisationer som kan ge ett konkret mervärde till genomförandet av detta initiativ. Forumet för det civila samhället skulle kunna sammanträda minst en gång per år, omväxlande i EU och i ett av partnerländerna. Man skulle kunna inrätta arbetsgrupper och team som kan arbeta med komplexa frågeställningar (se punkt 3.5.5) inom det östliga partnerskapets fjärde operativa nivå genom att inrätta specifika paneler och lämna förslag och rekommendationer till företrädarna för EU och regeringarna i partnerländerna. Organisation och administration kunde säkerställas av EESK:s sekretariat, med ett ekonomiskt bidrag från det europeiska grannskaps- och partnerskapsinstrumentet.

5.6 EESK kommer att fortsätta att stödja inrättandet av strukturer som omfattar det civila samhällets organisationer, däribland arbetsmarknadens parter, i partnerländerna så att dessa aktivt kan delta i den rådgivande processen i samband med utarbetandet av gemensamma prioriteringar i det europeiska grannskaps- och partnerskapsinstrumentets handlingsplaner, fastställandet av nödvändiga åtgärder på nationell nivå, uppföljning och återkoppling samt slutligen utvärdering av de resultat som uppnåtts. Forumet för det civila samhället skulle kunna vara en lämplig plattform för utbyte av goda metoder med avseende på det civila samhällets roll i den nationella beslutsprocessen och i utvecklingen av den sociala dialogen.

5.7 Gemensamma rådgivande kommittéer med det civila samhället i EU och berörda länder skulle också kunna engageras i denna process när de väl inrättats inom ramen för associeringsavtalen.

5.8 För att det civila samhällets organisationer ska klara av ovannämnda svåra uppgifter behöver de stöd och hjälp. Därför uppmanar EESK kommissionen att i det heltäckande programmet för institutionell uppbyggnad utöver de offentliga förvaltningarna också involvera det civila samhällets organisationer, som skulle kunna dra nytta av erfarenheterna hos motsvarigheterna i EU:s medlemsstater inom ramen för partnerskapets program.

5.9 Kommissionen har uppmanat Europeiska ekonomiska och sociala kommittén att delta i arbetet inom ramen för de tematiska plattformarna avseende demokrati, goda styresformer och stabilitet samt mellanfolkliga kontakter. Kommittén är övertygad om att ha den nödvändiga förmågan och erfarenheten för att kunna erbjudas att delta också i två andra plattformar, nämligen ekonomisk integration och energisäkerhet. Kommittén skulle dessutom gärna se att det civila samhället i partnerländerna samt forumet för det civila samhället också involverades i arbetet inom ramen för dessa plattformar.

Bryssel den 13 maj 2009

Europeiska ekonomiska och sociala kommitténs
ordförande
Mario SEPI

Yttrande från Europeiska ekonomiska och sociala kommittén om "Det civila samhällets medverkan i genomförandet av handlingsplanerna inom ramen för den europeiska grannskapspolitiken i länderna i Södra Kaukasien: Armenien, Azerbajdzjan och Georgien"

(2009/C 277/07)

Föredragande: **Andrzej ADAMCZYK**

Vid sin plenarsession den 15–16 februari 2007 beslutade Europeiska ekonomiska och sociala kommittén att i enlighet med artikel 29.2 i arbetsordningen utarbeta ett initiativyttrande om

"Det civila samhällets medverkan i genomförandet av handlingsplanerna inom ramen för den europeiska grannskapspolitiken i länderna i Södra Kaukasien: Armenien, Azerbajdzjan och Georgien".

Facksektionen för yttre förbindelser, som svarat för kommitténs beredning av ärendet, antog sitt yttrande den 16 april 2009. Föredragande var Andrzej ADAMCZYK.

Vid sin 453:e plenarsession den 13–14 maj 2009 (sammanträdet den 14 maj) antog Europeiska ekonomiska och sociala kommittén följande yttrande med 151 röster för, 2 röster emot och 1 nedlagd röst:

1. Sammanfattning

1.1 Södra Kaukasien är mycket mångskiftande när det gäller etnicitet, språk, historia, religion och politik. Detta tillsammans med pågående territoriella konflikter och århundraden av utländsk överhöghet innebär att frågan om att skapa en oberoende stat och en nationell identitet samt att försvara oberoendet tar mycket energi, inte minst för det civila samhällets organisationer.

1.2 Varken arbetsmarknadsparterna eller det civila samhällets organisationer har hittills spelat en fullvärdig roll när det gäller att utarbeta och genomföra partnerskaps- och samarbetsavtalen, som trädde i kraft 1999, eller de handlingsplaner för 2007–2011 som hör samman med grannskapspolitiken, sedan förhandlingarna om dessa frågor inleddes.

1.3 Genomförandet av handlingsplanerna och de planerade förhandlingarna om associeringsavtal som bilaterala instrument samt det multilaterala östliga partnerskapet ger tillfälle att involvera det organiserade civila samhället i arbetet. För att möjliggöra detta är det dock nödvändigt att inbegripa både EU-institutionerna och medlemsstaterna.

1.4 Europeiska kommissionen bör uppmuntra regeringarna i länderna i Södra Kaukasien att aktivt samarbeta med arbetsmarknadens parter och organisationer i det civila samhället för att genomföra handlingsplanerna samt partnerskaps- och samarbetsavtalen.

1.5 Samtidigt bör EU-institutionerna understryka att mänskliga rättigheter och demokratiska normer samt den sociala dialogens principer och den civila dialogens principer måste respekteras i förhandlingarna om handlingsplanerna. Årsrapporterna om genomförandet av handlingsplanerna ska innefatta en utvärdering av dessa aspekter. Detta skulle kunna stärka både det civila samhällets betydelse och deras organisationers oberoende samt ha en positiv inverkan när det gäller att säkerställa grundläggande arbetstagarättigheter och lika rättigheter för kvinnor.

1.6 Inrättandet av det forum för det civila samhället som ingår i det östliga partnerskapsinitiativet kan underlätta dialogen mellan organisationer från de länder som ingår i partnerskapet samt dialogen mellan dem och myndigheterna. En ansträngning bör dock göras för att se till att de organisationer som deltar i forumet verkligen är representativa och oberoende. EESK skulle kunna spela en framträdande roll när det gäller att se till att dessa kriterier respekteras och att forumet fungerar väl.

1.7 Man bör främja omfattande kontakter mellan människor och mellan organisationer från länder i regionen och EU-medlemsstaterna, inte minst på bilateral grund. Det bör därför bli lättare för personer från länderna i Södra Kaukasien att få visum.

1.8 EU-institutionerna, som skulle kunna spela en roll i försöken att lösa konflikterna mellan länderna i Södra Kaukasien-regionen, bör verka för att involvera det civila samhällets organisationer i fredsprocessen, eftersom de skulle kunna påverka försoningsprocessen i en positiv riktning.

2. Bakgrund

2.1 Regionen Södra Kaukasien omfattar tre länder: Armenien, Azerbajdzjan och Georgien. Även om regionen inte är stor så är den ändå mycket mångskiftande när det gäller etnicitet, språk, historia, religion och politik.

2.2 Situationen kompliceras ytterligare av att två länder i regionen, Armenien och Azerbajdzjan, sedan tjugo år tillbaka är inbegripna i en konflikt om Nagorno-Karabach, och att Georgien sedan lång tid inte har haft kontroll över två av sina egna provinser, Abchazien och Sydossetien. Situationen har ytterligare komplicerats där genom kriget med Ryssland nyligen.

2.3 Trots olika traditioner, historia och utvecklingsvägar är länderna i Södra Kaukasien knutna till varandra genom ett gemensamt förflutet som en del av Sovjetunionen, vilket lämnat tydliga spår på många områden, framför allt inom ekonomi och samhälle.

2.4 Med anledning av den multietniska sammansättningen i Södra Kaukasien samt de pågående väpnade konflikterna förblir ambitionen att stärka den nationella identiteten, bygga upp en stat och institutioner samt försvara oberoendet en prioriterad fråga i alla de tre länderna, inte minst för det civila samhällets organisationer.

2.5 Den politiska situationen i regionen karaktäriseras av ett stort demokratiskt underskott. Under den senaste perioden av oberoende, som har varat i knappt två årtionden, har det förekommit statskupper, inbördeskrig och revolutioner som på det hela taget har varit framgångsrika. Ett flertal regeringar har försökt att begränsa den politiska oppositionens verksamhet, kontrollera massmedia och påverka det civila samhällets organisationer, i synnerhet arbetsmarknadsparterna. Det var först efter rosenrevolutionen i Georgien som en demokratisk omvandling ägde rum i detta land, även om både fristående organisationer och externa observatörer pekar på många tillkortakommanden i Georgiens demokrati.

2.6 Den ekonomiska situationen är fortfarande svår. Bristen på modern infrastruktur, föråldrad teknik, bristen på inhemskt investeringskapital, finansiering av vapen och militäranläggningar samt marknadskollapsen i de tidigare sovjetrepublikerna är huvudledningarna till de knappa ekonomiska omständigheterna. Med tanke på olje- och gastillgångarna befinner sig Azerbajdzjan i en annan situation. Att ekonomin vilar på en sektor och förlusten av Nagorno-Karabach och angränsande azerbajdzjanska regioner innebär dock att landet fortfarande har omfattande ekonomiska problem.

2.7 Den sociala situationen är också mycket svår. En betydande del av befolkningen lever fortfarande under fattigdomsgränsen, skillnaderna i inkomster mellan rika och fattiga växer på ett dramatiskt sätt och det finns stora sociala problem, framför allt bland äldre människor och sjuka. Situationen blir inte bättre av den höga arbetslösheten och det stora antalet krigsflyktingar, särskilt i Georgien och Azerbajdzjan. Dessutom genereras enligt ett antal uppskattningar närmare 60 % av inkomsterna i Södra Kaukasien inom den informella sektorn, vilket skapar allvarliga sociala problem. Denna mycket dystra situation förvärras av den rådande globala finanskrisen. Ovanpå detta har vi dessutom problemet med den vitt utbredda korruptionen.

2.8 Den geopolitiska situationen i länderna i Södra Kaukasien är mycket komplex när det gäller deras problematiska förbindelser med varandra och med grannländerna. Det står klart att det kommer att bli svårt att övervinna deras geografiska isolering från resten av världen utan ett aktivt deltagande av stora grannländer som Turkiet och Ryssland. Att normalisera och optimera förbindelserna med dessa länder ligger därför i deras intresse. Det faktum att alla tre länderna i Södra Kaukasien tillsammans med Ryssland och Turkiet deltar i Svartahavssynergien, som är ett nytt multilateralt regionalt samarbetsinitiativ, skulle kunna bli till nytta i detta fall.

2.9 Jordbruket är en av de potentiella tillgångarna i länderna i Södra Kaukasien. Det är dock ålderdomligt, förstört av den tidigare irrationella politiken och dagens brist på investeringar. Ett fullständigt öppnande av handelsförbindelser mellan dessa tre länder och deras traditionella marknad Ryssland skulle därför kunna bli en betydelsefull åtgärd för att stimulera jordbrukets utveckling.

3. Den europeiska grannskapspolitiken i Södra Kaukasien

3.1 Från början ingick inte Södra Kaukasien i den europeiska grannskapspolitiken. Det var inte förrän regionen gav signaler om att den var intresserad av närmare kontakter med Europa, och framför allt efter det att rosenrevolutionen i Georgien ägt rum, som det fanns nya utsikter till samarbete.

3.2 Handlingsplanerna för de tre länderna antogs i november 2006, efter två års förhandlingar, och den utgör grunden för samarbetet under 2007–2011. Prioriteringarna i handlingsplanerna är i princip desamma för Armenien, Azerbajdzjan och Georgien och omfattar bland annat följande åtgärder:

- Stärka rättsstaten, i synnerhet genom att reformera rättssystemet i enlighet med Europarådets standard.
- Stärka demokratin och garantera att de mänskliga rättigheterna respekteras, bland annat genom att främja lokalt självstyre.
- Skapa förutsättningar för oberoende massmedia.
- Förbättra den ekonomiska situationen genom att skapa bättre villkor för handel och företag, reformera skattesystemet och bekämpa korruption.
- Uppnå större stabilitet genom att stödja en hållbar ekonomisk utveckling och social sammanhållning, minska fattigdomen och göra miljöskyddsinsatser.
- Stärka det regionala samarbetet i Södra Kaukasien.
- Genomföra åtgärder för att finna en fredlig lösning på territoriella konflikter.

3.3 Grannskapspolitiken är inte på något sätt knuten till ett potentiellt EU-medlemskap för länderna i Södra Kaukasien. I den fastställs dock områden för närmare samarbete, vilket kan föra dessa länder närmare normerna i gemenskapens regelverk. Eventuellt kan den också leda till inträde i EES, om de så skulle vilja.

3.4 Varken arbetsmarknadsparterna eller andra organ i det civila samhället har hittills spelat någon mer betydelsefull roll för att förhandla fram principerna för partnerskaps- och samarbetsavtalen och handlingsplanerna, eller för att genomföra dem, även om situationen varierar beroende på land och hur dynamiska enskilda organisationer är. De organisationer som har försökt att få delta i processen har ibland gjort detta på eget initiativ och mot myndigheternas önskan, snarare än på deras begäran.

3.5 Både genomförandet av handlingsplanerna som ett huvudredskap i det bilaterala arbetet och det nya multilaterala östliga partnerskapsinitiativet ger organisationerna i det civila samhället tillfälle att bli mer involverade i det arbete som sker och i olika åtgärder som berör dem. Men för att dessa organisationer verkligen ska tillåtas att samarbeta, behövs det initiativ och övervakning från EU-institutionernas sida och stöd från partnerorganisationerna i EU:s medlemsstater.

4. Arbetsgivare

4.1 Arbetsgivarorganisationerna i de tre länderna i Södra Kaukasien verkar stå under starkt inflytande från myndigheterna, inte minst på grund av att en betydande del av den ekonomiska verksamheten sker inom den statliga sektorn. Orsakerna till detta inflytande och det sätt som det utövas på är dock inte desamma i alla länder.

4.2 Gemensamt för företagarorganisationerna är den avgörande betydelse som handels- och industrikamrarna har. Trots att dessa inte är arbetsgivarorganisationer i strikt bemärkelse och även om deras uppgifter och verksamhetsfält är bredare än att bara representera företagen som en arbetsmarknadspart, så innebär deras starka band till regeringen och deras ofta nästan statliga karaktär att dessa organisationer har stor auktoritet, men inte är särskilt oberoende.

4.3 På grund av deras svaghet, det faktum att de inte är särskilt representativa och deras band till de statliga myndigheterna, som vanligen kännetecknas av en beroendeställning, kan arbetsgivarorganisationerna inte fungera som en fullvärdig arbetsmarknadspart i förhandlingarna med fackföreningarna, som tvingas att diskutera ett flertal angelägenheter direkt med regeringen, vare sig de vill eller inte. De olika särdragen hos arbetsgivarorganisationerna varierar dock från land till land.

4.3.1 Trots betydande påtryckningar mot privatisering från den marknadsorienterade regeringen i Georgien kontrolleras en stor del av näringslivet av staten, och majoriteten av de privata företagen ägs av investerare från Ryssland eller Kazakstan. Detta gör regeringen ännu mer benägen att lägga sig i arbetsgivarfrågor och att deras möjligheter att göra detta ökar.

4.3.2 Huvudsektorerna i Armeniens ekonomi är fortfarande i händerna på krigsveteranerna från Nagorno-Karabach, som har skapat en privilegierad grupp av entreprenörer. Samtidigt upprätthålls de ömsesidiga finansiella, affärsrelaterade och politiska förbindelserna mellan affärsmän, parlamentsledamöter och regeringspolitiker. Nu när Nagorno-Karabach-generationen av soldater är på väg att lämna scenen och som ett resultat av samarbetet med systerarbetsgivarorganisationer i Europa, kan kanske företagsorganisationerna i Armenien börja uppfylla den mer traditionella rollen som arbetsmarknadspart.

4.3.3 Energisektorn utgör 90 % av den azerbajdzjanska ekonomin och den står fortfarande under presidentens direkta kontroll. Detta och att eliten i andra ekonomiska sektorer utgörs av mestadels unga chefer som är lojala mot de statliga myndigheterna – flera av dem är välutbildade med examina från Västeuropa och USA – innebär att arbetsgivarorganisationerna i allt högre grad intar rollen som en arbetsmarknadspart.

5. Fackliga organisationer

5.1 Fackföreningarna i de tre länderna i Södra Kaukasien skiljer sig mycket åt, och detta beror till stor del på att de verkar under olika ekonomiska, sociala och politiska förhållanden. Gemensamma drag hos dem är att antalet medlemmar kraftigt minskat under åren och att mer eller mindre framgångsrika försök har gjorts att reformera föråldrade strukturer och organisationsmetoder. Trots ett flertal försök har det inte varit möjligt att skapa ett reellt fackföreningsalternativ, vilket i praktiken gör att de organisationer som redan fanns vid självständigheten har monopol på arbetstagarrepresentationen.

5.2 Dessa organisationer skiljer sig åt när det gäller hur oberoende de är av de statliga myndigheterna och i hur nära förhållande de står till sina respektive arbetsgivarorganisationer.

5.2.1 Georgiens fackföreningar står tämligen fria från regeringen och presidentens förvaltning, som de i stället är i konflikt med. Det är en svår situation mot bakgrund av anklagelserna om opatriotiskt uppträdande och till och med om sabotage i en krigssituation. Men den är också oundviklig med tanke på myndigheternas arrogans och att de inte beaktar arbetsmarknadsparternas åsikter. Fackföreningars och arbetstagares rättigheter har kränkts i många fall och en ny arbetslagstiftning har införts utan något samråd.

5.2.2 Armeniens fackföreningar, som var de sista av de tre ländernas fackföreningar som inledde reformer, intar mycket sällan en kritisk eller oberoende hållning gentemot de statliga myndigheterna, och de har inte genomfört några större reformer på lång tid sedan de blev självständiga från den övergripande Sovjetstrukturen. Detta berodde på krigssituationen och landets princip om politisk korrekthet, vilket innebar att stöd åt myndigheterna var en patriotisk plikt. Förändringen i ledarskapet för den fackliga samorganisationen, som ägde rum 2007, kommer att göra det möjligt för den att bli mer dynamisk i sina aktiviteter och mer oberoende.

5.2.3 Statliga myndigheter i Azerbajdzjan har från det ögonblick som nuvarande team kom till makten, ägnat avsevärd uppmärksamhet åt den sociala dialogen och åt att bevara arbetsfreden. Fackföreningarna, som stöder denna policy, vill uppnå så mycket som möjligt för arbetstagarna utan att komma i allvarliga konflikter och genom att undvika risker för den nationella enigheten. Detta har gett upphov till en särskild korporativ modell för fackföreningar, i synnerhet i den rikaste industrisektorn (energi) och i den statsägda tjänstesektorn. Fackföreningarna, som åtnjuter en relativt hög grad av självständighet, står aktivt upp för de sociala rättigheterna och sina medlemmars väl och ve, samtidigt som de undviker direkt konfrontation med regeringen, vilket också verkar vara den enda möjliga strategin för närvarande.

6. Icke-statliga organisationer som representerar andra intressen

6.1 Icke-statliga organisationer i Södra Kaukasien kan delas in i tre grupper på grundval av hur de finansierar sin verksamhet:

- Oberoende icke-statliga organisationer som finansierar sina aktiviteter genom medlemmarnas bidrag, externa tjänster eller ackumulerad ärvd egendom.
- Icke-statliga organisationer som inrättas, finansieras och kontrolleras av regeringen.
- Icke-statliga organisationer som är beroende av externa, oftast utländska, donatorer.

6.2 Ett karaktäristiskt drag hos icke-statliga organisationer i Södra Kaukasien är den breda uppsättningen mål och uppgifter samt att de ofta existerar bara ett kort tag. Icke-statliga organisationer inrättas ideligen och försvinner sedan efter att ha utfört en enda specifik uppgift eller efter det att finansieringen upphört.

6.3 Bristen på en tradition med organisationer i det civila samhället, väpnade konflikter och svårigheten att skaffa finansiering innebär att det är svårt att skapa sant oberoende organisationer.

6.4 Med anledning av den ekonomiska ruinen och den samhällskatastrof som inledningsvis följde på Sovjetunionens sammanbrott, fokuserade en betydande del av organisationerna i det civila samhället sina ansträngningar på att bekämpa fattigdomen och förbättra levnadsstandarden.

6.4.1 Det civila samhället verkar utvecklas mest dynamiskt i Georgien. Det finns cirka 100 icke-statliga organisationer som har fått erkännande från oberoende observatörer och är aktiva på områden som bekämpande av korruption och främjande av rättsstaten, mänskliga rättigheter och minoriteters rättigheter, massmediefrihet, miljöskydd och energiförsörjningstrygghet.

6.4.2 I Armenien är de huvudsakliga icke-statliga organisationerna dels sådana som fått i direkt uppdrag av regeringen eller internationella organisationer att utföra politiska analyser eller upprätta strategidokument, dels sådana som genomför projekt inom utbildning, hälso- och sjukvård eller social trygghet. Ett intressant fenomen är att icke-statliga organisationer omvandlas till små kommersiella tjänsteföretag efter det att projekten slutförts.

6.4.3 Det nationella forum för icke-statliga organisationer som inrättades i Azerbajdzjan år 1999 med bistånd från UNDP består av över 400 olika icke-statliga organisationer, som delvis står i beroendeställning till regeringen, utländska sponsorer eller oppositionspartier. De få övriga organisationerna överlever genom att ta betalt för sina tjänster. Trots detta finns det även ett mindre antal organisationer som behåller sin politiska neutralitet, och som i framtiden kan komma att spela en större roll i opinionsbildandet.

7. Framtidsutsikter och rekommendationer

7.1 Genomförandet av den europeiska grannskapspolitikens handlingsplaner innebär ett hittills outnyttjat tillfälle att stärka den sociala och civila dialogen när det gäller EU:s samarbete med länderna i Södra Kaukasien.

7.1.1 Europeiska kommissionen bör uppmuntra regeringarna i Södra Kaukasien att samråda med arbetsmarknadens parter och andra organisationer i det civila samhället om handlingsplanerna och inbegripa dem i gemensamma försök att genomföra, övervaka och utvärdera planerna. Inte ens de bästa metoderna för direktkontakter mellan EU-företrädare och utvalda organisationer kan ersätta detta. Det skulle vara betydelsefullt både för genomförandet av handlingsplanerna och för att öka det civila samhällets betydelse och roll.

7.1.2 Under förhandlingarna om handlingsplanerna samt partnerskaps- och samarbetsavtalen bör kommissionen lägga större vikt vid respekten för mänskliga rättigheter och demokratiska normer samt principerna för den sociala dialogen och principerna för den civila dialogen, inklusive föreningsfriheten och rätten att genomföra kollektivförhandlingar. Det är önskvärt att årsrapporterna om genomförande av handlingsplanerna innefattar en djupgående utvärdering av dessa frågor.

7.1.3 Samtidigt som de samarbetar med EU-institutionerna och bedriver ett nära samarbete med organisationerna i det civila samhället bör regeringarna i enskilda länder genomföra en bred informationskampanj om EU, EU-institutionerna och gemenskapens regelverk samt om grannskapspolitiken och genomförandet av handlingsplanerna. Lämpliga verktyg och finansieringsinstrument bör skapas mot bakgrund av detta. Ett sådant verktyg skulle eventuellt kunna utgöras av ett mindre europeiskt bidrag till organisationer i det civila samhället, som särskilt utformats för detta syfte.

7.2 Det nya östliga partnerskapsinitiativet kommer att ge ett nytt tillfälle att stärka kontakterna mellan det civila samhällets organisationer i Södra Kaukasien och EU, och framför allt, till att ge ny kraft till den civila dialogen lokalt.

7.3 Förslaget i det östliga partnerskapsinitiativet om att inrätta ett forum för det civila samhället syftar till att främja samarbete mellan organisationer och underlätta dialog mellan dem och myndigheterna. Detta är ett värdefullt initiativ, men det bör åtföljas av att EU-institutionerna kontrollerar att det verkligen förs en dialog.

7.3.1 Det behövs insatser på detta område för att se till att företrädare utses till forumet på ett demokratiskt sätt och att forumet innefattar de mest representativa, demokratiska och oberoende institutionerna. EESK skulle kunna spela en framträdande roll i processen genom att se till att dessa kriterier respekteras i forumets verksamhet.

7.3.2 Om forumet som organ även skulle innefatta medlemmar från andra länder som omfattas av det östliga partnerskapet så skulle detta dessutom göra det möjligt för det civila samhället att utvidga principen om multilateralt samarbete till att omfatta länder som inte ligger i Södra Kaukasien.

7.4 Det östliga partnerskapet bör främja effektiva kontakter mellan människor och organisationer på områdena utbildning, forskning, kultur, kampen mot diskriminering och intolerans och ömsesidig respekt mellan människor. För att uppnå detta bör det bli lättare för medborgare i länderna i Södra Kaukasien att få visum.

7.5 Både den europeiska grannskapspolitiken och det östliga partnerskapet gör det möjligt för det civila samhället i Södra Kaukasien att inte bara etablera kontakter med EU-institutionerna, utan att också engagera sig i bilateralt samarbete med sina egna partnerorganisationer. Det skulle även vara till stor nytta att inrätta en mekanism för att främja samarbetet med EU:s motsvarigheter.

7.6 Ett av de problem som påverkar länderna i Södra Kaukasien är de pågående väpnade konflikterna. Bortsett från EU-institutionernas uppenbara uppgift i försöken att lösa dessa konflikter, kan man förmoda att det civila samhällets organisationer skulle kunna spela en stödjande roll i fredsprocessen, i synnerhet för att verka för fred bland sina egna. Gemensamma regionala initiativ skulle kunna vara särskilt viktiga i det här sammanhanget, med kontakter mellan partnerorganisationerna i de konflikttrubbade länderna som utgångspunkt för den svåra försoningsprocessen.

Bryssel den 14 maj 2009

Europeiska ekonomiska och sociala kommitténs
ordförande
Mario SEPI

Yttrande från Europeiska ekonomiska och sociala kommittén om ”Östersjöområdet: Det organiserade civila samhällets roll för förbättrat regionalt samarbete och en regional strategi”

(2009/C 277/08)

Föredragande: **Marja-Liisa PELTOLA**

Vid sin plenarsession den 10 juli 2008 beslutade Europeiska ekonomiska och sociala kommittén att i enlighet med artikel 29.2 i arbetsordningen utarbeta ett initiativytttrande om

”Östersjöområdet: Det organiserade civila samhällets roll för förbättrat regionalt samarbete och en regional strategi”.

Facksektionen för yttre förbindelser, som svarat för kommitténs beredning av ärendet, antog sitt yttrande den 16 april 2009. Föredragande var Marja-Liisa PELTOLA.

Yttrandet antogs vid Europeiska ekonomiska och sociala kommitténs 453:e plenarsession den 13–14 maj 2009 (sammanträdet den 13 maj) med 171 röster för, 6 röster emot och 7 nedlagda röster.

1. Slutsatser och rekommendationer

1.1 EESK anser att de fyra målen för EU:s strategi för Östersjöområdet – nämligen ett område som är 1) miljövänligt, 2) framgångsrikt och blomstrande, 3) attraktivt och tillgängligt samt 4) säkert och tryggt – är viktiga, väl motiverade och kompletterar varandra.

1.2 Kommittén betonar att det organiserade civila samhället spelar en central roll vid genomförandet av Östersjöstrategin. Vi föreslår att kommissionen inrättar ett forum för det civila samhället i Östersjöområdet, för att säkerställa att det organiserade civila samhället engagerar sig i strategin.

1.3 Den del av Östersjöstrategin som omfattar yttre förbindelser bör kopplas till samarbetet inom ramen för den nordliga dimensionen, som möjliggör ett jämbördigt partnerskap mellan EU och tredjeländer.

1.4 EESK anser att en egen separat budget bör inrättas för genomförandet av EU:s strategi för Östersjöområdet, eftersom det annars finns risk för att strategin stannar vid ett politiskt uttalande och att de fastställda målen inte uppnås.

1.5 För att den ekonomiska tillväxten och välfärden ska kunna främjas krävs det att EU vidtar institutionella åtgärder, framför allt en förstärkning av den internationella avtalsmässiga grunden. Ett fastställande av den avtalsmässiga grunden skulle hjälpa olika aktörer, såväl företag som enskilda personer, att i högre grad än förut bidra till den ekonomiska integrationen och tillväxten i området. EESK anser att en förstärkning av ekonomin i Östersjöområdet på ett märkbart sätt ökar områdets dragningskraft och främjar skapandet av ett Östersjö-varumärke. EU-området i stort skulle också dra nytta av en ekonomisk tillväxt tack vare en ökning av verksamheten på inre marknaden och ytterligare ekonomisk integration.

1.6 EESK anser att miljön i Östersjöområdet bäst kan skyddas genom att man följer handlingsplanen *HELCOM Baltic Sea Action Plan*, som EU och länderna kring Östersjön har enats om.

1.7 Ett aktivt deltagande från medborgarnas sida betonas i fortsättningen också inom sådana sektorer och områden som den offentliga sektorn traditionellt har ansvarat för. Ett bra exempel på ett sådant område är miljöskyddet i Östersjöområdet.

2. Inledning

2.1 Europeiska unionen håller för närvarande på att utarbeta en strategi för Östersjöområdet. I november 2006 tog Europaparlamentet initiativ till utformningen av EU:s strategi för Östersjöområdet. I december 2007 gav Europeiska rådet kommissionen i uppdrag att färdigställa strategin senast i juni 2009. I strategin fastställs de viktigaste ramarna för en förbättring av samarbetet inom Östersjöområdet under de kommande åren. Kommissionen förbereder strategin som en del av regionalpolitiken. 19 av kommissionens generaldirektorat deltar i det förberedande arbetet.

2.2 Strategin kommer sannolikt att omfatta fyra mål. Dessa är att göra Östersjöområdet ⁽¹⁾ till ett 1) miljövänligt, 2) framgångsrikt och blomstrande, 3) attraktivt och tillgängligt samt 4) säkert och tryggt område. EESK anser att sådana mål för Östersjöområdet är viktiga, väl motiverade och kompletterar varandra. Det är också motiverat att skapa en tydlig Östersjöidentitet. Med hjälp av rekommendationer om en bättre förvaltning vill man genom Östersjöstrategin också försöka förenkla förfarandena och minska den administrativa bördan.

(1) Med Östersjöområdet avses i detta yttrande Östersjöstaterna, dvs. Finland, Sverige, Danmark, Tyskland, Polen, Estland, Lettland, Litauen och Ryssland. Av dessa länder hör alla utom Ryssland till Europeiska unionen.

2.3 Kommissionen har genom en offentlig diskussion och ett omfattande samråd med olika intressegrupper inhämtat synpunkter på Östersjöstrategins innehåll och perspektiv. Förutom genom dessa diskussioner har kommissionen också samlat in åsikter och ståndpunkter genom ett offentligt samråd på internet⁽²⁾. EESK stöder det förfarande som kommissionen valt.

2.4 Östersjöstrategin läggs fram för Europeiska rådet för kännedom den 19 juni 2009. Genomförandeplanen för strategin ska vara ett mycket konkret dokument i vilket det fastställs vem som är ansvarig och vilka tidsgränser som gäller, och dokumentet ska vid behov kunna kompletteras med ytterligare åtgärder. Strategin börjar genomföras under Sveriges EU-ordförandeskap och arbetet fortsätter under de andra Östersjöstaternas ordförandeskapsperioder, först under Polens ordförandeskap år 2011 och därefter under Danmarks och Litauens ordförandeskap år 2012 och 2013.

2.5 Den del av Östersjöstrategin som omfattar yttre förbindelser kopplas till samarbetet inom ramen för den nordliga dimensionen⁽³⁾. Den nordliga dimensionen är ett redskap med vars hjälp EU och Ryssland, tillsammans med Norge och Island, genomför de samarbetsområden i Nordeuropa som man enats om. Samarbetet inom ramen för den nordliga dimensionen möjliggör ett jämbördigt partnerskap mellan EU och tredjeländer. EESK förespråkar kraftfullt att alla stater kring Östersjön bjuds in att delta i samarbetet i Östersjöområdet. I detta sammanhang är det särskilt viktigt att Ryssland redan från början deltar i och stöder arbetet i Östersjöområdet. Detta gäller även Norge och Island, som genom sin historia, sin ekonomi och sin kultur har starka band till dessa länder.

2.6 Det finns inga planer på några nya finansieringsinstrument som ska bidra till genomförandet av Östersjöstrategin. Tillgängliga finansieringskanaler är EU:s strukturfonder (ca 55 miljarder euro för Östersjöområdet åren 2007–2013), nationell finansiering från de olika Östersjöländerna och finansieringsformer som erbjuds av internationella finansinstitut (EBRD, EIB, NIB, osv.). EESK anser att man i högre grad bör använda EU:s olika finansieringskanaler för att nå målen för Östersjöstrategin.

2.7 EESK anser också att man för genomförandet av strategin bör inrätta en egen separat budget, eftersom strategin annars stannar vid ett politiskt uttalande och inte uppnår de mål som fastställts. EESK kommer att behandla finansieringsfrågan närmare i ett framtida yttrande.

3. Det organiserade civila samhällets roll i genomförandet av Östersjöstrategin

3.1 EESK ser positivt på att kommissionen har uppmanat aktörerna i det civila samhället att aktivt delta i utformningen av Östersjöstrategin. Även genomförandet av handlingsprogrammet för Östersjöstrategin förutsätter ett aktivt deltagande av det civila

samhället. Kommittén betonar att det inte är möjligt att genomföra åtgärderna i Östersjöstrategin eller att nå strategins mål om inte aktörerna i det organiserade civila samhället visar ett äkta engagemang för strategin.

3.2 I dag resulterar det viktiga arbete som utförs av de många aktörerna i Östersjöområdet, t.ex. icke-statliga organisationer, konsumenter, näringslivsorganisationer och naturskyddsaktörer, ofta enbart i rekommendationer, och aktörerna får bristfällig information om varandras arbete. Ett konkret genomförande saknas också.

3.3 Förutom staterna är även nationella organ, regionerna, städerna och det organiserade civila samhällets organisationer aktörer i Östersjöområdet. EESK anser att man bör klarlägga de olika aktörernas roller, öka samarbetet mellan dem och utveckla system för samarbete. De olika finansieringsprogrammerna härva av initiativ och projekt bör också redas ut, genom att de olika programmen samordnas effektivare samtidigt som Östersjöstrategins prioritering systematiskt tas i beaktande.

3.4 EESK är mån om att Östersjöstrategin och åtgärdsprogrammet genomförs och följs upp på ett konkret sätt. Kommittén föreslår att kommissionen inrättar ett konsultativt forum för det civila samhället i Östersjön med framför allt följande uppgifter:

- Se till att det organiserade civila samhället engageras i Östersjöstrategin.
- Föra fram det organiserade civila samhällets ståndpunkter och rekommendationer beträffande aktuella frågor till de myndigheter som berörs av Östersjöstrategin.
- Arbeta för att aktörerna i det organiserade civila samhället i de länder som omfattas av Östersjöstrategin engageras i strategin.
- Arbeta för att det organiserade civila samhället ska delta i genomförandet av Östersjöstrategin på nationell och regional nivå samt på EU-nivå.
- Stärka och öka den offentliga debatten och kännedomen om åtgärderna inom ramen för Östersjöstrategin och om hur dessa fortskrider samt om de mål som ska nås, både inom EU och de länder som omfattas av strategin.
- På olika sätt möjliggöra skapandet av nätverk mellan aktörerna i det organiserade civila samhället på regional nivå (både inom och utanför EU), genom besök, workshopar och spridning av bästa lösningar m.m.

⁽²⁾ Den första diskussionen hölls i Stockholm den 30 september 2008 och den andra i Rostock den 5–6 februari 2009. Dessutom har det hållits rundabordssamtal i Kaunas 18–19 september 2008, i Gdansk 13 november 2008, i Köpenhamn den 1–2 december 2008 och i Helsingfors den 9 december 2008. Samrådet på internet ägde rum från den 3 november till den 31 december 2008.

⁽³⁾ EUT C 309, 16.12.2006, s. 91.

3.5 Kommittén är villig att börja planera hur mandatet, sammansättningen och verksamheten ska se ut när det gäller forumet för det civila samhället i Östersjöområdet. EESK kan samordna forumets funktioner med stöd av sina redan existerande kontakter med aktörerna i det organiserade civila samhället på regional nivå samt på basis av sina erfarenheter av motsvarande uppgifter. Kommittén har positiva erfarenheter av välfungerande verksamhetsmodeller från bland annat det organiserade civila samhällets deltagande i genomförandet av samarbetet i Medelhavsområdet⁽⁴⁾ och i nätverkssamarbetet i Svartahavsområdet⁽⁵⁾.

4. Att göra Östersjöområdet till ett välbärgat ekonomiskt område

4.1 Ett effektivt genomförande av EU:s inre marknad kommer att innebära mycket stora fördelar för den ekonomiska tillväxten i Östersjöområdet. EU, de olika länderna och internationella organisationer bildar institutionella strukturer för ekonomiska relationer, inom vilka Östersjön kan utvecklas som ekonomisk region. Det är dock uppenbart att det är de ekonomiska aktörerna – såväl företag som individer – som genomför den ekonomiska integrationen. Det är alltså de som i sista hand avgör i vilken mån Östersjöområdets ekonomi integreras och växer. EESK anser att en förstärkning av ekonomin i Östersjöområdet på ett märkbart sätt ökar områdets dragningskraft och skapandet av Östersjövarumärket. En förstärkt ekonomi i Östersjöområdet skulle även gynna EU i stort.

4.2 I det följande presenteras de viktigaste åtgärder som kan främja marknadsintegreringen och leda till ekonomisk tillväxt i den ekonomiska regionen Östersjön.

4.2.1 Konsolidering av de internationella avtalen

4.2.1.1 För att kunna utnyttja de ekonomiska möjligheterna i Östersjöområdet förutsätts framför allt en betydande utvidgning av de internationella avtalen samt en fördjupning av den europeiska integrationsutvecklingen. Även om Rysslands WTO-medlemskap och det nya samarbetsavtalet mellan EU och Ryssland inte enbart berör Östersjöområdet, är dessa avtal av avgörande betydelse genom den nytta de tillför Östersjön eftersom de påskyndar den ekonomiska tillväxten och främjar utvecklingen. Östersjön är den viktigaste naturliga rutten för rysk och asiatisk export till Europa.

4.2.1.2 EESK konstaterar med oro att Ryssland inte har undertecknat Europeiska unionens Östersjöprogram (Interreg IVB 2007–2013), vars syfte är att göra området attraktivt såväl för investeringar som för arbete och boende.

4.2.1.3 EU och dess medlemsstater har befogenhet att besluta om olika slag av avtalsarrangemang som kunde få betydande positiva återverkningar på Östersjöområdet. Om ett företag till exempel är verksamt i alla nio Östersjöländer är det för närvarande hänvisat till att använda så många som åtta olika valutor. Endast Finland och Tyskland tillhör euroområdet. En utvidgning av den ekonomiska och monetära unionen till Danmark, Sverige, Estland, Lettland, Litauen och Polen är ytterst viktig. I synnerhet skulle initiativ från Danmarks och Sveriges sida om att ansluta sig till den ekonomiska och monetära unionen ge arbetet med att dra full nytta av potentialen i den ekonomiska regionen Östersjön större slagkraft och trovärdighet.

4.2.2 Främjande av verksamheten på den inre marknaden

4.2.2.1 Den inre marknadens funktion i Östersjöområdet bör förankras bättre än i dag. Till följd av specialiseringen är allt fler företag verksamma i en rad internationella nätverk inom de olika branscherna. Företagen har via sina kunder, underleverantörer och samarbetspartner kopplingar till olika marknader och produktionsfaktorer i Östersjöområdet. Då det gränsöverskridande företagandet i Östersjöområdet ökar är det av största vikt att skapa förutsättningar för så enhetliga marknadsområden som möjligt, där handeln med varor och tjänster, offentliga upphandlingar samt investeringar stöter på få hinder och där kapital- och arbetsmarknaderna fungerar väl.

4.2.2.2 Det har ytterst stor betydelse för EU-länderna i Östersjöområdet att unionens nya Lissabonfördrag träder i kraft 2010. Fördraget förstärker EU:s behörighet i frågor som är viktiga för näringslivet, till exempel tullunionen, konkurrensreglerna och handelspolitiken.

4.2.2.3 Det är även synnerligen viktigt att EU-lagstiftningen tillämpas på ett så enhetligt sätt som möjligt. Exempelvis tjänstedirektivet är en betydelsefull del av den förnyade Lissabonstrategin för tillväxt och sysselsättning, och det ska genomföras i EU:s medlemsstater senast den 28 december 2009. Enligt Eurochambres⁽⁶⁾ utredning⁽⁷⁾ från februari 2009 finns det bland annat i Östersjöområdet stora skillnader mellan EU-länderna när det gäller genomförandet av tjänstedirektivet, såväl när det gäller tidsplanen som innehållet. EU-länderna i Östersjön skulle nu ha ett gyllene tillfälle att tillsammans införa en enhetlig centraliserad kontaktpunkt för tjänsteleverantörerna. En centraliserad kontaktpunkt kunde förenkla förfarandena för ansökan om tillstånd för tillhandahållande av tjänster, underlätta tillgången till information om konsumentskydd och formaliteter samt sänka tröskeln för tjänsteleverantörer när det gäller att överskrida gränsen mellan två EU-länder.

⁽⁴⁾ EESK inrättade ett nätverk av ekonomiska och sociala råd och motsvarande institutioner i Europa-Medelhavsregionen år 1995 på basis av det uppdrag som kommittén fick genom Barcelonaförklaringen.

⁽⁵⁾ EUT C 27, 3.2.2009, s. 144.

⁽⁶⁾ The Association of European Chambers of Commerce and Industry, den ständiga europeiska konferensen för handelskamrar och industriförbund.

⁽⁷⁾ The 4th edition of survey on the implementation of the Services Directive. www.eurochambres.eu.

4.2.2.4 Ett flertal branscher som är viktiga i Östersjöområdet faller utanför tjänstedirektivet, till exempel tjänster inom transportsektorn, bemanningsföretag, finansiering och hälsovård. Även i fråga om dylika tjänster bör målet vara en fungerande inre marknad, i synnerhet om syftet är att företagen aktivt ska erbjuda tjänster.

4.2.2.5 En rad handelshinder försvårar fortfarande företagens möjligheter att agera effektivt i Östersjöområdet. För såväl Europeiska unionen som andra aktörer återstår fortfarande mycket arbete för att förankra rättsstaten och i synnerhet för att bekämpa korruption.

4.2.2.6 EESK anser att det pilotprojekt för elektroniskt informationsutbyte om tulldeklarationer som inleddes den 1 januari 2009 mellan EU och Ryssland är ett utmärkt exempel på hur handelsförändringarna kan förenklas (*trade facilitation*). I inledningsskedet deltog Ryssland och åtta EU-länder, av vilka tre (Lettland, Sverige och Finland) ligger i Östersjöområdet. Senare under 2009 ansluter sig även tre andra Östersjöländer (Litauen, Estland och Polen). Det elektroniska utbytet av tullinformation är början på en modernisering av tullförfarandena mellan EU och Ryssland. Harmoniseringen måste dock drivas ännu längre för att tullformaliteter ska bli smidigare. På detta sätt kan man bättre förhindra kriminalitet i anslutning till tullförfarandena. Harmoniseringen gör logistiken effektivare och minskar därmed företagens kostnader i sammanhanget.

4.2.3 Infrastrukturen

4.2.3.1 Infrastrukturen kan förbättras genom sammanlänkningar över statsgränserna, inom såväl sjöfarten, flodvägar och luftfarten som vägtrafiken. För att uppnå detta behövs det konkurrens och en gemensam plan för att det ska bli möjligt att bilda ruttor utan avbrott. Även kvaliteten bör uppmärksammas i högre grad än i dag. För att förmånliga och effektiva transportkedjor ska kunna bildas och flaskhalsar som hindrar dem ska kunna undanröjas, måste EU-länderna samarbeta sinsemellan, men i synnerhet med Ryssland. I praktiken kan detta genomföras med hjälp av Östersjömotorvägskonceptet, politiken för de alleuropeiska trafiknätet TEN-T⁽⁸⁾ samt det trafik- och logistikpartnerskap som är under beredning inom ramen för den nordliga dimensionen. Översynen bör utvidgas till att även omfatta EU:s grannländer och de transeuropeiska transportlederna. Detta är en viktig förutsättning för att man ska kunna skapa bättre möjligheter till rörlighet för varor, tjänster och arbetskraft.

4.2.4 Främjande av den ekonomiska tillväxten

4.2.4.1 Den ekonomiska tillväxten och rättssystemets funktionsduglighet har i flera undersökningar visat sig samverka positivt med varandra⁽⁹⁾. Svag egendomsrätt, korruption och osäkerhet

⁽⁸⁾ http://ec.europa.eu/transport/infrastructure/consultations/2009_04_30_ten_t_green_paper_en.htm

⁽⁹⁾ European Bank for Reconstruction and Development, Transition report 2005: Business in transition and World Bank (2008), Macroeconomics and Growth Research Program/Investment Climate and the Microeconomics of Growth/Institutions and Governance. Se även http://www.enterprisesurveys.org/about/business_climate_conditions_in_various_countries.

om avtals giltighet, partiska domstolar och varierande genomförande eller tolkning av lagar leder till en svagare ekonomisk tillväxt. Investerarnas risker ökar och investeringsbenägenheten minskar. Östersjöländerna kunde komma överens om gemensamma åtgärder i syfte att rätta till oegentligheter på detta område. Östersjöstrategin erbjuder en utmärkt ram för dylika insatser.

4.2.4.2 De nio länderna i Östersjöområdet är sinsemellan mycket olika i många avseenden. Länderna runt Östersjön och deras ekonomiska förbindelser har förändrats mycket under de senaste tjugo åren. Ländernas ekonomi befinner sig i olika utvecklingsstadier och produktionsstrukturen varierar. De nya möjligheter till affärsverksamhet som mångfalden och skillnaderna avseende efterfrågan och utbud erbjuder bör kunna tas till vara i högre grad än tidigare. Området påverkas av megatrender såsom den europeiska integrationen, Rysslands ändrade internationella ställning och de världsomfattande förändringarna på energi-, varu- och tjänstemarknaderna, och man bör eftersträva att dra nytta av dessa trender på ett sätt som är hållbart både kommersiellt och ekonomiskt. Detta måste föregås av att aktörerna inom det civila samhället har goda grundförutsättningar och incitament för att aktivt skrida till handling.

4.2.4.3 EESK framhåller att ekonomisk tillväxt och produktionseffektivitet inte nödvändigtvis behöver stå i strid med miljöhänsyn. Det är tvärtom viktigt att betona de positiva möjligheter som uppstår vid växelverkan mellan en renare miljö och en växande och allt mångsidigare ekonomi.

4.2.5 Samarbete inom forskning och innovation

4.2.5.1 I Östersjöområdet pågår ett intressant internationellt innovationssamarbete inom kluster. Exempelvis inom Nordiskt Innovationscentrum (NICE) pågår över 100 olika projekt och verksamheter inom gränsöverskridande nätverk, indelade i olika temaområden. Dessa är skapande branscher, miljöteknik, mikro- och nanoteknik, innovativt byggande, funktionella livsmedel samt livsmedelssäkerhet.

4.2.5.2 EESK betonar betydelsen av den s.k. femte friheten och vill se ett samarbete mellan forskare, studerande, lärare, företag och den offentliga sektorn. Satsningar bör göras på forskningsutbyte mellan olika forskningsinstitut och universitet. Till exempel behöver utvecklingen av klustrens verksamhetsmöjligheter förbättras genom att man undanröjer nationella hinder för forskningsfinansiering, och detta kan ske genom att ett gemensamt system för Östersjöländerna skapas i syfte att sammanföra de olika ländernas resurser för forskning. Varje EU-land i Östersjöområdet bör i enlighet med den förnyade Lissabonstrategin eftersträva en ökning av finansieringen av FoU till tre procent av bruttonationalprodukten.

4.2.5.3 Vetenskaps- och forskningsamfunden i de åtta EU-länderna i Östersjöområdet har aktivt deltagit i Bonus Era-Net-projekten. Kommissionen godkände 2008 EU:s sjunde ramprogram för forskning, som innehöll ett gemensamt forskningsprogram för Östersjön (Bonus+) med gemensam finansiering från EU och nationella forskningsfinansiärer i Östersjöns kuststater. EESK välkomnar varmt det nya permanenta forskningsprogrammet för Östersjön, Bonus+. Kommittén hoppas att resultaten från forskningsprogrammet på ett effektivare sätt kan inverka på skyddet av Östersjön och på en hållbar utveckling i området.

4.2.6 Arbetskraftens rörlighet

4.2.6.1 Arbetskraften kan inte röra sig fritt inom unionen trots att det förflutit fem år sedan EU:s utvidgning i området. Samtliga EU-länder i Östersjöområdet ingår dock sedan den 30 mars 2008 i Schengenområdet, vars syfte är att underlätta den fria rörligheten för personer. När det gäller rörligheten för arbetskraft anser EESK att man bör avstå från övergångsperioderna. Arbetstillfällenas och kunnandets rörlighet från ett land till ett annat – den s.k. kompetensspridningen – är till fördel för samtliga parter. För att tillgången på kompetent arbetskraft ska tryggas är förutsättningen att en arbetsrelaterad invandringspolitik snarast införs i hela Östersjöområdet. Detta är fallet även om den ekonomiska tillväxten mattats av och antalet arbetstillfällen inte ökar inom den närmaste framtiden. Samtidigt bör man göra det ännu lättare för arbete och arbetstagare att mötas. Det är viktigt att harmonisera arbetskulturer och minimikraven i arbetsavtal i syfte att förhindra snedvriden konkurrens och för att säkerställa arbetstagarnas grundläggande rättigheter. I arbetslivsinriktad utbildning bör målet vara en enhetlig struktur och enhetliga yrkesbeteckningar. När det gäller att främja arbetsrelaterade incitament (*work incentives*) och flytt från en ort till en annan eller från ett land till ett annat, finns det fortfarande mycket kvar att göra i Östersjöområdet.

4.2.6.2 Arbetsmarknadsnätverket för Östersjön, Baltic Sea Labour Network (BSLN) har nyligen påbörjat ett treårigt samarbetsprojekt med ett tiotal deltagande parter från olika länder i området. Projektets syfte är att göra Östersjöområdet till en europeisk modell för gränsöverskridande arbetsmarknadspolitik och till en attraktiv plats för arbete, boende och investeringar. Trade Union Network (BASTUN) är en viktig partner i arbetet inom BSLN-projektet ⁽¹⁰⁾.

5. Östersjön som ett område med hållbar utveckling med hänsyn till miljön

5.1 Avsikten är att göra Östersjöområdet till ett ekologiskt hållbart område. Östersjön är en förhållandevis liten och grund brackvattenbassäng som ekologiskt sett är extremt sårbar.

5.2 Östersjöns tillstånd har försämrats särskilt oroväckande under de senaste 20 åren eftersom utsläppen har hållit sig på ohållbara nivåer. Övergödning och höga halter av miljögifter är ett faktum för Östersjön. På grund av denna belastning ökar näringshalten, algerna och annan växtlighet fortfarande i Östersjön. Tillväxten av alger är direkt beroende av förekomsten av deras huvudsakliga gödningsämne, nämligen mängden kväve och fosfor.

5.3 I Östersjöns tillrinningsområde bor över 85 miljoner personer som i allt högre grad blir medvetna om Östersjöns oroväckande hälsotillstånd. Skyddet av Östersjön försvåras dock av att det finns nio kuststater i olika utvecklingskedan och att tillrinningsområdet omfattar ca 20 länder, bl.a. Vitryssland och Ukraina. Det har varit svårt att samordna så många olika aktörer. Eftersom Östersjöns tillstånd är katastrofalt anser EESK att det nu är oundgängligt att vidta gränsöverskridande, effektiva och snabba åtgärder ⁽¹¹⁾.

5.4 Det snabbaste och kostnadseffektivaste sättet att förbättra tillståndet för hela Östersjön är enligt EESK:s förmenande att ingripa punktvis vid de största föreningskällorna. Exempelvis Finska vikens största enskilda belastare är S:t Petersburg, vars avfallsvatten fortfarande inte renas tillräckligt effektivt från näringsämnen. Det har dock gjorts avsevärda framsteg. Vid S:t Petersburgs största reningsverk för avfallsvatten inleddes 2007 kemisk sedimentering av fosfor i avfallsvattnet, vilket avsevärt har minskat fosforbelastningen och algbloomingen i Finska viken. Överallt längs Östersjöns kuster bör man på ett effektivare sätt ta itu även med diffusa utsläpp, framför allt från jordbruket. Genom att minska de diffusa utsläppen kan man uppnå märkbara förändringar i kustvattnens tillstånd.

5.5 EESK anser att det viktigaste verktyget för att stoppa övergödningen i Östersjöområdet är HELCOM Baltic Sea Action Plan (BSAP) ⁽¹²⁾, som samtliga kuststater och kommissionen slöt avtal om 2007.

6. Energi och sjösäkerhet

6.1 EESK har utarbetat ett särskilt yttrande om den externa dimensionen av EU:s energipolitik ⁽¹³⁾. I yttrandet konstateras att även energifrågorna i Östersjöstrategin är synnerligen viktiga för EU. Energisamarbetet i området omfattar i huvudsak länder som konsumerar energi och länder genom vilka energin passerar. Ett viktigt särdrag är förbindelserna till Ryssland. Ett särskilt mål för området måste vara att EU och Ryssland kan nå samförstånd och underteckna ett nytt avtal baserat på växelverkan (*New EU/Russia Agreement*). I avtalet bör även energifrågorna ingå. Ryssland bör tillåta genomströmning av gas i det ryska nätet och europeiska företags investeringar för utveckling av Rysslands energinät och energikällor.

⁽¹⁰⁾ I sammanslutningen ingår löntagargrupporganisationer, internationella paraplyorganisationer för löntagare, Östersjöstaternas råd (CBSS), arbetsgivarorganisationer och Tysklands institut för socialpolitik och utbildningspolitik.

⁽¹¹⁾ <http://www.wwf.fi/wwf/www/uploads/pdf/balticseascocard2008.pdf>

⁽¹²⁾ www.helcom.fi

⁽¹³⁾ EUT C 182, 4.8.2009, s. 8.

6.2 Eftersom Östersjöns känsliga ekosystem redan är svårt överbelastat måste det planerade gasledningsprojektet Nord Stream Baltic åläggas att uppfylla stränga miljö- och säkerhetskrav. Efter andra världskriget dumpades till exempel ammunition och kemiska vapen i Östersjön och man känner inte till exakt var de finns och i vilket tillstånd de befinner sig. EESK ställer sig bakom Europaparlamentets betänkande av den 8 juli 2008⁽¹⁴⁾ och rekommenderar kraftigt att parterna i projektet för Nord Stream Baltic-gasledningen noga undersöker alternativa möjligheter, i synnerhet en installering av gasledningen på land. Oberoende av Nord Stream Baltic-gasledningens framtid måste även Ryssland ovillkorligen efterleva EU:s lagstiftningsram för gasmarknaden, inklusive tredje parts möjlighet att utnyttja ledningen.

6.2.1 Sjösäkerheten är föremål för särskild oro i Östersjöns kuststater. Ur miljösynpunkt består utmaningen i den mängd olja som transporteras på Östersjön. Mängden har sjufaldigats under de senaste 15 åren. År 2007 transporterades 145 miljoner ton olja, och prognoserna för 2015 talar om 240 miljoner ton. Ett resultat av samarbetet mellan Östersjöns kuststater är att Internationella sjöfartsorganisationen IMO har beviljat Östersjön status som ett särskilt känsligt havsområde (PSSA). Eventuella oljeolyckor förebyggs genom att dubbla fartygsbottnar och skrov blir obligatoriska från 2010. EESK uppmuntrar dock länderna i Östersjöområdet att utveckla gemensamma system för tillsyn och informationsutbyte i syfte att höja sjösäkerheten.

6.2.2 Fartygs utsläpp av närsalter kan minskas genom en ändring av kraven gällande avfallsvatten i bilaga IV till MARPOL-konventionen. Avsikten med direktiv 2000/59/EG har varit att öka mottagningen av slagvatten och avfallsvatten från fartyg i hamnarna. Även frivilliga minskningar av avfallsvattenutsläpp bör ytterligare uppmuntras, exempelvis genom att öka antalet mottagningsstationer, samt deras volym, i hamnarna. Dessutom bör Östersjöhamnarna ha möjlighet att agera tillräckligt snabbt och flexibelt även i fråga om större kryssningsfartyg⁽¹⁵⁾.

6.3 Även om fartygens inverkan på övergödningen av Östersjön inte är särskilt stor är det viktigt att vidta åtgärder i detta avseende eftersom detta är lättare att hantera än diffusa utsläpp.

7. Minskning av jordbrukets utsläpp

7.1 HELCOM Baltic Sea Action Plan (BSAP) anger tydliga minimimål för minskningen av näringsbelastningen i vart och ett av länderna i Östersjöområdet. För att uppnå målet måste delar av

⁽¹⁴⁾ Europaparlamentets betänkande om miljökonsekvenserna av den planerade gasledningen i Östersjön mellan Ryssland och Tyskland (framställningarna 0614/2007 och 0952/2007) (2007/2118(INI)).

⁽¹⁵⁾ Även Helcoms rekommendation 28E10 (Application of the no-special-fee system to ship-generated wastes and marine litter caught in fishing nets in the Baltic Sea area) bör genomföras fullt ut.

EU:s gemensamma jordbrukspolitik utvecklas mot att även Östersjöområdets särdrag beaktas i fråga om jordbruksproduktion och miljö⁽¹⁶⁾.

Det är därför konstruktivt att kommissionen i sitt utkast till aktivitetsplan i stor utsträckning tagit med förslagen från Östersjöländernas jordbruksorganisationer i fråga om hållbarhet, miljö och lantbruk. Här fokuserar man bl.a. mer specifikt på åtgärder i fråga om miljöteknik, rådgivning, gödselhantering samt genomförande och förvaltning av EU:s regler för bekämpningsmedel, foder och livsmedel.

I detta sammanhang är det ytterst viktigt med samarbete mellan olika aktörer och medborgarrörelser i de enskilda medlemsstaterna, t.ex. jordbruksproducenterna, miljöorganisationerna och konsumenterna. Det är av avgörande betydelse att man kan ta fram, tillämpa och sprida goda metoder i Östersjöländerna. Sådana metoder, som olika aktörer systematiskt ska kunna dra nytta av, bör tas fram t.ex. under den nya programmeringsperioden för utvecklingsprogrammen för landsbygden. Även metoder som kan effektivisera bruket av gödsel och energi bör tas fram⁽¹⁷⁾.

8. Minskning av fosfor- och kväveutsläpp genom effektiviserad avfallsvattenhantering

8.1 EESK anser att EU:s direktiv om rening av avloppsvatten från tätbebyggelse⁽¹⁸⁾ måste tillämpas fullt ut som ett viktigt steg mot minskade fosfor- och kväveutsläpp. Ett annat viktigt steg är att effektivisera avlägsnandet av fosfor genom att tillämpa HELCOM:s rekommendation 28E/5. EU:s nuvarande tidsgräns är dock alltför framskjuten med tanke på Östersjöns alarmerande tillstånd. Det behövs ambitiösare målsättningar. EESK vill betona effektiviseringen av de tekniska och kemiska reningsprocesserna. På det viset kan man nå snabba resultat till rimliga kostnader.

⁽¹⁶⁾ Ett effektivt genomförande av den integrerade vattenvårdsplanen inom ramdirektivet för EU:s vattenpolitik måste säkerställas. Vattenskyddet inom jordbruket kan förbättras genom att i första hand skydda sårbara miljöer.

⁽¹⁷⁾ För att jordbrukets belastning av näringsämnen i Östersjön ska kunna minska, behövs det nytänkande i planeringen och genomförandet av åtgärder inom jordbruksrelaterad miljöpolitik. Ett exempel på möjlig ny praxis kunde vara de frivilliga anbudsgivningarna inom miljöprogrammen för jordbruket. Bakgrund: Anbudsgivningarna är en frivillig metod som innebär att åtgärderna inriktas specifikt på de åkertegar som uppvisar de största riskerna för utsläpp av gödningsämnen och där förhållandet mellan kostnad och nytta är optimalt. Inom anbudsgivningen betalar samhället jordbrukaren för miljöskydd i stället för de nuvarande enhetliga hektarstöden, utgående från hur stora miljövinster man kan uppnå på den åkerten som är föremål för anbudsgivning inom programmet.

⁽¹⁸⁾ Rådets direktiv 91/271/EEG av den 21 maj 1991 om rening av avloppsvatten från tätbebyggelse.

8.2 Ett gott exempel på en aktör i det organiserade civila samhället som är beskyddare av Östersjöns miljö är John Nurminens stiftelse. Stiftelsens projekt "Ett rent Östersjön" har som huvudmål att minska övergödningen av Östersjön och öka miljömedvetenheten om inlandhavets tillstånd ⁽¹⁹⁾. Tonvikten ligger på åtgärder som snabbast och mest kostnadseffektivt kan ge positiva utslag för Östersjöns natur- och bruksvärden. Bl.a. med hjälp av intäkterna från en insamling av medel bland allmänheten finansieras effektivare kemiskt avlägsnande av fosfor i kommunalt

avfallsvatten som rinner ut i Östersjön. Som beskyddare av miljön har stiftelsen även den fördelen att den är flexibel och byråkratisk och att den inte har något ekonomiskt vinstintresse.

8.3 Enligt EESK kan initiativ med början i medborgaraktivitet spela en viktig roll även i frågor som av hävd har ombesörjts av det offentliga. Aktörer inom den privata och tredje sektorn besitter otvivelaktigt kunnande, information och metoder som kompletterar den offentliga sektorns insatser.

Bryssel den 13 maj 2009

Europeiska ekonomiska och sociala kommitténs
ordförande
Mario SEPI

⁽¹⁹⁾ <http://www.johnnurmisensaatio.fi/?lang=sv>

III

(Förberedande rättsakter)

EUROPEISKA EKONOMISKA OCH SOCIALA KOMMITTÉN

453:e PLENARSESSION DEN 13 OCH 14 MAJ 2009

Yttrande från Europeiska ekonomiska och sociala kommittén om "Förslag till Europaparlamentets och rådets direktiv om upphävande av rådets direktiv 71/317/EEG, 71/347/EEG, 71/349/EEG, 74/148/EEG, 75/33/EEG, 76/765/EEG, 76/766/EEG och 86/217/EEG om metrologi"

KOM(2008) 801 slutlig – 2008/0227 (COD)

(2009/C 277/09)

Föredragande: **Valerio SALVATORE**

Den 19 december 2008 beslutade rådet att i enlighet med artikel 95 i EG-fördraget rådfråga Europeiska ekonomiska och sociala kommittén om

"Förslag till Europaparlamentets och rådets direktiv om upphävande av rådets direktiv 71/317/EEG, 71/347/EEG, 71/349/EEG, 74/148/EEG, 75/33/EEG, 76/765/EEG, 76/766/EEG och 86/217/EEG om metrologi"

KOM (2008) 801 slutlig – 2008/0227 COD.

Facksektionen för inre marknaden, produktion och konsumtion, som svarat för kommitténs beredning av ärendet, antog sitt yttrande den 24 april 2009. Föredragande var Valerio SALVATORE.

Vid sin 453:e plenarsession den 13–14 maj 2009 (sammanträdet den 14 maj 2009) antog Europeiska ekonomiska och sociala kommittén enhälligt följande yttrande:

1. Slutsatser och rekommendationer

1.1 EESK stöder kommissionens förslag att upphäva direktiven 71/317/EEG, 71/347/EEG, 71/349/EEG, 74/148/EEG, 75/33/EEG, 76/765/EEG, 76/766/EEG och 86/217/EEG om metrologi, och ställer sig bakom motiveringen. Direktiven kan betraktas som föråldrade, och är inte längre lämpliga för det syfte för vilket de togs fram, nämligen en harmonisering av den nationella lagstiftningen i fråga om olika typer av mätinstrument.

1.2 EESK noterar resultatet av det offentliga samrådet och den externa studie som kommissionen genomfört och som visar följande:

- a) Inom de sex områden som de åtta direktiven omfattar finns det inte några handelshinder.
- b) Direktiven används i praktiken alltmer sällan eftersom de berör instrument som nu är föråldrade.

- c) Den tekniska utvecklingen har beaktats i internationella standarder och nationell lagstiftning som bygger på principen om ömsesidigt erkännande.

1.3 Med tanke på att den nationella lagstiftningen inom sektorn nu säkerställer frånvaro av handelshinder även utan att föreliggande direktiv tillämpas, hoppas EESK att medlemsstaterna inte ändrar den gällande lagstiftningen när direktiven har upphävts.

2. Inledning

2.1 Förenkling av den gällande lagstiftningen är ett prioriterat område för EU, vilket t.ex. påvisas av programmet "Bättre lagstiftning", som har sitt ursprung i Lissabonstrategin för tillväxt och sysselsättning. Förenklingen syftar till att göra lagstiftningen på både EU- och medlemsstatsnivå mindre betungande, lättare att tillämpa och mer effektiv då det gäller att uppnå de avsedda målen.

2.2 Det övergripande målet är att bidra till ett regelverk som uppfyller de högsta normerna för lagstiftning och som beaktar subsidiaritets- och proportionalitetsprinciperna.

2.3 I enlighet med dessa principer är revideringen av gemenskapslagstiftningen en fortlöpande och systematisk verksamhet som ger de lagstiftande institutionerna möjlighet att se över lagstiftningen med beaktande av alla berörda intressen.

2.4 Kommissionen använder upphävandet som förenklingsmetod i alla de fall då de berörda rättsakterna har mist sin relevans eller blivit föråldrade på grund av den tekniska eller teknologiska utvecklingen, EU-politikens utveckling, förändringar i tillämpningen av fördragets bestämmelser eller nya internationella standarder.

3. Bakgrund

3.1 Den regelram som fastställs genom direktiven 71/317/EEG, 71/347/EEG, 71/349/EEG, 74/148/EEG, 75/333/EEG, 76/765/EEG, 76/766/EEG och 86/217/EEG om metrologi utarbetades under 1970-talet för att avlägsna hinder för den fria rörligheten för varor på inre marknaden som hade sitt ursprung i olika nationella bestämmelser inom sektorn.

3.2 Kommissionen understryker att den regelram som fastställs genom de åtta direktiven om metrologi kan sägas vara överspelad eftersom de nationella bestämmelserna har utvecklats med tiden på grund av kraven på anpassning till den tekniska utvecklingen och till standarder som föreskrivs av internationella normer⁽¹⁾. Användning av klausuler om ömsesidigt erkännande har säkerställt att instrument med liknande prestanda godtas, även om de framställs i enlighet med bestämmelserna i ett annat medlemsland.

3.3 På grundval av ett offentligt samråd och en extern undersökning har kommissionen konstaterat att det nu inte finns några

handelshinder inom de områden som direktiven omfattar. Det är också tydligt att direktiven rör instrument som används i allt mindre utsträckning.

3.4 Kommissionens förslag att upphäva de åtta direktiven grundar sig på kravet att förena två olika målsättningar: att minska mängden EU-lagstiftning och att bibehålla den inre marknaden oförändrad.

4. Synpunkter

4.1 Mot bakgrund av kommissionens motivering om att minska mängden EU-lagstiftning och samtidigt behålla inre marknaden oförändrad är förslaget befogat. På de områden som direktiven omfattar är en nationell reglering grundad på de standarder som föreskrivs av internationella normer på området och på principen om ömsesidigt erkännande bäst lämpad för att hålla jämna steg med den tekniska utvecklingen. Resultatet är detsamma som med ett regelsystem för harmonisering, som det som fastställs i de åtta direktiv som enligt förslaget nu ska upphävas.

4.2 Ett upphävande av de åtta direktiven om metrologi stämmer överens med EU:s arbete att förenkla gemenskapens regelverk genom att upphäva rättsakter som i praktiken har föga eller ingen verkan och därför har blivit irrelevanta och därmed föråldrade.

4.3 För att säkerställa effektiviteten i ett system som, när direktiven har upphävts, grundar sig på frivillig standardisering anser EESK att man bör genomföra regelbundna kontroller av de nationella regelsystemen, både vad avser ny och gammal teknik.

4.4 Kommittén noterar och uppskattar kommissionens stora insatser för att involvera alla berörda aktörer inom den sektor som förslaget berör. Ett exempel är det breda externa samråd som genomfördes i maj–juli 2008 och som syftade till att ta fram synpunkter från producenter av mätinstrument, köpare av sådana instrument, konsumenter och myndigheter.

Bryssel den 14 maj 2009

Europeiska ekonomiska och sociala kommitténs
ordförande
Mario SEPI

⁽¹⁾ Internationella bestämmelser, standarder och rekommendationer som syftar till att ge medlemsstaterna en internationell, gemensam grund för den nationella lagstiftningen fastställs framför allt av Internationella organisationen för legal metrologi (OIML). Organisationen inrättades 1955 på grundval av en konvention i syfte att främja internationell harmonisering av förfaranden för legal metrologi. Det är en mellanstatlig organisation som genom en teknisk struktur som finns i hela världen förser medlemsländerna med metrologiska riktlinjer för utarbetandet av regionala och nationella krav på tillverkning och användning av mätinstrument inom metrologiskt legala tillämpningar.

Yttrande från Europeiska ekonomiska och sociala kommittén om "Förslag till Europaparlamentets och rådets direktiv om skydd av djur som används för vetenskapliga ändamål"

KOM(2008) 543 slutlig – 2008/0211 (COD)

(2009/C 277/10)

Föredragande: **Richard ADAMS**

Den 12 januari 2009 beslutade rådet att i enlighet med artikel 95 i EG-fördraget rådfråga Europeiska ekonomiska och sociala kommittén om

"Förslag till Europaparlamentets och rådets direktiv om skydd av djur som används för vetenskapliga ändamål"

KOM(2008) 543 slutlig – 2008/0211 (COD).

Facksektionen för jordbruk, landsbygdsutveckling och miljö, som svarat för kommitténs beredning av ärendet, antog sitt yttrande den 17 april 2009. Föredragande var Richard ADAMS.

Vid sin 453:e plenarsession den 13–14 maj 2009 (sammanträdet den 13 maj) antog Europeiska ekonomiska och sociala kommittén följande yttrande med 173 röster för, 14 röster emot och 5 nedlagda röster.

1. Slutsatser och rekommendationer

1.1 Kommittén välkomnar detta mycket försenade direktiv, vars syfte är att harmonisera och reglera urval, användning och behandling av djur som används för vetenskapliga ändamål. EESK har emellertid invändningar när det gäller i vilken utsträckning direktivet kommer att ersätta, begränsa och förbättra användandet av försöksdjur inom forskningen. Kommittén vill därför framhålla följande rekommendationer utöver de som återfinns i själva huvudtexten.

1.2 Kommissionen bör mer noggrant övervaka det antal djur som används för vetenskapliga ändamål. Detta kan kräva nya, sektorsspecifika strategier i fråga om insamling av data och övervakning, av vilka vissa kan ligga utanför detta direktivs räckvidd.

1.3 Direktivet bör innehålla krav på en harmonisering av medlemsstaternas metoder för utvärdering av forskningen, och det bör fastställas att de behöriga myndigheterna i varje medlemsstat ska ha tillgång till och på ett effektivt sätt använda en databas med uppgifter om pågående djurförsök i samband med beviljande av projekt och förfaranden.

1.4 ECVAM:s (Europeiskt centrum för bestämning av alternativa metoder) roll bör utvecklas så att centrumet i stället för att fungera som ett stöd på forskningsområdet får en central, samordnande roll. Man bör inrätta ett EU-spetsforskningscentrum med uppgift att främja och prioritera utvecklingen av 3R-principen på alla områden där det för närvarande bedrivs djurförsök, bland annat medicinsk grundforskning. Principen om ersättning, begränsning och förbättring av djurförsök är en allmän strategi som fastställdes för första gången 1958.

1.5 Man bör särskilt fokusera på de försök som orsakar "svårt lidande" i ansträngningarna att finna mer humana alternativ. Försök som sannolikt kommer att förorsaka svår smärta, svårt lidande eller stark ångest bör endast få användas om det inte finns alternativa och effektiva forskningsmetoder som möjliggör forskning om sjukdomar som utgör ett allvarligt hot mot människors hälsa. "Svår" definieras som en grad av lidande eller ångest som befinner sig över kategorin "allvarlig" i direktivets klassificering av svårighetsgrader.

1.6 Direktivet bör vidare innehålla krav på att icke-mänskliga primater endast får användas vid djurförsök om de är avkomma till icke-mänskliga primater som är uppfödda i fångenskap, så snart detta är praktiskt genomförbart.

1.7 Det ska klart framgå av direktivet att medlemsstaternas rättigheter att tillämpa eller anta striktare regler för skötsel och inhyssning av försöksdjur inte begränsas.

1.8 EESK framhåller att forskarsamfundet bör inse att forskningsprogrammen kan göras till fullo förenliga med 3R-målsättningarna såväl i teorin som i praktiken, och bör stödja denna dynamiska strategi.

2. Bakgrund

2.1 Frågan om djurskydd och djurs välbefinnande, antingen det handlar om husdjur eller livsmedelsproducerande djur behandlas i en rad EU-direktiv, -beslut och -förordningar. EG-fördragets protokoll nr 33 till Amsterdamfördraget, om djurskydd och djurens välfärd⁽¹⁾ innehåller följande förklaring: "som önskar säkerställa ett förbättrat djurskydd och en ökad respekt för välfärd för djuren som kännande varelser". Därigenom erkände EU att djur har

⁽¹⁾ EUT C 340 av den 10.11.1997.

ett inneboende värde som överstiger det värde som tillerkänns egendom eller tillhörigheter och att vårt handlande gentemot djuren bör styras av såväl etiska hänsyn som lagstiftning. De högre stående djuren har denna status därför att de precis som vi kan känna smärta och välbehag, är medvetna om sin egen existens och vill leva ett långt och gott liv. Vissa djurarter, vars neurologiska system liknar människans, används i stor utsträckning vid laboratorieexperiment i olika syften. Resultatet av dessa försök kan i olika utsträckning gagna människorna, djuren själva och miljön, men försöken kan även i vissa fall orsaka plågor, lidande och död för de berörda djuren.

2.2 Direktivet, som är en översyn av lagstiftningen från 1986 ⁽²⁾, kan betraktas som en rättsakt bland flera andra som avspeglar en förändrad inställning till användandet av djur. Även direktiven om slakt och transport av djur har nyligen reviderats och gemenskapen har lagt fram en handlingsplan för djurskydd och djurs välbefinnande. Alla dessa åtgärder har nyligen behandlats av EESK ⁽³⁾. Ett i det närmaste totalt förbud mot marknadsföring av kosmetiska produkter som testats på djur i hela EU och ett förbud mot alla kosmetikarelaterade djurförsök har trätt i kraft i år ⁽⁴⁾.

2.3 Förslaget till direktiv om skydd av djur som används för vetenskapliga ändamål kommer att ingå i denna lagstiftning. Förslaget tar full hänsyn till det överordnade målet om att ersätta, begränsa och förbättra användningen av djur i vetenskapliga försök (3R-principen), som principiellt stöds av breda vetenskapliga kretsar. I kommitténs yttrande undersöks därför huruvida förslaget kommer att främja denna målsättning och i hur hög grad man har funnit en balans mellan djurs välbefinnande, människors bästa och vetenskapliga framsteg.

3. Sammanfattning av förslaget till direktiv

3.1 Användningsområde och tillåtna ändamål

3.1.1 Direktivet ska tillämpas på djur (huvudsakligen ryggradsdjur) som föds upp eller används för vetenskapliga ändamål. Det omfattar alltså inte djurhållning inom jordbruket och veterinärmedicin. Tillåtna ändamål är grundforskning för att öka kunskaperna i biologi eller beteendevetenskap, samt forskning som syftar till att undvika, förebygga, diagnostisera eller behandla sjukdomar eller utvärdera, upptäcka, reglera eller förändra fysiologiska tillstånd. Vidare ingår utveckling, tillverkning och testning av läkemedel, livsmedel eller andra produkter med något av ovannämnda

syften, skydd av miljön för att bevara människors välfärd, samt forskning som syftar till artens överlevnad, högre utbildning eller vidareutbildning och rättsmedicinska undersökningar.

3.2 Djurarter

3.2.1 Primater måste vara uppfödda i forskningssyfte och får endast användas vid försök som "genomförs i syfte att undvika, förebygga, diagnostisera eller behandla livshotande eller funktionsnedsättande kliniska tillstånd hos människor". Användning av människoapor förbjuds, men det finns en skyddsklausul som innebär att medlemsstaterna, under förutsättning att de erhåller tillstånd från kommissionen, får tillåta att de används för forskning som anses nödvändig för bevarandet av arten eller i samband med ett oväntat utbrott av en livshotande sjukdom. Utrotningshotade arter får endast användas för överbryggande eller tillämpad forskning och därtill knutna försök och inte till grundforskning. Herrelösa och förvildade djur får inte användas, och inte heller djur som fångats i naturen, såvida det inte föreligger särskilda vetenskapliga skäl. Vidare ska de vanligaste försöksdjuren (möss, råttor, marsvin, hamstrar, gerbiler, kaniner, grodor, hundar och katter) vara uppfödda i forskningssyfte.

3.3 Försökens svårighetsgrad

3.3.1 Fyra olika svårighetsgrader fastställs, nämligen "upp till ringa svårighet", "måttlig svårighet", "avsevärd svårighet" och "terminal" (dvs. djuret avlivas under full narkos). Kommissionen kommer att fastställa kriterier för klassificering av försök med hjälp av en föreskrivande kommitté. Dessa kriterier gäller även den skötsel och de åtgärder för djurens välbefinnande som måste vidtas, samt "återanvändning" av ett djur vid försök, där det finns vissa restriktioner.

3.4 Godkännande

3.4.1 Enskilda personer måste ha tillstånd för att övervaka eller genomföra försök, avliva djuren på ett humant sätt och övervaka den personal som har hand om djuren. Institutet måste ha tillstånd för uppfödning, leverans eller användning av försöksdjur. Särskilda personer måste utses som projektansvariga, och de ska även ta itu med överträdelser. Alla institut måste ha ett permanent etiskt granskningsorgan. Projektgodkännanden kan beviljas för en tid av högst fyra år av den behöriga myndighet som utsetts av medlemsstaten. De ska grundas på en klar och tydlig etisk bedömning som inkluderar den vetenskapliga eller rättsliga motiveringen till projektet, användandet av 3R-principen vid utformningen av projektet, försökens svårighetsgrad, samt en skade/nyttobalans (kan användandet av försöksdjur och djurens lidande motiveras genom förväntade vetenskapliga framsteg, som i slutändan främjar människors eller djurs hälsa eller miljön).

⁽²⁾ EUT C 358 av den 18.12.1986.

⁽³⁾ EUT C 28, 3.2.2006, s. 25; EUT C 151, 17.6.2008, s. 13; EUT C 161, 13.7.2007, s. 54; EUT C 324, 30.12.2006, s. 18; EESK:s tillägg till yttrande CESE 879/2009 (NAT/431), antaget den 13 maj 2009.

⁽⁴⁾ EGT L 262 av den 27.9.1976, EGT L 66 av den 11.3.2003.

3.4.2 Det finns krav på att icke-tekniska projektsammanfattningar offentliggörs för alla godkända projekt. Medlemsstaterna kan besluta att använda ett system som innebär reducerade projektförslag (som emellertid inkluderar sådana sammanfattningar) när det gäller projekt som inte omfattar primater, under förutsättning att projektet endast omfattar försök som klassificeras i kategorin "upp till ringa svårighet".

3.5 Skötsel och inspektioner

3.5.1 De reviderade riktlinjerna i Europeiska konventionen om skydd av ryggradsdjur som används för försöksändamål och andra vetenskapliga ändamål (Europarådet, European Treaty Series nr 123) om hållande och skötsel av försöksdjur kommer att till största delen bli tvingande krav. Samtliga medlemsstater ska se till att de har en lämplig infrastruktur med tillräckligt många utbildade inspektörer. Varje institut ska inspekteras minst två gånger om året av de nationella myndigheterna och minst ett kontrollbesök kommer att vara oanmält. Större institut kommer att inspekteras oftare. Det finns en bestämmelse om att kommissionen får kontrollera infrastrukturen för nationella inspektioner och deras genomförande i medlemsstaterna. Det finns krav på detaljerad dokumentation när det gäller anskaffning, användning, utplacering i hem och bortskaffande av djuren med tilläggsbestämmelser för hundar, katter och icke-mänskliga primater.

3.6 Alternativ till djurförsök

3.6.1 För att undvika dubbelarbete kommer uppgifter om försöksmetoder som krävs enligt lagstiftningen i en medlemsstat att godkännas av alla. Samtliga medlemsstater kommer att bidra till utvecklingen av alternativa metoder som inte involverar djur, och varje land måste utse ett nationellt referenslaboratorium för validering av alternativa metoder. Kommissionen ska fastställa prioriteringarna för dessa nationella referenslaboratoriernas arbete i samråd med medlemsstaterna och ansvara för samordningen. Om det finns en testmetod som inte omfattar användning av djur och den metoden kan användas i stället för ett försök åläggs medlemsstaterna att säkra att den alternativa metoden används. Medlemsstaterna ska även säkra att antalet djur som används i olika projekt minskas till ett minimum utan att projektets syfte äventyras.

4. Allmänna kommentarer

4.1 Även om insamlandet av data om djurförsök fortfarande pågår, fortsätter antalet försöksdjur att öka och uppskattas nu till minst 12 miljoner i Europa. Det bör även påpekas att "överskotts-djur", dvs. djur som fötts upp men som inte används och sedan avlivas samt djur som fötts upp och avlivats för att deras vävnader eller organ ska användas i vetenskapligt syfte, inte ingår i denna statistik. (Kommissionen har offentliggjort detaljerad information om antalet använda djur, vilken insamlats på frivillig väg, i rapporten *Fifth Report on the Statistics on the Number of Animals*

used for Experimental and other Scientific Purposes 5.11.2007. Exempelvis utgör gnagare och kaniner 77,5 %, fåglar 5,4 % och icke-mänskliga primater 0,1 % av samtliga använda djur.). En av förklaringarna till ovanstående är dels trenden bland forskare att använda genmodifierade djur i försök, dels nya rättsliga provningskrav, exempelvis Reach-förordningen ⁽⁵⁾. Djurskyddsorganisationerna är bekymrade över Reach-förordningens övergripande konsekvenser för djurförsök, eftersom den kommer att resultera i en ökning av det antal djur som används. Andra, som t.ex. WWF (<http://www.wwf.org.uk/filelibrary/pdf/aniamltesting03.pdf>, finns endast på engelska) påpekar att de långsiktiga miljööverdelarna för faunan är betydande.

4.2 Biomedicinska forskningsinstitut har efterlyst klargöranden i en rad frågor beträffande förslaget till direktiv. Generellt sett tycks man vara mest oroad över en ökad administration och byråkrati, en eventuell försvagning av rätten att skydda konfidentiell forskning och möjligheten för intresseorganisationer att få ökad tillgång till information och försök. De som använder sig av djurförsök uttrycker ofta sin frustration över att allmänheten och intresseorganisationerna inte inser att djurförsök ofta väljs som en sista utväg, på grund av kostnaderna och den etiska kluvenheten. Kommittén anser att forskningsindustrin i viss mån kan argumentera för samtliga ovannämnda punkter, men att dessa frågor redan till fullo har beaktats vid utformningen av direktivet.

4.3 Det bör noteras att ersättning av djurförsök med alternativa metoder i själva verket kommer att bli en kommersiell fördel för företagen. Eftersom djurförsök är dyra och tidskrävande kommer alternativa metoder att skapa framtida kommersiella möjligheter.

4.4 EESK anser att förslaget till direktiv inte till fullo återspeglar framstegen när det gäller alternativ till djurförsök. Eftersom det inte finns någon rättslig grund som kommissionen kan åberopa i syfte att kräva en harmonisering av medlemsstaternas metoder för validering av forskningen, tvivlar EESK på att de behöriga myndigheterna i varje medlemsstat kommer att ha tillgång till och på ett effektivt sätt använda en databas med uppgifter om existerande djurförsök i samband med beviljande av projekt och förfaranden. Kommissionen bör göra allt som står i dess makt för att säkra att de nationella organ som ansvarar för godkännandet av projekt, liksom de nationella centrumen för utvärdering av alternativa metoder, fullt ut är informerade om sina respektive kollegors verksamhet, så att de kan utveckla gemensamma strategier för att motverka en snedvridning av konkurrensen på den inre marknaden.

⁽⁵⁾ EGT L 396 av den 30.12.2006.

4.5 I vissa medlemsstater är allmänheten mycket engagerad i frågan om djurförsök och den är mycket känslig. EESK menar att dess önskan att minimera djurens lidande, samtidigt som man erkänner att djurförsök ibland kan vara nödvändiga med hänsyn till det allmänna bästa, återspeglar inställningen hos en majoritet av befolkningen.

5. Särskilda kommentarer

5.1 Kommittén inser att förslaget till direktiv kan bidra till att minska antalet djurförsök och förbättra skyddet för försöksdjur. Då det långsiktiga målet bör vara en betydande minskning av antalet försöksdjur kan det vara kontraproduktivt att fastställa kvoter, eftersom detta kan medföra att aktörerna flyttar sin verksamhet utanför Europas gränser. Kommissionen bör emellertid försöka finna metoder för att övervaka antalet djurförsök och se över sin strategi om så är nödvändigt. Detta kan kräva nya, sektorsspecifika strategier i fråga om insamling av data och övervakning, av vilka vissa kan ligga utanför detta direktivs räckvidd.

5.2 EU:s nuvarande verksamhet när det gäller utveckling av alternativa försöksmetoder koncentreras på toxikologi för lagstiftningsändamål, som utgör mindre än 10 % av nuvarande djurförsök. En EU-omfattande strategi för utveckling av alternativa metoder som omfattar alla de forskningssektorer som använder sig av djurförsök (artiklarna 44–47) är mycket önskvärd, men det måste erkännas att samordningen av en sådan strategi kräver en stor arbetsinsats. Om användandet av alternativa försöksmetoder ska öka avsevärt krävs det en omfattande insats från tvärvetenskapliga forskargrupper och lagstiftarna och ett ökat stöd till ECVAM, Europeiskt centrum för bestämning av alternativa metoder, inrättat av EU 1991, och andra europeiska och nationella centrum. ECVAM:s roll bör utvecklas så att centret i stället för att fungera som ett stöd på forskningsområdet får en central, samordnande roll i arbetet med att se till att alternativa metoder generellt används. Vidare rekommenderar kommittén att man inrättar ett EU-spetsforskningscentrum som ska främja och prioritera utvecklingen av 3R-principen på alla områden där det för närvarande bedrivs djurförsök, bland annat medicinsk grundforskning. Dessa befogenheter är betydligt mer omfattande än de som ECVAM:s hittills tilldelats.

5.3 REACH utgör en betydande utmaning för såväl industrin som de lagstiftande myndigheterna om tidsplanen ska hållas. Förordningen innebär också en möjlighet att utveckla progressiva försöksstrategier, som inte bara leder till utveckling av alternativa metoder och ett minskat lidande för djuren, utan även till förbättrade data och minskade kostnader för industrin till följd av effektivare metoder. En rad aktörer har lagt fram förslag till stegvis upplagda teststrategier som bygger på ECVAM:s arbete. Man bör beakta denna typ av strategier som redan används, särskilt i Nordamerika.

5.4 Kommittén accepterar att flertalet forskare anser att djurförsöken har lämnat ett värdefullt bidrag till forskningen och kommer att fortsätta att göra det i framtiden. Det är emellertid också nödvändigt att breda vetenskapliga kretsar som arbetar med djurförsök accepterar de nuvarande strategiernas begränsning och behovet att ta hänsyn till alla metoder vid utvärderingen av argumenten för ett specifikt försök. De forskningsprogram där djurförsök anses ha ett tvivelaktigt värde bör prioriteras i samband med utvecklingen av alternativa metoder. Kommittén välkomnar den kommande retrospektiva utvärderingen av fördelarna med djurförsök och anser att den, om den används vid alla försök, gör det möjligt att säkra att man undviker att använda djur i onödan och att den kan bidra till att övervinna vissa aktörers oro när det gäller värdet av vissa djurförsök.

5.5 Kommittén välkomnar den kommande klassificeringen i fråga om graden av lidande vid djurförsök. Man bör särskilt fokusera på metoder som förorsakar "svårt lidande" i ansträngningarna att finna mer humana alternativ. Metoder som sannolikt kommer att förorsaka svår smärta, svårt lidande eller stark ångest bör endast få användas om det inte finns alternativa och effektiva forskningsmetoder som möjliggör forskning om sjukdomar som utgör ett allvarligt hot mot människors hälsa.

5.6 Direktivet innehåller krav på att varje medlemsstat ska stödja utveckling och användning av försöksmetoder och strategier som främjar 3R-principen och syftar till att reducera användningen av djur och djurens lidande. Detta kan delvis uppnås genom en bättre utformning av försöken, genom att undvika dubbling av försök och genom att inte genomföra onödigt omfattande förberedande studier. Metoder som kan begränsa, förfinna och slutligen ersätta djurförsök som en del av integrerade försöksstrategier, såsom in vitro-försök, kvantitativa strukturaktivitetssamband (QSAR), expertsystem, datormodeller och statistiska metoder, måste stödjas. Det bör också ställas krav på att medlemsstaterna ska utse ett rapporteringsorgan när det gäller sådana initiativ för att säkra att alternativen utvecklas och används.

5.7 Kommittén välkomnar direktivets nästan totala förbud mot användning av människoapor.

5.8 Kommittén inser att icke-mänskliga primater även fortsättningsvis kommer att användas i vissa specifika vetenskapliga försök, men anser att det långsiktiga målet måste vara att användandet av primater som försöksdjur upphör så snart det finns andra alternativ. Under tiden bör direktivet innehålla krav på att icke-mänskliga primater endast får användas vid djurförsök om de är avkomma till icke-mänskliga primater som är uppfödda i fångenskap. Behöriga myndigheter får medge undantag från

bestämmelserna av vetenskapliga skäl (artikel 10). Mot bakgrund av denna osäkerhet föreslår EESK att kommissionen fem år efter att detta direktiv trätt i kraft ska genomföra en bedömning av djurskyddet och av möjligheterna att genomföra kraven.

5.9 För närvarande krävs det endast i direktivet att medlemsstaterna ska uppfylla den minimistandard för skötsel och hållande som anges i bilaga IV, och kommissionen kan anpassa standarden till den tekniska och vetenskapliga utvecklingen i enlighet med det föreslagna kommittéförfarandet, samt göra den bindande (artikel 32). Med artikel 95 i EG-fördraget som rättslig grund för förslaget till direktiv kan medlemsstaterna försvara en högre standard endast med hjälp av mycket strikta förfaranden. I syfte att undanröja osäkerhet skulle EESK vilja att det införlivas ett tydligt

uttalande i artikel 32, i vilket det fastställs att direktivet inte begränsar medlemsstaternas rätt att tillämpa eller anta striktare åtgärder för skötsel och hållande av försöksdjur.

5.10 Enligt den nuvarande formuleringen krävs det i direktivet att beslutet att godkänna ett projekt meddelas anläggningen senast 30 dagar efter det att ansökan lämnades in. Om en medlemsstat inte fattar ett beslut inom denna period ska den anses ha meddelat godkännande om projektet i fråga endast omfattar försök som klassificeras i kategorin "upp till ringa svårighet" och icke-mänskliga primater inte används (artikel 43). EESK anser att detta inte är motiverat och inte bör gälla om den etiska bedömningen är en integrerad del av projektgodkännandeprocessen.

Bryssel den 13 maj 2009

Europeiska ekonomiska och sociala kommitténs
ordförande
Mario SEPI

Yttrande från Europeiska ekonomiska och sociala kommittén om "Förslag till rådets förordning om införande av ett kontrollsystem i gemenskapen för att säkerställa att bestämmelserna i den gemensamma fiskeripolitiken efterlevs"

KOM(2008) 721 slutlig – 2008/0216 (CNS)

(2009/C 277/11)

Föredragande: **Richard ADAMS**

Den 15 december 2008 beslutade rådet att i enlighet med artikel 37 i EG-fördraget rådfråga Europeiska ekonomiska och sociala kommittén om

"Förslag till rådets förordning om införande av ett kontrollsystem i gemenskapen för att säkerställa att bestämmelserna i den gemensamma fiskeripolitiken efterlevs"

KOM(2008) 721 slutlig – 2008/0216 (CNS).

Facksektionen för jordbruk, landsbygdsutveckling och miljö, som svarat för kommitténs beredning av ärendet, antog sitt yttrande den 17 april 2009. Föredragande var José María ESPUNY MOYANO.

Vid sin 453:e plenarsession den 13–14 maj 2009 (sammanträdet den 13 maj) avtog Europeiska ekonomiska och sociala kommittén facksektionens yttrande och antog följande motyttrande, utarbetat av Richard Adams, med 98 röster för, 75 röster emot och 11 nedlagda röster:

1.1 EESK stöder kommissionens förslag till en grundlig förändring av kontrollsystemet för fiske, som kommittén anser vara en central del i den gemensamma fiskeripolitiken. En omstrukturering av systemet är ytterst viktig och angelägen och kommer att göra fiskeripolitiken effektivare redan innan den föreslagna omfattande reformen äger rum.

1.2 EESK anser att EU:s nuvarande fiskerikontrollsystem har omfattande brister. Det är ineffektivt, dyrt och komplicerat och leder inte till de önskade resultaten. Detta får omfattande konsekvenser för hållbarheten i fiskeresurserna, fiskeindustrin, de regioner som är beroende av fiske och miljön. EESK konstaterar att kommissionen delar denna åsikt.

1.3 Den gemensamma fiskeripolitiken har framför allt lett till att vissa berörda aktörer förhalar och fuskar med kontrollerna eller motvilligt eller inte alls följer bestämmelserna. Avsikten med reformen av kontrollsystemet är förändra detta avoga beteende som innebär att man inte respekterar reglerna. Den avspeglar den nya strategin i grönboken om reformen av den gemensamma fiskeripolitiken från april 2009 och är därför ett test på om de berörda aktörerna verkligen är beredda att ändra sin inställning.

1.4 Över 75 % av världens fiskbestånd är antingen helt utnyttjat eller överutnyttjat. 88 % av EU-beståndet fiskas över maximal hållbar avkastning.

1.5 Det nuvarande kontrollsystemet i EU är otillräckligt och undergräver tillförlitligheten i de grundläggande uppgifter som de vetenskapliga utlåtandena bygger på. Eftersom uppgifterna inte är tillförlitliga fortsätter fångsterna att ligga kvar på ohållbara nivåer. Bedrägliga förfaranden är svåra att upptäcka, och de böter som utdöms är ofta mycket lägre än de potentiella vinster som överfisket ger. Kommissionen saknar också rättsliga instrument, vilket gör att man inte kan reagera snabbt och effektivt om man upptäcker problem i de nationella kontrollsystemen. De möjligheter som ny teknik ger har heller inte utnyttjats till fullo.

1.6 EESK anser att det nya systemet skulle leda till ett övergripande och integrerat förhållningssätt till kontrollsystemet, där man fokuserar på den gemensamma fiskeripolitikens samtliga aspekter och täcker hela kedjan från fångst och landning till transport, beredning och marknadsföring – dvs. från fångst till konsument.

1.7 EESK anser att kommissionen har fullgjort sitt ansvar vad gäller samrådet med berörda parter, att den har utfört en väl underbyggd konsekvensanalys och med rätta yrkar på en omedelbar reform i stället för att vänta tills man fattat beslut om den framtida gemensamma fiskeripolitiken efter 2012.

Bryssel den 13 maj 2009

Europeiska ekonomiska och sociala kommitténs
ordförande
Mario SEPI

BILAGA

Följande yttrande från facksektionen fick minst en fjärdedel av de avgivna rösterna, men avlogs till förmån för ett motyttande som antogs av plenarförsamlingen:

1. Slutsatser

1.1 EESK inser behovet av att förenkla kontrollsystemet i den gemensamma fiskeripolitiken och står bakom principerna i den föreslagna reformen.

1.2 Kommittén anser dock att det inte är det lämpligaste tillfället att genomföra reformen nu eftersom debatten om den gemensamma fiskeripolitikens framtid efter 2012 just har påbörjats och det är mycket möjligt att förändringarna av denna politik får stor inverkan på kontrollsystemet. Följaktligen rekommenderar EESK att man först genomför en noggrann undersökning av den gemensamma fiskeripolitikens grundelement och de olika förvaltningsmodeller som används, och därefter utformar nya kontrollåtgärder utifrån dessa undersökningsresultat.

1.3 Kommittén beklagar att kommissionen i sin strävan att skynda på reformen inte har samrått i tillräcklig utsträckning med de olika berörda parterna. En framgångsrik reform kräver att de berörda ekonomiska och sociala aktörerna är involverade i högre grad.

1.4 Kommittén gör dessutom bedömningen att de ändringar av kontrollmekanismerna som planeras i förslaget inte förenklar kontrollsystemet utan snarare avsevärt ökar antalet skyldigheter för fiskefartygen och fiskeriförvaltningarna jämfört med den nuvarande situationen. Vi föreslår därför att man inför en tillräckligt lång övergångsperiod.

1.5 EESK anser att man inte har gjort en tillräckligt utförlig bedömning av de sociala och ekonomiska konsekvenserna av dessa åtgärder.

1.6 För att underlätta efterlevnaden ber EESK kommissionen att publicera en bilaga med detaljerade uppgifter om de olika tidsfristerna och skyldigheterna för varje fartygstyp.

1.7 När det gäller specifika tekniska frågor uppmanas kommissionen, rådet och Europaparlamentet att beakta kommitténs synpunkter under rubriken "särskilda kommentarer".

2. Inledning

2.1 Europeiska kommissionen offentliggjorde den 14 november 2008 tre dokument om reformen av kontrollsystemet i den gemensamma fiskeripolitiken: meddelandet från kommissionen till Europaparlamentet och rådet om förslaget till rådets förordning om införande av ett kontrollsystem i gemenskapen för att säkerställa att bestämmelserna i den gemensamma fiskeripolitiken efterlevs ⁽¹⁾, själva förslaget till förordning ⁽²⁾ och konsekvensanalysen ⁽³⁾.

2.2 Kommissionen anser att det kontrollsystem som infördes 2002 har stora brister som hotar dess allmänna effektivitet, att det är ineffektivt, dyrt och komplicerat och inte ger de önskade resultaten. Kommissionen föreslår därför en grundlig förändring av kontrollsystemet i den gemensamma fiskeripolitiken.

2.3 Enligt kommissionen är huvudsyftet med reformen att införa ett gemenskapssystem för inspektioner, övervakning, kontroller, tillsyn och efterlevnad av regelverket som skapar de förutsättningar som krävs för en effektiv tillämpning av bestämmelserna i den gemensamma fiskeripolitiken.

2.3.1 Mer konkret vill kommissionen med reformförslaget åstadkomma följande förbättringar:

— *Förenkling av regelverket.* Förslaget fastställer gemensamma kontrollkriterier för alla bestämmelser i den gemensamma fiskeripolitiken. Det fastställer principerna och lämnar detaljerna till en gemensam tillämpningsförordning.

— *Utökning av kontrollområden.* I förslaget behandlas tidigare försummade områden (transporter, marknader, spårbarhet) och andra områden där kontrollbehovet har ökat (utkast, fritidsfiske, marina skyddade områden).

⁽¹⁾ KOM(2008) 718 slutlig.

⁽²⁾ KOM(2008) 721 slutlig.

⁽³⁾ SEK(2008) 2760.

- *Skapande av lika kontrollvillkor.* Införandet av harmoniserade inspektionsförfaranden och avskräckande bötesystem ska säkerställa rättvisa villkor för fiskare i alla vatten och öka förtroendet för hela systemet.
- *Rationalisering av strategin för kontroller och inspektioner.* Genom en systematisk inriktning på riskhantering blir det möjligt för medlemsstaterna och kommissionen att koncentrera sina kontrollresurser till områden där risken för överträdelser är störst.
- *Minskning av de administrativa bördorna.*
- *Effektivare tillämpning av bestämmelserna i den gemensamma fiskeripolitiken.* Kommissionen ska utveckla en strategi som bygger på makroförvaltning och rikta in sig på kontrollen av medlemsstaternas efterlevnad av bestämmelserna.

2.4 Förslaget till förordning kompletterar förordningen om olagligt, orapporterat och oreglerat fiske⁽⁴⁾ och förordningen om tillstånd till fiskeverksamhet för gemenskapens fiskefartyg i vatten utanför gemenskapens vatten⁽⁵⁾. De tre förordningarna ska ligga till grund för det nya kontrollregelverket.

2.5 Kommissionens avsikt är att den nya förordningen ska tillämpas från och med den 1 januari 2010.

3. Allmänna kommentarer

3.1 EESK inser att en framgångsrik gemensam fiskeripolitik förutsätter ett kontrollsystem som är effektivt, övergripande, integrerat och icke-diskriminerande från "nätet till tallriken" och som möjliggör ett hållbart utnyttjande av levande akvatiska resurser.

3.2 Även kommittén anser att det är nödvändigt att reformera och förbättra gemenskapens kontrollsystem. Kommittén stöder också de allmänna principer som förslaget bygger på.

3.3 Emellertid anser EESK att man noga bör överväga om det verkligen är rätt tillfälle att göra denna viktiga reform nu. Kommissionen lanserade 2008 debatten om den gemensamma fiskeripolitikens framtid efter 2012. Under de närmaste åren kommer grundelementen i denna politik att ses över. EESK anser att reformen av kontrollsystemet bör vara avhängig av innehållet i den nya gemensamma fiskeripolitiken.

3.4 Det viktigaste instrumentet för fiskeförvaltning i den nuvarande gemensamma fiskeripolitiken är TAC⁽⁶⁾ - och kvot-systemet. Detta system har ifrågasatts i olika forum⁽⁷⁾. Eftersom ett av huvudmålen med den nuvarande förordningen är att medlemsstaterna ska efterleva de TAC och kvoter som de har tilldelats och eftersom institutionerna erkänner att detta system måste förbättras, förefaller det lämpligare att se över dessa förvaltningssystem innan man reformerar kontrollsystemet. EESK rekommenderar bestämt att man först utför en noggrann undersökning av den gemensamma fiskeripolitikens grundelement och de olika förvaltningsmodeller som används, och att de nya kontrollåtgärderna anpassas till dessa.

3.5 Kommittén beklagar att kommissionen har lagt fram hela lagstiftningspaketet, det vill säga meddelandet, förslaget till förordning och konsekvensanalysen, på samma gång. Vanligtvis lägger kommissionen först fram meddelandet för att det ska kunna användas som underlag för diskussionen om förslaget. EESK anser att en framgångsrik reform kräver att de berörda ekonomiska aktörerna är involverade och att det förs en ingående diskussion med dem. En reform av denna storleksordning får inte bli ett hastverk.

3.6 Förslaget till förordning ökar avsevärt antalet skyldigheter för fiskefartygen och fiskeriförvaltningarna. EESK anser att denna situation kan skapa allvarliga praktiska problem eftersom varken medlemsstaterna eller kommissionen har den organisation och personal som behövs för att samla in och behandla all den information som förslaget för med sig. Det ökar också de ekonomiska aktörernas förpliktelser. EESK ser det som olämpligt att i dessa kristider öka de administrativa bördorna för medlemsstaterna och de ekonomiska aktörerna eftersom effekten på både företagen och sysselsättningen kan bli mycket negativ, särskilt när det gäller fartyg på mellan 10 och 15 meter.

(4) "Rådets förordning (EG) nr 1005/2008 av den 29 september 2008 om upprättande av ett gemenskapssystem för att förebygga, motverka och undanröja olagligt, orapporterat och oreglerat fiske" (EUT L 286, 29.10.2008).

(5) "Rådets förordning (EG) nr 1006/2008 av den 29 september 2008 om tillstånd till fiskeverksamhet för gemenskapens fiskefartyg i vatten utanför gemenskapens vatten och om tillträde för fartyg från tredjeländ till gemenskapens vatten" (EUT L 286, 29.10.2008).

(6) Totala tillåtna fångstmängder.

(7) Revisionsrättens specialrapport nr 7/2007.

3.7 EESK anser att förenklingen bör ske gradvis på grund av den komplexa analysen och efterföljande tillämpningen, den höga kostnaden för de nya systemen och den bristande erfarenhet samt den förvirring som kommer att prägla inledningskedet. De föreslagna förändringarna är mycket omfattande och kräver en djupare och längre diskussion. Mot denna bakgrund anser EESK att det i artikel 16 bör införas en bestämmelse om en tillräckligt lång övergångsperiod, som gör det möjligt att anpassa sig till de ändringar som slutligen görs i kontrollagstiftningen.

3.8 EESK anser att efterlevnadskulturen bör bygga på samarbete, samförstånd och god vilja från de berörda parternas sida, inte på fler åtgärder och förfaranden för kontroller och sanktioner. Ett enklare regelverk som är lätt att förstå för de berörda aktörerna kommer att främja efterlevnaden.

3.9 Kommissionen vill ha ökade kontrollbefogenheter. Kommittén anser att man måste ta hänsyn till balansen mellan rådet och kommissionen för att undvika behörighetskonflikter i framtiden.

3.10 Enligt EESK bör förordningen öppna för möjligheten att utnyttja restkvoter som inte har fiskats upp och som skulle kunna överföras till andra medlemsstater för att öka lönsamheten inom deras fiske.

4. Särskilda kommentarer

4.1 Kommittén anser att utfärdandet av fisketillstånd för ett av gemenskapens fiskefartyg inte får begränsa sig till gemenskapens vatten. Hänvisningen till "i gemenskapens vatten i allmänhet" i artikel 4.8 bör därför strykas.

4.2 Vad gäller artikel 4.10 anser EESK att det i definitionen av "marint skyddat område", som är beläget i gemenskapens vatten och har konsekvenser för fiskeriverksamheten, bör införas ett EU-förfarande för skyddsklassning, utnyttjande, kontroll och övervakning.

4.3 I artikel 4.17 definieras "beredning", däribland processer som rengöring och urtagning samt isning och frysning. Kommittén anser att definitionen av beredning bör knytas till förändringen av de marina resursernas organoleptiska egenskaper och inte till de processer som rör själva bevarandet av produkten och som syftar till att erbjuda konsumenterna fiskeprodukter med högre hälsogarantier. Vi föreslår därför att verksamhet av detta slag inte tas med i definitionen av beredning.

4.4 EESK anser att områden på det "fria havet" som inte faller under en regional fiskeriorganisations ansvar bör omnämnas i artikel 7.1 f).

4.5 Kommittén anser att det inte bör finnas krav på att fartyg vars totala längd är 10–15 meter ska vara utrustade med det fartygsövervakningssystem som avses i artikel 9. Detta system sänder ut uppgifter om fartygets position med jämna mellanrum, varigenom fartyget automatiskt kan lokaliseras och identifieras. Dessa fartygs verksamhet är av naturliga skäl begränsad; de fiskar nära kusterna där de lätt kan kontrolleras. Kostnaderna för att installera ett sådant övervakningssystem är avsevärda och skulle bli oproportionerligt höga för denna del av fiskeflottan, som består av en mängd små och medelstora företag som upprätthåller en hög sysselsättningsnivå.

4.6 EESK anser att bestämmelserna i artikel 14 om att föra loggbok med angivande av fångstmängder är för omfattande. Kontrollen av dem innebär en betydande administrativ börda, och de bör därför endast gälla för fiskeriverksamhet där det finns välgrundade skäl för att tillämpa dem.

4.6.1 I artikel 14.1 fastställs att de mängder av varje art som har kastats överbord även ska registreras i loggboken. Kommittén anser att dessa fångster inte bör noteras förrän de överskrider en viss kvantitet, exempelvis 50 kg.

4.6.2 I artikel 14.3 anges att uppskattningar av kvantiteter i kg av fisk ombord som förs in i loggboken inte får avvika med mer än 5 % från den kvantitet fisk som fartyget har ombord. EESK anser att det redan är svårt att uppfylla det nuvarande kravet på 8 % i de mest restriktiva återhämtningsplanerna. En alltför låg toleransmarginal medför en stor administrativ börda och komplikationer för de fiskare som inte kan uppfylla kraven och som därför utsätts för en hel rad sanktionsåtgärder, vilket strider mot målsättningen att förenkla kontrollsystemen. EESK avråder därför från att genomföra denna bestämmelse.

4.6.3 Den omräkningsfaktor som fastställts för att omräkna lagrad och beredd fisks vikt till levande vikt varierar mellan de olika medlemsstaterna, vilket påverkar de enskilda ländernas fångstberäkningar. EESK anser att omräkningsfaktorerna inte enbart bör baseras på en aritmetisk beräkning av genomsnittet av de värden som används i medlemsstaterna, utan att man även bör ta hänsyn till den specifika karaktären hos olika typer av fiske. Man bör dessutom ta hänsyn till de effekter som övergången från nationella omräkningsfaktorer till EU-omräkningsfaktorer kan få för principen om relativ stabilitet.

4.7 I förordningen om användande av en elektronisk loggbok ⁽⁸⁾ fastställs inte att denna åtgärd ska tillämpas på fartyg vars totala längd inte överstiger 15 meter. EESK anser att fartyg med en längd på mellan 10 och 15 meter inte bör omfattas av bestämmelserna innan medlemsstaternas myndigheter har utvärderat hur de kommer att fungera i praktiken och vilka konsekvenser de får för fartyg på över 15 meter, samt innan man har fått praktisk erfarenhet på detta område. Det bör noteras att den elektroniska loggboken inte blir obligatorisk förrän den 1 januari 2010 för fartyg med en längd som överstiger 24 meter och den 1 juli 2011 för fartyg som är längre än 15 meter. Vidare innehåller artikel 15 i förslaget inte gällande undantagsbestämmelser med avseende på elektroniska förfaranden för fartyg på över 15 meter. De båda bestämmelserna måste därför anpassas till varandra.

4.8 EESK anser att den förhandsanmälan som avses i artikel 17 endast bör gälla de fall där den är berättigad, vilket är fallet i dag, då den endast krävs för fartyg som har fångster ombord som omfattas av återhämtningsplaner. Därigenom undviker man en extra arbetsbörda som i många fall inte tillför någon användbar information, exempelvis vid nollfångster. Kommittén anser att anmälan av fångster bör fastställas på grundval av en representativ minimimängd.

4.9 Kommittén anser att förhandsanmälan från fiskefartygens kaptener eller deras ombud alltid ska sändas till flaggstaten och inte till kuststaten eller den stat där fångsten landas. För närvarande sker kommunikationen från fartyget alltid med kommunikationscentralen i flaggstaten och det är kommunikationscentralerna som vidarebefordrar informationen till övriga medlemsstater ⁽⁹⁾.

4.10 Vidare anser kommittén att det förbud mot omlastning till havs som avses i artikel 18 kan skapa allvarliga problem för vissa typer av fiske, eftersom det hotar de berörda flottornas ekonomiska lönsamhet. Dessutom kan ett förbud mot omlastning av fisk i syfte att bereda och djupfrysa den till havs eller i närheten av fångstområdena försämra kvaliteten på fisk avsedd som livsmedel.

4.11 När det gäller artikel 21 anser EESK att tidsfristen på två timmar för översändande av uppgifterna i landningsdeklarationen på elektronisk väg efter det att landningen har fullbordats är för kort och kan vara svår att efterleva. Kommittén föreslår därför att tidsfristen fastställs till 24 timmar, mot bakgrund av att den nu är 48 timmar.

4.12 Kommittén anser att det i artikel 28 bör fastställas vilka förfaranden som krävs för att andra medlemsstater på vissa villkor ska kunna använda restkvoter som en medlemsstat inte kommer att kunna utnyttja, liksom vad som krävs för att överföra en medlemsstats kvoter till följande år. När det gäller korrigerande åtgärder bör en medlemsstat kompenseras för stängning av ett fiske genom snabba förfaranden som är lätta att tillämpa.

4.13 EESK anser att artikel 33 kan orsaka problem för vissa flottor som fångar små pelagiska arter och som lastar om fångsten i hamnen för bearbetning i frysfartyg. Artikel 33 kan även beröra fiskeflottor som landar sin fångst i en annan medlemsstat än sin egen för vidare transport med lastbil till andra medlemsstater, där den sedan säljs.

4.14 I samband med förvaring av arter som omfattas av återhämtningsplaner (artikel 35), stöder EESK bestämmelsen att de inte får förvaras i samma lådor som den övriga fångsten och att lådorna ska vara märkta med en etikett. Kommittén anser emellertid inte att kontrollen av fångsten ökar om lådorna lastas separat, eftersom de lådor som innehåller återhämtningsarter under alla omständigheter ska märkas med artens FAO-kod.

4.15 Med avseende på artikel 41 om registrering av utkast anser EESK att detta är avgörande för bevarandet av fiskeresurserna och för att förbättra kvaliteten på de vetenskapliga bedömningarna, särskilt i samband med blandat fiske. Kommittén förespråkar en begränsning av utkastet för att säkra hållbarheten. EESK anser emellertid att kraven för registrering av utkastet är oproporionerliga och oförenliga med själva fiskeriverksamheten. Detta skapar en extra arbetsbörda som kan utgöra en fara för fartygets säkerhet, fiskarnas välbefinnande och de hygieniska förhållandena. Dessutom är uttrycket "utan dröjsmål" för vagt, vilket skapar rättsosäkerhet.

4.16 När det gäller fredningstider i realtid (artiklarna 43–46) är detta enligt kommitténs åsikt en känslig fråga, och det krävs en omfattande utvärdering innan denna åtgärd genomförs. Mot bakgrund av att förslaget till förordning om bevarande av fiskeresurserna genom tekniska åtgärder ⁽¹⁰⁾ kommer att utgöra en särskild rättslig ram, anser EESK att det är rimligt att avvakta tills analysen av detta förslag är avslutad. Under alla omständigheter bör mekanismerna såväl för att stänga ett område som för att återuppta fisket vara smidiga och lätta att tillämpa. I detta avseende anser kommittén att det fastställda förfarandet för öppnande av ett tillfälligt stängt område med krav på att en vetenskaplig observatör ska finnas ombord är svårt att uppfylla om avsikten är att det ska ske så snabbt som möjligt för att inte välla fiskarna onödiga avbräck.

⁽⁸⁾ Rådets förordning (EG) nr 1966/2006 om elektronisk registrering och rapportering av fiskeverksamheter och om metoder för fjärranalys, EUT L 409, 30.12.2006.

⁽⁹⁾ Kommissionens förordning (EG) nr 1077/2008 om tillämpningsföreskrifter för rådets förordning (EG) nr 1966/2008, EUT L 295, 4.11.2008.

⁽¹⁰⁾ Förslag till rådets förordning om bevarande av fiskeresurserna genom tekniska åtgärder, KOM(2008) 324 slutlig.

4.17 Kommittén anser inte att det är rimligt att fångster från fritidsfiske efter arter som omfattas av en flerårig plan ska avräknas från flaggmedlemsstatens motsvarande kvoter, vilket fastställs i artikel 47.3, eftersom detta skadar yrkesfiskarna som lever av fisket. För övrigt anser kommittén att fritidsfisket bör regleras och kontrolleras på ett lämpligt sätt i samtliga medlemsstater i syfte att skydda fiskeresurserna.

4.18 I artikel 84 införs ett system med straffpoäng för fiskare som överträder bestämmelserna i den gemensamma fiskeripolitiken. Kommittén anser att detta system är olämpligt, för det första därför att det är diskriminerande eftersom det inte omfattar fiskeflottor från tredjeländer, vilka levererar över 60 % av den fisk som konsumeras i EU, och för det andra därför att det inte alls eller i mycket liten utsträckning tar hänsyn till proportionalitetsprincipen. Om ett fisketillstånd dras in innebär detta att det berörda fiskeföretaget stängs och att arbetstillfällena därmed går förlorade.

4.19 Kommittén anser att de finansiella åtgärder som anges i artikel 95 är överdrivna. Att avbryta och dra in gemenskapens ekonomiska stöd till en medlemsstat på grund av att denna har svårigheter att uppfylla förordningens krav kommer att få allvarliga konsekvenser för fiskerisektorns aktörer.

4.20 I artikel 96 anges att ett fiske kan stängas på grund av att medlemsstaterna åsidosätter den gemensamma fiskeripolitikens mål. Kommittén anser att artikeln är alltför vagt formulerad, vilket kan leda till missförstånd. EESK anser att ett fiske endast undantagsvis bör stängas och endast då det finns välgrundade och styrka skäl. Det bör klart definieras när denna åtgärd ska tillämpas.

4.21 Kommittén är bekymrad över svårigheten att säkra konfidentialitet och professionell och kommersiell sekretess i samband med den stora mängd elektroniska meddelanden som krävs, alla avsändare och mottagare av information, samt de många kommunikations-, positions- och identifikationsinstrument som krävs.

Röstningsresultat:	Röster för: 75	Röster emot: 98	Nedlagda röster: 11
---------------------------	----------------	-----------------	---------------------

Yttrande från Europeiska ekonomiska och sociala kommittén om ”Meddelande från kommissionen till rådet, Europaparlamentet, Europeiska ekonomiska och sociala kommittén samt Regionkommittén – Bekämpande av avskogning och skogsdegradering för att motverka klimatförändringen och minskningen av den biologiska mångfalden”

KOM(2008) 645 slutlig

(2009/C 277/12)

Föredragande: **Lutz RIBBE**

Den 17 oktober 2008 beslutade kommissionen att i enlighet med artikel 262 i EG-fördraget rådfråga Europeiska ekonomiska och sociala kommittén om

”Meddelande från kommissionen till rådet, Europaparlamentet, Europeiska ekonomiska och sociala kommittén samt Regionkommittén – Bekämpande av avskogning och skogsdegradering för att motverka klimatförändringen och minskningen av den biologiska mångfalden”

KOM(2008) 645 slutlig.

Facksektionen för jordbruk, landsbygdsutveckling och miljö, som svarat för kommitténs beredning av ärendet, antog sitt yttrande den 17 april 2009. Föredragande var Lutz RIBBE.

Vid sin 453:e plenarsession den 13–14 maj 2009 (sammanträdet den 14 maj) antog Europeiska ekonomiska och sociala kommittén följande yttrande med 153 röster för, 5 röster emot och 6 nedlagda röster.

1. Slutsatser och rekommendationer

1.1 EESK välkomnar kommissionens meddelande, och delar målsättningarna att minska avskogningen och degraderingen i tropiska skogar med minst 50 % fram till 2020 samt att stoppa denna negativa utveckling senast 2030. Vi förväntar oss ett betydligt mer energiskt agerande från EU:s sida än hittills.

1.2 Även om en del av den beskrivna utvecklingen i vissa fall kan skyllas på lokalbefolkningens egna initiativ – t.ex. självhushållsjordbruk – har problemet sin kärna i andra underliggande orsaker. För det mesta är det ett fåtal personer och i viss mån också koncerner med global verksamhet som ibland gör enorma vinster till men för miljön, klimatet, den biologiska mångfalden och lokalbefolkningen – och som bokstavligen lämnar förbränd jord efter sig.

1.3 Att en sådan situation kan uppkomma beror inte enbart på de direkta ekonomiska faktorer som i förbindelse med oklara markägarförhållanden och korrumpade eller ineffektiva förvaltningssystem beskrivs på ett korrekt sätt av kommissionen. Även de länder som produkterna exporteras till, däribland EU-länderna, bär en stor del av skulden för detta. Därför välkomnar EESK att kommissionen analyserar EU:s direkta och indirekta bidrag och är villig att dra konsekvenserna av detta.

1.4 Att EU tar på sig en ledande roll i bekämpningen av avskogningen ser vi som ett bra beslut. I det sammanhanget är det uppenbart att också det internationella samfundet måste bidra med finansiella resurser. Kommittén uppmanar i alla händelser samtliga politiker att värna om vissa principer. Först och främst bör principen ”förorenaren betalar” alltid gälla. Det betyder att alla som – på ett lagligt sätt – vidtar en åtgärd som är skadlig för miljön också måste stå för de kostnader som uppkommer. Därför måste den ”internalisering av externa kostnader” som EESK ofta har krävt äntligen föras fram på global nivå och göras förenlig med WTO:s principer. Den principen får inte mjukas upp till en

”allmänheten betalar-princip”, enligt vilken skattebetalarna – eller med andra ord den offentliga sektorn – skulle betala för att undvika miljöbelastningar.

1.5 Länder som vill komma i fråga för de finansieringsinstrument som sätts in för att motverka avskogning eller skogsdegradering bör vara skyldiga att klargöra att de är intresserade av hållbar utveckling och inte av ett slags ”avlatshandel”. Bekämpning av olaglig avverkning och handel med timmer måste vara en första prövosten för detta. Det är meningslöst att föra över pengar till de länder som inte ens är beredda att bekämpa olaglig avverkning – med eller utan EU-stöd.

1.6 Även om de enskilda åtgärder som EU vill sätta in som en lösning på detta globala problem ännu inte är helt färdigutvecklade, står det redan nu klart att man i första hand vill använda sig av frivilliga åtgärder⁽¹⁾. Det visar sig dock att världssamfundet, som satsar på liberalisering och globalisering, snabbt stöter på vissa gränser när det handlar om ekologisk och social exploatering. Här saknas effektiva globala verktyg, och EU uppmanas att åtminstone se till att initiativ i den riktningen inte längre uppfattas som ”handelshinder” inom WTO.

1.7 Tills vidare kan EESK ställa sig bakom denna inriktning på frivillighet, men vi förväntar oss senast efter 3 år en lägesbedömning som undersöker om åtgärderna verkligen har haft någon effekt och om målen har uppnåtts. Om det skulle visa sig att avskogningen och skogsdegraderingen fortsätter att öka, bör tuffare åtgärder övervägas.

(1) ”Förslag till Europaparlamentets och rådets förordning om fastställande av skyldigheter för verksamhetsutövare som släpper ut timmer och trävaror på marknaden”, EESK:s yttrande NAT/420 APA R/CESE 543/2009.

1.8 Certifieringssystem utgör en första möjlighet till förbättringar. De bör omfatta inte bara timmer och träprodukter, utan också andra produkter som härrör från de berörda regionerna (t.ex. foderprodukter och biomassa för energiutvinning).

1.9 Tyvärr visar exemplet med avskogning och skogsdegradering enligt EESK:s uppfattning också att utvecklingspolitiken i hög grad har misslyckats åtminstone i de regioner som diskuteras här. Inga nyskapande och långsiktigt hållbara, regionalt anpassade modeller har utvecklats som hade kunnat leda till en annan utveckling än den nuvarande plundringen av naturresurser. Det är dock aldrig för sent att främja relevanta initiativ tillsammans med lokalbefolkningen och för deras räkning. I sina strategiska överväganden bör EU också inkludera lämpliga initiativ för uppbyggnad av demokratiska strukturer och för stöd till det civila samhället. EESK erbjuder än en gång sin hjälp med sådana ansatser.

2. Kommissionens meddelande

2.1 Kommissionens meddelande handlar inte om skogstäckets inom EU. I stället behandlas frågan om hur man i framtiden bättre ska kunna skydda de skogsytor för vilka det hittills har saknats internationella överenskommelser exempelvis inom ramen för klimatskyddsavtalet.

2.2 Enligt FAO:s beräkningar går ungefär 13 miljoner hektar skog förlorade varje år. Det motsvarar ungefär Greklands totala areal. Cirka 96 % av avskogningen sker i de tropiska områdena, och de största nettoförlusterna av skogstäckets mellan 2000 och 2005 registrerades i tio länder (2).

2.3 Orsakerna till den fortlöpande avskogningen är å ena sidan komplexa och mångfasetterade och å andra sidan också relativt enkla. Konstateranden i kommissionens meddelande såsom "skogar förstörs eftersom det är mer lönsamt på kort sikt att använda marken för andra ändamål än att bevara skogen" eller "lönsam alternativ markanvändning med högt marknadsvärde, såsom införskaffande av råvaror, skapar incitament för avskogning" klargör tydligt att användningsområden som på längre sikt är uppenbart ohållbara ändå kan ge upphov till stora företagsekonomiska vinster. "För det andra bör det uttryckligen erkännas att ekonomin är en av de främsta drivkrafterna bakom avskogningen."

2.4 Som ytterligare en faktor bakom den hittills ohämmade skogsförlusten nämns utvecklingstendenserna i fråga om infrastruktur. Vidare skriver kommissionen: "Den viktigaste bakomliggande orsaken är ineffektiva styrelseformer tillsammans med dåligt genomförda strategier för markanvändning och osäkra system för markinnehav."

2.5 Följderna av denna utveckling är många:

- Avskogningen svarar för ungefär 20 % av världens koldioxidutsläpp, utan att det hittills har funnits några mekanismer för att hejda dessa extrema påfrestningar på klimatet. Det är just detta som kommissionens dokument inriktar sig på, även med tanke på den klimatskyddskonferens som hålls i Köpenhamn i slutet av året.

- Kommissionen klargör dock också tydligt att det inte bara handlar om globalt klimatskydd. Omkring hälften av världens växt- och djurarter finns i de tropiska skogarna! Med ett stopp för avskogningen skulle man också bidra till att närma sig ännu ett mål som världssamfundet har åtagit sig att uppnå, nämligen att stoppa förlusten av den biologiska mångfalden.

- Kommissionen påpekar också att avskogningen och skogsdegraderingen kan få ett flertal negativa sociala konsekvenser, främst för fattiga befolkningsgrupper, samt att vissa ursprungsbefolkningar är direkt beroende av skogen för sin överlevnad.

2.6 Vidare presenterar kommissionen beräkningar av de tropiska skogarnas ekonomiska värde. Man hänvisar bl.a. till prognoser enligt vilka en ihållande avskogning skulle leda till att värden motsvarande 5 % av världens samlade BNP går förlorade fram till 2050 (3), samt till den potential för minskning av växthusgasutsläppen som kan ge upphov till besparingar till en förhållandevis blygsam kostnad per ton koldioxid.

2.7 Kommissionen klargör också otvetydigt att "det är dags att vidta kraftfulla åtgärder", och formulerar målsättningen att "stoppa minskningen av världens skogstäckes senast 2030 och att minska den totala tropiska avskogningen med minst 50 % senast 2020 i förhållande till dagens nivåer". Man vill införa detta mål i förhandlingarna efter Kyoto.

2.8 Kort sagt: Kommissionen anser att skyddet av de globala skogsbestånden är oundgängligt och att EU måste "ha en ledande roll när det gäller att utforma den globala politiken för att motverka avskogningen".

2.9 När det gäller EU:s möjligheter att bidra räknas flera olika handlingslinjer upp i kommissionens meddelande inom ramen för den befintliga politiken, bland annat följande:

- Å ena sidan beskrivs tänkbare åtgärder som kan leda till ökad användning av timmer och trävaror som är hållbart producerade. Detta betraktas som ytterst betydelsefullt, eftersom EU är en av de största förbrukarna av timmer och trävaror. Bara under 2005 importerades 83 miljoner m³ timmer och trävaror till EU-marknaden, exkl. pappersmassa och papper. Kommissionen bedömer att mer än 19 % av importen härrör från olagligt avverkat timmer.

- Å andra sidan föreslås att de politikområden som inte hänger samman med färdiga träprodukter ska studeras närmare med avseende på deras "förenlighet med skogsskyddet". Bl.a. hänvisar man till att "det finns samband mellan efterfrågan på jordbruksråvaror och trycket på markanvändning". Därför framhåller man t.ex. behovet av "att undersöka konsekvenserna av EU:s konsumtion av importerade livsmedel och andra varor (t.ex. kött, sojabönor, palmolja och metallmalmer) som kan bidra till avskogningen". Sådana undersökningar skulle kunna leda till att politiska alternativ för att minska sådana konsekvenser övervägs.

(2) Brasilien, Indonesien, Sudan, Myanmar, Zambia, Tanzania, Nigeria, Kongo, Zimbabwe och Venezuela.

(3) Lägesrapport om "The Economics of Ecosystems and Biodiversity" – TEEB (Ekosystemens och den biologiska mångfaldens ekonomier) av Pavan Sukhdev.

2.10 Utöver befintlig politik riktar kommissionen i sitt meddelande uppmärksamheten på frågan om finansieringsnivå och finansieringskällor samt mekanismer som skulle kunna användas för att ta itu med avskogningen.

- Enligt kommissionens konsekvensbedömning skulle uppskattningsvis mellan 15 och 25 miljarder euro per år behövas för att avskogningen ska kunna halveras fram till år 2020. EU utgår ifrån att "de industrialiserade länderna måste avsätta stora resurser".
- Olika överväganden görs med avseende på vilka finansieringsmekanismer som skulle kunna utvecklas. I dagsläget ser man det inte som realistiskt att föra in koldioxidkrediter för skogsbruk i EU:s system för utsläppshandel, eftersom de utsläpp som härrör från avskogning är ungefär tre gånger så stora som de utsläpp som regleras i utsläppshandelssystemet. Men när väl andra system för utsläppshandel har inrättats på global nivå vid sidan av EU:s utsläppshandelssystem och dessa har knutits till varandra, skulle det också kunna bli möjligt att använda sådana koldioxidkrediter för att finansiera skogsskyddet.
- En stor del av EU:s finansiering skulle dock kunna komma från intäkterna från auktionering av utsläppsrätter inom systemet för utsläppshandel. Om 5 % av de förväntade intäkterna (i storleksordningen 30–50 miljarder euro) används för detta ändamål, skulle 1,5–2,5 miljarder euro kunna avsättas 2020.

2.11 EU arbetar för att upprätta en incitamentsordning med internationellt stöd för att minska avskogningen och skogsdegraderingen i utvecklingsländerna för perioden 2013–2020, i anslutning till FN:s ramkonvention om klimatförändringar.

- Att inrätta en "Global Forest Carbon Mechanism" skulle kunna vara ett led i denna strävan. Det skulle göra det möjligt för utvecklingsländerna att bidra till att uppnå det globalt överenskomna utsläppsminskingsmålet genom att vidta åtgärder för att minska utsläppen från avskogning och skogsdegradering. Det återstår dock att utarbeta detaljerna om "hur mekanismen ska fungera institutionellt och praktiskt".
- I ett mer långsiktigt perspektiv kan man tänka sig att låta koldioxidmarknaderna inbegripa avskogningen.

3. Allmänna kommentarer

3.1 EESK välkomnar kommissionens meddelande samt det faktum att unionen ser det som sin skyldighet att ha en ledande roll när det gäller att lösa detta problem, som man redan känt till i flera årtionden och behandlat vid olika tillfällen. De kommande förhandlingarna om ett klimatskyddsavtal utgör en bra ram för detta.

3.2 Kommittén är kritisk till att världssamfundet hittills har följt skogsförstörelsen mer eller mindre passivt. Det har funnits mer än nog med orsaker till att redan tidigare vidta åtgärder för att förhindra skogsförstörelsen. Minskningen av antalet arter till följd av skogsförstörelsen och skogsdegraderingen, ödeläggelsen av de resurser som ursprungsbefolkningarna är direkt beroende av för sin överlevnad, det uppenbara utnyttjandet av arbetstagare och borttagandet av småbönder från den odlingsmark som de ärvt är inga nya fenomen. Klimatskyddet är alltså endast en ny och ytterligare orsak till att ta itu med ett gammalt problem med, förhoppningsvis, ny kraft.

3.3 Kommittén har viss förståelse för att kommissionen konstaterar följande: "Avsikten med det här meddelandet är inte att ge slutgiltiga svar på de många frågorna om avskogning." Kommittén förväntar sig dock att kommissionen inte längre skjuter upp behandlingen av denna fråga. Det är hög tid att skrida till handling.

3.4 Kommittén välkomnar kommissionens tydliga uttalanden beträffande orsakerna till skogsförstörelsen. Kommissionen konstaterar uttryckligen att kortsiktiga ekonomiska intressen ligger bakom denna synnerligen ohållbara form av markutnyttjande. Tillsammans med stundtals mycket oklara markägarförhållanden och icke existerande, svaga och ibland fullständigt korruperade förvaltningssystem åstadkoms en förstörelse som inte enbart medför stora globala problem utan ofta också fullständigt ignorerar lokalbefolkningens behov.

3.5 EESK är naturligtvis medveten om att människorna världen över måste erbjudas ekonomiska utvecklingsmöjligheter. Kommittén har redan i flera år försökt finna en lösning på problemet genom en nära dialog med olika grupper i det civila samhället, t.ex. i Central- och Latinamerika, Indien och Kina. Den globala skogsdegradering och skogsförstörelse som behandlas i kommissionens meddelande har emellertid inget samband med en ändamålsenlig regional utveckling. Det är fråga om en oacceptabel exploatering av människor och miljö, utan någon som helst anknytning till hållbar utveckling.

3.6 I de länder som lider av massiv avskogning är det vanligt att ett stort antal jordbrukare avverkar och bränner skog för att använda marken för jordbruk och boskapsskötsel. De orättvisa jordägarförhållandena och avsaknaden av en jordbrukspolitik i dessa områden leder till ett föga hållbart slöseri med naturresurser.

3.7 Det utnyttjande av skogarna som äger rum i dessa områden gagnar för det mesta bara ytterst få personer och i viss mån också koncerner med global verksamhet som ibland gör enorma vinster – till men för miljön, klimatet, den biologiska mångfalden och lokalbefolkningen – och i ordets konkreta bemärkelse lämnar förbränd jord efter sig. Det finns dock flera positiva exempel⁽⁴⁾ som visar att detta inte behöver vara fallet. Lokala resurser kan utnyttjas på ett hållbart sätt, och lokalbefolkningen kan därigenom erbjudas nya inkomst- och utvecklingsmöjligheter. Sådana förfaranden bör främjas.

(4) Exempelvis samarbetsprojektet "Rainforestation farming" mellan universitetet i Hohenheim (Tyskland) och Leyte State University (Filippinerna), <http://troz.uni-hohenheim.de/innovations/InnovXtr/RFFS>.

3.8 Även om följderna av ett sådant hänsynslöst utnyttjande i första hand visar sig på lokal nivå på ett omedelbart och spektakulärt sett, har de också en global dimension med tanke på klimatförändringarna och den biologiska mångfaldens tillbakagång. Vi berörs med andra ord alla av denna förstörelse och måste alla bidra till att finna en lösning på problemet.

3.9 Det är ingen mening med att de utvecklade länderna kritiserar den dramatiska situationen i utvecklingsländerna. Vi är nämligen också en del av problemet: En omfattande del av de produkter som utvinns – huvudsakligen oförädlade råvaror och produkter med låg förädlingsgrad – säljs inte lokalt utan exporteras vanligen till mycket avlägsna platser, ofta till utvecklade länder. Det finns alltså även i Europa en efterfrågan på dessa "billiga" produkter.

3.10 Kommissionen gör därför helt rätt i att behandla följande tre frågor:

1. Hur stor är EU:s "andel" i den förstörelse som pågår i dessa områden (och hur kan man minska denna andel)?
2. Hur kan EU (och medlemsstaterna) för det första bidra till att förhindra olagliga åtgärder, dvs. skogsförstörelse, som inte kan anses ligga i det berörda landets intresse, och för det andra utveckla användningsformer som följer principen för hållbar utveckling och beaktar lokalbefolkningens behov?
3. Hur kan man utveckla finansieringsmekanismer med vars hjälp man kan avlägsna det tryck som orsakar skogsförstörelsen?

3.11 EESK välkomnar att kommissionen tillsammans med andra institutioner aktivt arbetar för att komplettera debatten om skyddet av klimatet och den biologiska mångfalden med ekonomiska fakta. Exempel på detta är Stern-rapporten, som visar att ett underlåtande att vidta klimatskyddsåtgärder i längden blir dyrare än att genomföra omfattande förändringar, och Sukhdev-rapporten, som omnämns i kommissionsdokumentet och som visar det ekonomiska värdet av en bibehållen biologisk mångfald.

3.12 Dessa studier och beräkningar är emellertid också tydliga exempel på att de nationalekonomiska värden som anges fortfarande endast finns på papper. De förbättrar nämligen inte BNP, de beaktas inte i företagens ekonomiska resultat och man handlar inte med dem på börserna. Tvärtom visar exemplet med skogsförstörelsen alltför tydligt att klyftan mellan en kortsiktig strävan efter vinst (som orsakar skogsförstörelsen) och långsiktiga nationalekonomiska allmänintressen (där skogarna bevaras för att skydda klimatet och främja den biologiska mångfalden) är enorm.

3.13 Det hänsynslösa utnyttjandet av resurserna sker på bekostnad av allmänintresset. Därför måste vi först och främst möta den stora utmaningen att äntligen "internalisera de externa kostnaderna" och därigenom bidra till ett genombrott för den kraftigt förespråkade principen om att förorenaren betalar. De ovan nämnda studierna och de siffror som anges i kommissionens meddelande ger en god bild av vilka belopp det handlar om.

3.14 Kommittén är medveten om att man – såsom konstateras i kommissionens meddelande – också måste överväga incitament som bidrar till att skogsförstörelsen begränsas. För kommittén är det emellertid mycket viktigt att man i detta sammanhang beaktar den viktiga principen att offentliga medel inte får beviljas företag eller enskilda personer som ett incitament för att inte vidta åtgärder som skadar allmänintresset. Man måste alltid sträva efter att skapa globala rambestämmelser som gör att sådana skadliga åtgärder kan uteslutas och undvikas. EU måste följa denna viktiga princip också under förhandlingarna i Köpenhamn. Vi måste konsekvent tillämpa principen om att förorenaren betalar (*polluter pays principle*) och inte försvaga den med en princip om att samhället betalar (*public pays principle*) för att skadliga ingrepp ska undvikas.

3.15 Stater som i framtiden vill kunna utnyttja finansiella instrument bör därför tydligt ange att de inte är intresserade av "avlats-handel" utan av långsiktigt hållbar utveckling. När det gäller avskogningen skulle frågan om bekämpning av illegal avskogning och skogsdegradering kunna utgöra en form av "första prövosten". De berörda länderna bör tydligt visa att de – med eller utan stöd av det internationella samfundet – på allvar arbetar för att avlägsna de olagliga förfarandena. EESK anser att det är viktigt att framhålla att det inte handlar om att legalisera de illegala verksamheterna, utan om att sätta stopp för dem. Redan detta skulle åstadkomma en avsevärd förbättring av situationen.

3.16 De berörda länderna bör emellertid också klargöra att de är villiga att införa innovativa, hållbara och regionalt ändamålsenliga metoder för att bekämpa avskogningen och skogsdegraderingen.

4. Särskilda kommentarer

4.1 Kommissionens meddelande är i många fall ännu inte så konkret, vilket delvis beror på ett otillräckligt kunskaps- och informationsunderlag, delvis på att de ståndpunkter som framförs inte är helt genomtänkta.

4.2 Om unionen inte ökar sina insatser kraftigt för att utarbeta metoder mot skogsdegraderingen, riskerar den att med tiden bli beskylld för att vara ointresserad av denna fråga.

4.3 De ansvariga myndigheterna och politikerna har alltför länge sett på medan skogarna förstörs och även illegalt utvunna produkter kommer till EU:s hamnar. Även om det ofta kan vara svårt att spåra produkter på grund av att de införlivats i andra produkter, fått ändrade koder etc. tycks det inte finnas någon verklig vilja att åtgärda situationen. EESK förväntar sig att unionen agerar i denna globalt centrala fråga på ett betydligt kraftfullare sätt. EESK välkomnade nyligen unionens avsikt att helt avstå från handel med sälprodukter, trots att den kanadensiska regeringen tillåter säljakt. Det civila samhället förväntar sig att unionen, i enlighet med detta exempel, agerar lika kraftfullt när det gäller skogsskyddet.

4.4 Meddelandet är otydligt bland annat i fråga om i vilken utsträckning EU:s omfattande import av foder är direkt eller indirekt orsak till skogsförstörelse ⁽⁵⁾. Det har gång på gång förts kontroversiella diskussioner om detta, och frågan behandlas också i kommissionens dokument (se punkt 2.9). För att skapa klarhet i frågan uppmanar EESK kommissionen att snarast möjligt "*undersöka konsekvenserna av EU:s konsumtion av importerade livsmedel och andra varor (t.ex. kött, sojabönor, palmolja och metallmalmer) som kan bidra till avskogningen*".

4.5 Kommittén anser att EU så fort som möjligt bör fastställa likadana hållbarhetskriterier för foder, virke, träprodukter osv. som de kriterier som redan finns för produktion av råvaror för agrobränslen. Även om det återstår att se hur den allmänna övervakningen av dessa kriterier ska kunna utformas och genomföras med tanke på de oklara markägarförhållandena och den dåliga förvaltningen, är detta ett viktigt och riktigt initiativ. För att hållbarhetskriterierna ska vara effektiva på lång sikt måste de dock inkluderas som en obligatorisk del i spelreglerna för världshandeln.

4.6 Avskogningen är ett gott exempel på att världssamfundet, som satsar på liberalisering och globalisering, snabbt stöter på vissa gränser när det handlar om global bekämpning av ekologisk och social exploatering. Här saknas effektiva globala verktyg, och EU uppmanas att åtminstone se till att initiativ i den riktningen inte längre uppfattas som "handelshinder" inom WTO.

4.7 EESK har förståelse för att det ännu inte finns några tydliga planer för finansiering av åtgärder på detta område. Klimatskyddsförhandlingarna bör utnyttjas för detta ändamål.

4.8 Det handlar emellertid inte enbart om att i framtiden överföra medel förutsatt att vissa kriterier uppfylls (se ovan). Innan förhandlingarna på detta område kan slutföras framgångsrikt, måste man i de berörda länderna skapa viktiga förutsättningar för att lösa problemen: Om lokalbefolkningen inte har välfungerande demokratisk medbestämmanderätt i fråga om utvecklingen av regionen, om ursprungsbefolkningens (cirka 60 miljoner människor!) och småböndernas rättigheter inte erkänns och om förvaltningen inte kan fungera väl (utan korruption) är det omöjligt att stoppa den ofta olagliga rovdriften eller att utarbeta ändamålsenliga utvecklingsplaner. Dessa frågor ignoreras så gott som fullständigt i kommissionens meddelande, vilket är en stor brist.

4.9 Tyvärr visar exemplet med avskogning och skogsdegradering enligt EESK:s uppfattning också att utvecklingspolitiken i hög grad har misslyckats åtminstone i de regioner som diskuteras här. Inga nyskapande och långsiktigt hållbara, regionalt anpassade modeller har utvecklats som hade kunnat leda till en annan utveckling än den nuvarande plundringen av naturresurser. Det är dock aldrig för sent att främja relevanta initiativ tillsammans med lokalbefolkningen och för deras räkning. I sina strategiska överväganden bör EU också inkludera lämpliga initiativ för uppbyggnad av demokratiska strukturer och för stöd till det civila samhället. EESK erbjuder än en gång sin hjälp med sådana ansatser.

Bryssel den 14 maj 2009

Europeiska ekonomiska och sociala kommitténs
ordförande
Mario SEPI

⁽⁵⁾ Detta gäller naturligtvis även agrobränslen etc.

Yttrande från Europeiska ekonomiska och sociala kommittén om ”Meddelande från kommissionen till rådet, Europaparlamentet, Europeiska ekonomiska och sociala kommittén samt Regionkommittén – En EU-strategi för bättre nedmontering av fartyg”

KOM(2008) 767 slutlig

(2009/C 277/13)

Föredragande: **Anna BREDIMA**

Den 19 november 2008 beslutade Europeiska kommissionen att i enlighet med artikel 262 i EG-fördraget rådfråga Europeiska ekonomiska och sociala kommittén om

”Meddelande från kommissionen till rådet, Europaparlamentet, Europeiska ekonomiska och sociala kommittén samt Regionkommittén – En EU-strategi för bättre nedmontering av fartyg”

KOM(2008) 767 slutlig.

Facksektionen för jordbruk, landsbygdsutveckling och miljö, som svarat för kommitténs beredning av ärendet, antog sitt yttrande den 17 april 2009. Föredragande var Anna BREDIMA.

Vid sin 453:e plenarsession den 13–14 maj 2009 (sammanträdet den 13 maj 2009) antog Europeiska ekonomiska och sociala kommittén följande yttrande med 187 röster för, 2 röster emot och 3 nedlagda röster.

1. Sammanfattning

1.1 EESK välkomnar kommissionens meddelande och stöder de olika föreslagna åtgärder som EU kan vidta för att bidra till en säkrare och miljövänligare hantering av uttjänta fartyg världen över.

1.2 Kommittén noterar att återvinning utgör ett positivt bidrag till energi- och resurssparande åtgärder på global nivå, och är införstådd med att fartygsåtervinning, om den sköts på rätt sätt, kan bli en ”grön” och hållbar näringsverksamhet.

1.3 EESK stöder en snabb ratificering och ett snabbt genomförande av IMO-konventionen om fartygsåtervinning (2009). Såväl EU:s medlemsländer som återvinningsländerna bör uppmanas att göra allt de kan för att konventionen ska kunna träda i kraft så snart som möjligt.

1.4 EESK ger sitt starka stöd för att åtgärderna för nedmontering av fartyg ska innefatta bestämmelser om ren nedmontering av örlogsfartyg och andra statligt ägda fartyg.

1.5 EESK anser att det är viktigt att vidta åtgärder för att få bukt med de bedrägliga miljömässiga och sociala förhållandena i många av återvinningsanläggningarna i södra Asien genom att förbättra driften, samtidigt som man bevarar lokalsamhällets inkomster från de arbeten och tjänster som uppstår.

1.6 Nedmonteringskapaciteten måste ökas om man ska kunna möta den ökade efterfrågan och utmaningen att göra detta på ett säkert och hållbart sätt måste hanteras. Ett sätt att täcka den väsentligt högre arbetskraftskostnaden för nedmontering på

europiska varv kan åstadkommas genom en kombination av regleringsåtgärder och branschinitiativ.

1.7 Kommittén inser att s.k. strandning (eng. *beaching*) av skrotfärdiga fartyg kommer att förbli den metod som föredras under överskådlig framtid. Därför måste de nuvarande förhållandena förbättras så att varven kan drivas på ett säkert och miljövänligt sätt. Den orimligt stora pressen att förbättra förhållandena vid sydasiatiska anläggningar får emellertid inte medföra att problemet ”exporteras” till stränder i andra utvecklingsländer och på så sätt leder till en okontrollerad ökning av undermåliga varv i Asien och Afrika.

1.8 EESK föreslår att nedmonterings- och återvinningsvillkor får en framskjuten plats i EU:s bilaterala sjöfarts- eller handelsavtal med berörda asiatiska länder. Sjöfartsavtalet mellan U och Indien bör t.ex. innehålla bestämmelser om fartygsåtervinning. Kommittén uppmanar kommissionen att ta upp denna fråga på politisk nivå.

1.9 EESK ser nedmontering och återvinning som en fråga som har med företagets sociala ansvar att göra. Kommittén uppmanar kommissionen att se till att skeppsvarven involveras i den kedja av parter som är ansvariga för omhändertagandet av de uttjänta fartygen. Fartygsoperatörerna, tillsammans med varven, bör bidra med att se till att återvinningsvarven får tillgång till information om potentiellt farliga material eller förhållanden på fartygen.

1.10 EESK stöder utvecklingen av en modell för ett samordnat förvaltningssystem, ett s.k. IMS (Integrated Management System), för en internationellt oberoende certifiering av nedmonteringsanläggningar, i syfte att visa att återvinningen sker på ett säkert och miljövänligt sätt, i enlighet med den framtida IMO-konventionen.

1.11 EESK rekommenderar att kommissionen i sin studie om en återvinningsfond beaktar EU-lagstiftningens principer "förorenaren betalar och "producentansvar samt överensstämelsen med lagstiftningen om statligt stöd. Man bör även undersöka mer ingående hur en sådan fond skulle kunna främja konventionens målsättningar.

1.12 EESK inser att det av miljöskäl kan uppstå protester på lokal nivå mot att återvinningsvarv anläggs i EU. Om befintliga varv används för ändamålet och, som sig bör, uppfyller EU-standarder och nationella standarder, kan driften emellertid då komma att accepteras eftersom den erbjuder en mängd nya arbetstillfällen. Dessa parametrar måste analyseras ingående.

1.13 EESK ser gärna att kommissionen skapar olika incitament och belöningar, t.ex. en utmärkelse för ren marin miljö (Clean Marine Award), för rederier och varv som föregår med gott exempel när det gäller fartygsåtervinning.

2. Inledning

2.1 De miljömässiga och sociala aspekterna av nedmonteringen av fartyg på stränderna i södra Asien väcker fortfarande oro runt om i världen, inte minst i Europa. Kommissionsledamoten med ansvar för miljöfrågor, Stavros Dimas, efterlyste nyligen bättre praxis och kontroll av fartyg som skickas till skrotningsvarv i södra Asien för att man ska kunna säkerställa att de nedmonteras på ett korrekt sätt. Enligt nyligen framtagna uppskattningar beräknas att 1 000 fartyg kommer att skrotas under 2009, dvs. mer än tre gånger så många som under 2008, vilket kommer att öka trycket på återvinningskapacitet. Nedmonteringskapaciteten måste öka så att man kan möta den ökande efterfrågan och utmaningen att göra detta på ett säkert och hållbart sätt måste hanteras.

2.2 Kommissionens meddelande "En EU-strategi för bättre nedmontering av fartyg" ⁽¹⁾ baseras på resultaten från det offentliga samrådet i samband med grönboken om bättre nedmontering av fartyg (2007) ⁽²⁾. Grönboken välkomnades av EESK ⁽³⁾ som ett efterlängtat initiativ. Även Europaparlamentet har nyligen uppmanat kommissionen och medlemsstaterna att på olika sätt vidta skyndsamma åtgärder när det gäller nedmontering av fartyg ⁽⁴⁾.

2.3 Samtidigt har konkreta åtgärder vidtagits på internationell nivå för att ta itu med denna fråga. Internationella sjöfartsorganisationen (IMO) har tagit fram en ny internationell konvention om säker och miljövänlig återvinning av fartyg (nedan kallad "konventionen") som ska antas i maj 2009. I konventionen anläggs ett "från vaggan till graven"-perspektiv på fartyg. Syftet är att se till att anläggningar för återvinning av fartyg drivs på ett säkert och

miljömässigt korrekt sätt, utan att man gör avkall på fartygens säkerhet och driftmässiga effektivitet. Genom att ett särskilt system införs för kontroll och efterlevnad vill man uppnå en kontrollnivå jämförbar med den i Baselkonventionen ⁽⁵⁾.

2.4 Den arbetsgrupp för skrotning av fartyg som inrättats gemensamt av ILO, IMO och Baselkonventionen är ett konkret exempel på internationellt samarbete i denna fråga. Dessa tre organisationer har tillsammans utarbetat ett globalt program för hållbar fartygsåtervinning i syfte att garantera hållbarheten inom denna bransch genom att se till att såväl arbetstagarnas hälsa och säkerhet som miljöskyddet förbättras på varven i södra Asien.

3. Kommissionens meddelande om en EU-strategi för bättre nedmontering av fartyg

3.1 Kommissionens meddelande om en EU-strategi för bättre nedmontering av fartyg innehåller inget konkret lagstiftningsförslag. I meddelandet föreslås flera olika åtgärder för att förhållandena i samband med fartygsnedmontering ska kunna förbättras snarast möjligt, även under mellanperioden innan konventionen träder i kraft.

3.2 Strategin innebär att kommissionen undersöker genomförbarheten hos ett antal alternativ för att stärka konventionens målsättningar.

3.3 I den konsekvensbedömning ⁽⁶⁾ som åtföljer meddelandet slås det fast att en integrerad politisk strategi som kombinerar utvalda lagstiftningsmässiga och icke lagstiftningsmässiga åtgärder är att föredra, eftersom det är det enda alternativet som kommer att kunna ge positiva miljömässiga, sociala och ekonomiska effekter på kort, medellång och lång sikt.

4. Allmänna kommentarer

4.1 EESK välkomnar kommissionens meddelande och stöder de olika föreslagna åtgärder som EU kan vidta för att bidra till en säkrare och miljövänligare hantering av uttjänta fartyg världen över. Meddelandet ligger rätt i tiden och är motiverat med tanke på att cirka 19 % av fartygen i världen seglar under flagg från en EES-medlemsstat (Europeiska ekonomiska samarbetsområdet).

4.2 Att producera nytt stål från återvunnet stål kräver endast en tredjedel av den energi som går åt för produktion av stål från råmaterial. Återvinning innebär således ett positivt bidrag till energi- och resurssparande åtgärder på global nivå. Fartygsåtervinning kan, om den sköts på rätt sätt, bli en "grön" och hållbar näringsverksamhet.

⁽¹⁾ KOM(2008) 767 slutlig.

⁽²⁾ KOM(2007) 269 slutlig.

⁽³⁾ EUT C 120, 16.5.2008.

⁽⁴⁾ P6_TA(2008)0222.

⁽⁵⁾ Baselkonventionen om kontroll av gränsöverskridande transporter och om slutligt omhändertagande av farligt avfall.

⁽⁶⁾ SEK(2008) 2847 – arbetsdokument från kommissionens avdelningar.

4.3 Trenden att hundratals fartyg nedmonteras varje år kommer att fortsätta, med en utfasning av tankfartyg med enkelskrov fram till 2010 (och 2015). Dessutom, och som en följd av den pågående finans- och sjöfartskrisen, håller äldre bulkfartyg snabbt på att överges. För närvarande är 1 57 fartyg, uppgående till sammanlagt 5,5 miljoner ton, föremål för utredning inför en eventuell skrotning. Därför kommer de nuvarande sociala och miljömässiga konsekvenserna att bestå, om inte förvärras.

4.4 Mer än 80 % av fartygen nedmonteras vid varv på stränder i Indien, Bangladesh, Pakistan och Turkiet. Bangladesh är för närvarande det största landet när det gäller skrotning av fartyg. Vid majoriteten av anläggningarna använder man sig av den billigaste men samtidigt också mest miljöfarliga metoden, nämligen s.k. strandning (eng. *beaching*) av skrotdragna fartyg. Denna metod kräver många människoliv och orsakar många sjukdomsfall på grund av att människor exponeras för giftiga ämnen. Kommittén inser att strandning av fartyg kommer att förbli den metod som föredras under överskådlig framtid. Därför måste de nuvarande förhållandena förbättras så att varven kan drivas på ett säkert och miljövänligt sätt.

4.5 De undermåliga miljömässiga och sociala förhållandena vid återvinningsvarven i södra Asien är anledningen till att varven konkurrerar på olika villkor med sina europeiska motsvarigheter. Den stora lokala efterfrågan på återvunnet stål leder dessutom till ytterligare problem för den europeiska konkurrenskraften.

4.6 Nedmontering av fartyg är en komplicerad process som omfattar en lång rad olika moment, alltifrån att avlägsna all utrustning till att hugga upp och återvinna skrovet. Medan nedmontering av fartyg i torrdockor i i-länderna är en reglerad verksamhet, är den när den sker på stränderna i Asien inte föremål för en lika omfattande kontroll och inspektion. En nyligen genomförd studie uppskattar man att 20 % av den arbetskraft som är sysselsatt med fartygsnedmontering på stränderna i Bangladesh utgörs av barn under 15 år. Flera olika ILO-konventioner om säkerhets- och hälsovillkor för arbetstagare tillämpas endast i obetydlig omfattning i dessa länder. Problemet förvärras genom att god förvaltning och miljövänlig bortskaffning av avfall som uppstår i senare led inte tillämpas.

4.7 EESK vill erinra om att strukturell fattigdom och andra sociala och rättsliga problem är starkt kopplade till en avsaknad av miniminormer för arbetsskydd och miljöskydd, eller till en bristfällig tillämpning av sådana normer, om de finns. Dessa länder vill dessutom inte införa strängare normer eller försöka påverka återvinningspriserna, eftersom de är rädda att förlora en viktig inkomstkälla. Länderna bör likväl kräva av varvsoperatörerna att de investerar i förbättringar av anläggningarna och tillhandahåller det skydd och de arbetsförhållanden som arbetstagarna förtjänar. Vid förhandlingar i framtiden med berörda länder bör EU uppmuntra tillämpning av internationella normer för arbetsskydd samt effektiv kontroll av efterlevnaden av dessa. Detta bör ske i kombination med kapacitetsutbyggnad.

4.8 I sitt yttrande (7) om meddelandet om "En integrerad havspolitik för Europeiska unionen" pekade EESK återigen på den

akuta globala bristen på nedmonteringsanläggningar som är förenliga med principerna om en hållbar miljö och ett hållbart samhälle. Målsättningarna i samband med insatser på såväl EU-nivå som internationell nivå bör därför inriktas på åtgärder från de sydasiatiska återvinningsländernas sida, så att anläggningarna där motsvarar internationellt godtagbar standard.

4.9 EESK noterar att konventionen, tillsammans med riktlinjerna för hur den ska tillämpas, syftar till att garantera kontroll och efterlevnad på samma nivå som Baselkonventionen och bör ges ett starkt stöd.

4.10 När det gäller "från vaggan till graven"-strategin för nedmontering av fartyg uppmanar EESK kommissionen att se till att även varven involveras i ansvarskedjan i samband med skrotningen av de fartyg som de har byggt. En överväldigande majoritet av världens handelsflotta byggs vid japanska, koreanska och kinesiska varv. I ansvarskedjan för kvalitetssjöfart bär varje aktör sin del av ansvaret. Genom detta tankesätt lyfts varvens ansvar fram på samma sätt som det ansvar som bil- eller flygplanstillverkare har för sina produkter.

4.11 Då EESK behandlar denna fråga måste man väga olika motstridiga parametrar mot varandra. Å ena sidan råder det fortfarande bedrövliga miljömässiga och sociala förhållanden vid de flesta asiatiska återvinningsvarven. Å andra sidan har vi den arbetslöshet som kan drabba de sydasiatiska städer och byar som är beroende av inkomsterna från återvinningsvarven. Därför bör förbättringen av förhållandena inte medföra att problemet "exporteras" till stränder i andra utvecklingsländer.

4.12 En bättre fungerande process för nedmontering av fartyg är en fråga som även tagits upp av Internationella standardiseringsorganisationen (ISO). Syftet med de kommande frivilliga internationella standarderna (ISO 30000 och ISO 30003), som kommer att innehålla ett kontroll- och certifieringssystem för anläggningar för fartygsåtervinning, är att stödja det arbete som görs inom ramen för IMO, ILO och Baselkonventionen, samtidigt som man är noga med att all överlappning ska undvikas.

5. Särskilda kommentarer

5.1 Tidigt genomförande av IMO:s konvention om fartygsåtervinning

5.1.1 Enligt Europeiska kommissionen kommer konventionen antagligen inte att träda i kraft före 2015. EESK stöder en snabb ratificering och ett snabbt genomförande av konventionen. Såväl EU:s medlemsländer som återvinningsländerna bör uppmanas att göra allt de kan för att konventionen ska kunna träda i kraft så snart som möjligt. EESK håller med om att regeringarna bör uppmanas att redan dessförinnan på frivillig basis införa konventionens tekniska standarder så snart detta är möjligt.

(7) EUT C 211, 19.8.2008.

5.1.2 EESK stöder ett införlivande av konventionen i EU-lagstiftningen genom en förordning som omfattar konventionens grundläggande innehåll, på samma sätt som skedde i samband med IMO:s AFS-konvention⁽⁸⁾. Kommissionen bör även undersöka olika sätt för att få återvinningsländerna att vidta liknande åtgärder, dvs. att snarast möjligt ratificera och tillämpa konventionen.

5.2 Ren nedmontering av örlogsfartyg och andra (statligt ägda) fartyg

5.2.1 EESK noterar att konventionen inte kommer att gälla för alla fartyg, bl.a. inte för örlogsfartyg eller andra statligt ägda fartyg. Sådana fartyg bör dock åläggas krav som ligger i linje med konventionen. Kommittén föreslår därför att dessa fartyg inbegrips i EU:s framtida återvinningsstrategi. Detta skulle ge stora sysselsättningsmöjligheter vid varv inom EU, samtidigt som några av de stora förorenarna avlägsnas från haven. EESK anser att örlogsfartygens miljöbelastning är en fråga som också bör tas upp. Dessutom anser vi att mindre fartyg (under 500 bruttoton) bör skickas till EU-varv för nedmontering.

5.2.2 I dagsläget har inte nedmonteringsanläggningarna inom EU och andra OECD-länder tillräckligt med kapacitet för att kunna nedmontera de örlogsfartyg och andra statligt ägda fartyg som ska nedmonteras under de närmaste tio åren. EESK ser skeppsvarvet Harland and Wolff Heavy Industries⁽⁹⁾ engagemang i nedmonteringsbranschen som ett positivt exempel på hur skepps- och reparationsvarv som inte är i drift kan omvandlas till nedmonteringsanläggningar. Kommittén är medveten om att lokala invändningar på miljömässiga grunder kan förekomma mot att återvinningsvarv anläggs inom EU, trots den globala ekonomiska nedgången och det aktuella arbetslöshetsläget. Om befintliga varv används i enlighet med konventionen kan driften emellertid komma att accepteras och samtidigt erbjuda nya arbetstillfällen.

5.2.3 Inom en överskådlig framtid kommer de sydasiatiska fartygsskrotarna även i fortsättningen att ha konkurrensfördelar, medan Europa kommer att ha problem med nedmonteringen av örlogsfartyg och statligt ägda fartyg. EU bör möjliggöra nedmontering av sådana fartyg vid OECD-anläggningar, eller i samband med försäljning av örlogsfartyg till tredjeland införa klausuler i försäljningsavtalet om hur uttjänta fartyg ska tas om hand.

5.3 Vad branschen kan göra under mellantiden

5.3.1 EESK delar kommissionens oro över vad som kommer att hända under mellanperioden fram till dess att konventionen träder i kraft och tillämpas fullt ut. Kommittén håller med om att det

enklaste och snabbaste sättet att ändra praxis skulle vara genom ett frivilligt åtagande från berörda aktörers sida.

5.3.2 EESK ser återvinning som en fråga som har med företagens sociala ansvar att göra. Kommittén uppmanar kommissionen att införa olika incitament, t.ex. en utmärkelse för ren marin miljö (Clean Marine Award), för rederier och varv som föregår med gott exempel när det gäller fartygsåtervinning. Incitamenten ska erbjuda attraktiva och eftersträfvansvärda fördelar.

5.3.3 EESK uppskattar branschorganisationernas och de icke-statliga organisationernas positiva engagemang och stöd i samband med utarbetandet av konventionen. Kommittén välkomnar även att branschorganisationerna har identifierat en rad åtgärder⁽¹⁰⁾ som rederierna bör försöka vidta för att göra nedmonteringen av fartyg säker och miljövänlig. Fler rederier förväntas vilja eller kunna förmås att göra åtaganden för miljövänlig skrotning av sina fartyg. Återvinningsprocessen omfattar dock många fler aktörer, och kompletterande insatser krävs även från dessa aktörers sida, särskilt från varv när det gäller att kontraktsmässigt godta att bygga miljövänliga fartyg. Användningen av ett standardavtal för försäljning/köp av fartyg i återvinnings syfte, t.ex. standardavtalet Demolishcon som utformats av Bimco⁽¹¹⁾ samt kontraktsåtaganden från varven att tillämpa kraven i konventionen under mellantiden, skulle utgöra ett betydande steg framåt.

5.4 Bättre genomförande av EU:s lagstiftning om transport av avfall

5.4.1 EESK välkomnar kommissionens avsikt att utarbeta riktlinjer för att förbättra efterlevnaden av de nuvarande reglerna för transport av avfall när det gäller uttjänta fartyg samt att inleda ett multilateralt samarbete och undersöka om det är genomförbart att upprätta en förteckning över fartyg som är färdiga att skrotas.

5.4.2 I internationell rätt om transport av avfall erkänns att ett fartyg kan bli avfall enligt definitionen i artikel 2 i Baselkonventionen samtidigt som det definieras som fartyg enligt andra internationella regler. Det kan alltså finnas olika uppfattningar om när ett fartyg övergår till att bli "avfall" och för vad som krävs för att fartyget ska anses vara "förorenande" och rederiet "förorenaren" innan nedmonteringsprocessen inleds. Fartyg säljs av rederier till köpare som betalar kontant och som ofta byter flagg på fartyget innan det skickas till återvinningsvarv där priserna för återvunnet stål per ton lätt displacement varierar mellan 150 och 700 US-dollar. De flesta fartygsoperatörer handlar sällan direkt eller ens indirekt med nedmonteringsanläggningarna. De bör dock ändå, tillsammans med varven, kunna garantera att det finns information om alla potentiellt farliga material eller förhållanden på fartygen och även kunna bedöma fartygets allmänna kondition vid överlämnandet.

⁽⁸⁾ Internationella konventionen om kontroll av skadliga antifoulingssystem på fartyg (förordning (EG) nr 782/2003 om förbud mot tennorganiska föreningar på fartyg).

⁽⁹⁾ Harland and Wolff i Belfast fick nyligen ett avfallshanteringstillstånd för nedmontering av fartyg och marina anläggningar och håller för närvarande på att slutföra arbetet med att nedmontera och återvinna fartyget MSC Napoli.

⁽¹⁰⁾ Interimistiska åtgärder för rederier som har för avsikt att sälja fartyg för återvinning (Bimco, IACS, ICS, Intercargo, Intertanko, Ipta, OCIMF).

⁽¹¹⁾ Bimco = Baltic and International Maritime Council.

5.4.3 Oftast skickas fartyg för nedmontering när de inte längre är kommersiellt lönsamma. Ett fartygs ålder är inte i sig ett mått på dess underhållsskick och inte heller på dess kommersiella lönsamhet, som beror på fluktuationerna på fraktmarknaden. Att föra ett register över fartyg som uppnått en viss ålder vore en lätt uppgift. Däremot är det inte lika lätt att avgöra när det är dags för nedmontering av ett fartyg eller att upprätthålla någon form av kontroll innan konventionen träder i kraft. I vilket fall som helst bör äldre fartyg och högriskfartyg övervakas noga, så att man kan säkerställa att alla krav har uppfyllts innan de går till nedmontering.

5.5 Frågan om kontroll och certifiering av nedmonteringsanläggningar

5.5.1 Konventionen innebär att ansvar läggs på flaggstaten, hamnstaten och återvinningsstaten. En kommer inte att omfatta särskilda bestämmelser om kontroll och certifiering av anläggningar. De kompletterande riktlinjerna kommer emellertid att innehålla sådana bestämmelser, vilka ska kontrolleras av återvinningsstaten. Målsättningarna för IMO:s riktlinjer kan också stärkas genom att de relevanta ISO-standarder som håller på att utarbetas tillämpas parallellt.

5.5.2 EESK noterar att den europeiska sjösäkerhetsbyrån Emsa (European Maritime Safety Agency) beställt en studie ⁽¹²⁾ för att ta fram en modell för ett samordnat förvaltningssystem, ett s.k. IMS (Integrated Management System), för certifiering av nedmonteringsanläggningar, i syfte att visa att nedmonteringen sker på ett säkert och miljövänligt sätt. Detta samordnade europeiska förvaltningssystem skulle kunna utgöra ett verktyg för att stärka genomförandet av IMO-konventionen. EESK noterar att en sådan

certifieringsprocess måste ha internationell trovärdighet och att detta endast kan garanteras genom en fristående kontrollfunktion.

5.6 Garantera ett hållbart finansieringssystem

5.6.1 I en grönbok som lades fram 2007 ⁽¹³⁾ framhöll kommissionen att frågan om huruvida man bör ge direkt ekonomiskt stöd till "rena" nedmonteringsanläggningar i EU eller till fartygsägare som sänder sina fartyg till "gröna" anläggningar, antingen för fullständig nedmontering eller för sanering, bör undersökas särskilt noga.

5.6.2 EESK noterar att kommissionen, utifrån resultatet av en studie, har för avsikt att utreda möjligheten att upprätta ett obligatoriskt internationellt finansieringssystem för ren nedmontering av fartyg ("fond för nedmontering av fartyg"). EESK förväntar sig att man studien beaktar EU-lagstiftningens principer om att "förorenaren betalar" och om "producentansvar" och anser att problemet med att finansiera en säker och hållbar nedmontering av fartyg inte kommer att lösas förrän överenskommelser om lämpliga arrangemang har träffats, som på ett korrekt sätt speglar ansvarsfördelningen mellan de olika berörda parterna under fartygens livslängd.

5.6.3 IMO har redan inrättat en frivillig internationell fond för fartygsåtervinning för att främja en säker och miljövänlig hantering i samband med fartygsåtervinning genom IMO:s verksamhet för tekniskt samarbete. Fartygsägare bör uppmanas att bidra till denna fond. Man bör även undersöka mer ingående hur en sådan fond skulle kunna främja konventionens målsättningar. En EU-fond med samma syfte skulle innebära finansieringsproblem, med tanke på att subventioner för ren nedmontering av fartyg inte ligger i linje med EU-lagstiftningen.

Bryssel den 13 maj 2009

Europeiska ekonomiska och sociala kommitténs
ordförande
Mario SEPI

⁽¹²⁾ Study on the Certification of Ship Recycling Facilities, Final Report, september 2008 (ej översatt till svenska).

⁽¹³⁾ KOM(2007) 269 slutlig.

Yttrande från Europeiska ekonomiska och sociala kommittén om "Förslag till Europaparlamentets och rådets direktiv om återvinning av bensinångor steg II, vid tankning av personbilar på bensinstationer"

KOM(2008) 812 slutlig – 2008/0229 (COD)

(2009/C 277/14)

Föredragande: **Francis DAVOUST**

Den 20 januari 2009 beslutade rådet att i enlighet med artikel 175 i EG-fördraget rådfråga Europeiska ekonomiska och sociala kommittén om

"Förslag till Europaparlamentets och rådets direktiv om återvinning av bensinångor steg II, vid tankning av personbilar på bensinstationer"

KOM(2008) 812 slutlig – 2008/0229 (COD).

Facksektionen för jordbruk, landsbygdsutveckling och miljö, som svarat för kommitténs beredning av ärendet, antog sitt yttrande den 17 april 2009. Föredragande var Francis DAVOUST.

Vid sin 453:e plenarsession den 13–14 maj 2009 (sammanträdet den 13 maj) antog Europeiska ekonomiska och sociala kommittén följande yttrande med 194 röster för, 2 röster emot och 5 nedlagda röster.

1. Slutsatser och rekommendationer

1.1 Europeiska ekonomiska och sociala kommittén välkomnar föreliggande förslag till direktiv, som är en uppföljning av åtaganden i enlighet med följande dokument:

- Tematisk strategi för luftförorening.
- Kommissionens förslag till ändring av direktiv 98/70/EG om kvaliteten på bensin och dieselbränslen i syfte att göra det möjligt att använda större volymer biobränsle och bioetanol särskilt genom att öka gränsvärdet för ångtryck för bensin. Kommissionen har medgivit att detta skulle kunna leda till större utsläpp av flyktiga organiska föreningar och uppgivit att steg II av återvinning av bensinångor (återvinning vid tankning av fordon) ska föreslås för att motverka en ökning av utsläppen.
- Ett uttalande som åtföljer ett nytt direktiv om luftkvalitet, där kommissionen medger att luftföroreningar måste bekämpas vid källan för att man ska kunna uppnå luftkvalitetsmålen och där kommissionen också föreslår flera nya gemenskapsåtgärder, däribland återvinning av bensinångor vid tankning av fordon.

1.2 EESK erinrar om att direktiv 94/63/EG syftar till att återvinna bensinångor som annars skulle släppas ut i atmosfären från lagring och distribution av bensin mellan depåer och bensinstationer (återvinning av bensinångor, steg I). De bensinångor som förflyktigas när en bensinstation får en ny leverans bensin ska återföras till tankbilen och återgå till depån där de kan återvinnas.

1.3 EESK ser positivt på att kommissionen har valt att utrustning för återvinning av bensinångor vid tankning ska installeras enligt följande:

- a. På alla nya och i betydande omfattning ombyggda bensinstationer med en årlig omsättning på mer än 500 m³ bensin.

- b. På alla nya och i betydande omfattning ombyggda bensinstationer med en årlig omsättning på mer än 500 m³ bensin och på större befintliga stationer (dvs. med en årlig omsättning på mer än 3 000 m³ bensin).

- c. Alternativ b och alla bensinstationer i eller under bostadsområden.

- d. Alternativ c med automatisk övervakning av all utrustning för återvinning vid tankning som kan stoppa bensinförsäljningen om utrustningen inte fungerar som den ska.

1.4 En detaljerad analys av de olika alternativen återfinns i den konsekvensanalys som åtföljer förslaget och som kommer att publiceras på webbplatsen ⁽¹⁾.

1.5 EESK rekommenderar att detta direktiv antas tillsammans med de föreslagna ändringarna av artiklarna 3, 4 och 5.

2. Allmänna kommentarer

2.1 Detta lagförslag syftar till att återvinna bensinångor som förflyktigas till luften vid tankning av personbilar på bensinstationer (återvinning av bensinångor, steg II).

2.2 EESK är väl medveten om att utsläppen av de flyktiga organiska föreningar som finns i bensin (bensin och ozon) bidrar till lokala och regionala luftkvalitetsproblem för vilka EU har fastställt luftkvalitetsnormer och mål. Marknära ozon är en förorening som är gränsöverskridande och dessutom den tredje viktigaste växthusgasen. Bensin är cancerframkallande hos människor. Bensinångor delas in i olika kategorier beroende på molekylernas struktur: linjär, cyklisk osv. Aromatiska kolväten är cykliska med

⁽¹⁾ <http://ec.europa.eu/environment/air/transport/petrol.htm>

fria bindningar, och grundkomponenten utgörs av sex kolatomer. Bensen med formeln C_6H_6 är den första av dem. För att skydda hälsan fastställde Europaparlamentet och kommissionen EU:s gränsvärde för 2006 till ett årligt genomsnitt på $9 \mu\text{g}/\text{m}^3$, med målsättningen $5 \mu\text{g}/\text{m}^3$ fram till år 2010. EESK är följaktligen mycket vaksam när det gäller att skydda både konsumenterna som regelbundet tankar på bensinstationerna och de anställda som arbetar på bensinstationerna.

2.3 Bensinångor som kommer från bränsletankar i fordon eller som uppstår i samband med tankning är den främsta orsaken till dessa utsläpp. De ändringar av direktivet om kvaliteten på bensin som nyligen gjordes och som tillåter tillsatser av en större mängd etanol i bensinen, ökar utsläppsproblemen till följd av att trycket i lagringstankarna ökar. Därför är det nu dags att hitta nya sätt att minska dessa utsläpp.

2.4 EESK förespråkar att kommissionen snarast ser över möjligheterna att anpassa fordon i syfte att behålla och återvinna bensinångorna i fordonstankarna, något som redan är ett krav i USA, och att man redan nu lägger fram förslag i denna riktning.

2.5 Samtidigt stöder EESK kommissionens aktuella förslag som syftar till att minska bensinångorna vid tankning av fordon.

2.6 EESK vill understryka att nuvarande praxis för att återvinna bensinångor i samband med tankning varierar kraftigt mellan medlemsstaterna. Kommittén ställer sig därför positiv till kommissionens förslag att använda sig av artikel 175 för att på EU-nivå säkerställa miniminormer för återvinning av bensinångor i samband med tankning, samtidigt som man låter medlemsstaterna fastställa striktare regler om de så önskar.

2.7 Kraven på att återvinna bensinångor i samband med lagring och distribution till bensinstationer (återvinning av bensinångor, steg I) gäller redan till följd av direktiv 94/63/EG.

2.8 Enligt EESK:s uppfattning är det med hänsyn till luftkvaliteten nu självklart att genomföra steg II, dvs. återvinna bensinångor.

2.9 Dessutom kan EESK konstatera att detta förslag är i linje med gemenskapens 6:e miljöprogram och även med Lissabonstrategins tre pelare. Det främjar efterfrågan på och utvecklingen av nödvändig teknik för att möjliggöra återvinning i enlighet med steg II.

3. Särskilda kommentarer

Artikel 3

Bensinstationer

3.1 Punkt 1

3.1.1 Förtydliga ordet "planerade" i den första meningen: EESK anser att det är mycket svårt att med säkerhet säga att en

bensinstations faktiska omsättning kommer att vara densamma som den planerade.

3.1.2 EESK vill att följande mening läggs till efter "500 m³": "Bensinstationen ska redovisa sin omsättning inom tre månader efter öppnandet".

3.1.3 EESK anser att alla nya bensinstationer med en volym på mindre än 500 m³ ska vara skyldiga att redovisa ökning som leder till att volymen överskrider 500 m³ per år. Detta bör redovisas senast tre månader efter början av det år som följer det år då volymen överskrider. I sådana fall ska utrustningen installeras inom sex månader samma år.

3.1.4 I den andra meningen bör orden "eller områden med arbetsplatser" kompletteras med "utanför företagets lokaler". I byggnaden kan det i själva verket finnas kontor som hör till bensinstationen.

3.1.5 Punkt 1 skulle följaktligen få följande lydelse:

*Medlemsstaterna ska se till att alla nya bensinstationer utrustas med system för återvinning av bensinångor vid tankning om deras faktiska eller planerade årliga omsättning är större än 500 m³. **Bensinstationen ska redovisa sin omsättning inom tre månader efter öppnandet. Alla nya bensinstationer med en volym på mindre än 500 m³ ska vara skyldiga att redovisa ökning som leder till att volymen överskrider 500 m³ per år. Detta bör ske senast tre månader efter början av det år som följer på det år då volymen överskreds. I sådana fall ska utrustningen vara installerad inom sex månader samma år.** Alla nya bensinstationer som ligger under bostadsområden eller områden med arbetsplatser **utanför företagets lokaler** ska dock utrustas med system för återvinning av bensinångor vid tankning oavsett deras faktiska eller planerade omsättning.*

3.2 Punkt 2

3.2.1 EESK anser att termen "betydande ombyggnad" bör förtydligas. Kommittén anser att det bör röra sig om en betydande förändring såsom en ökning av distributionsutrustningens eller pumparnas omsättning med mer än 20 % jämfört med den ursprungliga effektiviteten, eller om en övergång från självbetjäning med övervakningssystem till självbetjäning utan övervakningssystem.

3.2.2 Som betydande ombyggnad och därmed betydande förändring bör man enligt kommitténs uppfattning inte betrakta en bensinstations byte av varumärke, en övergång från traditionell station till självbetjäning med övervakningssystem eller en anpassning av utrustningen till gällande bestämmelser.

3.2.3 Punkt 2 skulle följaktligen få följande lydelse:

Medlemsstaterna ska se till att alla befintliga bensinstationer med en årlig omsättning på mer än 500 m³ bensin som genomgår betydande ombyggnad i samband med ombyggnaden utrustas med system för återvinning av bensinångor vid tankning. **Betydande ombyggnad innebär en betydande förändring såsom en ökning av distributionsutrustningens eller pumparnas omsättning med mer än 20 % jämfört med den ursprungliga effektiviteten, eller en övergång från självbetjäning med övervakningssystem till självbetjäning utan övervakningssystem. Som betydande ombyggnad och därmed betydande förändring betraktas däremot inte en bensinstations byte av varumärke, en övergång från traditionell anläggning till självbetjäning med övervakningssystem eller en anpassning av utrustningen till gällande bestämmelser.**

3.3 Punkt 3

3.3.1 EESK rekommenderar att man lägger till följande: "Alla bensinstationer med en omsättning på mindre än 3 000 m³ per år ska vara skyldiga att redovisa ökningarna som leder till att den totala volymen överskrider 3 000 m³ per kalenderår". I sådana fall ska utrustningen installeras inom sex månader samma år.

3.3.2 Punkt 3 skulle följaktligen få följande lydelse:

Medlemsstaterna ska se till att befintliga bensinstationer med en årlig omsättning på mer än 3 000 m³ senast den 31 december 2020 utrustas med system för återvinning av bensinångor vid tankning. **Alla bensinstationer med en omsättning på mindre än 3 000 m³ per år ska vara skyldiga att redovisa ökningarna som leder till att den totala volymen överskrider 3 000 m³ per kalenderår. I sådana fall ska utrustningen installeras inom sex månader samma år.**

Artikel 4

Minsta tillåtna nivå av återvinning av bensinångor

3.4 Punkt 1

3.4.1 EESK föreslår att 85 % ersätts med 90 %. Ett antal medlemsstater har redan fastställt denna gräns.

3.4.2 Punkt 1 skulle följaktligen få följande lydelse:

Medlemsstaterna ska se till att återföringsgraden i systemen för återvinning av bensinångor vid tankning är minst 85 **90** procent.

3.5 Ny punkt

3.5.1 EESK rekommenderar att man förtydligar definitionen av utrustning för återvinning av bensinångor vid tankning – steg II.

Artikel 5

Regelbundna inspektioner och överensstämmelse

3.6 Punkt 1

3.6.1 EESK anser att det är särskilt viktigt med en årlig kontroll av bensinstationer med automatiska övervakningssystem med tanke på att problem uppstår även vid obemannade stationer.

3.6.2 Punkt 1 skulle följaktligen få följande lydelse:

Medlemsstaterna ska se till att återföringsgraden provas minst en gång om året **ifall ett automatiskt övervakningssystem har installerats.**

3.7 Punkt 2

3.7.1 EESK föreslår att den första meningen stryks.

3.7.2 I den andra meningen rekommenderar kommittén att "automatiskt stoppa bensinflödet från den felaktiga pumpen om inte felet åtgärdas inom sju dagar" ersätts med "indikationer på funktionsfel i systemet för återvinning av bensinångor vid tankning leder till att pumpen stoppas om reparation inte görs inom 72 timmar".

3.7.3 Föreslagna sju dagar är i själva verket en för lång tidsram. Denna bestämmelse gäller även bensinstationer med övervakning.

3.7.4 Punkt 2 skulle följaktligen få följande lydelse:

När det gäller anläggningar som har försetts med ett automatiskt övervakningssystem ska medlemsstaterna se till att återföringsgraden provas åtminstone vart tredje år. Det automatiska övervakningssystemet ska automatiskt upptäcka funktionsfel i systemet för återvinning av bensinångor vid tankning och i själva det automatiska övervakningssystemet, **och** indikera felen till bensinstationsoperatören samt automatiskt stoppa bensinflödet från den felaktiga pumpen om inte felet åtgärdas inom sju dagar. **Indikationer på funktionsfel i systemet för återvinning av bensinångor vid tankning leder till att pumpen stoppas om reparation inte görs inom 72 timmar.**

Bryssel den 13 maj 2009

Europeiska ekonomiska och sociala kommitténs
ordförande
Mario SEPI

Yttrande från Europeiska ekonomiska och sociala kommittén om "Förslag till Europaparlamentets och rådets direktiv om byggnaders energiprestanda (omarbetning)"

KOM(2008) 780 slutlig/2 ⁽¹⁾ – 2008/0223 (COD)

(2009/C 277/15)

Föredragande: **Algirdas ŠIUPŠINSKAS**

Den 27 januari 2009 beslutade rådet att i enlighet med artikel 95 i EG-fördraget rådfråga Europeiska ekonomiska och sociala kommittén om

"Förslag till Europaparlamentets och rådets direktiv om byggnaders energiprestanda (omarbetning)"

KOM(2008) 780 slutlig/2 – 2008/0223 (COD).

TEN-sektionen, som svarat för kommitténs beredning av ärendet, antog sitt yttrande den 15 april 2009. Föredragande var Algirdas ŠIUPŠINSKAS.

Vid sin 453:e plenarsession den 13–14 maj 2009 (sammanträdet den 14 maj 2009) antog Europeiska ekonomiska och sociala kommittén följande yttrande med 147 röster för, 1 röst emot och 2 nedlagda röster:

1. Rekommendationer

1.1 Europeiska ekonomiska och sociala kommittén välkomnar kommissionens förslag till förbättring av direktivet om byggnaders energiprestanda, men med vissa reservationer: Enligt direktivet måste renoveringar kopplas till kravet att byggnadernas energiprestanda förbättras, inte bara för att minska energiförbrukningen utan också för att sänka energikostnaderna.

1.2 Medlemsstaterna måste i enlighet med EU:s politiska mål säkerställa att renovering av byggnader leder till att energiförbrukningen minskar och energikostnaderna sänks så att energiprestanda ökas.

1.3 De nationella regler som utfärdas mot bakgrund av direktivet måste ta hänsyn till specifika arkitektoniska och byggnadstekniska krav, dvs. energibehovet för uppvärmning, kylning, ventilation, belysning, mekaniska system (t.ex. hissar), uppvärmning av vatten, kallvatten och avlopp.

1.4 EESK ställer sig bakom rekommendationen att man innan byggandet inleds bedömer om följande tekniska alternativ är genomförbara:

- Värme- och elproduktion baserad på förnybara energikällor.
- Kombinerad värme- och elproduktion eller eventuellt kombinerad produktion av värme, el och kyla (trigeneration).
- Fjärrvärme och fjärrkyla.
- Värmepumpar.
- Jordvärmegivare och jordvärmekollektorer.

1.5 EESK anser att det är viktigt att medlemsstaterna aktivt och mer målmedvetet strävar efter att förbättra yrkesutbildningen inom byggnadsbranschen i fråga om hållbart byggande och utnyttjande av förnybara energikällor.

1.6 Kommittén välkomnar särskilt att den offentliga sektorns ledande roll för framsteg inom hela byggsektorn betonas i direktivförslaget.

1.7 Medlemsstaterna samt de lokala och regionala myndigheterna uppmanas att mer aktivt och effektivt utnyttja Europeiska investeringsbankens medel för att främja tredjepartsfinansiering ⁽²⁾ genom energitjänstföretag.

1.8 En inspektion av värme-, ventilations- och luftkonditioneringsanläggningar ska genomföras med regelbundna intervall i enlighet med de nationella föreskrifterna och med beaktande av kostnaderna. Inspektionsrapporterna bör förutom rekommendationer om möjliga förbättringar även innehålla driftsäkerhetskrav.

1.9 I det omarbetade direktivet uppmanas medlemsstaterna dessutom att fastställa och tillämpa påföljder. Kommitténs uppfattning är att man då ska särskilja olika aktörer – offentliga eller privata – och inom ramen för subsidiaritetsprincipen fastställa påföljdernas omfattning resp. nivån på böterna. Om överträdelsen av gemenskapsföreskriften bedöms som ett brott bör den också ses som ett brott på gemenskapsnivå och fastställas i direktivet.

⁽¹⁾ Avser endast vissa versioner.

⁽²⁾ Se direktiv 93/76/EEG, EGT L 237, 22.9.1993, s. 28-30.

1.10 Kommittén anser att medlemsstaterna bör ge medborgarna tekniskt stöd i samband med en bostadssanering.

1.11 I de stora bostadsområden med enhetliga hus av betongelement som är typiska för alla nya medlemsstater skulle det vara svårt för bostadsägarnas föreningar att utfärda energicertifikat för alla typhus. Om energicertifiering görs utifrån bedömningen ⁽³⁾ av ett annat jämförbart flervåningshus kan besparingar ske i renoveringskostnaderna och byråkratin minskas.

1.12 De boende i de enskilda standardhusen skulle dessutom, i enlighet med principen om en enda kontaktpunkt, kunna vända sig till kommunen för att få svar på frågor om lån för renovering, byggkontrakt, underhåll, certifiering m.m.

1.13 EESK anser att det omarbetade direktivet på relativt kort tid kommer att bidra till en minskning av koldioxidutsläppen och även kommer att få positiva sociala effekter, bl.a. genom

- minskning av energibehovet,
- förbättring av levnadsstandarden för utsatta familjer,
- sysselsättning för långtidsarbetslösa.

1.14 Kommittén rekommenderar att den nya märkningen för fönsterramar och byggprodukter och direktivet om byggnaders energiprestanda samordnas fullt ut med varandra.

1.15 Kommittén anser att de berörda måste kontaktas av myndigheterna och de boende erbjudas nya bostäder i samband med rivning av flerbostadshus där en energisanering inte längre är möjlig. Generellt bör ett samråd med det civila samhällets organisationer föreskrivas i specifikationerna för alla åtgärder i samband med genomförandet av direktivet. I de länder där ett sådant organ finns ska samråd ske med organisationerna åtminstone i samband med ett systematiskt samråd med de nationella ekonomiska och sociala råden ⁽⁴⁾.

⁽³⁾ Utvidgning av reglerna i artikel 10.5 b (i den omarbetade versionen).

⁽⁴⁾ Därigenom skulle man säkerställa respekten för artiklarna 1 och 34.3 i EU:s stadga om de grundläggande rättigheterna avseende människans värdighet och bostadsbidrag.

2. Inledning

2.1 EESK har redan utarbetat flera viktiga yttranden om minskade utsläpp av koldioxid och minskad energiförbrukning med koppling till EU:s gemensamma politik och om energikvaliteten hos byggnader och den utrustning som finns i dessa. I nybyggen har man uppnått påtagliga resultat i enlighet med kraven i EU:s lagstiftning, resultat som i första hand konsumenten märker av men som samtidigt kommer hela landet till del. Framför allt följande yttranden bör noteras: TEN/227, 263, 283, 274, 286, 309, 269, 299, 311, 332 och 341 ⁽⁵⁾.

2.2 Efter anslutningen till EU har emellertid de tolv nya medlemsstaterna påbörjat det konkreta genomförandet av lagstiftningen betydligt senare, vilket innebär att dessa länder ligger efter de gamla medlemsstaterna vad gäller byggnaders totala energiprestanda och att bostads- och kontorshusen inte på långa vägar motsvarar direktivets minimikrav.

2.3 Kommittén yttrade sig redan i sitt yttrande av den 17 oktober 2001 ⁽⁶⁾ om direktivet. Det nu föreliggande yttrandet behandlar därför endast förslaget till omarbetning av direktiv 2002/91/EG (KOM(2008) 780 slutlig) och i anslutning till de aspekter som tas upp i detta direktiv bör de nya medlemsstaternas särdrag särskilt framhållas.

2.4 Det är positivt att möjligheten att öka medborgarnas komfort och minska deras energikostnader nämns bland målen för EU:s politik.

2.5 I det gällande direktivet behandlas redan följande punkter:

- Metoder för att beräkna energiprestanda beträffande nya byggnader och redan befintliga byggnader som renoveras.
- Fastställande av minimikrav på energiprestanda.
- Energicertifiering.
- Inspektion av värmepannor och värmelanläggningar.
- Inspektion av luftkonditioneringssystem.

2.6 I den omarbetade versionen anges nu, efter samråd med berörda parter, hur förbättringar kan åstadkommas med hjälp av målinriktade insatser.

⁽⁵⁾ TEN-sektionens broschyr *What energy policy for Europe? Key points of recent EESC opinions* (och andra EESK-källor).

⁽⁶⁾ "Byggnaders energiprestanda", EGT C 36, 8.2.2002, s. 20.

3. Allmänna kommentarer

3.1 Byggnadssektorn (bostadshus och kommersiella byggnader) svarar för ca 40 % av energiförbrukningen och koldioxidutsläppen inom EU. Denna sektor står för ca 9 % av BNP (ungefär 1 300 miljarder euro) och ca 7–8 % (sammanfattning av konsekvensanalysen) av arbetstillfällena inom EU (omkring 15–18 miljoner av totalt 225,3 miljoner förvärvsarbetande enligt Eurostat). 40 % av byggnaderna ägs av den offentliga sektorn och 74 % av byggnaderna har en yta som understiger 1 000 m².

3.2 Dagens samhälle uppmärksammar i allt högre grad följande aspekter:

- Miljöfrågor.
- Konsumenternas hälsa (t.ex. inomhusluftens kvalitet, tillgänglighet för äldre personer).
- Bostadskomfort.
- Elektriska apparaters och värmeanläggningars effektivitet. Sektorn regleras av ett stort antal föreskrifter som ofta motsäger varandra (7).

3.3 Det civila samhället bör göra en bedömning av direktivets ekonomiska konsekvenser och av förslagets ändamålsenlighet och framtida effekter på lång sikt i en viss region ur olika berörda aktörers och samhällsgruppers synvinkel.

3.4 Utfärdandet av energicertifikat för byggnader är inte enbart ett hjälpmedel för att inordna en byggnad i en viss energieffektivitetsklass, utan ger även impulser till att finna nya planeringslösningar.

3.5 Med tanke på de klimatskyddsåtgärder som måste vidtas ligger det en stor sysselsättningspotential inom byggsektorn.

3.5.1 Direktiv 2002/91/EG och den föreslagna omarbetningen av detta direktiv kan leda till att i genomsnitt 60 000 nya arbetstillfällen årligen kan skapas i de 15 gamla medlemsstaterna och ca 90 000 arbetstillfällen i de 12 nya medlemsstaterna.

3.5.2 Genomförandet av åtgärderna för att säkerställa en hög energikvalitet (byggnader med en årlig förbrukning på upp till 50 kWh/m²) skulle kunna innebära att 1 000 000 nya arbetstillfällen skapas inom EU varje år (8) (detta skulle motsvara 10 % av sysselsättningen inom branschen).

(7) Ett pionjärmarknadsinitiativ för Europa, KOM(2007) 860.

(8) Studie utförd av kommissionens generaldirektorat för miljö (Social Development Agency).

3.5.3 För närvarande har alltför få arbetstagare inom byggsektorn kunskaper om den teknik som behövs för att uppnå höga nivåer av energieffektivitet. I direktivet föreslås att yrkesutbildningsåtgärder ska vidtas för att säkerställa tillgången till kvalificerad arbetskraft som kan utnyttjas för hållbart byggande.

3.6 Framtidsinriktningen är särskilt viktig för oss, för i punkt 3.4 i yttrande INT/415 (9) lade EESK fram en idé som kan tillämpas på alla rättsakter, nämligen att de måste vara begripliga, tillgängliga, godtagbara och möjliga att genomdriva. Om man tänker på direktivets tekniska aspekter kan man lägga till att rättsakter ska komma i rätt tid samt vara genomförbara och realistiska.

3.7 Punkt 2.1.3 i yttrande TEN/299 (10) innehåller uppgifter som visar att förbrukningen bara för uppvärmning av vanliga bostäder uppgår till 180 kWh/m² per år. Enligt uppgifter som föredraganden och den sakkunnige har tillgång till uppgår den genomsnittliga energiförbrukningen för uppvärmning av standardbostäder i de baltiska staterna och bostäder från samma tidsperiod i grannländerna till cirka 150 kWh/m² per år. Erfarenheterna visar att efter renovering och värmeisolering av byggnaderna kan energiförbrukningen vid oförändrade klimatförhållanden minska till hälften.

3.8 De EG-rättsakter som beskriver situationen i EU nämns i punkt 3.1 i yttrande TEN/299 (10).

3.9 Kommissionens generaldirektorat för miljö och för näringsliv håller för närvarande på att utarbeta föreskrifter för märkning av komponenter som - även om de själva inte alstrar energi - bidrar till att minska energiförbrukningen (fönster, väggar, integrerade byggnadstekniska system).

3.10 En omarbetning eller revidering av gällande bestämmelser kan på ett betydande sätt bidra till att sänka energiförbrukningen i byggnader.

4. Särskilda kommentarer

4.1 I det omarbetade direktivet anges följande viktiga ändringar:

- Ett utvidgat tillämpningsområde för direktivet. Obligatoriska energicertifikat för alla byggnader. Man kan konstatera att 74 procent av samtliga byggnader inom EU har en sammanlagd användbar golvyta som understiger 1 000 m².
- Utvidgning och främjande av utfärdande av energicertifikat i den offentliga sektorn.

(9) Proaktiv juridik, EUT C 175, 28.7.2009, s. 26.

(10) Energieffektivitet i byggnader - slutanvändarnas bidrag, EUT C 162, 25.6.2008, s. 62.

- Förstärkt roll för sakkunniga som utfärdar energicertifikat.
- Medlemsstaterna måste fastställa nya, konkreta åtgärder för att skapa fördelaktigare finansiella villkor för investeringar som syftar till att förbättra energieffektiviteten.
- Större koncentration på problem som hänger samman med luftkonditioneringssystem.
- Regelbunden uppdatering av CEN:s normer för energiprestanda.

4.2 Den andel av energiförbrukningen som anges för byggnader i skäl 6 i direktivet ligger avsevärt högre i länder som har ett kallt klimat och därför föreslås det omarbetade direktivet i skäl 8 ta lämplig hänsyn till klimatrelaterade och lokala förhållanden, särskilt vid fördelningen av investeringar.

4.3 EESK välkomnar bestämmelserna i artikel 10, där det anges att utfärdande av certifikat får grunda sig på en gemensam certifiering för hela byggnaden för byggnadskomplex med ett gemensamt värmesystem, eller på bedömningen av en annan representativ lägenhet i samma byggnadskomplex. Kommittén anser dock att EU-medlemsstaterna skulle kunna förenkla förfarandet för energicertifiering för typbostäder ytterligare.

4.4 Energicertifikat för bostäder enligt artikel 10, oavsett om de är obligatoriska eller frivilliga, gör (om de är tillförlitliga vad avser energiprestanda) en bostad mer attraktiv för en framtida köpare eller hyresgäst. EESK anser att förslaget i B1 – om att man ska göra stickprov bland certifikaten för att försäkra sig om deras tillförlitlighet – är godtagbart och att rekommendera. Det bör emellertid inte leda till påföljder enligt artikel 22. Det är önskvärt att det nya energicertifikatet för bostäder blir ett dokument som garanterar en långsiktig energikvalitet. Certifikatet för ett nyinstallerat värmesystem bör utfärdas av oberoende experter (artikel 16) tillsammans med installatören.

4.5 EESK välkomnar det tröskelvärde på 20 kW för värmesystemets nominella effekt (artikel 13) och på 12 kW för luftkonditioneringssystemets nominella effekt (artikel 14) som fastställs i direktivet. Beroende på om fossila bränslen eller förnybara energislag används skulle EU:s medlemsstater kunna fastställa olika gränsvärden och olika inspektionsintervall för värmesystem i de olika regionerna. Kvaliteten i inspektionsrapporterna skulle fortfarande kontrolleras med stickprov i enlighet med artikel 17, men det är ännu oklart om den sakkunniges rekommendationer om förbättringar av systemet kommer att bli bindande eller kan lämnas utan avseende, eller om de "finansiella konsekvenser" som nämns i artikel 19 ska betraktas som sanktioner. I den nationella lagstiftningen bör det fastställas att inspektörerna måste ges tillgång till privat egendom för att inspektera värmesystem.

4.6 Energieffektiviteten i en värmepanna som släpps ut på marknaden certifieras i ett specialiserat laboratorium enligt standardkraven, och effektiviteten noteras på värmepannans etikett. På så sätt kan man undvika vilseledande reklam och garantera kvaliteten. Rekommendationer om senare återkommande eller frivilliga inspektioner av en värmepanna som tagits i drift skulle motivera ägaren att använda värmepannan på ett effektivt sätt och utnyttja dess tekniska möjligheter till fullo.

4.7 En jämförelse av alla bestämmelser i omarbetningen av direktivet visar att de förtjänar uppmärksamhet och att de är rimliga. Förslagen till förbättring av byggnaders energieffektivitet står inte i strid med varandra utan kan genomföras parallellt.

4.8 Riktvärden för energiförbrukningen i hela EU och en metod i linje med artikel 5 och enligt alternativ D1 (sammanfattning av konsekvensanalysen) är nödvändiga. Klimatskillnaderna gör det nämligen svårt att för närvarande jämföra de värden på förbrukningen i kWh/m²/år som uppmäts i olika länder. Med hjälp av regionala riktvärden borde man kunna fastställa separata värden för energiförbrukningen vid uppvärmning och kylning. Riktvärdena borde inte bygga på utomhustemperaturen utan på det för medlemsstaterna typiska antalet graddagar (för uppvärmning och kylning) (*heating degree-days, cooling degree-days*) som bättre än den genomsnittliga utomhustemperaturen återspeglar klimatets inverkan på energiförbrukningen.

4.9 De grundläggande parametrar (och inte de konkreta värdena) som används för att beräkna energieffektiviteten måste naturligtvis vara enhetliga i alla EU:s medlemsstater. Beräkningsmetoden måste också vara enhetlig. Sådana beräkningar kommer dock knappast att visa vilken nivå en stat ligger på: om en kostnadsoptimal nivå uppnåtts eller om det kan bli bättre. Det finns nämligen många andra (klimatberoende) parametrar som påverkar den nivå som den fria marknaden fastställer.

4.10 Renoveringen av byggnader med föråldrade, provisoriska eller mycket dåliga energivärden enligt artikel 4 (och alternativ D 3) ger de resultat som syns bäst och märks mest. Å andra sidan är byggnader med de största bristerna oftast gamla och fysiskt nedgångna. Det lönar sig inte att stimulera renovering av sådana byggnader med statliga stöd, om amorteringstiden för de medel som används uppenbarligen är längre än den tid under vilken byggnaderna beräknas kunna användas. Om renoveringarna planerades på ett sådant sätt skulle detta få negativa konsekvenser. Man bör vara särskilt uppmärksam när man väljer ut vilka av de sämsta byggnaderna som ska renoveras.

4.11 Eftersom det i praktiken inte finns några hus med nollutsläpp (artikel 9) får vi inte spänna bågen för högt. EESK anser därför att man bör tillämpa det mildare alternativet, där medlemsstaterna får improvisera i valet av optimala lösningar, och att nollutsläpp bör ses som ett ideal för framtiden.

4.12 Samtidigt kan man i detta sammanhang hänvisa till de s.k. passiva husen, vars årliga uppvärmningsbehov uppgår till maximalt 15 kWh/m², samt hus i kategori A, vars årliga uppvärmningsbehov uppgår till maximalt 30 kWh/m².

5. Slutsatser

5.1 EESK ser goda möjligheter att spara energi i de slutsatser till konsekvensanalysen som författarna till det omarbetade direktivet gör, och är övertygad om att utvidgningen av direktivet kommer att bidra till att möjligheterna att spara energi i byggnader utnyttjas.

5.2 EESK tror att det med årliga investeringar på 8 miljarder euro kommer att bli svårt att uppnå det mål som uttiskas i det omarbetade direktivet och den finansiella effekten. Enbart exemplet från de nya medlemsländerna visar nämligen att renoveringskostnaderna är betydligt mer omfattande. Hur mycket en renovering kostar och hur omfattande den är avgörs av vissa faktorer som inte beror på bestämmelserna i direktivet.

5.3 Följande siffror visar omfattningen och behovet i Litauen: Det finns cirka 40 000 gamla bostadshus som med hänsyn till energieffektiviteten är oekonomiska. Olika förbättringar för att minska energiförbrukningen har gjorts i cirka 600 befintliga hus (i de flesta fall har fönstren bytts ut), och cirka 60 hus har helrenoverats. Uppgifterna i olika källor skiljer sig åt, men alla visar att man ligger långt efter i förhållande till planerna. Om man arbetade i detta tempo skulle renoveringsarbetena alltså pågå i 100 år. Renoveringen enligt detta direktiv har inte ens påbörjats.

5.4 Finansiella skäl. Ett typiskt exempel: Enligt uppgifter från företaget *Vilniaus energija*, som förser Litauens huvudstad Vilnius med fjärrvärme, förbrukar en lägenhet på 60 m² varje år cirka 200 kWh/m² för värme och varmvatten, varav cirka 140 kWh/m² för värme⁽¹⁾. Om man värmeisolerade ett hus och minskade värmeförbrukningen med 50 % vid ett pris på 0,072 euro/kWh, skulle invånarna varje år spara 5,07 euro/m² dvs. sammanlagt 304,2 euro. Enligt uppgifter från Vilnius kommun kostar en helrenovering av ett flerbostadshus i genomsnitt 165 euro/m²⁽²⁾. Om de medel som lånats för renoveringen betalades tillbaka på 20 år, skulle invånarna i en sådan lägenhet varje

månad behöva betala inte mindre än 41,30 euro per månad. En undersökning visar att endast 5 % av invånarna är beredda att avsätta så mycket pengar varje månad.

Statsbudgeten klarar inte av att delfinansiera värmerenoveringen av byggnaderna: Mellan 2004, då programmet för modernisering av flerbostadshus antogs, och november 2008 hade 37,3 miljoner euro avsatts för detta ändamål, dvs. 0,5 % av årsbudgeten⁽¹³⁾. Antagandet av omarbetningen av direktivet i Europaparlamentet enligt det förslag som parlamentsledamot Silvia-Adriana Ţicău (RO) lagt fram om bättre fördelning av strukturfondsmedlen borde ge renoveringsprocessen ny fart.

5.5 Psykologiska och rättsliga skäl. Energiförbrukningen minskar i princip bara om man värmeisolerar en byggnad, men amorteringstiden för detta är flera årtionden. Med tanke på en människas förväntade livslängd är detta en oförutsägbart lång tid. Unga människor vet inte var de kommer att bo om 20 år, och de som närmar sig 60 år vet inte om de fortfarande kommer att leva om 20 år. Följaktligen är ingen av dessa invånargrupper (sammanslagt cirka 20 % av invånarna⁽¹⁴⁾) intresserad av renoveringar. Härtill kommer de mindre bemedlade invånarna, som delvis får bidrag för sina värmekostnader. Argumentet att renovering ökar värdet på bostaden försvagas i sådana fall. När en gammal byggnad rivits, har en bostadsägare inte längre tak över huvudet och ofta inte heller äganderätt till den mark där byggnaden stått, om han eller hon inte köpt den tidigare. Denna situation förbättras genom artikel 19 i omarbetningen av direktivet, som t.o.m. föreskriver informationskampanjer riktade mot ägare och hyresgäster inom ramen för gemenskapsprogram.

5.6 Satsningar på värmerenovering missgynnas av att den negativa uppfattningen spridit sig bland konsumenterna att ägarna till bostäderna vid en renovering belastas med långfristiga lån som de kanske inte kan betala tillbaka om den ekonomiska situationen försämras, medan energileverantörernas intäkter från ett renoverat hus inte förändras eller till och med stiger när avgifterna, som en följd av illegal lobbyverksamhet och korruption, reglerats. En anledning till att en sådan uppfattning kunnat uppstå är delvis att de företag som tillhandahåller fjärrvärme, som är den förhärskande formen i de nya medlemsstaterna, i sin strävan efter övervinster höjer värmepriset för alla, däribland också för de renoverade byggnaderna, när värmeförbrukningen minskar. Detta är ett problem som är svårt att lösa. Om avräkningarna efter den utvidgade omarbetningen av direktivet genom de föreskrivna energicertifikaten för utrustning förbättras, och överträdelse enligt artikel 22 bestraffas, kan konsumenternas farhågor skingras genom tekniska och administrativa åtgärder.

⁽¹⁾ K. Nėnius, Vilnius kommuns program "Atnaujinkime būstą – atnaujinkime miestą" (Låt oss förnya bostäderna – låt oss förnya staden) (på litauiska), http://www.krea.lt/uploads/Busto_prog_bendrijos_EAIP.ppt#22.

⁽²⁾ E. Levandraitytė, *Tvirto kumšėio politika neišvengiama* (Den hårda nävens politik är oundviklig), *Statyba ir architektūra* (tidskriften "Byggnad och arkitektur", på litauiska), 2008/12, s. 26–29.

⁽¹³⁾ V. Martinaitis, Litauiska flerbostadshus energitillstånd och utmaningar för den litauiska ekonomin, 22.10.2008 (på litauiska), material från workshopen "Den dyraste eldningsperioden".

⁽¹⁴⁾ Statistiska byrån, Vilnius miesto savivaldybės gyventojai ir būstai (Invånare och bostäder i Vilnius stadskommun – på litauiska), http://www.stat.gov.lt/uploads/docs/Vilnius_savivaldybe.pdf.

5.7 Genom omfattande renoveringar kommer byggnadernas energiförbrukning att minska, men det kan mycket väl hända att den förväntade minskningen av koldioxidutsläppen uteblir. När värmeenergi tillhandahålls från kraftvärmeanläggningar använder man den restvärme som uppstår vid elproduktionen. Om man minskar värmeförbrukningen kan en del av den värme som inte används gå till uppvärmning av nya byggnader. Då minskas koldioxidutsläppen.

5.8 Utan statliga garantier, stöd och utsikter tenderar konsumenterna att vara pessimistiskt inställda. Dessutom utgör varken det nuvarande eller det omarbetade direktivet en garanti för principen om en enda kontaktpunkt i renoveringsprocessen, något som alla aktörer och konsumenter hoppats på. Kraven i artiklarna 11.3 och 11.4 väcker farhågor hos konsumenterna om att

den som säljer eller hyr ut en bostad i ett flerbostadshus måste redovisa energikostnaderna genom betalda räkningar, och att båda kontraktsparterna måste vara införstådda med detta. Därigenom uppstår ytterligare kostnader.

5.9 Människan har tagit fram många byggnadsmaterial ⁽¹⁵⁾ ⁽¹⁶⁾, och man kan välja det mest lämpliga av dessa. Om jättelika investeringsströmmar avsedda för renoveringar plötsligt frigörs på marknaden i syfte att väcka nytt liv i byggindustrin, finns det en risk för att man i jakten på dessa medel glömmer att se till materialens lämplighet. Å andra sidan förhindrar bestämmelserna i direktivet (artiklarna 16 och 17), som innebär en utvidgning av befogenheterna för de oberoende experterna och användningsområdet för det oberoende kontrollsystemet, att produkter av sämre kvalitet används.

Bryssel den 14 maj 2009

Europeiska ekonomiska och sociala kommitténs
ordförande
Mario SEPI

⁽¹⁵⁾ "Fastställande av harmoniserade villkor för utsläppande av byggprodukter på marknaden", EUT C 218, 11.9.2009, s. 15.

⁽¹⁶⁾ Därigenom skulle man säkerställa respekten för artiklarna 1 och 34.3 i EU:s stadga om de grundläggande rättigheterna avseende människans värdighet och bostadsbidrag.

Yttrande från Europeiska ekonomiska och sociala kommittén om "Förslag till rådets direktiv om en skyldighet för medlemsstaterna att inneha minimilager av råolja och/eller petroleumprodukter"

KOM(2008) 775 slutlig – 2008/0220 (CNS)

(2009/C 277/16)

Föredragande: **Carmelo CEDRONE**

Den 10 december 2008 beslutade rådet att i enlighet med artiklarna 100 och 262 i EG-fördraget rådfråga Europeiska ekonomiska och sociala kommittén om

"Förslag till rådets direktiv om en skyldighet för medlemsstaterna att inneha minimilager av råolja och/eller petroleumprodukter"

KOM(2008) 775 slutlig – 2008/0220 (CNS).

Facksektionen för transporter, energi, infrastruktur och informationssamhället, som svarat för kommitténs beredning av ärendet, antog sitt yttrande den 15 april 2009. Föredragande var Carmelo CEDRONE.

Vid sin 453:e plenarsession den 13–14 maj 2009 (sammanträdet den 13 maj 2009) antog Europeiska ekonomiska och sociala kommittén följande yttrande med 182 röster för, 3 röster emot och 8 nedlagda röster:

1. Slutsatser

1.1 Europeiska ekonomiska och sociala kommittén (EESK) anser att förslaget inte bara är utmärkt utan också har den stora förtjänsten att det *förenklar den gällande lagstiftningen* på området så att det i stället för de tre rättsakter som nu gäller bara ska finnas en. Förslaget möjliggör också en förenkling av medlemsstaternas administrativa förfaranden eftersom det anpassar lagringsskyldigheterna till Internationella energiorganets (IEA) krav (i själva verket är anpassningen inte så omfattande).

1.2 I förslaget beaktas och görs en korrekt tillämpning av *subsidiaritetsprincipen* på en allmännyttig tillgång. Inre marknaden måste säkerställa att samtliga lager som tas i bruk i händelse av en världsomspännande kris fritt kan köpas av alla inblandade länder oavsett om de tillhör Internationella energiorganet eller inte.

1.3 Åtminstone under nuvarande förhållanden framstår *samordning* som det bästa sättet att upprätthålla en hög säkerhetsgrad vad gäller oljeförsörjningen i Europeiska unionen och att nå fram till gemensamma kriterier.

1.4 Föreliggande förslag till direktiv gör det lättare att anta *snabba och mer effektiva åtgärder* i händelse av kris, också med avseende på det hittillsvarande förhållandet mellan EU:s och IEA:s system, eftersom det beaktar de verkliga behov som kan uppstå i nödsituationer.

1.5 EESK anser att det behövs en *övergripande strategi* för att i möjligaste mån göra EU självförsörjande på energi.

1.6 Förslaget till direktiv strävar i denna riktning, men *är ännu inte tillräckligt långtgående* för att man ska uppnå det önskade målet.

1.7 EESK anser inte att den viktigaste frågan är vem som äger lagren, något som skulle kunna få svåra ekonomiska konsekvenser åtminstone för några medlemsstater; utan vilka som utövar *kontrollen*, som bör vara ytterst strikt, offentlig och helst skötas på EU-nivå.

1.8 Därför kan också företag inneha särskilda lager och beredskapslager på villkor att medlemsstaterna, eller ännu hellre EU, får behålla kontrollen. Enligt kommissionens förslag skulle man endast om dessa kontroller skulle visa sig ineffektiva kunna kräva statligt ägande av de särskilda lagren.

1.9 Vi anser att ett krav på att hålla ett *lager för 70 dagars förbrukning* är lämpligare än kravet på lager för 90 dagars nettoimport.

1.10 Man kan också sträva efter att omvandla delar av de kommersiella reserverna till beredskapslager. För att uppnå en verklig inomeuropeisk solidaritet skulle man kunna införa principen om att snabbt slå ihop lagren i en krissituation. Man skulle t.ex. kunna undersöka och anpassa regeln om att outnyttjad kapacitet går förlorad ("use-it-or-lose-it"), som redan tillämpas på den europeiska energimarknaden.

1.11 EESK uppmanar kommissionen att överväga möjligheten att harmonisera skatterna (punktskatterna) på oljelagren i de olika länderna.

2. Förslag

2.1 EESK efterlyser en *större insats* från kommissionens sida i fråga om oljelagren, framför allt vad gäller samordning och kontroll. Liknande åtgärder krävs också med avseende på lagren av naturgas.

2.2 Med sikte på att genomföra *inre marknaden för energi* bör EU därför ta på sig en mer framträdande roll.

2.3 Alla medlemsstater borde kräva och kontrollera att deras respektive företag håller ett tillräckligt stort lager för att klara av en eventuell kris.

2.4 Kommissionen bör därefter övervaka situationen på EU-nivå; om en medlemsstat inte uppfyller sina skyldigheter bör den som påföljd tvingas upprätta särskilda statligt ägda lager. I samtliga fall bör finansieringen av dessa lager ske under största möjliga insyn.

2.5 En lagerhantering av företrädesvis *privat natur* är att föredra, möjligen med stöd av en revolverande fond på nationell nivå (som gör det lättare att överföra lager från de behöriga företagen till staten utan att detta medför alltför stora kostnader), men som *noga kontrolleras av de offentliga myndigheterna*.

2.6 Kommittén anser emellertid att det är av avgörande betydelse att *EU involveras* för att säkerställa att medlemsstaterna agerar på lika villkor och följaktligen att skyldigheten att upprätta, inneha och tillhandahålla lager verkligen respekteras vid en kris-situation i en eller flera medlemsstater.

2.7 Man bör inrätta en *samrådskommitté* eller ett *organ* med verkliga befogenheter att ingripa. En ännu bättre idé vore att utnyttja byrån för samarbete mellan energitillsynsmyndigheter.

2.8 EESK ber kommissionen att för parlamentet lägga fram en årlig rapport om lagersituationen.

3. Inledning

3.1 Under de senaste åren, särskilt den senaste tiden, har risken för ett avbrott i energiförsörjningen ökat, en situation som man löst genom att ta beredskapslager av olja i bruk. Under de senaste fyrtio åren har det förekommit ett antal fysiska försörjningsavbrott världen över och genom att utnyttja lagren i olika länder har man lyckats lösa dessa problem på ett smidigt sätt. Eftersom Europa har en gemensam marknad för oljeprodukter är det troligt att försörjningsavbrott drabbar varje land på ett likartat sätt, och därför bör EU vidta samordnade åtgärder för att hålla oljelager och hantera deras ibruktagande vid eventuella framtida avbrott.

3.2 Det är därför nödvändigt att förbättra försörjningstryggheten i EU och i de enskilda medlemsstaterna genom bättre och effektivare system för att klara av krisperioder.

3.3 I Europa har det funnits en lagstiftning som ålägger medlemsstaterna att inneha ett minimilager av olja för ett fastställt antal år och som bygger på IEA:s allmänna rekommendation att ständigt hålla ett lager för 90 dagars behov. Men i mars 2007 bad rådet vid en granskning av energiförsörjningsfrågorna om en översyn av EU:s mekanismer för oljelager, särskilt med avseende på oljetillgången i händelse av kris. Man betonade också komplementariteten med Internationella energioorganets krismekanismer.

3.4 Detta är ännu mer angeläget med tanke på bristerna i det nuvarande systemet; brister som skulle kunna hindra en korrekt fungerande försörjning i en nödsituation, med allvarliga återverkningar på det ekonomiska systemet.

3.5 Med tanke på att oljan fortfarande utgör den viktigaste energiresursen i EU måste lagersystemet bli mer tillförlitligt eftersom energisektorn ännu INTE är en del av inre marknaden. Därtill kommer att det inte finns några samordnade förfaranden för att ingripa och inte heller någon länk mellan EU:s och IEA:s system.

3.6 I EU gör praktiskt taget var och en som han vill. Det finns en rad olika system och rutiner som bland annat kan leda till olika former av konkurrenssnedvridning mellan de ekonomiska aktörerna.

4. Sammanfattning av förslaget

4.1 Innan kommissionen utformade förslaget till direktiv genomfördes en rad samråd och delvis med hjälp av sakkunniga utarbetades en **konsekvensanalys**.

4.2 I denna analys beaktades fyra alternativ:

— *Alternativ 0:* Ingen förändring av den nuvarande situationen, som är helt otillfredsställande.

— *Alternativ 1:* Förstärkning av kontrollmekanismerna och samordningen i det aktuella systemet, ingen förändring av den befintliga lagstiftningen. Alla nuvarande brister skulle kvarstå utan några väsentliga förbättringar.

— *Alternativ 2:* Upprättande av ett centraliserat system för gemenskapen, förenat med en skyldighet till offentligt ägande av beredskapslager för en period på 90 dagar, åtskilda från de kommersiella lagren. Detta skulle innebära ökad kapacitet att klara av nödsituationer, dock till höga kostnader.

— *Alternativ 3:* Upprättande av särskilda beredskapslager genom en omprövad version av det aktuella systemet. Detta alternativ skulle säkerställa tillgång till kompletterande volymer i krissituationer, varför det tycks vara det bästa valet.

4.3 Kommissionens förslag bygger på det tredje alternativet. Medlemsstaterna åläggs dock endast att hålla beredskapslager som motsvarar 90 dagars import eller 70 dagars försörjning, beroende på vilken mängd som är störst. Medlemsstaterna är inte skyldiga att upprätta särskilda lager såvida de inte frivilligt åtar sig detta. Det införs regler om förstärkta kontroller och dessutom föreskrivs att varje medlemsstat ska upprätta en årsrapport med angivelse av var beredskapslagren är belägna och vem som är ägare.

4.4 Man vill också närma de allmänna skyldigheterna vad gäller lagring till IEA:s krav.

4.5 Medlemsstaterna kommer att få större flexibilitet vad gäller att definiera förfarandena för lagringskyldigheterna och kan även delegera förvaltningen till en annan medlemsstat.

4.6 Det upprättas regler och förfaranden som ska följas då IEA ingriper (internationellt beslut om ibruktagande av lager). Bidraget från länder som inte tillhör IEA samordnas av EU.

4.7 Efter tre år kan kommissionen föreslå att en del av varje medlemsstats beredskapslager obligatoriskt ska innehåsa av regeringen eller av ett organ.

5. Allmänna kommentarer

5.1 Kommittén är liksom kommissionen positiv till alternativ 3 i konsekvensanalysen eftersom det ställer lägre krav än alternativ 2, som i dagsläget förefaller orimligt, framför allt ekonomiskt. Mot bakgrund av de undersökningar som gjorts och till vilka det hänvisas i de dokument som åtföljer kommissionens förslag, anser vi att upprättandet av särskilda lager, som ska ses som kvantiteter av petroleumprodukter i medlemsstaternas ägo, kan stå i strid med möjligheten till ett sammanslaget innehav av beredskapslager och kommersiella lager, eventuellt rent av i samma tankar.

5.1.1 Ur teknisk synvinkel verkar detta alternativ vara att föredra, givetvis frånsett det absoluta kravet på att säkerställa ständig tillgång till de beredskapslager som hålls tillsammans med de kommersiella lagren. Man bör under alla omständigheter beakta de sociala och miljömässiga följder som var och en av de angivna åtgärderna skulle kunna få.

5.2 EESK stöder direktivförslagets mål, att hantera problem med försörjningen av olja och/eller petroleumprodukter.

5.3 Som kommissionen så riktigt påpekar är tillgängliga lager det absolut bästa sättet att klara av de mest akuta konsekvenserna av kriser som kan uppstå på oljemarknaden (även om man inte ska bortse från den viktiga roll som gasmarknaden i dag spelar, fastän den inte behandlas i förslaget till direktiv).

5.4 EESK stöder inte förslaget om att fysiskt skilja beredskapslagren från de kommersiella lagren. Dessa lager kan hållas i samma anläggningar och samma tankar.

5.5 Kommittén anser att man ska fortsätta arbetet med och vidareutveckla de tre strategier som kommissionen anger, och som IEA har verkat för sedan 1974.

5.5.1 *Ökad inre produktion* (ett mål som några medlemsstater inte har uppfyllt, eftersom de vill bevara strategiska underjordiska reserver, eller hålla upp priset på råolja).

5.5.2 *Utökat antal tekniska alternativ* i energianvändningen, med inriktning på en strategi för att utöka de olika alternativen för användning av primärbränslen i elproduktionen. Detta kan uppnås genom att man ersätter eldningsoljan – givetvis när så är tekniskt, miljömässigt och ekonomiskt möjligt – med främst naturgas, kol (vars "rena" användning tycks ha goda framtidsutsikter) och med kärnbränsle (också i detta fall med den senaste generationens teknik).

5.5.3 *En begränsning av förbrukningen*, som inte i första hand bör avse uppvärmningen av bostäder eller den kemiska industrin utan snarare privatbilismen, inom ramen för en övergripande strategi för att främja kommunala transporter.

5.5.3.1 Eftersom det återigen snabbt kan uppstå en krissituation inom energiförsörjningen i Europa, och även om risken för ögonblicket inte tycks lika överhängande som förra sommaren, är denna strategi berättigad bland annat därför att privatbilismen ur många aspekter (framförallt miljömässiga) tycks ha nått en nivå som kräver en ingående analys av möjliga åtgärder för att återställa balansen.

6. Särskilda kommentarer

6.1 Förslaget till direktiv bör innehålla en tydligare distinktion mellan särskilda lager (artikel 9) och beredskapslager (artikel 3). Det måste anges om skillnaden mellan de båda kategorierna endast rör medlemsstaternas eventuella skyldighet att hålla dessa lager, eller om de olika definitionerna också gäller vilken typ av petroleumprodukter som lagras, och om medlemsstaterna själva får välja om de ska uppfylla kravet på att bygga upp lager av andra oljeprodukter, som i detta fall inte utgör beredskapslager. Det är oklart varför bara vissa produkter eller vissa oljekvaliteter finns med på lagerlistan och inte andra.

6.2 Av formuleringen "inom gemenskapen" framgår det inte tydligt (artikel 3) var beredskapslagren ska hållas. Man bör dessutom precisera vilka geografiska och klimatmässiga krav som ställs på lagringsplatserna (liksom på anknytningen till TEN-T-näten, om dessa i framtiden även ska omfatta oljan) för att vid behov kunna göra lagren tillgängliga för alla länder. Ansvaret för lagerhållningen bör anförtros flera medlemsstater, eventuellt enligt ett rullande schema.

6.3 Artikel 5 behöver förtydligas eftersom den nuvarande formuleringen är tvetydig. I synnerhet verkar punkt 1 och 2 vara motstridiga. Enligt punkt 1 ska medlemsstaterna ansvara för att de beredskapslager och särskilda lager som befinner sig på deras territorium ständigt är fysiskt åtkomliga och tillgängliga, men enligt punkt 2 förefaller det däremot som om de får avgöra – på olikartade sätt – hur lagren ska användas och tas i bruk.

6.4 Man skulle kunna fastställa enhetliga krav som varje central lagringsenhet ska uppfylla för att garantera de villkor på vilka lagringen erbjuds (artikel 7.4).

6.5 Samrådsgruppens uppgifter är inte särskilt betydelsefulla eftersom den bara ska medverka till att analysera situationen i gemenskapen beträffande försörjningstryggheten för olja (där det är kommissionen som sköter tillsynen) och underlätta samråd och tillämpning av åtgärder inom detta område. Gruppen borde i stället få ett mer omfattande uppdrag, t.ex. att övervaka och kontrollera lager och förfaranden (och kanske bli ett regelrätt organ).

6.6 De nödvändiga åtgärder som medlemsstaterna ska vidta (artikel 21) i fall av allvarligt försörjningsavbrott är inte klart definierade. Det bör i förväg preciseras vilken procentandel av råolja och petroleumprodukter som varje medlemsstat måste ta i bruk eller hur mycket varje medlemsstat bör minska sin förbrukning, vilket helst ska vara lika med eller åtminstone stå i proportion till volymen på de tillgängliga lagren, eller de förbrukade lagren. Eftersom man med lagren vill uppnå en europeisk solidaritet vore det också lämpligt att tydligare definiera olika former av solidaritet och kompensationer mellan medlemsstaterna i händelse av kris, särskilt förpliktelserna för de oljeproducerande länder som är medlemmar i EU. Den europeiska allmänheten bör också informeras om dessa viktiga frågor för att de ska känna sig delaktiga i EU.

6.7 EESK anser att leveranserna till kollektivtrafiken och godstrafiken inte bör minska i en krissituation. Man bör absolut garantera leveranser för uppvärmning av bostäder i allmänhet, men framför allt till offentliga inrättningar som skolor och sjukhus. Den petrokemiska industrins försörjning måste också tryggas.

6.8 För att harmonisera förfarandena i IEA-avtalet (artikel 21.3) kan de medlemsstater som är medlemmar i både EU och IEA använda sina särskilda lager (där sådana finns) och sina beredskapslager för att fullgöra de internationella skyldigheterna. I detta fall skulle det emellertid kunna hända att endast de medlemsstater som är medlemmar i både EU och IEA ingriper. För att undvika en sådan situation skulle man kunna kräva att samtliga medlemsstater upprättar särskilda lager eller att de använder de som redan finns, och ställer dem till kommissionens förfogande i enlighet med subsidiaritetsprincipen och att de bör förvaltas av samrådsgruppen.

6.9 Det framgår inte klart vem påföljderna avser (artikel 22). Om de endast ska gälla företag förefaller det rimligt att medlemsstaterna beslutar om deras omfattning och att de också utdömer dem. Om det är medlemsstaterna själva som döms till böter bör dessa fastställas och regleras på gemenskapsnivå.

6.10 En särskild kommitté som ska bistå kommissionen behöver inte inrättas, såvida det inte handlar om den kommitté eller samrådsgrupp som redan beskrivits. I artikel 24 nämns dessutom inget om de eventuella uppgifter som kommittén ska sköta, hur medlemmarna ska rekryteras eller antalet medlemmar. Det ges heller ingen antydning om hur kommittén ska finansieras. Förslaget är oklart vad gäller skillnaderna mellan "kommissionens kontroller" (artikel 19), "samrådsgruppen" (artikel 19) och "kommittén" (artikel 24). EESK beklagar detta eftersom detta varken gagnar insynen eller demokratin.

Bryssel den 13 maj 2009

Europeiska ekonomiska och sociala kommitténs
ordförande
Mario SEPI

Yttrande från Europeiska ekonomiska och sociala kommittén om "Förslag till Europaparlamentets och rådets direktiv om en ram för införande av intelligenta transportsystem på vägtransportområdet och för gränssnitt mot andra transportsätt"

KOM(2008) 887 slutlig – 2008/0263 (COD)

(2009/C 277/17)

Föredragande: **Josef ZBOŘIL**

Den 29 januari 2009 beslutade rådet att i enlighet med artikel 95 i EG-fördraget rådfråga Europeiska ekonomiska och sociala kommittén om

"Förslag till Europaparlamentets och rådets direktiv om en ram för införande av intelligenta transportsystem på vägtransportområdet och för gränssnitt mot andra transportsätt"

KOM(2008) 887 slutlig – 2008/0263 (COD).

Facksektionen för transporter, energi, infrastruktur och informationssamhället, som svarat för kommitténs beredning av ärendet, antog sitt yttrande den 15 april 2009. Föredragande var Josef ZBOŘIL.

Vid sin 453:e plenarsession den 13–14 maj 2009 (sammanträdet den 13 maj) antog Europeiska ekonomiska och sociala kommittén följande yttrande med 183 röster för, 3 röster mot och 6 nedlagda röster:

1. Slutsatser och rekommendationer

1.1 EESK välkomnar kommissionens initiativ och anser att det är viktigt att det finns ett pålitligt, funktionellt, effektivt och säkert transportsystem inom vägtrafiksektorn (inklusive tjänster som tillhandahålls på detta område).

1.2 EESK stöder ett antagande av det föreslagna direktivet som syftar till att inrätta en verksamhetsplan för intelligenta transportsystem, eftersom direktivet erbjuder de rättsliga ramarna som behövs för en samordning av intelligenta transportsystem samtidigt som det är tillräckligt flexibelt för att proportionalitets- och subsidiaritetsprinciperna ska kunna beaktas.

1.3 För att garantera att vägnätet är framkomligt och att trafiken flyter smidigt är det viktigt att ha kontinuerlig tillgång till aktuell information om trafikhändelser och -företeelser som, helt eller delvis, begränsar möjligheten att trafikera vägnätet på en viss plats eller inom ett visst område. De intelligenta transportsystemen måste erbjuda adekvat, tillförlitlig och enhetlig information i realtid som ger användarna valfrihet.

1.4 EESK anser att man bör inrätta ett gemensamt standardiserat system med information om händelser och företeelser som påverkar möjligheten att trafikera vägnätet, vägnätets framkomlighet eller trafiksäkerheten och trafikflödet (såsom Alert-C). Dessutom bör man fastställa ett gemensamt XML-format för utbyte av information och uppgifter om trafiksituationen. Man måste även fastställa regler för skapande av ett enhetligt geografiskt koordinationsystem som beskriver vägnätet och möjliggör en enhetlig digital lokalisering av händelser och företeelser men också information om vägnätet och dess vägavsnitt samt därtill hörande strukturer.

1.5 Systemet måste göra det möjligt att analysera nödvändig information och sprida den till slutanvändarna på ett sätt som gör

att förarnas arbetsbörda inte ökar på ett orimligt sätt utan tvärtom minskar, vilket också förbättrar trafiksäkerheten.

1.6 EESK rekommenderar att man snabbt inför intelligenta transportsystem på nationell nivå, med noggrant fastställda egenskaper. Kommittén rekommenderar också att man fastställer minimikrav för de telematiksystem som installeras i anslutning till de transeuropeiska transportnäten så att dessa kan fylla de konkreta funktioner som behövs.

1.7 Kommittén betonar att man vid införandet av denna infrastruktur bör kunna räkna med tillräcklig finansiering från gemenskapen, medlemsstaterna och den privata sektorn. Driftskostnaderna bör täckas av skattemedel, vägtullar eller vägavgifter. Man bör också noggrannare definiera kraven för de nationella centrala organen beträffande insamling, analys, kommunikation, publicering, spridning och gränsöverskridande utbyte av uppgifter och information om trafiken.

1.8 De intelligenta transportsystemen bygger på den allt större användningen av omfattande data. Deras genomförande kräver följaktligen att en mer långsiktig plan utvecklas, som inte enbart beaktar nuvarande tillämpningar utan också den framtida utvecklingen av systemen liksom de olika berörda aktörernas roll och ansvar. De intelligenta transportsystemen bör beakta skyddet av personuppgifter. Direktivet liksom handlingsplanen bör säkerställa ett skydd mot all form av missbruk med hjälp av tekniska, organisatoriska och rättsliga bestämmelser i överensstämmelse med gemenskapslagstiftningen och de olika ländernas lagstiftning ⁽¹⁾.

⁽¹⁾ Uttalande av artikel 29-gruppen om "skydd för enskilda personer när det gäller behandling av personuppgifter", WP 101, som antogs den 25 november 2004. http://ec.europa.eu/justice_home/fsj/privacy/docs/wpdocs/2004/wp101_sv.pdf

1.9 EESK rekommenderar att man i handlingsplanen inkluderar lämpliga instrument för främjande av modern informationsteknik inom transportsektorn, till exempel i form av en pristävling för intelligenta bilar.

2. Inledning – kommissionens dokument

2.1 Halvtidsöversynen av kommissionens vitbok om transportpolitiken visar att innovationer kommer att spela en viktig roll när det gäller att stärka vägtransporternas hållbarhet (dvs. göra dem säkrare, kostnadseffektiva, miljövänligare och smidigare), bland annat tack vare informations- och kommunikationstekniken, dvs. de intelligenta transportsystemen.

2.2 Den ökade belastningen på transportsystemen (godstransporterna på väg förväntas öka med 55 % och passagerartransporterna på väg med 36 % till 2020) och den energiförbrukning och de negativa miljöeffekter som detta medför, (koldioxidutsläppen från transporterna kommer att öka med ytterligare 15 % till 2020) kräver en innovativ strategi för att bemöta de ökade behoven och kraven på transport- och rörlighetsområdet. Traditionella åtgärder såsom en utvidgning av de befintliga transportnäten kommer inte att vara tillräckliga i detta sammanhang, varför det krävs nya lösningar.

2.3 Införandet av intelligenta transportsystem sker dock långsammare än väntat, och är generellt sett mycket ofullständigt. Detta har lett till att det finns ett stort antal nationella, regionala och lokala lösningar och att en tydlig harmonisering saknas. Följaktligen kan de intelligenta transportsystemen inte bidra till att man uppnår de (transport)politiska målen på ett effektivt sätt eller till att man lyckas övervinna de allt större utmaningar som vägtransporterna ställs inför.

2.4 De särskilda mål som har ställts upp omfattar bland annat åtgärder för att öka systemens driftskompatibilitet, garantera oavbruten tillgång, främja tjänsternas kontinuitet och inrätta en effektiv samarbetsmekanism mellan alla berörda aktörer. I enlighet med subsidiaritetsprincipen anses ett (ram)direktiv vara den lämpligaste formen för att nå de avsedda målen.

2.5 De tekniska detaljerna när det gäller genomförandet, dvs. förfaranden och specifikationer, kommer emellertid att antas av kommissionen som kommer att biträdas av en kommitté sammansatt av företrädare för medlemsstaterna. Utan att det påverkar denna kommittés roll ska kommissionen inrätta en europeisk rådgivande ITS-grupp med företrädare för berörda aktörer på området (leverantörer av ITS-tjänster, användarsammanslutningar, transport- och anläggningsoperatörer, tillverkningsindustrin, arbetsmarknadens parter och yrkessammanslutningar). Gruppen kommer att biträda kommissionen och ge råd om affärs- och tekniska aspekter på införandet och användningen av ITS i EU. Den rådgivande gruppen kommer att samla in och sammanställa bidrag från befintliga forum, såsom forumet för e-säkerhet och ERTRAC.

2.6 Detta förslag inriktas på ITS-tillämpningar och -tjänster i anslutning till vägtransporter, inklusive deras gränssnitt mot

andra transportsätt. Ett antal rättsakter är redan i kraft på vägtransportområdet. Särskilt relevanta i detta sammanhang är direktiv 2004/52/EG om elektroniska vägtullsystem, förordning (EEG) nr 3821/85 om färdskrivare vid vägtransporter och direktiv 2007/46/EG om fastställande av en ram för godkännande av motorfordon och släpvagnar till dessa fordon samt av system, komponenter och separata tekniska enheter som är avsedda för sådana fordon. En tydlig samordning av de relevanta kommittéernas arbete på dessa områden kommer att säkerställas.

2.7 Förslaget gynnar genomförandet av ett flertal av Lissabonstrategins (mikroekonomiska) mål för tillväxt och sysselsättning, bland annat målet att underlätta en effektiv spridning och användning av de intelligenta transportsystemen. Förslaget kommer dessutom att understödja följande mål:

- Underlätta alla former av innovation: gränsöverskridande kunskapsöverföring om effektiv utveckling av ITS.
- Utvidga, förbättra och koppla ihop den europeiska infrastrukturen och komplettera prioriterade gränsöverskridande projekt med avseende på lämpliga prissättningsystem för infrastrukturer.
- Främja hållbar användning av resurser och stärka synergierna mellan miljöskydd och tillväxt, särskilt genom att främja utvecklingen av hjälpmedel för att internalisera externa kostnader.
- Öka och förbättra investeringarna i forskning och utveckling (FoU), särskilt från privata företag: bättre ramvillkor för utnyttjandet av innovativa ITS-lösningar.

2.8 I kapitel 4 i meddelandet om grönare transporter, som antogs av kommissionen i juli 2008 (KOM(2008) 433 slutlig), behandlas handlingsplanen för intelligenta vägtransportssystem, som kommer att åtföljas av ett lagstiftningsinitiativ där man kommer att fastställa ett gemensamt förfarande för att få ut befintlig teknik på marknaden och få den att tas i bruk. Ett effektivare utnyttjande av den befintliga infrastrukturen kommer dessutom att innebära att färre nya infrastrukturprojekt behövs, och därigenom undviker man att bostadsområden fragmenteras och marken hårdgörs.

2.9 Detta förslag ligger även i linje med EU:s strategi för hållbar utveckling eftersom det behandlar flera av de centrala frågor som enligt 2005 års översynsprocess behöver drivas på ytterligare. Den viktigaste kopplingen mellan dessa frågor är att göra transporter mer hållbara, t.ex. genom att uppfylla målet att förbättra hanteringen av efterfrågan och bidra till insatserna för att nå det uppsatta målet på trafiksäkerhetsområdet för att halvera antalet trafikolyckor fram till år 2010 (jämfört med siffrorna för 2000). Ytterligare frågor som kommer att behandlas indirekt är insatserna för att minska EU:s energiförbrukning och därigenom begränsa effekterna av klimatförändringarna. Dessutom bidrar förslaget till att stödja genomförandet av förordning (EG) nr 1/2005 om skydd av djur under transport och därmed sammanhängande förfaranden (navigeringssystem).

2.10 I förslaget till direktiv fastställs ramarna för genomförandet av en handlingsplan för intelligenta transportsystem. De skyldigheter som direktivet ålägger medlemsstaterna kommer att stödjas av kommissionen genom kommittéförfarandet och gemensamma specifikationer i syfte att garantera ett EU-omfattande samordnat införande av driftskompatibla intelligenta transportsystem. Detta arbete ska genomföras av kommissionen med stöd av en europeisk ITS-kommitté. Detta ger även en ram för informationsutbyte mellan medlemsstaterna. I förslaget till handlingsplan för intelligenta transportsystem anges prioriterade områden där ett samordnat införande av ITS-tillämpningar och tjänster inom EU bör påskyndas.

2.11 Handlingsplanen grundar sig på ett antal aktuella initiativ från Europeiska kommissionen, bland annat handlingsplanen för godslogistik ⁽²⁾, handlingsplanen för stadstransporter ⁽³⁾, installationen av Galileo ⁽⁴⁾, paketet för "grönare transporter" ⁽⁵⁾, initiativet i2010 om intelligenta bilar ⁽⁶⁾, initiativet eSafety ⁽⁷⁾, det sjunde ramprogrammet för forskning och teknisk utveckling ⁽⁸⁾, initiativet eCall ⁽⁹⁾, de europeiska teknikplattformarna ⁽¹⁰⁾ och deras strategiska forskningsprogram samt initiativet Cars 21 ⁽¹¹⁾.

3. Allmänna kommentarer

3.1 EESK välkomnar kommissionens initiativ och anser att det är viktigt att det finns ett pålitligt, funktionellt, effektivt och säkert transportsystem inom vägtrafiksektorn (inklusive tjänster som tillhandahålls på detta område). Ett samordnat utnyttjande av de intelligenta transportsystemen bidrar till att man – så snabbt och omfattande som möjligt – kan se till att trafiken flyter smidigt och att vägnätet är framkomligt i de olika medlemsstaterna och hela EU.

3.2 EESK stöder ett antagande av det föreslagna direktivet som syftar till att inrätta en handlingsplan för intelligenta transportsystem, eftersom direktivet erbjuder de rättsliga ramar som behövs för samordningen av intelligenta transportsystem samtidigt som det är tillräckligt flexibelt för att proportionalitets- och subsidiaritetsprinciperna ska kunna beaktas.

3.3 Det är viktigt att man uppnår målen i det föreslagna direktivet, bland annat när det gäller att se till att vägtransporterna blir mer ändamålsenliga, pålitliga, effektiva och säkra, i syfte att skapa ett stabilare ekonomiskt och socialt klimat i medlemsstaterna och hela unionen. Införandet av intelligenta transportsystem kommer att påverka utvecklingen i regionerna, i synnerhet i de regioner där godsvolymen överskrider det existerande vägtransportnätets kapacitet. Vid genomförandet av direktivet och handlingsplanen bör regionerna spela en viktig roll genom att utbyta erfarenheter och dela med sig av hittills uppnådda resultat.

⁽²⁾ KOM(2007) 607 slutlig.

⁽³⁾ Kommissionen ska lägga fram detta dokument under år 2009.

⁽⁴⁾ http://ec.europa.eu/dgs/energy_transport/galileo/index_fr.htm.

⁽⁵⁾ KOM(2008) 433 slutlig.

⁽⁶⁾ KOM(2007) 541 slutlig.

⁽⁷⁾ <http://www.esafetysupport.org>.

⁽⁸⁾ http://cordis.europa.eu/fp7/home_en.html.

⁽⁹⁾ http://www.esafetysupport.org/en/ecall_toolbox.

⁽¹⁰⁾ <http://cordis.europa.eu/technology-platforms>.

⁽¹¹⁾ KOM(2007) 22 slutlig.

3.4 Direktivet innehåller inte några detaljerade bestämmelser som garanterar ett effektivt införande av internationella transportsystem för vägnäten i de olika medlemsstaterna med hjälp av konkreta kontrollmekanismer, trots att finansiering för detta kan erhållas via kommissionen och de tidigare nämnda projekten (EasyWay osv.).

3.5 För att garantera att vägnäten är framkomliga och att trafiken flyter obehindrat är det viktigt att ha kontinuerlig och oavbruten tillgång till aktuell information om trafikhändelser och företeelser som, helt eller delvis, begränsar möjligheten att trafikera vägnätet på en viss plats eller inom ett visst område.

3.6 De intelligenta transportsystemen måste erbjuda pålitlig, enhetlig och tillräckligt noggrann information i realtid. De bör beskriva läget beträffande de intermodala transportererna och ge användarna möjlighet att välja mellan olika tillgängliga transportformer.

3.7 De intelligenta transportsystemen bygger på den allt större användningen av en stor mängd data. Deras genomförande kräver följaktligen att en mer långsiktig plan utvecklas, som inte enbart beaktar nuvarande tillämpningar, utan också den eventuella framtida utvecklingen av systemen liksom de olika berörda aktörernas roll och ansvar. När det gäller skyddet av privatlivet bör man vid hanteringen av personuppgifter beakta rättsliga och tekniska bestämmelser som garanterar att personuppgifter endast överläts för tydligt och rättsligt fastställda mål, i överensstämmelse med EU:s regelverk och olika nationella lagar.

3.8 Det viktigaste kravet är att tillhandahållaren av uppgifter systematiskt kan säkerställa att uppgifterna förblir anonyma. Den rådgivande gruppen bör samarbeta med Europeiska datatillsynsmannen och samråda med denne i frågor på detta område. Man bör också överväga om tillsynsmannen ska företrädas direkt i den rådgivande gruppen.

3.9 Satellitnavigationssystemet Galileo bör inte vara det enda gällande systemet, utan ett samarbete med alla tillgängliga navigationssystem måste vara möjligt.

3.10 För att säkerställa tillgången till och utbytet av information och uppgifter om begränsningar eller avbrott i vägtrafiken samt om vägnätets framkomlighet, behövs det på EU-nivå ett standardiserat och gemensamt XML-format för utbyte av information om företeelser och händelser som begränsar möjligheten att trafikera vägnätet samt trafiksäkerheten och -flödet.

3.11 En annan viktig förutsättning är en harmonisering av parametrarna för skapande av ett enhetligt geografiskt koordinationsystem som beskriver vägnätet och möjliggör en enhetlig digital lokalisering av händelser och företeelser men också information om vägnätet och dess vägvagns samt därtill hörande strukturer. För att uppnå detta bör man utnyttja de bästa lösningar som hittills tillämpats i medlemsstaterna. Även vägförvaltningssystemen är viktiga i detta sammanhang, så att man kan se till att vägnätet är i gott skick tekniskt sett.

3.12 Systemet måste göra det möjligt att analysera nödvändig information och sprida den till slutanvändarna på ett sätt som gör att förarnas arbetsbörda inte ökar på ett orimligt sätt utan tvärtom minskar, vilket också förbättrar trafiksäkerheten, särskilt med beaktande av att befolkningen blir allt äldre. Direktivet bör därför också omfatta informationsstöd till ITS-användarna så att transportsystemens ändamålsenlighet, effektivitet och säkerhet förstärks så mycket som möjligt samtidigt som antalet olycksfall minimeras.

3.13 De intelligenta transportsystemen omfattar också de informationssystem som används av polisen, brandkåren, räddningstjänsten, vägnätsförvaltarna, väderlekstjänsten och förarna. Den information och de uppgifter som erhålls genom dessa system bör utgöra en integrerad del av vägnätsinformationen.

3.14 Utöver de förfaranden som förbättrar vägnätets framkomlighet och gör det möjligt att trafikera vägnätet är det viktigt att fortsätta utveckla kommunikationsnäten genom att bygga ut dem (i synnerhet i områden där ett vägnät fortfarande saknas), rusta upp dem och reparera dem. På detta sätt kan man säkerställa att vägnätets kapacitet är tillräckligt stor i förhållande till de olika områdenas särdrag, levnadsförhållandena osv. De intelligenta transportsystemen bör inte enbart integreras i nybyggd infrastruktur för de transeuropeiska transportnäten utan också i redan existerande vägnät.

4. Särskilda kommentarer

4.1 I direktivet och handlingsplanen bör konkreta mål fastställas, som ska kunna uppnås av alla medlemsstater redan under det första skedet:

- Säkerställa insamling och analys på nationell nivå av uppgifter och information om trafiksituationen i den aktuella medlemsstaten.
- Säkerställa ett gränsöverskridande utbyte av uppgifter och information i realtid om trafiksituationen på de transeuropeiska transportnäten.
- Ge förarna kostnadsfri tillgång till grundläggande informationstjänster som en del av de offentliga tjänsterna.

4.2 Inom ramen för dessa förfaranden erbjuds information och uppgifter om en viss plats eller ett visst område av vägnätet där trafiken är delvis eller helt blockerad, och målet med detta är följande:

- Att granska och kontrollera de mekanismer som gör det möjligt att minska eller lösa problemen med trafikstockningar och oframkomliga vägar, tills problemet har fått en definitiv lösning.

- Att informera alla användare av vägnätet (förare av vanliga bilar, utryckningsfordon etc.) om platser där vägnätet är överbelastat eller oframkomligt samt om problemets varaktighet och omfattning och orsakerna till problemet.
- Att styra vägtrafiken för att se till att vägarna är framkomliga och trafiken flyter smidigt med hjälp av tillgängliga uppgifter om trafikstörningar (styrning av trafiken på ett specifikt ställe, via alternativa rutter osv.)
- Att analysera orsakerna till att vissa företeelser som begränsar vägnätets framkomlighet upprepar sig och gör det svårt att trafikera vissa sträckor eller sektorer av vägnätet. Målet är att föreslå och genomföra bestämmelser som begränsar eller hindrar uppkomsten av dessa företeelser.

4.3 I förslagen fastställs inte vilka funktioner de intelligenta transportsystemen bör fylla, eller ens ett datum då experter kommer att uttala sig i frågan. Dokumenten är alltför allmängiltiga, vilket kan medföra att det förfarande som tillämpas på ansvarsfrågor och områden i anslutning till detta inte är enhetligt.

4.4 Kommittén föreslår därför att vissa av de intelligenta transportsystemens funktioner fastställs enligt följande:

4.4.1 Särskilda system: Dessa system gör det möjligt att samla in och analysera information inom ramen för de ansvariga myndigheternas, organisationernas och institutionernas verksamhet (polisen, brandväsendet, räddningstjänsten). Vissa delar av dessa primärdata kan utnyttjas till att få en bättre överblick över trafiksituationen i realtid.

4.4.2 Insamling av uppgifter och information med hjälp av telematikapplikationer: Detta gör det möjligt att övervaka vissa specifika särdrag hos olika delar av de intelligenta transportsystemen på bestämda vägnät.

4.4.3 Styrning och ledning av trafiken: Genom att analysera konkret information eller trafikuppgifter som erhållits automatiskt eller via operatörer kan de intelligenta transportsystemen styra trafiken på vissa vägnät med hjälp av lämpliga redskap (elektroniska vägskyltar med påbud eller förbud, ljussignaler osv.).

4.4.4 Övervakning: Tack vare systemet med gemensamma kameror kan behöriga myndigheter, organisationer och institutioner visuellt följa vägtrafiken.

4.4.5 Informationsspridning: Information och uppgifter om begränsningar eller avbrott i vägtrafiken samt om vägnätets framkomlighet offentliggörs och förmedlas så att alla kunder och användare av vägnätet har tillgång till dem. Informationsspridningen sker med hjälp av sedvanliga tillgängliga media och informationsteknik. Offentliga eller privata företag ansvarar för informationsspridningen, och föraren har tillgång till informationen såväl före som under resan.

4.4.6 Kontroll och påföljder: Med hjälp av telematiksystemen kan man kontrollera att förarna följer vissa bestämmelser (betalar vägavgifter osv.) och trafikreglerna. De grävsta förseelserna kan bestraffas (t.ex. förseelser som rör fartbegränsningar, trafikljus och högsta tillåtna vikt samt bilstöder) i enlighet med lagstiftningen i den berörda medlemsstaten eller med bestämmelser som eventuellt har harmoniserats på gemenskapsnivå ⁽¹²⁾.

4.4.7 Teknisk operativ kontroll: Telematiksystemen gör det också möjligt att kontrollera att de olika delarna av systemet fungerar på ett tillförlitligt sätt. Med hjälp av dem kan man bland annat automatiskt identifiera problem och inleda uppföljnings- och skyddsåtgärder.

4.5 EESK rekommenderar att miniminormer (eller en förteckning med exempel) fastställs på EU-nivå i syfte att förse de vägar som ingår i de transeuropeiska transportnäten med grundläggande telematiksystem som möjliggör datainsamling samt övervakning och styrning av trafiken. Dessa system är bland annat följande:

- Ett system för kameraövervakning.
- Metoder för bevakning av trafiksituationen, lokalisering av trafikstockningar och räkning av fordon.
- System med elektroniska vägs skyltar och anordningar med trafikinformation.
- Ett system med väderleksinformation.
- En dynamisk förvaltning av trafiklederna.
- Ett räddningssystem.

Bryssel den 13 maj 2009

Europeiska ekonomiska och sociala kommitténs
ordförande
Mario SEPI

4.6 Med hjälp av dessa system och information från andra särskilda system kan man i realtid bedöma möjligheten att trafikera vägnätet och vägnätets framkomlighet samt restiden till frekventa resmål.

4.7 EESK varnar för problem som kan uppstå då fordon i efterhand förses med specialutrustning som krävs för de intelligenta transportsystemen. Systemens struktur bör säkerställa nödvändig kompatibilitet. Fordonens struktur och system bör utformas inom ramen för öppna plattformar. Detta gäller inte enbart system och teknik, utan också tjänster som kan tillhandahållas med deras hjälp.

4.8 Det råder ingen tvekan om att man i de intelligenta transportsystemen kan utnyttja många redan existerande teknikformer, t.ex. informationsteknik. Det samordnade förfarande som godkänns av EU bör även omfatta en förteckning över målsektorer, som ännu behöver utvecklas innan de kan tillämpas i praktiken. Det är också viktigt att kunna räkna med lämplig finansiering av gemenskapen, medlemsstaterna och den privata sektorn. Investeringarna och driftkostnaderna bör täckas av skatteintäkter, vägavgifter eller vägavgifter.

4.9 Genom kommissionens förslag införs också ett antal praktiska åtgärder för att införa intelligenta transportsystem på handlingsplanens olika huvudområden. Samtidigt är det naturligtvis nödvändigt att avsätta tillräckligt med tid för att utbilda slutanvändarna, dvs. förarna, och lära dem hantera systemets olika delar. Detta omfattar bland annat stöd till informationskampanjer och utbildning för att hantera denna nya teknik, men även mer innovativa åtgärder (t.ex. att stödja utvecklingen av intelligenta bilar och inrätta ett pris på EU-nivå för de bästa som tas fram).

⁽¹²⁾ EESK:s yttrande om "Förslag till Europaparlamentets och rådets direktiv om att underlätta gränsöverskridande uppföljning av trafikförseelser", föredragande: Jan Simons, 17.9.2008, EUT C 77, 31.3.2009, s. 70–72.

Yttrande från Europeiska ekonomiska och sociala kommittén om ”Förslag till Europaparlamentets och rådets förordning om inrättande av ett program för hjälp till ekonomisk återhämtning genom finansiellt stöd från gemenskapen till projekt på energiområdet”

KOM(2009) 35 slutlig – 2009/0010 (COD)

(2009/C 277/18)

Huvudföredragande: **Daniel RETUREAU**

Den 10 februari 2009 beslutade rådet att i enlighet med artiklarna 156 och 175 i EG-fördraget rådfråga Europeiska ekonomiska och sociala kommittén om

”Förslag till Europaparlamentets och rådets förordning om inrättande av ett program för hjälp till ekonomisk återhämtning genom finansiellt stöd från gemenskapen till projekt på energiområdet”

KOM(2009) 35 slutlig – 2009/0010 (COD).

Den 24 februari 2009 gav kommitténs presidium facksektionen för transporter, energi, infrastruktur och informationssamhället i uppdrag att utarbeta ett yttrande i ärendet.

Med hänsyn till ärendets brådskande karaktär utsåg Europeiska ekonomiska och sociala kommittén Daniel RETUREAU till huvudföredragande vid sin 453:e plenarsession den 13–14 maj 2009 (sammanträdet den 14 maj 2009), och antog följande yttrande med 129 röster för, 5 röster emot och 3 nedlagda röster:

1. Förslag

1.1 I syfte att bidra till att begränsa krisens konsekvenser för ekonomin föreslog kommissionen i slutet av januari 2009 att man skulle omfördela fem miljarder euro från 2008 års budget bestående av outnyttjade medel i strukturfonderna för jordbruket. Genom förslaget skulle investeringar i ”hållbar” energi och i landsbygdsregionernas tillgång till bredband underlättas.

1.2 Diskussionerna i rådet och framställningar från vissa parlamentsledamöter har lett till förhandlingar mellan medlemsstaterna om listan över projekt som ska finansieras, medan man i parlamentet har beklagat avsaknaden av investeringar i energibesparingsprojekt.

1.3 Kommissionen och de två lagstiftande institutionerna verkar ha nått en informell överenskommelse om energiaspekten i mitten av april, och den omfattar ett belopp om 3,98 miljarder euro i stället för de 3,5 miljarder som angavs i förslaget till förordning. Om de 3,98 miljarder euro som avsatts till energiprojekt (el- och gasledningar, vindkraftverk till havs, avskiljning och lagring av koldioxid) inte har använts till fullo vid 2010 års utgång, kan de enligt överenskommelsen användas till andra projekt, till exempel till förbättrad energieffektivitet.

2. Allmänna kommentarer

2.1 Kommittén välkomnar tanken att fördela outnyttjade budgetmedel från 2008 till projekt som syftar till att få den europeiska ekonomin på fötter, eftersom den sjunkit ner i en svacka på grund av systemkrisen som påverkar världsekonomin och på

grund av finansinstitutens ovilja att erbjuda lågräntelån till företagen, i synnerhet till små, medelstora och nygrundade företag.

2.2 I nuvarande situation är det absolut nödvändigt att agera så snabbt som möjligt, samtidigt som man prioriterar konkreta projekt som från och med nu medräknas i planerna för hållbar utveckling på medellång och lång sikt, till exempel förnybar energi och anläggande av bredband i områden som ännu inte är anslutna till nätet med tillräckligt effektiv teknik.

2.3 EESK stöder sålunda förslagens allmänna innehåll, samtidigt som kommittén är medveten om att olika nationella intressen och oron för klimatförändringen kan leda till vissa varianter i förhållande till det ursprungliga förslaget.

2.4 Man bör nu så snart som möjligt börja tillämpa de planerade åtgärderna, eftersom tiden är en viktig faktor när det gäller att bekämpa krisen. Om man inte visar prov på politisk vilja och om åtgärderna sätts in för sent, kan de eftersträlvade målen bli lidande.

3. Särskilda kommentarer

3.1 Kommittén beklagar dock att de åtgärder som kommissionen föreslår för att bekämpa krisen är för tama i förhållande till den snabba och vitt spridda påverkan krisen har på sysselsättningen och företagen. Likaledes är det beklagligt att kraftfullare förslag och tydligare signaler inte har kommit under de månader som redan gått.

3.2 Kommittén kommer säkert att avge yttranden om andra förslag, till exempel om reglering av gränsöverskridande rörlighet för kapital eller kampen mot skatteparadis. EESK kommer att yttra sig då så behövs, men kommittén förväntar sig kraftfulla och effektiva förslag som är anpassade för en kris som redan visat sig få allvarigare konsekvenser än alla de tidigare.

Bryssel den 14 maj 2009

Europeiska ekonomiska och sociala kommitténs
ordförande
Mario SEPI

Yttrande från Europeiska ekonomiska och sociala kommittén om ”Meddelande från kommissionen till Europaparlamentet och rådet: Råvaruinitiativet – att uppfylla våra kritiska behov av tillväxt och arbetstillfällen i Europa”

KOM(2008) 699 slutlig

(2009/C 277/19)

Föredragande: **Dumitru FORNEA**

Den 4 november 2008 beslutade kommissionen att i enlighet med artikel 262 i EG-fördraget rådfråga Europeiska ekonomiska och sociala kommittén om

”Meddelande från kommissionen till Europaparlamentet och rådet: Råvaruinitiativet – Att uppfylla våra kritiska behov av tillväxt och arbetstillfällen i Europa”

KOM(2008) 699 slutlig.

Rådgivande utskottet för industriell omvandling, som svarat för kommitténs beredning av ärendet, antog sitt yttrande den 23 april 2009. Föredragande var Dumitru FORNEA.

Vid sin 453:e plenarsession den 13–14 maj 2009 (sammanträdet den 13 maj 2009) antog Europeiska ekonomiska och sociala kommittén följande yttrande med 194 röster för, 4 röster emot och 7 nedlagda röster.

1. Sammanfattning och rekommendationer ⁽¹⁾

EESK rekommenderar följande:

1.1 EU bör företa en översyn av de nationella analyserna av strategiska och viktiga råvaror och göra en översyn på EU-nivå liknande dem som görs av National Research Council för USA eller Japan. Medlemsstaterna bör i synnerhet se över sin råvaruförsörjningspolitik för att utvärdera hur kritisk situationen är för varje enskild medlemsstat och för EU som helhet. Behovet av enskilda råvaror bör ses över regelbundet, om möjligt vartannat till vart tredje år, för att övervaka förändringar.

1.2 En workshop i regi av OECD och Biac (OECD:s Business and Industry Advisory Committee) om tillgången till råvaror skulle eventuellt kunna fungera som utgångspunkt, samtidigt som det skulle begränsa EU:s handlingsutrymme redan i ett inledningskede. Efter det att ett antal råvaror av avgörande betydelse har kartlagts bör de länder som redan i dagsläget levererar eller eventuellt i framtiden kan tänkas leverera dessa råvaror bedömas utifrån möjligheterna till ett framgångsrikt samarbete. Därefter bör diplomatiska åtgärder vidtas.

1.3 EESK ger sitt fulla stöd till och vill gärna delta i de konferenser som kommer att anordnas av de tjeckiska, svenska och spanska ordförandeskapen under 2009–2010 om utbud och efterfrågan på mineralresurser, tillgång till markområden, bästa teknik och kapacitetsuppbyggnad.

1.4 Kommissionen bör stärka sina ansträngningar att stödja effektiva förhandlingar på internationell nivå, inte enbart för att undanröja orättvisa handelshinder och snedvridningar, utan även för att främja utformningen av bi- och multilaterala investeringsavtal.

1.5 Kommissionen bör vidta nödvändiga åtgärder i de fall icke-EU-medlemsstater bryter mot WTO:s bestämmelser (exempelvis exportavgifter, restriktioner i fråga om material).

1.6 EU:s tullar bör fastställas på en sådan nivå att hållbart framställda råvaror inte utesluts från EU:s marknad. En översyn av befintliga tullar bör företas för att kartlägga vilka tullsatser som bör anpassas.

1.7 EU bör aktivt eftersträva råvarudiplomati i avsikt att säkerställa tillgången till råvaror och därigenom bidra till att skapa fonder och program som är inriktade på kapacitetsuppbyggnad till stöd för hållbar råvaruframställning och ekonomiska och sociala framsteg i utvecklingsländer.

1.8 Kommissionen bör aktivt delta i årsmötena inom World Mining Ministers Forum och Intergovernmental Forum on Mining and Metals för att etablera bättre förbindelser med ett antal ledande internationella organ på området och därmed kartlägga och stärka EU:s investeringsmöjligheter.

1.9 En förteckning bör upprättas över bästa lagstiftningspraxis i EU när det gäller råvaruföretagens tillgång till mark i syfte att förenkla förfarandena och minska förstörelsen av mineraltillgångar som en följd av olämplig planering av markanvändning.

⁽¹⁾ För fler utförliga EESK-rekommendationer se EESK:s yttrande ”EU:s utvinningsindustri (utom energiproduktion)” som antogs den 9 juli 2008 och offentliggjordes i EUT 2009/C27/19. Föreliggande rekommendationer bör betraktas som komplement till de rekommendationer som framfördes i EESK:s tidigare yttrande.

1.10 Kommissionen bör fortsätta att ge sitt fulla stöd till den europeiska teknikplattformen för hållbara mineralresurser och inkludera sina frågor i de kommande kraven för programperioden 2009–2013. Det är också viktigt att driva på råvarurelaterade ärenden bland de områden som kommer att prioriteras inom ramen för det åttonde ramprogrammet för forskning och utveckling, till exempel insatser för att främja resurs- och energieffektivitet.

1.11 Kommissionen bör främja objektiva metoder på basis av totala livscykelanalyser för att bedöma resurseffektivitetsåtgärder och politiska riktlinjer för materialersättning.

1.12 Kommissionens avdelningar bör stärka sina insatser för återanvändning och underlätta användningen av returråvaror i EU samt lägga fram förslag till välfungerande återanvändnings-, återvinnings- och materialåtervinningsstrategier i tredje land genom att främja bästa praxis på internationellt plan.

1.13 Det krävs ytterligare samråd och forskning för att bedöma hur väl de metoder som används för mineralråvaror som inte är energitillgångar lämpar sig för förnybara råvaror som inte är energitillgångar, exempelvis trä, hud och skinn. (I meddelandet inriktar sig kommissionen främst på frågor kring säkrad tillgång till andra råvaror än energi. Det är osäkert om detta perspektiv bör tillämpas även för andra råvaror. Genom ett välfungerande samarbete bland kommissionens fackavdelningar kommer man dock med säkerhet att kunna skapa ett integrerat instrument för bedömning av alla råvaror som är strategiska och av avgörande betydelse för EU:s industrier och försvar.)

2. Bakgrund

2.1 Tendensen mot ständigt stigande råvarupriser har avstannat, åtminstone tillfälligt. I sitt meddelande säger sig kommissionen vara övertygad om att detta kommer att ändras och att "tillväxten i de nya tillväxtekonomierna i framtiden kommer att upprätthålla ett högt tryck när det gäller efterfrågan på råvaror". De kritiska faktorerna gäller i *första hand* om tillväxtekonomierna, i synnerhet Kina, på ett smidigt sätt kommer att kunna utvecklas från en tillväxtfas, som i stor utsträckning bygger på fasta kapitalinvesteringar som drivs av företagsmöjligheter inom exportorienterade tillverkningssektorer, mot en fas som i högre grad är beroende av inhemsk konsumtion, och *därefter* om den senare tillväxtfasen leder till samma tillväxttakt i efterfrågan på råvaror.

2.2 Som konstateras i meddelandet är EU självförsörjande i fråga om byggnadstekniska mineraler (där utländska leverantörer missgynnas på grund av höga transportkostnader i förhållande till råvarornas värde), men beroende av import av vissa strategiskt ekonomiskt viktiga råvaror. De är strategiskt viktiga eftersom de utgör centrala inslag vid industriell framställning till en grad som

är kraftigt underskattad på grund av deras ekonomiska värde och på grund av att försörjningen koncentreras till ett fåtal kommersiella leverantörer och länder av vilka en del är förknippade med stora politiska risker.

2.3 I meddelandet uttrycker kommissionen oro för ett antal aspekter av råvaruförsörjningen. Man kan urskilja följande fyra typer av risker beroende på infallsvinkeln och orsakerna till försörjningsproblemen:

- Ökad konkurrens om råvaror bland förädlare som kommer till uttryck genom högre priser och nya användningsområden för såväl primära som sekundära resurser.
- "Hamstring" av råvaror på grund av handelshinder som exportavgifter och dubbla prissättningsystem (ett flertal exempel återges i meddelandet).
- Konkurrens om inkomstskapande resurser i tredje land (t.ex. konkurrens om investeringsmöjligheter och tillgång till mineralfyndigheter i Afrika).
- Risk för avbrott i den fysiska försörjningen av råvaror av strategisk betydelse. (Exempelvis ett eventuellt avbrott i försörjning av sällsynta jordartsmetaller (REE) som enbart utvinns på ett fåtal platser och som är viktiga i ett flertal tillämpningar – alla miljövänliga och energieffektiva tekniska lösningar bygger på ökad användning av sällsynta jordartsmetaller (det krävs t.ex. ca 20 kg REE i en hybridbil). Kina är världens främsta leverantör men även främsta konsument av sällsynta jordartsmetaller. Hittills finns ytterst få ekonomiskt realistiska alternativ till Kinas försörjning av REE). Viktiga mineraler kan fungera som ett kraftfullt förhandlingsinstrument och vapen i ekonomisk krigsföring.

2.4 De två första risktyperna påverkar direkt konkurrenskraften i den europeiska råvaruförädlingsindustrin. I de fall riskerna har uppstått till följd av konkurrenshämmande åtgärder eller handelspolitiska åtgärder är det viktigt att de åtgärdas inom ramen för handels- och konkurrenspolitiken.

2.5 Den tredje risken utgör möjligen en mindre risk för förädlingsindustrin eftersom det inte finns någon anledning att tro att ägarna till naturtillgångarna har något intresse i att diskriminera bland kunderna och skada industrin i EU. Det finns dock anledning till oro både när det gäller effekterna på den europeiska gruvindustrins långsiktiga konkurrensposition och inverkan på Europas ställning som finanscentrum för gruvindustrin och centrum för teknisk utveckling och nätverksamhet mellan företag. Den utveckling som skett under senare tid väcker dessutom oro för utsiktorna till en hållbar utveckling i utvecklingsländer som är beroende av naturresursbaserade export.

2.6 Den fjärde risktypen kan skapa stora problem för den ekonomiska strukturen och sysselsättningen i Europeiska unionen, eftersom produktionen kan avstanna på grund av bristen på nödvändiga råvaror. Denna risk måste angripas omedelbart, eventuellt genom åtgärder som hittills inte har övervägts. Det är värt att notera att både USA och Japan har insett allvaret i situationen och planerat nya politiska initiativ (se Minerals, Critical Minerals and the US Economy, rapport från National Research Council, www.nap.edu/catalog.php?record_id=12034 respektive Guidelines for Securing National Resources, www.meti.go.jp/english/press/data/nBackIssue200803.html). I pressrapporter har också angivits att Kina har börjat skapa ett förråd av råvaror för att mildra effekterna av ett försörjningsstopp.

3. Allmänna synpunkter

3.1 Europeiska ekonomiska och sociala kommittén välkomnar kommissionens meddelande (KOM(2008) 699 slutlig, kommissionens initiativ om råvaror), och anser att det är en viktig faktor i strävan att trygga en säker tillgång inom EU till naturtillgångar som inte är energitillgångar, i synnerhet mineralresurser (se sidan 3 i KOM(2008) 699 slutlig), och därigenom uppfylla de kritiska behoven med tanke på utveckling och arbetstillfällen. EESK anser det viktigt att nödvändiga strukturer och resurser inrättas som bidrar till genomförandet av de åtgärder som fastställts.

3.2 Företrädare för det civila samhället har redan länge krävt ett integrerat förfarande i denna fråga, som för samman olika strategier och program inom EU. Genom att, med hjälp av detta initiativ, förena strategier för att förbättra tillgången utanför och inom EU med åtgärder som ska förbättra resurseffektiviteten och återvinningen, har kommissionen lyckats finna lösningar på problemet med att säkerställa en hållbar tillgång för EU:s industrier till naturtillgångar som inte är energitillgångar.

3.3 Samtidigt som avsikten inte är att undergräva subsidiaritetsprincipen som tillämpas på resurs- och markplaneringsstrategier inom EU, har i synnerhet den internationella utvecklingen tydligt visat på behovet av en mer samordnad strategi på EU-nivå.

3.4 EESK gläder sig över att kommissionen i detta meddelande har infört ett likartat förfarande och identifierat i det närmaste samma problem och lösningar som de som EESK presenterade i sitt senaste yttrande på eget initiativ med anknytning till denna fråga⁽²⁾. Syftet med yttrandet var att låta kommissionen i förväg ta del av det civila samhällets ståndpunkt. Dokumentet var resultatet av ett omfattande samråd som EESK:s rådgivande utskott för industriell omvandling inledde som ett svar på kommissionens informationsdokument om att garantera råvaror för EU:s industrier (IP/07/767, offentliggjort den 5 juni 2007), som skulle utgöra underlag för det aktuella råvaruinitiativet.

⁽²⁾ Yttrande om EU:s utvinningsindustri (utom energiproduktion), EUT C 27, 3.2.2009.

3.5 EU har åtagit sig att utveckla en övergripande strategi för att hantera följderna av klimatförändringarna genom att förbättra den energieffektiva tekniken, främja ett ansvarsfullt utnyttjande av naturresurserna och skapa miljövänligare industrier, varför kommittén än en gång betonar den strategiska betydelsen av en säker tillgång till andra råvaror än energi och av EU:s energipolitik samt framför allt det ömsesidiga beroendet mellan dessa till följd av tekniska faktorer.

3.6 Unionen är starkt beroende av import av "högteknologimetaller", och kommer inte att klara utvecklingen mot en mer hållbar produktion och mot grön teknik om inte tillgången till sådana högteknologiska metaller och sällsynta råvaror tryggas (när det gäller konkurrens, risker, geografisk koncentration av resurser och produktionsanläggningar)⁽³⁾.

3.7 Meddelandet utgör på sätt och vis en SWOT-analys av de frågor som för närvarande diskuteras inom EU beträffande tillgången till råvaror. Därför behövs nu ett samordnat stöd från EU:s medlemsstater och samordnade åtgärder av de berörda avdelningarna vid kommissionen (DEV, ENTR, ENV, EUROSTAT, REGIO, RELEX, RTD) för att genomföra ett antal steg som inte enbart inbegriper kommissionen utan också de viktigaste berörda aktörerna: utvinningsindustrier i senare led av förädlingskedjan (*International Council on Mining and Metals* (ICMM) bör inbjudas att delta och, som företrädare för den globala sektorn för mineraltillgångar, bidra till att utforma en utvecklingsvision och dela med sig av sin sakkunskap för att komplettera Euromines mer EU-inriktade vision), företag, geologiska undersökningsinstitut, det organiserade civila samhället i syfte att främja försörjningssäkerheten inom EU i överensstämmelse med målen för hållbar utveckling.

3.8 EU:s nuvarande strukturer för dessa frågor har varit för svaga och behöver förstärkas med beslutsfattare på högre nivå och en bättre teknisk och ekonomisk analys av de framtida råvarubehoven. Dessutom behövs effektivare åtgärder för att utnyttja de europeiska resurserna så mycket som det tekniskt och ekonomiskt sett är möjligt samt för att förbättra den hållbara försörjningen från källor utanför EU. En långsiktigare strategi och en mekanism för regelbunden översyn kommer att behövas eftersom investeringar i råvaruutvinning mycket ofta är lönsamma endast på lång sikt.

3.9 Principerna bakom förslagen

3.9.1 En tryggad råvaruförsörjning i EU innebär först och främst att man ser till att unionens ekonomi inte skadas av störningar i råvarutillgången, men också att man skyddar konsumenternas intressen och de industrier som är beroende av importerade råvaror och av råvaruproducerande industrier inom EU

⁽³⁾ Se EESK:s yttrande om EU:s utvinningsindustri (utom energiproduktion), EUT C 27, 3.2.2009, punkt 2.5.

. Vidare måste man garantera rättvisa konkurrensvillkor. Alla dessa intressen måste beaktas och genomföras med hänsyn till EU:s åtaganden och strategier i fråga om den internationella utvecklingen samt den miljömässiga och sociala hållbarheten. Råvaruanvändningen bör optimeras och man måste beakta dess samspel med miljön, samhällets behov och användningen av hållbar energi.

3.9.2 EU:s politik för råvaruförsörjningen måste bygga på en **solid analytisk grund**. Det är därför viktigt att man ser till att det finns tillgång till relevant sakkunskap och att denna analyseras med hjälp av bästa möjliga metoder.

3.10 Lagstiftningspraxisen i fråga om råvaror varierar kraftigt inom EU och det finns stort utrymme för förbättringar inom de enskilda länderna med hjälp av spridning av information om bästa lösningar.

4. Kommentarer till de politiska åtgärder som föreslås ⁽⁴⁾

4.1 Första pelaren: störningsfri tillgång till råvaror på världsmarknaderna

4.1.1 I meddelandet föreslås att EU i) bör föra en aktiv råvarudiplomati för att säkerställa råvaruförsörjningen, ii) bör främja ökat internationellt samarbete och iii) prioritera tillgången till råvaror i EU:s handels- och regleringspolitik.

4.1.2 Efter att ha identifierat de viktigaste resursrika länderna, bör frågan om tillgången till råvaror i dessa länder diskuteras med företrädare för länderna. Med hjälp av EU:s utvecklingspolitik bör man skapa **fonder och program till stöd för hållbar råvaruframställning och utveckling** i dessa länder.

4.1.3 EU bör se över sina finansieringssystem för de länder som redan ingår i EU och för unionens grannländer, eftersom det vore mer hållbart att transportera råvaror från dessa länder. Man bör framför allt stödja de länder som senast har anslutit sig till EU, länderna på Balkan och i Nordafrika samt Turkiet. ICMM:s initiativ beträffande fördelningen av resurserna skulle kunna utgöra en lämplig modell för råvaru- och utvecklingsstrategier. (Initiativet lanserades 2004 av International Council on Mining and Metals. Målet är att ta fram god politisk praxis för investeringar i gruvdrift och metaller på nationell och regional nivå samt företagsnivå i utvecklingsländer.)

4.1.4 Ett flertal konkreta rekommendationer har som gemensamt mål att **öka förenligheten mellan EU:s utvecklingspolitik och unionens behov av störningsfri tillgång till råvaror**. Förslagen

som syftar till att förstärka staterna samt främja ett sunt investeringsklimat och en hållbar förvaltning av råvaror är alla relevanta och konstruktiva.

4.1.5 EU:s tulltaxor bör fastställas på en sådan nivå att man säkerställer att hållbart framställda råvaror inte utestängs från EU:s marknad. En översyn av befintliga tulltaxor bör företas för att kartlägga sådana tullsatsers som bör ändras.

4.1.6 Bistånd till utvecklingsländer vad gäller råvaror bör koncentreras till **kapacitetsuppbyggnad**, och målet bör vara att stödja och underlätta utvecklingen och genomförandet av strategier som maximerar det bidrag som produktion och export av råvaror ger till utvecklingen. I detta sammanhang är det särskilt viktigt att stödja strategier och metoder som är inkluderande, bygger på deltagande och prioriterar de behov och intressen som dessa befolkningar har.

4.1.7 **Utvecklingsbistånd** vad gäller råvaror måste även bygga på breda koalitioner och partnerskap som säkerställer att alla berörda parter engageras, särskilt råvaruindustrin, det civila samhällets organisationer och samtliga myndighetsnivåer.

Bistånd till utvecklingsländer bör i hög grad innefatta stöd till **uppbyggnaden av infrastruktur** som kan utnyttjas av såväl råvaruproducerande företag, mindre företag, lantbruksföretag som andra verksamhetsområden på landsbygden. Denna specifika samarbetsform har kritiserats för att den bidrar mindre än förväntat till utvecklingen, men det är viktigt att inse att den svarar mot ett starkt behov av att stimulera utvecklingen genom förbättrad infrastruktur i utvecklingsländerna och att andra mekanismer för att finansiera sådana investeringar har visat sig vara otillräckliga.

4.1.8 I meddelandet betonas tydligt svårigheterna i samband med **handelsstatistik** som gäller mineralresurser. Den bygger på tullens rapportering i enlighet med Standard International Trade Classification (SITC), det harmoniserade systemet (HS) eller Broad Economic Categories (BEC), men är ibland otillförlitlig på grund av bristfällig rapportering från vissa länder. Handelsstatistiken kan inte heller tillhandahålla tillförlitlig och välbehövlig information om världsekonomiernas faktiska handel med mineraler eftersom den inte beaktar de mineraler eller metaller som ingår i de koncentrat, halvfabrikat och förädlade varor som handeln omfattar. Det krävs såväl forskning som internationella överenskommelser om hur det nuvarande statistiksystemet kan förbättras för att man ska få en bättre uppfattning om den faktiska handeln med mineraler och metaller, eventuellt med hjälp av "standardvärden" för den mängd mineraler och metaller som ingår i en bil, ett ton papper etc.

(4) Se EESK:s yttrande EUT C 27, 3.2.2009, s. 82.

4.1.9 Meddelandet behandlar ingående handels- och regleringspolitiken. I förslagen fastställs områden av stort intresse för EU och det förefaller lämpligt att vidta de åtgärder som föreslås. En av de frågor som särskilt bör betonas är att EU också bör "hålla ett öga på EU:s tullordning för att säkerställa **samstämmighet med utvecklingen när det gäller EU:s efterfrågan på råvaror**, och i synnerhet **överbäga metoder för att minska importrestriktioner på råvaror**".

4.1.10 Målen för den hållbara utvecklingen måste uppnås med hänsyn till de konsekvenser de får utanför EU-området, och får inte utgöra någon ursäkt eller täckmantel för förfaranden som är till men för konsumenterna eller miljön genom att handeln begränsas. Det är viktigt att försörjningstryggheten och målet att undanröja illojal konkurrens som bygger på förturstillgång till råvaror inte används för att främja protektionism eller för att begränsa handeln och tillträdet till EU-marknaden för producenter i utvecklingsländerna.

4.2 Andra pelaren: Främjande av hållbar försörjning med råvaror från europeiska källor

4.2.1 Den hållbara lokala och regionala utvecklingen i EU påverkas direkt av den framtida utvecklingen inom de ekonomiska sektorer som kan vända varje områdes potential till vinst. Med beaktande av de beräknade reserverna för varje mineralfyndighet kan enligt EESK:s åsikt lönsam utvinningsverksamhet bidra till lokala samhällens utveckling och även till medlemsstaternas utveckling, genom att de förses med tillgångar. På så sätt kan den medverka till att

- utveckla industriproduktionen och erbjuda de råvaror som industriverksamheten behöver,
- minska beroendet av import och säkerställa en bättre användning av tillgångarna,
- behålla ett tillfredsställande antal kvalificerade arbetare inom sektorn så att prospektering och utvinningsverksamhet fortsätter inom EU,
- Skapa fler och säkrare arbetstillfällen,
- skapa social sammanhållning och regional utveckling,
- förbättra boende- och arbetsförhållanden.

4.2.2 Med tanke på Europas långa tradition av mineralutvinning behöver EU visa ledarskap när det gäller kunskaper och sakkunighet i frågor som hur man ska hantera utvinningen av råvaror, optimera råvaruproduktionens bidrag till den ekonomiska utvecklingen, skapa hållbar användning av råvaror och hur marken ska efterbehandlas på ett sätt som gagnar samhället.

4.2.3 Medlemsstaterna bör se över i vilken grad deras förfaranden för planering av markanvändning inbegriper råvarupotentialen och huruvida prioriteringarna vid konkurrerande

markanvändning fortfarande är adekvata mot bakgrund av att man bör utnyttja råvaror på ett hållbart sätt, dvs. genom att använda sig av närhetsprincipen så snart det är möjligt och kommersiellt lönsamt.

4.2.4 De geologiska kunskaperna förändras ständigt och förfarandena måste därför vara tillräckligt flexibla för att tillåta en framtida tillgång till naturtillgångar som ännu inte har identifierats.

4.2.5 **En inventering av bästa lagstiftningspraxis** i EU när det gäller tillgång till mark för råvaruindustrin bör utarbetas i syfte att

- **förenkla förfarandena** och göra dem mer lika inom unionen, samtidigt som man ser till att konkurrerande markanvändningsintressen, inklusive bevarande, beaktas i lika hög grad,
- **minska förstörelsen av mineraltillgångar** som en följd av olämplig planering av markanvändning. Det är särskilt viktigt att bestämmelser om tillgång till land inte bara rör områden där man vet att det finns mineraler.

4.2.6 Efter utarbetandet av riktlinjerna om Natura 2000-programmets förenlighet med råvaruutvinning, bör medlemsstaterna se över sina egna nationella riktlinjer och se till att behöriga myndigheter är medvetna om att **Natura 2000 inte innebär ett förbud mot utvinning av råvaror**. (Artikel 6 i Habitat-direktivet är ett utmärkt verktyg för att se till att utvinningsindustrin respekterar principerna om hållbar utveckling.)

4.2.7 För att **förbättra kunskapsbasen när det gäller försörjningen** med ekonomiskt strategiskt material och **användningen av råvaror** inom EU, bör man även för EU göra en analys liknande den som utförts av National Research Council för USA. Analysen bör syfta till att fastställa och bedöma både eventuella risker för materialförsörjningen till EU-industrin och enskilda råvarors betydelse i deras olika slutanvändningar (följande aspekter bör beaktas: fysisk tillgång till vissa mineraler som kan utvinna i EU-länder, ersättningsmöjligheterna, geopolitiska risker för internationell handel med råvaror av strategisk och avgörande betydelse samt EU:s försvarsbehov).

Meddelandet innehåller ett antal rekommendationer som syftar till att öka kunskapen om råvaror. Det finns dock inga förslag som syftar till att öka kunskapen om användningen av råvaror inom EU. Detta borde vara en av de främsta prioriteringarna och det är i linje med behovet av att utveckla en konsekvent politik och göra åtgärderna så effektiva som möjligt. USA:s rapport om råvaror av avgörande betydelse innehåller en metod som skulle kunna tillämpas även på europeiska förhållanden.

4.2.8 I synnerhet skulle det vara önskvärt med en **fullständig bedömning av de geologiska tillgångarnas potential**, utförd med hjälp av modern teknik, och även med en bedömning av i hur hög grad nationella geologiska undersökningar kan erbjuda förstklassiga uppgifter om mineraltillgångar samt information och sakkunskap. Särskilda stödåtgärder för geologisk datainsamling bör utarbetas och genomföras via den framtida utvidgningen av markenheten inom Global övervakning för miljö och säkerhet (GMES) och/eller EU:s regionala utvecklingsfonder ("geologisk" används här som en term som omfattar alla geologirelaterade ämnesområden, t.ex. geokemiska eller geofysiska data). Kommissionen bör göra en formell översyn av situationen i medlemsstaterna.

4.2.9 EU-institutionerna bör **stödja de tjeckiska, svenska och spanska ordförandeskapen med evenemang som hör samman med detta** och i synnerhet följande:

- Under det svenska ordförandeskapet bör det hållas en konferens i syfte att fastställa bästa metoder för markanvändningsplanering och hållbar markförvaltning efter utvinning.
- Det ska hållas en konferens om utvinning och gruvdrift i Rovaniemi, Finland, i december 2009, och då förväntas de bästa metoderna för att främja prospektering i Europa presenteras.
- En utvinningskonferens i sydöstra Europa och Balkan bör planeras med hjälp av EU:s Taiex-verktyg.

4.2.10 **Forskning och teknisk utveckling för råvaror bör ges prioritet, med särskilt eftertryck på teknik som är förenlig med kraftfulla bevarandestrategier. Bästa metoder på områdena för utvinning, renare produktion och återvinning** bör främjas, i synnerhet i syfte att tillämpa metoder som använder marknadsbaserade stimulansåtgärder som är ekonomiskt genomförbara. Den strategiska dagordningen för forskning och den genomförandeplan som tagits fram av den europeiska teknikplattformen för hållbara mineralresurser kan fungera som utgångspunkt för detta syfte.

4.3 *Tredje pelaren: Optimera EU:s förbrukning av primära råvaror*

4.3.1 Allmänheten anser att juridiska personer är huvudansvariga för miljöförhållandena, dvs. gruvföretagen och handelsbolagen, men i verkligheten bär hela samhället ansvar för förbrukningen av de varor som innefattar dessa tillgångar.

EU-medborgarna måste bli medvetna om att vår existens är beroende av utvinning av mineraltillgångar, men även om att det samtidigt **är mycket viktigt att skydda miljön och främja en ansvarsfull förbrukning av råvaror**.

4.3.2 Utvecklingen av politik och praktiska åtgärder för att optimera användningen av råvaror kan inte ske isolerat från legitima intressen utanför EU och man måste beakta utvecklingsländernas befintliga kapacitet, både när det gäller lagstiftningen och teknikanvändningen. Reach-lagstiftningen har kritiserats hårt av flera afrikanska länder som är oroade över att den kan leda till orättvis diskriminering av deras mineralexport. På samma sätt har Baselkonventionen om farligt avfall lett till oförutsedda konsekvenser i vissa asiatiska länder, bland annat att ett ökande antal informella företag inom metallåtervinningsindustrin använder farliga metoder eftersom de har avskurits från lagliga råvarukällor.

4.3.3 Europeisk forskning och industri bör uppmuntras att **ta fram ersättningar till råvaror av avgörande betydelse**. I detta syfte bör den fastställda listan över viktiga metaller och råvaror undergå en detaljerad utredning på initiativ av Europeiska kommissionen inom ramen för sjunde ramprogrammet, i syfte att ge en bakgrund till den nya gröna tekniken och miljösäkra produkter.

4.3.4 Återvinningsprocessen bör inte ses bara som en administrativ uppgift, utan som ett reglerande ramverk som stöder sig på ett företagsmässigt arbetssätt på kommersiell grund. För att genomföra denna princip krävs det:

- En rättslig ram för hur man ska samla in, sortera, hantera och återvinna industri- och hushållsavfall.
- Stimulansåtgärder så att konsumenter deltar i återvinningsverksamheten.
- Specialiserade nationella och internationella nätverk för insamling, lagring och industriell återvinning.
- En väl fungerande avfallshantering på kommersiell grund, organiserad av de lokala eller regionala myndigheterna.

Bryssel den 13 maj 2009

Europeiska ekonomiska och sociala kommitténs
ordförande
Mario SEPI

Yttrande från Europeiska ekonomiska och sociala kommittén om "Meddelande från kommissionen – Insatser mot krisen i den europeiska bilindustrin"

KOM(2009) 104 slutlig

(2009/C 277/20)

Huvudföredragande: **Gustav ZÖHRER**

Den 25 februari 2009 beslutade Europeiska kommissionen att i enlighet med artikel 262 i EG-fördraget rådfråga Europeiska ekonomiska och sociala kommittén om

"Meddelande från kommissionen – Insatser mot krisen i den europeiska bilindustrin"

KOM(2009) 104 slutlig.

Den 23 mars 2009 gav presidiet rådgivande utskottet för industriell omvandling i uppdrag att utarbeta ett yttrande i denna fråga. Föredragande var Gustav ZÖHRER och medföredragande var Manfred Glahe.

Med hänsyn till ärendets brådskande karaktär utsåg Europeiska ekonomiska och sociala kommittén Gustav Zöhrer till huvudföredragande vid sin plenarsession den 13–14 maj 2009 (sammanträdet den 13 maj) och antog följande yttrande med 141 röster för, 2 röster emot och 5 nedlagda röster.

1. Bakgrund – kommissionens dokument

1.1 Bilindustrin drabbades av krisen snabbare och kraftigare än de flesta andra branscher. Därför har kommissionen och medlemsstaterna under de senaste månaderna inlett ett flertal initiativ för att hjälpa branschen ur den svåra situationen. I sitt meddelande av den 25 februari 2009 visar kommissionen på betydelsen av en dynamisk och konkurrenskraftig bilindustri. Vid sidan av nedgången i efterfrågan på personbilar och nyttofordon och problemen med tillgången till kreditfinansiering tar kommissionen också upp de långsiktiga strukturproblemen som fanns före krisen.

1.1.1 Genom högnivågruppen Cars 21, omstruktureringsforumet i oktober 2007 och ett flertal små arbetsgrupper har kommissionen redan länge arbetat med utmaningarna i bilsektorn. Genom den informationsrapport om "Motorfordonssektorn i EU – nuläge och framtidsutsikter" (CCMI/046, CESE 1065/2007 fin rév.) som kommittén antog i december 2007 har kommittén redan lämnat ett viktigt bidrag till debatten, och arbetar för närvarande på ett yttrande om "Komponenter och efterföljande marknadsled i bilindustrin" (CCMI/059).

1.2 I meddelandets andra del redovisar kommissionen de åtgärder som vidtagits på gemenskapsnivå och i medlemsstaterna inom ramen för den ekonomiska återhämtningsplanen för Europa, och de åtgärder som har vidtagits eller planerats särskilt för motorfordonssektorn.

2. Kommentarer och slutsatser

2.1 Europeiska ekonomiska och sociala kommittén välkomnar kommissionens meddelande som visar att kommissionen och medlemsstaterna är beredda att stödja bilindustrin i denna dramatiska situation. Kommissionen understryker behovet av att

upprätta en enhetlig och samordnad ram för att dels bekämpa alla protektionistiska tendenser, dels formulera gemensamma mål.

2.2 Den nuvarande krisen kräver snabba åtgärder. Vissa åtgärder måste genomföras snabbt, framför allt för att undvika att småföretag bland underleverantörerna går i konkurs och för att möjliggöra nödvändiga och brådskande investeringar.

2.2.1 I första hand måste man säkerställa snabb tillgång till tillräcklig och målinriktad finansiering genom bankerna, EIB eller genom stöd och olika former av garantier från medlemsstaterna.

2.2.2 Konkursen kan dock troligtvis inte undvikas. Kommittén uppmanar därför kommissionen och medlemsstaterna att se över insolvenslagstiftningen för att se om man kan förbättra företagets möjligheter att fortsätta att bedriva verksamhet.

2.3 Den största utmaningen i samband med krisen är emellertid att trygga sysselsättningen. Det handlar om att förhindra arbetslöshet och bevara kompetensen inom branschen. I medlemsstaterna finns olika åtgärder att tillgå för att överbrygga tidsmässigt begränsade nedgångar i beställningarna (t.ex. arbetsdelning). I vissa medlemsstater finns emellertid inga sådana möjligheter, vilket medför massiva uppsägningar. Kommittén rekommenderar därför att man genom utbyte av goda metoder och målinriktat stöd påskyndar åtgärder för att få företagen att behålla personalen. I tider av lägre kapacitetsutnyttjande måste fortbildningsåtgärder för arbetstagar vidtas.

2.3.1 Kommittén välkomnar ansträngningarna för att inom ramen för ESF möjliggöra finansiering av sysselsättningsbevarande åtgärder. Kommittén stöder förslaget att anpassa Europeiska fonden för justering för globaliseringseffekter mot bakgrund av krisen. Eftersom den budgeterade summan på cirka 500 miljoner euro eventuellt inte räcker föreslår utskottet att man höjer den till en miljard euro (se yttrande CCMI/063).

2.3.2 De grupper som har drabbats hårdast av krisen och den förlust av arbetstillfällen som den har lett till är arbetstagare med tidsbegränsade avtal och arbetstagare som hyrs ut av bemanningsföretag. Kommittén rekommenderar att man snabbt utformar särskilda åtgärder för dessa arbetstagargrupper och anpassar lagstiftningen, i synnerhet med beaktande av uttyrd personal.

2.4 Det krävs också stimulansåtgärder för att höja efterfrågan. Man bör i det sammanhanget se till att alla finansiella eller skattemässiga initiativ (t.ex. skrotningspremier) stöder och påskyndar den tekniska omstruktureringen i branschen (energieffektivitet, lägre utsläpp). Dessutom uppmanar kommittén medlemsstaterna, kommissionen, ECB och arbetsmarknadsparterna att skapa makroekonomiska ramvillkor som syftar till att säkra inkomsterna och därmed den inhemska efterfrågan.

2.5 Vad gäller de långsiktiga strukturproblemen hänvisar kommittén till informationsrapporten från sitt rådgivande utskott för industriell omvandling (CCMI) om "Motorfordonssektorn i EU – nuläge och framtidsutsikter" från november 2007. Där redovisas tydligt vilka utmaningar som branschen står inför, liksom det faktum att sektorn står inför en omfattande strukturomvandling, som snarast påskyndas av den nuvarande krisen.

2.5.1 Först och främst leder krisen och offentliga stödåtgärder till ökade marknadsandelar för mindre, miljövänligare och billigare modeller. Detta får avsevärda konsekvenser för producenter och underleverantörernas värdeskapande, och kommer att påverka branschen långsiktigt.

2.5.2 Om sektorn till sist ska gå starkt ur krisen måste man öka satsningarna på forskning och utveckling, innovation och utbildning av arbetskraften. Detta ansvar faller på företagen, men också på medlemsstaterna och gemenskapen. Kommittén stöder de initiativ som kommissionen beskriver i detta avseende.

2.5.3 Man bör vara försiktig med att reducera strukturproblemen endast till en fråga om överkapacitet. Under de senaste åren har kapaciteten minskat avsevärt i Europa (i synnerhet i Spanien, Portugal och Storbritannien). Här finns det stora skillnader mellan olika tillverkare och olika filosofier. Delvis är överkapaciteten inbyggd i systemet (t.ex. genom modellbyten och intern konkurrens). Just nu finns emellertid en risk för att krisen leder till massiva nedläggningar, vilket senare, när efterfrågan åter stiger, kan leda till underkapacitet och därmed till ökad import. Kommittén anser att denna fråga bör diskuteras i högnivågruppen Cars 21.

2.5.4 Framför allt de amerikanska tillverkarna har hamnat i en djup strukturell kris. Kommittén välkomnar kommissionens ansträngningar för att finna ett effektivt politiskt svar på de därmed förbundna svårigheterna för GM Europe och dess underleverantörer genom att samordna verksamheten i de berörda medlemsstaterna. EU måste med eftertryck verka för att USA och General Motors ska ge de europeiska dotterbolagen (Opel/Vauxhall/Saab) en chans att överleva.

2.5.5 För att klara de kommande utmaningarna krävs enligt kommitténs åsikt ytterligare ansträngningar från företagens, men också från medlemsstaternas och EU:s sida. EESK stöder därför kommissionens förslag om att utnyttja resultatet av samrådet inom ramen för Cars 21 och om det fortsatta arbetet. Kommittén uttalar sig för en fortsättning av processen, som understöder en långsiktigare europeisk näringslivspolitik i linje med Lissabonstrategin.

2.5.6 Kommittén vill också peka på betydelsen av marknaden i efterföljande led (ett yttrande om detta ämne är under arbete och kommer att antas inom kort). EESK anser att man bör bygga på erfarenheterna från Cars 21 och inrätta en högnivågrupp som tar sig an de särskilda utmaningar som aktörerna i efterföljande led står inför.

2.5.7 Det partnerskap för att föregripa förändringarna i bilindustrin som kommissionen har lanserat är ett viktigt steg mot att diskutera också de sociala konsekvenserna av omstruktureringarna. Kommittén anser mot bakgrund av den dramatiska utvecklingen att de deltagande arbetsmarknadsparterna och kommissionen ska inleda en genuin och effektiv social dialog.

2.6 En grundförutsättning för att den europeiska bilbranschen ska lyckas i framtiden är fri tillgång till världsmarknaden och rättvisa konkurrensvillkor. EESK ser därför positivt på kommissionens avsikt att stärka dialogen med handelspartnerna. I synnerhet måste utvecklingen i USA och Asien bevakas i syfte att säkerställa lika villkor och se till att protektionistiska och diskriminerande åtgärder inte vidtas. Ett effektivt skydd av immateriella rättigheter måste också säkerställas. EESK betonar också i nuläget, bl.a. i samband med slutandet av ett frihandelsavtal med Sydkorea, att det är viktigt att skapa balanserade villkor för den europeiska bilindustrin. Nuläget i förhandlingarna återspeglar inte målet om att undanröja icke-tariffära handelshinder för europeiska producenter.

Bryssel den 13 maj 2009

Europeiska ekonomiska och sociala kommitténs
ordförande
Mario SEPI

Yttrande från Europeiska ekonomiska och sociala kommittén om "Förslag till rådets beslut om riktlinjer för medlemsstaternas sysselsättningspolitik"

KOM(2008) 869 slutlig – 2008/0252 (CNS)

(2009/C 277/21)

Föredragande utan studiegrupp: **Thomas JANSON**

Den 3 februari 2009 beslutade rådet att i enlighet med artikel 262 i EG-fördraget rådfråga Europeiska ekonomiska och sociala kommittén om

"Förslag till rådets beslut om riktlinjer för medlemsstaternas sysselsättningspolitik"

KOM(2008) 869 slutlig – 2008/0252 (CNS).

Facksektionen för sysselsättning, sociala frågor och medborgarna, som svarat för kommitténs beredning av ärendet, antog sitt yttrande den 6 april 2009. Föredragande var Thomas JANSON.

Vid sin 453:e plenarsession den 13–14 maj 2009 (sammanträdet den 13 maj 2009) antog Europeiska ekonomiska och sociala kommittén följande yttrande med 193 röster för, 7 emot och 9 nedlagda röster:

1. Sammanfattning och rekommendationer

1.1 Enligt fördragets artikel 128.2 måste de aktuella sysselsättningsriktlinjernas giltighet för 2009 bekräftas genom ett beslut fattat i rådet efter samråd med Europaparlamentet, Regionkommittén och EESK.

1.2 EESK stöder förslaget att giltigheten för sysselsättningsriktlinjerna 2008–2010 ska bekräftas för 2009, med beaktande av de kommentarer som redovisas.

1.3 De nationella reformprogrammen bör bli mer ambitiösa med avseende på sysselsättningspolitik samt arbetstagarnas rättigheter och skyldigheter.

1.4 Integrationen av unga människor på arbetsmarknaden måste betonas mycket starkare och kampen mot diskriminering måste även fortsättningsvis framhållas.

1.5 Övergången till kunskapsekonomin måste bli rigorösare och mer fokuserade insatser på yrkesutbildning och livslångt lärande måste till. Det är viktigt att på ett mer konsekvent sätt integrera investeringar i forskning, utveckling och innovation.

1.6 EESK anser att sysselsättningsriktlinjerna inte i tillräcklig omfattning uppmärksammar jämställdheten och behovet av att kunna kombinera arbetsliv och familj.

1.7 Den ekonomiska krisen kommer att öka arbetslösheten, minska sysselsättningsgraden och på andra sätt fjärma EU från att uppnå målen i sysselsättningsriktlinjerna.

1.8 Det är viktigt att medlemsländerna prioriterar de riktlinjer som är viktiga för sysselsättning och tillväxt, nämligen (1) att föra en sysselsättningspolitik som siktar på att uppnå full sysselsättning, förbättra kvaliteten och produktiviteten i arbetet och stärka den sociala och territoriella sammanhållningen; (2) att sörja för en arbetsmarknad som är öppen för alla, göra arbetet till ett attraktivt alternativ och få arbetet att löna sig för arbetssökande,

inbegripet missgynnade personer och personer utanför arbetslivet; och (3) att utöka och förbättra investeringarna i humankapital (1).

1.9 EESK betonar att arbetsmarknadsparterna och det civila samhället ska medverka i samtliga faser av utvecklingen och genomförandet av riktlinjerna.

2. Sammanfattning av kommissionsdokumentet

2.1 Riktlinjerna innebär bindande åtaganden på EU-nivå för medlemsstaterna och de definierar även de övergripande mål som medlemsstaterna ska genomföra inom de nationella reformprogrammen. De integrerade riktlinjerna gäller för en treårscykel i taget, och kommer därför att behöva förnyas inför nästa cykel.

2.2 Enligt kommissionen har medlemsstaterna under den första treårscykeln (2005–2008) strävat efter att påskynda genomförandet av strukturreformerna. Reformerna i linje med Lissabonstrategin har bidragit till att förstärka tillväxtpotentialen i de nationella ekonomierna. Reformerna har också ökat den europeiska ekonomins slagkraftighet för externa chocker, t.ex. ökade energi- och råvarupriser och växelkursfluktuationer.

2.3 De nya styrelseformerna för Lissabonstrategin bygger på ett starkare partnerskap mellan aktörer på medlemsstatsnivå och EU-nivå, och har enligt kommissionen visat sig fungera väl. Kommissionens bedömning är därför att de integrerade riktlinjerna fungerar som avsett och inte behöver revideras i nuläget.

3. Tidigare kommentarer från EESK

3.1 EESK analyserade förra året i ett yttrande riktlinjerna och deras brister (2). Den analysen är fortfarande giltig.

(1) Integrerad riktlinje nr 17, 19 och 23 (KOM(2007) 803 slutlig/3, del V).

(2) Yttrande från Europeiska ekonomiska och sociala kommittén av den 13.2.2008 om "Förslag till rådets beslut om riktlinjer för medlemsstaternas sysselsättningspolitik" (EUT C 162, 25.6.2008), föredragande: Wolfgang Greif.

3.2 Kommittén ansåg att de nationella reformprogrammen inte är tillräckligt ambitiösa med avseende på sysselsättningspolitik samt arbetstagarnas rättigheter och skyldigheter. Detta beror på att i de nuvarande riktlinjerna ligger betoningen på att medlemsstaterna själva ska fastställa sina mål, vilket leder till ständiga bekymmer eftersom sysselsättningspolitiska åtgärder inte längre kan bedömas i förhållande till särskilda och mätbara mål.

3.3 Integrationen av unga människor på arbetsmarknaden måste betonas mycket starkare och kampen mot diskriminering på grund av ålder, funktionshinder, etniskt ursprung eller sexuell läggning måste även fortsättningsvis framhållas.

3.4 Om EU ska bli en kunskapsintensiv ekonomi måste övergången till kunskapsökonomi bli rigorösare och mer fokuserade insatser på yrkesutbildning och livslångt lärande måste till för att man ska kunna anpassa sig till ny teknik och en omstrukturering av den industriella basen och för att ge människor möjlighet att skaffa sig överförbara kunskaper. Ett led i detta är att på ett mer konsekvent sätt integrera investeringar i forskning, utveckling och innovation både för att stimulera ekonomin och för att skapa nya jobb ⁽³⁾.

3.5 Sysselsättningsriktlinjerna uppmärksammar inte i tillräcklig omfattning jämställdheten och behovet av att kunna kombinera arbetsliv och familj. Detta är viktigt för att kunna möta de demografiska förändringarna och en åldrande arbetskraft.

3.6 Kommittén betonade också vikten av lämplig finansiering på nationell och europeisk nivå för att kunna genomföra arbetsmarknadspolitiska åtgärder.

4. Allmänna synpunkter

4.1 Den ekonomiska krisen kommer på kort och medellång sikt att öka arbetslösheten, minska sysselsättningsgraden och på andra sätt fjärma EU från att uppnå målen i Lissabonprocessen.

4.2 Även om det innan krisen har gjorts vissa framsteg, är ett stort problem fortfarande skillnaderna mellan länderna i hur väl man lyckats uppnå målen samt i genomförandet av olika åtgärder inom och mellan medlemsstaterna. Detta förvärras av den ekonomiska krisen.

4.3 Om medlemsländerna ska undvika en upprepning av 1930-talets djupa recession är det enligt EESK viktigt att de prioriterar de riktlinjer som är viktiga för sysselsättning och tillväxt. Krisen kommer att slå hårdast mot länder vars regeringar inte agerat för att stödja sysselsättningen i ekonomin utan fortsatt att driva samma politik som i normala ekonomiska tider.

4.4 De riktlinjer som det är fråga om syftar till att (1) föra en sysselsättningspolitik som siktar på att uppnå full sysselsättning, förbättra kvaliteten och produktiviteten i arbetet och stärka den sociala och territoriella sammanhållningen; (2) sörja för en arbetsmarknad som är öppen för alla, göra arbetet till ett attraktivt alternativ och få arbetet att löna sig för arbetsökande, inbegripet missgynnade personer och personer utanför arbetslivet; och (3) utöka och förbättra investeringarna i humankapital ⁽⁴⁾.

4.5 Att kommissionen och andra parter snabbt kan förenkla reglerna för användning av strukturfonderna, socialfonden och globaliseringsfonden för att finansiera genomförandet av sysselsättningsriktlinjerna är i detta sammanhang väsentligt. EESK vill även fortsättningsvis understryka vikten av att lämplig finansiering görs tillgänglig på europeisk och nationell nivå för prioriteringen av sysselsättningsinitiativ.

4.6 EESK skulle gärna se att kommissionen deltog mer i utvecklingen av målen på EU-nivå och nationellt samt i övervakning och utvärdering av framstegen. Detta skulle öka styrkan i och värdet av årsrapporterna om de nationella reformprogrammen i medlemsstaterna.

4.7 EESK betonar att arbetsmarknadsparterna och det civila samhället ska medverka i samtliga faser av utvecklingen och genomförandet av riktlinjerna.

Bryssel den 13 maj 2009

Europeiska ekonomiska och sociala kommitténs
ordförande
Mario SEPI

⁽³⁾ EESK har tidigare yttrat sig i denna fråga, t.ex. i

— Yttrande från Europeiska ekonomiska och sociala kommittén av den 12.7.2007 om "Investeringar i kunskap och innovation (Lissabonstrategin)" (EUT C 256, 27.10.2007), föredragande: Gerd Wolf.

— Yttrande från Europeiska ekonomiska och sociala kommittén av den 26.2.2009 om "Samarbete och kunskapsöverföring mellan forskningsorganisationer, näringslivet samt små och medelstora företag – en viktig förutsättning för innovation" (EUT C 218, 11.9.2009), föredragande: Gerd Wolf.

⁽⁴⁾ Se fotnot 1.

Yttrande från Europeiska ekonomiska och sociala kommittén om ”Förslag till Europaparlamentets och rådets direktiv om ändring av rådets direktiv 92/85/EEG om åtgärder för att förbättra säkerhet och hälsa på arbetsplatsen för arbetstagare som är gravida, nyligen har fött barn eller ammar”

KOM(2008) 637 slutlig – 2008/0193 (COD)

(2009/C 277/22)

Föredragande: **Mária HERCZOG**

Den 7 november 2008 beslutade rådet att i enlighet med artikel 262 i EG-fördraget rådfråga Europeiska ekonomiska och sociala kommittén om

”Förslag till Europaparlamentets och rådets direktiv om ändring av rådets direktiv 92/85/EEG om åtgärder för att förbättra säkerhet och hälsa på arbetsplatsen för arbetstagare som är gravida, nyligen har fött barn eller ammar”

KOM(2008) 637 slutlig – 2008/0193 (COD).

Facksektionen för sysselsättning, sociala frågor och medborgarna, som svarat för kommitténs beredning av ärendet, antog sitt yttrande den 6 april 2009. Föredragande var Mária HERCZOG.

Vid sin 453:e plenarsession den 13–14 maj 2009 (sammanträdet den 13 maj) antog Europeiska ekonomiska och sociala kommittén följande yttrande med 82 röster för, 37 röster emot och 2 nedlagda röster.

1. Slutsatser och rekommendationer

1.1 Kommittén stöder kommissionens förslag till ett nytt direktiv för att förbättra skyddet för gravida arbetstagare, arbetstagare som nyligen har fött barn eller som ammar.

1.2 Kommittén ser initiativet som en möjlighet att stärka en lagstiftning som inte bara låter kvinnor återhämta sig ordentligt efter födseln, utan också uppmuntrar dem att amma och hjälper dem att skapa starka band till sina nyfödda barn.

1.3 Osäkra arbetsvillkor under graviditet och amning är något som kommittén inte kan acceptera. Därför bör kvinnor uppmuntras att tala om att de är gravida så snart de vet det, så att alla risker vad gäller hälsa och säkerhet kan bedömas och undanröjas. Särskild uppmärksamhet bör ägnas åt risker med avseende på kvinnors och mäns fruktsamhet, samt risker för fostret.

1.4 Kommittén efterlyser också extra stöd till föräldrar och barn med särskilda behov eller som befinner sig i särskilda omständigheter, t.ex. för tidigt födda, funktionshindrade eller sjuka barn, flerbarnsfödslar eller sjukhusvistelse samt adoption och fosterbarn etc.

1.5 Kommittén instämmer i kommissionens åsikt att betald barnledighet på minst 18 veckor bör garanteras alla gravida arbetstagare. EESK uppmanar emellertid kommissionen att beakta rekommendationen från den europeiska plattformen för icke-statliga organisationer på det sociala området (Social Platform) ⁽¹⁾ – inklusive Europeiskt kvinnoforum – och rekommendationerna från WHO ⁽²⁾ och Unicef ⁽³⁾, som baserar sig på fördelarna för barnen med att få uteslutande bröstmjölk under livets första sex månader, i sjukdomsförebyggande syfte för både mor och barn. Vi förordar därför att man söker ytterligare rättsliga och praktiska lösningar som kan underlätta amningen både i fråga om tid och rum.

1.6 Å andra sidan anser kommittén att sjukledighet under graviditeten inte får påverka hela längden på mödraledigheten, men uppmanar kommissionen att precisera exakt vilken period före födseln som avses.

(1) Gemensam ståndpunkt från ledningsgruppen för den sociala plattformen om ändringarna av direktiv om ändring av direktiv 92/85/EEG om barnledighet, 19 februari 2009.

(2) ”Som övergripande folkhälsorekommendation bör spädbarn äta enbart bröstmjölk under de första sex månaderna av livet för att garanteras optimal tillväxt, utveckling och hälsa” (Global Strategy on Infant and Young Child Feeding - A55/15, punkt 10), i: http://www.who.int/nutrition/topics/infantfeeding_recommendation/en/index.html. Se även Michael S. Kramer, Ritsuko Kakuma: The optimal duration of exclusive breastfeeding - A systematic review, World Health Organisation, 2002, i: http://www.who.int/nutrition/topics/optimal_duration_of_exc_bffeeding_review_eng.pdf.

(3) Se <http://www.unicef.org>.

1.7 Kommittén välkomnar förslaget att medlemsstaterna ska vidta nödvändiga åtgärder för att skydda gravida eller ammande arbetstagare, som definieras i artikel 2 (4) i det ursprungliga direktivet, från följderna av otillåtna uppsägningar.

1.8 Kommittén instämmer i att kvinnor har rätt att återvända till arbetsmarknaden, till samma eller en motsvarande tjänst på samma villkor och att komma i åtnjutande av varje förbättring i arbetsvillkoren som de skulle ha varit berättigade till under sin frånvaro.

1.9 Kommittén är klart positiv till att betalningen under barnledigheten ska motsvara den tidigare lönen. Detta är inte bara ett krav utan också ett sätt att erkänna mödraskapets värde.

1.10 I linje med de allmänna principer som gäller för flexicurity och en livscykelinriktad syn på arbete anser kommittén att förslaget måste ses mot bakgrund av svårigheterna i samband med vårdbehoven hos barn under två år (5). Tillämpningen, för föräldrar, av flexibla arbetstider som framförhandlas av alla parter, har visat sig vara en god lösning i detta sammanhang.

1.11 Mammaledighet som ett sätt att skydda havandeskapet och moderskapet måste hållas tydligt åtskild från föräldraledighet. Den föreslagna perioden på 18 veckor är framför allt avsedd att omfatta den återhämtning som kvinnan behöver efter förlossningen och att säkra en minimitid för amning och en tid för att skapa band mellan modern och det nyfödda barnet. Kommittén framhåller vikten av föräldraledighet som en möjlighet för båda föräldrarna att tillbringa tillräckligt med tid med sina barn, men anser att föräldraledigheten bör följa efter mödraledigheten och göra det möjligt för fäderna att också dra nytta av denna möjlighet.

1.12 Kommittén tar tillfället i akt att föreslå att man överväger initiativ som gör det möjligt för far- eller morföräldrar eller andra

nära släktingar att ta hand om barnen om även de arbetande föräldrarna önskar detta och under förutsättning att det främjar barnets intressen. En sådan åtgärd skulle bidra till att täcka arbetsmarknadens behov och göra det lättare att förena familje- och yrkesliv. Denna tillfälliga extrahjälp till familjemedlemmar ersätter inte statens ansvar för att ombesörja lämplig daghemsvård, vad gäller kvantitet och kvalitet.

1.13 Kommittén erkänner vikten av en holistisk och övergripande strategi för dessa frågor för att få en överblick av hela bilden och uppnå ekonomiska och sociala framsteg. I sammanhanget bör politiska beslutsfattare beakta olika behov, konkurrerande värden och intressekonflikter på följande områden:

- Demografiska frågor (inklusive låga födelsetal och ett snabbt ökande antal pensionärer).
- Arbetsmarknadens behov.
- Utbildning och livslångt lärande.
- Lika möjligheter för män och kvinnor.
- Förenande av arbete med familje- och privatliv.
- Lättillgänglig barnomsorg till rimligt pris och av hög kvalitet.
- Aktivt medborgarskap.
- Solidaritet mellan generationerna.
- Kamp mot fattigdom och social utslagning.
- Barnets bästa (6).

EESK uppmanar därför EU-institutionerna och medlemsstaterna att betänka att detta lagförslag kräver ett integrerat angreppssätt och att man måste undvika att begränsa dess tillämpningsområde och konsekvenser.

1.14 Om förslaget syftar till att det ska gå att förena arbete och familj tror vi att barnledighet inte kan avskiljas från en rad andra befintliga instrument på ovanstående områden.

1.15 Den roll som arbetsmarknadens parter spelar såsom de främsta aktörerna på arbetsmarknaden är av avgörande betydelse i detta hänseende. Kommittén anser att det civila samhället också måste ta aktiv del i processen, både för att säkerställa att medlemsstaterna genomför direktivet och för att på alla sätt stödja ovan nämnda övergripande strategi.

(4) Se rådets direktiv 92/85/EEG av den 19 oktober 1992, artikel 2, "Definitioner": "I detta direktiv avses med

- a) gravid arbetstagare: gravid arbetstagare, som underrättar arbetsgivaren om sitt tillstånd enligt nationell lagstiftning eller praxis,
- b) arbetstagare som nyligen har fött barn: arbetstagare som nyligen har fött barn enligt definitionen i nationell lagstiftning eller praxis och som underrättar arbetsgivaren om sitt tillstånd enligt nationell lagstiftning eller praxis,
- c) arbetstagare som ammar: arbetstagare som ammar enligt definitionen i nationell lagstiftning eller praxis och som underrättar arbetsgivaren om sitt tillstånd enligt nationell lagstiftning eller praxis."

(5) Se Lamb, M.E. Ahnert, L (2006): *Nonparental child care: Context, correlates and consequences*, i: W. Damon, R.M. Lerner, K.A. Renninger, T.E. Sigel (redaktörer): *Handbook of Child Psychology (Vol.4) Child Psychology in Practice*, s. 950–1016, Hoboken, N.J. och Chichester, Wiley.

(6) Inom ramen för kommissionens strategi *Mot en EU-strategi för barnets rättigheter*, som lanserades den 4 juli 2006 på följande länk: <http://europa.eu/scadplus/leg/en/lvb/r12555.htm>.

2. Bakgrund

2.1 Syftet med förslaget till direktiv om ändring av direktiv 92/85/EEG är att förbättra skyddet för gravida arbetstagare, arbetstagare som nyligen har fött barn eller som ammar. Skyddet behövs av flera skäl. Barnledighetens varaktighet påverkas av många faktorer som bör beaktas i samband med lagstiftning. Det tidigare direktivet ger rätt till minst 14 sammanhängande veckors barnledighet, och innehåller dessutom krav i fråga om hälsa och hygien på arbetsplatsen för att skydda arbetstagare som är gravida, nyligen har fött barn eller ammar. En kvinna får inte avskedas under barnledigheten. Enligt artikel 2.7 i direktiv 76/207/EEG, en tidigare rättsakt, har kvinnor rätt att återvända till samma eller ett motsvarande arbete efter barnledigheten. All mindre förmållig behandling ska anses utgöra diskriminering.

I "En färdplan för jämställdhet 2006–2010" (7) gjordes åtaganden om att se över befintlig EU-lagstiftning. Direktiv 92/85/EEG omfattades inte av omarbetningen, och därför sker nu en översyn.

2.2 Vid sitt möte i mars 2006 underströk Europeiska rådet behovet av en bättre balans mellan arbete och privatliv för att uppnå ekonomisk tillväxt, välbefinnande och konkurrenskraft, och antog den europeiska jämställdhetspakten (8). Europaparlamentet har upprepade gånger efterlyst en förbättring av den gällande lagstiftningen i fråga om skydd av gravida arbetstagare och föräldraledighet, samt åtgärder för att skapa bättre möjligheter att förena arbete och familj. I sin resolution av den 21 februari 2008 om Europas demografiska framtid (9) uppmanade parlamentet exempelvis medlemsstaterna att låta sig inspireras av bästa praxis när det gäller barnledighetens längd, och påpekade att det är möjligt att vända födelsekurvan via samordnade offentliga insatser som skapar goda ekonomiska och psykologiska förutsättningar för en familje- och barnvänlig utveckling. I sin resolution av den 27 september 2007 (10) uppmanade parlamentet också medlemsstaterna att fördela utgifterna för ersättningen vid barn- och

föräldraledighet lika, och välkomnade samrådet med arbetsmarknadens parter. Parlamentet uppmanade medlemsstaterna att bekämpa diskrimineringen av gravida kvinnor på arbetsmarknaden och säkerställa en hög skydds nivå för mödrar. Vid sitt möte i mars 2008 upprepade Europeiska rådet att det krävs ytterligare ansträngningar för att hjälpa både kvinnor och män så att de kan förena arbete med familj (11).

Direktivet är det tionde särdirektivet enligt artikel 16.1 i direktiv 89/391/EEG om hälsa och säkerhet på arbetsplatsen. Den nu förslagna ändringen innebär att den rättsliga grunden utvidgas till artikel 141 i EG-fördraget om lika behandling.

2.3 De medborgare och företrädare för det civila samhället som deltagit i kommissionens samråd uttryckte oro över att kvinnors arbetsmarknadsutsikter påverkas mycket kraftigare än mäns när de blir föräldrar. Sysselsättningsgraden för kvinnor med underhållsberättigade barn är bara 65 %, jämfört med 91,7 % för män. Kvinnor får ofta ta konsekvenserna av schablonartade föreställningar om ansvar för hem och familj och lämplighet för förvärvsarbete (12). Detta kan leda till att färre kvinnor återvänder till arbetsmarknaden sedan de fött barn.

3. Allmänna anmärkningar

3.1 I sitt meddelande från 2006 (13) underströk kommissionen att barnets rättigheter är en prioriterad fråga för EU, och att medlemsstaterna måste respektera FN:s barnkonvention och dess frivilliga protokoll samt millennieutvecklingsmålen. I mars 2006 anmodade Europeiska rådet medlemsstaterna "att vidta nödvändiga åtgärder för att snabbt få till stånd en avsevärd minskning av antalet barn som lever i fattigdom och ge alla barn, oavsett social bakgrund, lika möjligheter" (14). Med tanke på ämnet för det här yttrandet betyder detta att alla barn måste få möjlighet att bli ammade och väl omhändertagna i enlighet med sina utvecklingsbehov av den primära vårdgivaren, och vid behov ha tillgång till lättillgänglig, flexibel barnomsorg med hög kvalitet och till rimligt pris.

3.2 EU:s sysselsättningspolitik främjar en livscykelinriktad syn på arbete som innebär ett erkännande av att arbetstagare har olika behov och prioriteringar i olika skeden av livet. Direktivet om skydd under havandeskapet, barnledigheten och amningsperioden måste återspegla denna livscykelinriktade syn på arbete.

(7) En färdplan för jämställdhet (KOM(2006) 92 slutlig).

(8) Se bilaga II till ordförandeskapets slutsatser från Europeiska rådet i Bryssel den 23–24 mars 2006: http://ue.eu.int/ueDocs/cms_Data/docs/pressData/en/ec/89013.pdf.

(9) Europaparlamentets resolution av den 21 februari 2008 om Europas demografiska framtid (2007/2156(INI)) (A6-0024/2008), se: <http://www.europarl.europa.eu/sides/getDoc.do?type=TA&reference=P6-TA-2008-0066&language=EN>.

(10) Europaparlamentets resolution av den 27 september 2007 om jämställdhet mellan kvinnor och män i Europeiska unionen 2007 (2007/2065(INI)) (P6_TA(2007)0423) (<http://www.europarl.europa.eu/oeil/FindByProcnum.do?lang=2&procnum=INI/2007/2065>).

(11) Se ordförandeskapets slutsatser från Europeiska rådet i Bryssel den 13–14 mars 2008: http://www.consilium.europa.eu/ueDocs/cms_Data/docs/pressData/en/ec/99410.pdf.

(12) Kommissionens meddelande: "Citizen's Summary – Better maternity leave provisions designed to promote reconciliation of family and working life" (<http://www.ec.europa.eu/social/BlobServlet?docId=611&langId=en>); Gemensam ståndpunkt om ändring av rådets direktiv 96/34/EG av den 3 juni 1996 om ramavtalet om föräldraledighet, av den europeiska plattformen för icke-statliga organisationer på det sociala området (Social Platform), januari 2009.

(13) Mot en EU-strategi för barnets rättigheter (KOM(2006) 367 slutlig).

(14) Se punkt 72 i ordförandeskapets slutsatser från den 23–24 mars 2006 (se fotnot 8 ovan).

3.3 Europeiskt kvinnoforum har uttryckt saken på följande sätt: "Bestämmelser om moderskap är specifikt riktade till kvinnor. Det biologiska faktum som förlossning, efterbörd och amning innebär måste erkännas och ges stöd av politiska beslutsfattare, arbetsgivare och samhället som helhet ⁽¹⁵⁾." Som anges ovan har EU redan en rättslig ram som förbjuder diskriminering på grund av kön genom en lång rad lagstiftningsåtgärder. Kvinnor går emellertid ofta ner i arbetstid eller förlänger ledighet från arbetet för att vårda barnen, vilket leder till lägre lön och lägre pension. Det krävs därför bättre kontroll av efterlevnaden av den nuvarande lagstiftningen om jämställdhet.

3.4 Kvinnor bör ha möjlighet att välja när de ska ta ut sin mammaledighet. Å andra sidan bör arbetsgivarna kunna planera sina personalbehov för att kompensera för deras frånvaro. De bör i sin planering räkna med en minimiledighet (på minst sex veckor efter födseln) ⁽¹⁶⁾.

3.5 Förslaget skulle ge kvinnor som återvänder från barnledighet rätt att begära flexibla arbetstidsvillkor med krav på arbetsgivarna att beakta dessa framställningar med hänsyn till både arbetsgivarens och arbetstagarens behov. Kommittén stöder denna bestämmelse.

3.6 De olika mål som ska uppnås i EU:s strategier i fråga om genomförandet av Lissabonstrategin, Barcelonamålen, men också om den demografiska situationen, solidaritet mellan generationerna, lika möjligheter för män och kvinnor och bättre balans mellan arbetsliv och familjeliv, måste klargöras och harmoniseras.

3.7 EU bör försöka öka antalet kvinnor i arbetslivet ⁽¹⁷⁾ genom att främja möjligheter att förena arbete, familj och privatliv, så att de olika behoven, värderingarna och intressekonflikterna kan hanteras och övervakas på ett öppet sätt.

3.8 Många medlemsstater har utvecklat olika åtgärds paket för att underlätta möjligheterna att kombinera yrkesliv, privatliv och familj, vilka återspeglar de olika nationella arbetsmarknadernas behov och mångfalden av traditioner och kulturer i Europa. Om förslaget syftar till att det ska gå att förena arbete och familj, tror vi att mödraledighet inte kan avskiljas från en rad andra befintliga instrument på ovanstående områden. t.ex. deltidsarbete, barnomsorg, flexibla arbetsförhållanden, föräldraledighet och andra typer av ledighet, som i många fall är mer relevanta för att man på ett bättre sätt ska kunna kombinera arbete och familjeliv.

4. Särskilda kommentarer

4.1 Den huvudsakliga rättsliga grunden för förslaget är säkerhet och hälsa för gravida och ammande kvinnor. Det finns emellertid en logisk koppling mellan hälso- och säkerhetsfrågor och i) barnets rätt till omsorg, ii) möjligheterna att förena familj och

arbetsliv samt iii) sysselsättnings- och karriärmöjligheter. Dessutom kräver den demografiska situationen i Europa en politik som uppmuntrar och stöder högre födelsetal. Frågorna i detta förslag till direktiv är inte avskilda från varandra. De ska ses som en komplex fråga som anges i rekommendationerna.

4.2 Särskild uppmärksamhet bör ägnas åt risker med avseende på kvinnors och mäns fruktsamhet. Både män och kvinnor bör skyddas mot de faktorer som framkallar genetiska förändringar som ger upphov till infertilitet och, vad värre är, kan orsaka missbildningar hos fostret.

4.3 Mammaledighet som ett sätt att skydda havandeskapet och moderskapet måste hållas tydligt åtskild från föräldraledighet. Den föreslagna perioden på 18 veckor är framför allt avsedd att omfatta den återhämtning som kvinnan behöver efter förlossningen och att säkra en minimitid för amning. Samtidigt som kommittén stöder detta tillvägagångssätt anser vi att man bör söka ytterligare rättsliga och praktiska lösningar för att göra det lättare för mödrar att amma eller mjölkpumpa på arbetsplatsen, så att de tillerkänns tillräcklig tid för att barnet ska få enbart bröstmjölk i enlighet med WHO:s och Unicefs rekommendationer ⁽¹⁸⁾ (dvs. att pauser för amning ska kunna betraktas som arbetstid).

4.4 I särskilda fall – barnet föds för tidigt, har funktionshinder eller någon sjukdom, i samband med flerbarnsfödslar, sjukhusvistelse – föreslår kommissionen att medlemsstaterna ska kunna tillämpa en längre betald barnledighet med tanke på behovet av särskild vård. Kommittén anser inte att detta bör vara en uttömmande förteckning utan att man bör ge de enskilda medlemsstaterna en möjlighet att ta hänsyn också till andra fall som kejsarsnitt eller komplikationer efter förlossningen. Även föräldrar till nyfödda adopterade barn eller fosterbarn bör garanteras barnledighet.

4.5 I linje med ILO:s konvention 183 ⁽¹⁹⁾ godtar kommittén förslaget att minst sex veckors ledighet tas ut efter förlossningen, men betonar att detta bör vara ett absolut minimum. Denna minimiperiod är av avgörande betydelse för att låta kvinnor återhämta sig tillräckligt efter födseln, uppmuntra dem att amma och hjälpa dem att skapa starka band mellan mor och barn.

4.6 Med beaktande av FN:s barnkonvention ⁽²⁰⁾ bör kommissionen genomföra en parallell studie som granskar konsekvenserna av de föreslagna åtgärderna för barnen. Barnen måste få god omsorg och deras välbefinnande måste beaktas. Barnens välbefinnande och värdet av barndomen under detta ytterst viktiga skede i livet är avgörande i sig, men samtidigt utgör barnen morgondagens arbetskraft, och brister i omvårdnad och stöd tidigt i livet kan leda till misslyckanden i skolan och senare i samhällsintegrationen.

⁽¹⁵⁾ Förslag från Europeiskt kvinnoforum om kommissionens förslag till ändring av direktiv 92/85/EEG, januari 2009, s. 2.

⁽¹⁶⁾ Se pt 4.5 i avsnittet "särskilda kommentarer".

⁽¹⁷⁾ Nämligen genom den ovannämnda Lissabonstrategin för tillväxt och sysselsättning.

⁽¹⁸⁾ Se fotnoterna 2 och 3.

⁽¹⁹⁾ Se <http://www.ilo.org/ilolex/cgi-lex/convde.pl?C183>.

⁽²⁰⁾ Konvention om barnets rättigheter, antogs genom generalförsamlingens resolution 44/25 av den 20 november 1989 och trädde i kraft den 2 september 1990, i enlighet med artikel 49. Se: <http://www2.ohchr.org/english/law/crc.htm>.

4.7 Kommittén stöder den nya bestämmelsen enligt vilken sjukledighet under graviditeten på grund av sjukdom eller komplikationer under graviditeten inte får påverka mammaledighetens längd, men uppmanar kommissionen att precisera vilken period före födseln som avses. Bestämmelsen i det direktiv som rör denna fråga får inte vara tvetydig ⁽²¹⁾.

4.8 Kommittén instämmer i att medlemsstaterna ska vidta nödvändiga åtgärder för att skydda gravida eller ammande arbetstagare som avses i artikel 2 ⁽²²⁾ i förslaget från följderna av otillåtna uppsägningar.

4.9 Samtidigt som EESK är medveten om att det i vissa länder finns ett tak för ersättning under barnledigheten som motsvarar beloppet för sjukfrånvaro vill kommittén framhålla att en lägre ersättning än tidigare lön har negativ effekt och straffar kvinnor för deras biologiska roll som mödrar, och inte i full utsträckning beaktar värdet av moderskapet. Lägre ersättning påverkar också på längre sikt t.ex. deras pensionsrättigheter.

4.10 Anställningsskydd är ett sätt att säkerställa ökade födelse-tal, adekvat barnledighet och ökat kvinnligt deltagande på arbetsmarknaden. I anslutning till detta krävs flexibel arbetstid och flexibla arbetsvillkor. Enligt direktivets motivering är det "möjligt att vända födelsekurvan via samordnade offentliga insatser som skapar goda ekonomiska och psykologiska förutsättningar för en familje- och barnvänlig utveckling" ⁽²³⁾.

4.11 Den roll som far- och morföräldrar och andra nära släktingar spelar som vårdgivare och barnvakter till stöd för arbetande föräldrar bör beaktas i större utsträckning. Den roll som andra familjemedlemmar spelar skulle kunna bidra till att behålla familjestrukturen genom att de äldre engageras och genom att belastningen på de arbetande föräldrarna minskar. Det skulle också

bidra till att täcka arbetsmarknadens behov och göra det lättare att förena familje- och yrkesliv. Positiva föräldraskapsinitiativ och -program som stöds av alla EU-medlemsstater, liksom de många nationella program som finns ⁽²⁴⁾, bör också beaktas i detta avseende. Denna tillfälliga extrahjälp till familjemedlemmar ersätter inte statens ansvar för att ombesörja lämplig daghemsvård, vad gäller kvantitet och kvalitet.

4.12 Barnomsorg främjar kvinnors sysselsättning, men kvaliteten och standarden måste säkerställas. Barcelonamålen om daghemsplats för minst 33 % av barnen under 3 år och 90 % för barn mellan 3 och obligatorisk skolålder ska uppnås senast 2010, men det finns inga särskilda bestämmelser om olika typer av barnomsorg. Och även om 33 % av barnen får plats inom barnomsorgen, vad händer med de övriga två tredjedelarna?

4.13 Vad gäller kvaliteten på barnomsorgen råder det brist på information om informella barnomsorgstjänster som tillhandahålls i hemmet av barnflickor, barnvakter och au pair-flickor. Många av dessa är okvalificerade, inte formellt registrerade och står utanför de erkända övervakningssystemen. Dessa arbetstagare omfattas inte av formella anställningsstrukturer och saknar därför ordentligt arbetsplatskydd. Medlemsstaterna och de lokala myndigheterna bör åta sig att säkerställa högkvalitativ omsorg i alla former. Arbetsmarknadsparterna bör efterlysa reglering och öppenhet inte bara när det gäller yrkesmässig barnomsorg utan för alla typer av omsorg i hemmet och informell barnomsorg, genom att stödja och kräva yrkesmässig utbildning och övervakning. Skattemässiga incitament skulle kunna bidra till fler omsorgstjänster av hög kvalitet. Med tanke på det stora antalet kvinnor som är aktiva inom omsorgssektorn skulle förbättrade arbetsvillkor och kvalifikationer inom denna sektor också bidra till EU:s övergripande strategi på området.

Bryssel den 13 maj 2009

Europeiska ekonomiska och sociala kommitténs
ordförande
Mario SEPI

⁽²¹⁾ I den nya artikeln 8.5 anges "fyra veckor eller mer" (KOM(2008) 637 slutlig, s. 15).

⁽²²⁾ Se fotnot 4.

⁽²³⁾ KOM(2008) 637 slutlig, s. 1.

⁽²⁴⁾ Se http://www.coe.int/t/dg3/youthfamily/enfance/parenting_en.asp.

BILAGA I

till Yttrandet

från Europeiska ekonomiska och sociala kommittén

Följande ändringsförslag som fått mer än en fjärdedel av de avgivna rösterna avlogs under debatten (art. 54.3 i arbetsordningen):

Punkt 1.5

Ändra enligt följande:

"Kommittén instämmer i kommissionens åsikt att betald barnledighet på minst 18 veckor bör garanteras alla gravida arbetstagare. EESK uppmanar emellertid kommissionen att beakta rekommendationen från den europeiska plattformen för icke-statliga organisationer på det sociala området (Social Platform) inklusive Europeiskt kvinnoforum och rekommendationerna från WHO och Unicef, som baserar sig på fördelarna för barnen med att få uteslutande bröstmjolk under livets första sex månader i sjukdomsförebyggande syfte för både mor och barn. Vi förordar därför att man söker ytterligare rättsliga och praktiska lösningar som kan underlätta amningen både i fråga om tid och rum. När det gäller minimikrav för betald barnledighet rekommenderar kommittén Europeiska kommissionen att låta konkreta statistiska uppgifter ligga till grund för förslaget att utöka ersättningsperioden utöver 14 veckor. Det finns inga konkreta statistiska hälso- eller säkerhetsrelaterade bevis för att den gällande bestämmelsen som fastslår 14 veckor skulle vara otillräcklig."

Omröstningsresultat:	Röster för: 40	Röster emot: 83	Nedlagda röster: 5
-----------------------------	----------------	-----------------	--------------------

Punkt 1.9

Ändra enligt följande:

"Kommittén är klart positiv till att betalningen under barnledigheten ska motsvara den tidigare lönen. Detta är inte bara ett krav utan också ett sätt att erkänna moderskapets värde. Kommittén konstaterar att betalningen under barnledigheten bör motsvara den tidigare lönen, men uppmanar samtidigt Europeiska kommissionen att ta hänsyn till de betydande extrakostnaderna, inte enbart för medlemsstater utan även för företag, i synnerhet små och medelstora företag, vars överlevnad i det rådande ekonomiska klimatet är av avgörande betydelse."

Omröstningsresultat:	Röster för: 39	Röster emot: 79	Nedlagda röster: 3
-----------------------------	----------------	-----------------	--------------------

Punkt 1.11

Ändra enligt följande:

"Mammaledighet som ett sätt att skydda havandeskapet och moderskapet måste hållas tydligt åtskild från föräldraledighet. Den föreslagna perioden på 18 veckor mammaledigheten är framför allt avsedd att omfatta den återhämtning som kvinnan behöver efter förlossningen och att säkra en minimitid för amning och en tid för att skapa band mellan modern och det nyfödda barnet. Kommittén framhåller vikten av föräldraledighet som en möjlighet för båda föräldrarna att tillbringa tillräckligt med tid med sina barn, men anser att föräldraledigheten bör följa efter mödraledigheten och göra det möjligt för fäderna att också dra nytta av denna möjlighet."

Omröstningsresultat:	Röster för: 41	Röster emot: 79	Nedlagda röster: 3
-----------------------------	----------------	-----------------	--------------------

Punkt 4.3

Ändra enligt följande:

"Mammaledighet som ett sätt att skydda havandeskapet och moderskapet måste hållas tydligt åtskild från föräldraledighet. Den föreslagna perioden på 18 veckor mammaledigheten är framför allt avsedd att omfatta den återhämtning som kvinnan behöver efter förlossningen och att säkra en minimitid för amning. Samtidigt som kommittén stöder detta tillvägagångssätt anser vi att man bör söka ytterligare rättsliga och praktiska lösningar för att göra det lättare för mödrar att amma eller mjölkpumpa på arbetsplatsen, så att de tillerkänns tillräcklig tid för att barnet ska få enbart bröstmjolk i enlighet med WHO:s och Unicefs rekommendationer (dvs. att pauser för amning ska kunna betraktas som arbetstid)."

Omröstningsresultat:	Röster för: 41	Röster emot: 79	Nedlagda röster: 3
-----------------------------	----------------	-----------------	--------------------

Punkt 4.9

Ändra enligt följande:

"Samtidigt som EESK är medveten om att det i vissa länder finns ett tak för ersättning under barnledigheten som motsvarar beloppet för sjukfrånvaro vill kommittén framhålla att en lägre ersättning än tidigare lön har negativ effekt och straffar kvinnor för deras biologiska roll som mödrar, och inte i full utsträckning beaktar värdet av moderskapet. Lägre ersättning påverkar också på längre sikt t.ex. deras pensionsrättigheter. Å andra sidan bör Europeiska kommissionen ta hänsyn till de betydande extrakostnaderna, inte enbart för medlemsstater utan även för företag, i synnerhet små och medelstora företag, vars överlevnad i det rådande ekonomiska klimatet är av avgörande betydelse."

Omröstningsresultat:	Röster för: 39	Röster emot: 79	Nedlagda röster: 3
-----------------------------	----------------	-----------------	--------------------

Yttrande från Europeiska ekonomiska och sociala kommittén om "Förslag till rådets direktiv om ändring av direktiv 2003/48/EG om beskattning av inkomster från sparande i form av räntebetalningar"

KOM(2008) 727 slutlig – 2008/0215 (CNS)

(2009/C 277/23)

Föredragande: **Umberto BURANI**

Den 2 december 2008 beslutade rådet att i enlighet med artikel 94 i EG-fördraget rådfråga Europeiska ekonomiska och sociala kommittén om

"Förslag till rådets direktiv om ändring av direktiv 2003/48/EG om beskattning av inkomster från sparande i form av räntebetalningar"

KOM(2008) 727 slutlig – 2008/0215 (CNS).

Facksektionen för Ekonomiska och monetära unionen, ekonomisk och social sammanhållning, som svarat för kommitténs beredning av ärendet, antog sitt yttrande den 1 april 2009. Föredragande var Umberto BURANI.

Vid sin 453:e plenarsession den 13–14 maj 2009 (sammanträdet den 13 maj 2009) antog Europeiska ekonomiska och sociala kommittén följande yttrande med 193 röster för, 3 röster emot och 8 nedlagda röster:

1. Sammanfattning och slutsatser

1.1 Kommissionens förslag till direktiv syftar till att utvidga tillämpningsområdet för direktiv 2003/48/EG, som för närvarande endast omfattar inkomster från sparande i form av räntebetalningar, så att det ska täcka en rad nya finansprodukter som inte omfattas av de nu gällande bestämmelserna trots att de ger inkomster.

1.2 Europeiska ekonomiska och sociala kommittén (EESK) ställer sig helt bakom initiativet, men vill lyfta fram vissa administrativa och rättsliga komplikationer som de nya bestämmelserna innebär. Kommissionen har konstaterat att problemet finns och har gjort sitt bästa för att minska olägenheterna i största möjliga utsträckning. Satsningen är lovvärd, men är svår att genomföra fullt ut på grund av komplexiteten i de nya förfarandena och svårigheterna att tillämpa bestämmelserna.

1.3 En viktig aspekt är kostnaderna, som inte bara skulle drabba aktörerna och därmed marknaden i allmänhet, utan också skatteförvaltningarna, beroende på dels den tidskrävande hanteringen, dels behovet av mer ingående och mer omfattande kontroller. Förenklingar är inte alltid lätta att genomföra, men de är ändå nödvändiga. EESK påminner emellertid om att det man bör ta i beaktande inte bara är kostnaderna, utan också kvaliteten på uppgifterna: Svåra eller komplicerade bestämmelser resulterar ofta i sämre information.

1.4 EESK vill också rikta uppmärksamheten på att man måste undvika att de nya bestämmelserna tillämpas ensidigt av EU. Utan avtal med tredjeländer och "avtalsländerna" kan bestämmelserna bidra till att en stor mängd operationer flyttas från Europa till andra områden. Samtidigt riskerar man att rubba jämvikten när det gäller Europas konkurrenskraft i förhållande till resten av

världen. EU bör alltså inleda förhandlingar för att komma överens om att liknande åtgärder ska vidtas samtidigt på de viktigaste finansmarknaderna i världen.

2. Inledning

2.1 I direktiv 2003/48/EG fastställdes nödvändiga former för att beskatta räntebetalningar från en medlemsstat till mottagare som bor i en annan medlemsstat. I september 2008 lade kommissionen fram en rapport för rådet om direktivets effekter, på grundval av information som inkommit från medlemsstaternas skattemyndigheter om erfarenheterna från de två första åren.

2.2 Det gynnsamma resultatet av denna rapport uppmuntrade kommissionen att fortsätta den successiva anpassningen av det ursprungliga direktivet och samtidigt utvidga tillämpningsområdet. Man har därför infört nya definitioner av begreppen "betalningsmottagare" och "betalningsombud", man har utvidgat antalet inkomstbringande finansprodukter som omfattas och man har sett över eller ändrat många förfarandaspekter.

3. Allmänna kommentarer

3.1 EESK noterar den avsevärda satsning som kommissionen har gjort i och med förslaget, och **ställer sig helt bakom** den allmänna inriktningen. Samrådet med medlemsstater och berörda aktörer har gjort det möjligt att formulera bestämmelser som är avsedda att vara bättre än de nuvarande, samtidigt som man säkerställer en effektiv beskattning av inkomster vilket gynnar medlemsstaternas skattemyndigheter och indirekt korregerar snedvridning av kapitalrörelser. EESK har emellertid vissa reservationer vad avser några aspekter.

3.2 Som helhet tycks kommissionens förslag vara inriktat på **successiv anpassning av skattelagstiftningen till verkligheten på en finansmarknad** som före den aktuella krisen upplevde

uppkomsten av ett antal innovativa produkter med kännetecken som gjorde dem svåra att klassificera och som inte omfattades av direktivet från 2003. Några av dessa produkter skulle kunna göra det möjligt att undfly skattelagstiftningen på helt lagligt sätt. Det är därför logiskt att det nya direktivet försöker fylla denna "lucka" i lagstiftningen genom att i begreppet "inkomster från sparande" (ränteinkomster) inbegripa inkomster från vissa innovativa finansiella produkter och från vissa livförsäkringsprodukter, som emellertid borde preciseras ytterligare. EESK ställer sig bakom detta arbetssätt, men noterar att syftet med denna utökning av tillämpningsområdet inte är att inbegripa allmän livförsäkring, pensioner och livräntor eftersom dessa produkter är avsedda att täcka en klar långsiktig risk. Med tanke på hur olika och sofistikerade de innovativa finansiella produkterna är, kommer det dessutom inte alltid att bli lätt att beräkna hur stora inkomster som ska deklarerars, eller beskattningsunderlaget.

3.3 I inledningen försäkras kommissionen att man i utarbetandet av förslaget till direktiv beaktat den administrativa börda som ändringarna i grunddirektivet innebär för aktörerna, och att man samrått med de nationella skattemyndigheterna och med en grupp sakkunniga som inrättats i enlighet med subsidiaritets- och proportionalitetsprinciperna enligt artikel 5 i fördraget.

3.3.1 Kommissionen har haft goda föresatser, men EESK anser ändå att den svaga punkten i förslaget är just den **avsevärda ökningen av den administrativa bördan** som förslaget innebär för aktörerna, och som är förenad med behovet av att ändra befintliga elektroniska förfaranden och införa andra helt nya sådana. Till detta läggs i vissa fall nya bestämmelser för vilka tillämpningen kan bli osäker eller svår. Det allmänna intrycket är att de nationella skattemyndigheternas intressen (och dessa myndigheter är naturligtvis positivt inställda eftersom de kommer att gynnas av bestämmelserna) har vägt tyngre än det faktum att **alla ökade kostnader för aktörerna oundvikligen slutar med ökade kostnader för konsumenterna**, och mer allmänt för marknaden. Man får inte heller glömma att bestämmelser som är svåra att tillämpa ofta resulterar i uppgifter av dålig kvalitet.

3.3.2 EESK anser att man, utan att det påverkar de grundläggande tankar som ligger bakom förslaget, bör genomföra enbart de förändringar som, utan att förändra åtgärdernas räckvidd, bidrar till att **göra de administrativa förfarandena enklare och mindre kostnadskrävande**, och att man infogar förtydliganden där detta är nödvändigt. Detta gäller i synnerhet åtgärderna för att fastställa investerarnas identitet och hemvist. De ändringar som kommissionen föreslår medför alltför rigida och tungrodda förfaranden. Kommittén anser att ändringarna på detta område bör ligga i linje med rekommendationerna från Fisco (*Fiscal Compliance Expert Group*), det samrådsorgan som kommissionen själv har inrättat. Denna grupp föreslog, i samband med framställningar om undantag från källskatt, intyg om hemvist från investerarna själva.

3.3.3 I vilket fall som helst bör en princip av grundläggande betydelse fastställas uttryckligen i direktivet: Alla nya förfaranden, bestämmelser och krav bör börja gälla när det nya direktivet träder i kraft, utan retroaktivitet. De elektroniska förfarandena har

programmerats in på grundval av det gällande direktivet, och nya förfaranden med retroaktiv giltighet skulle innebära stora och komplicerade ändringar.

3.4 Kommissionen har säkert insett komplexiteten i de förfaranden som aktörerna förväntas genomföra, varför direktivets **ikraftträdande** fastställs till **tre år** efter offentliggörandet, en period som tycks rimlig och lämplig. Erfarenheterna av det föregående direktivet visar emellertid att en del medlemsstater mycket sent införde erforderliga bestämmelser, med påföljande administrativa problem för aktörerna. Förslaget bör därför föreskriva att **medlemsstaterna ska vara skyldiga att offentliggöra tillämpningsföreskrifterna minst två år innan direktivet träder i kraft**.

3.5 De **lika konkurrensvillkor** (*level playing field*) med "avtalsländerna" (*agreement countries*) som nämns i skäl 24 i direktivet från 2003 är ett mål som endast uppnåtts delvis, och som i vilket fall inte kan tillämpas med avseende på de länder som inte skrivit under avtalet. I föreliggande förslag nämns inte möjligheten att **utvidga tillämpningen av det nya direktivet till tredjeländer**. Man kan visserligen inte utesluta möjligheten till förhandlingar som kan leda till ett nytt avtal, med det aktuella läget med krisen på marknaden innebär att ett sådant initiativ troligtvis inte kan genomföras på kort sikt. Detta skulle inte bara drabba utsikterna till lika konkurrensvillkor – konsekvenserna skulle bli mycket allvarigare av en **kapitalflykt**, något som man uttrycker farhågor för i ovannämnda skäl, men som inte nämns i det nya förslaget. EESK anser att man bör undvika att skapa **nya skillnader** mellan kraven på betalningsombud i medlemsstaterna och i andra länder, vare sig dessa är "avtalsländer", tredjeländer eller andra beroende eller associerade territorier. Denna inställning gäller också för den aviserade utvidgningen av direktivet till andra intäkter.

4. Särskilda kommentarer

4.1 Förslaget innehåller en rad nya bestämmelser i fråga om den dokumentation som ska läggas fram om de **faktiska betalningsmottagarnas identitet och skatterättsliga hemvist**. I synnerhet **artikel 2.3** innebär krav på inte bara uppgifter om födelsedatum och födelseort, utan också skattenummer eller motsvarande ⁽¹⁾, ett område där varje land har sin egen struktur. Det nu gällande direktivet kräver bara antingen det ena eller det andra. En möjlig förenkling skulle kunna vara att när så är möjligt ersätta skattenumret med födelsedatum och födelseort, som i alla länder räcker för att identifiera varje invånare.

4.1.1 Bland andra tungrodda förfaranden kan man nämna att den **dokumentation** som ursprungligen produceras måste **uppdateras fortlöpande**. Kommittén anser att dessa bestämmelser blir nästan omöjliga att genomföra, och de medför dessutom stora kostnader. Kommittén föreslår därför att dokumentationen ska betraktas som varaktig, med respekt för normerna om "bästa tillgängliga information".

(1) På engelska: TIN (Tax Identification Number); på franska: NIF (Numéro d'Identification Fiscale).

4.1.2 På grundval av successiva förtydliganden tycks det emellertid som om både skattenumret och uppdateringarna är frivilliga eftersom de ska insändas **endast när de är i intermediärens ägo**. Om det förhåller sig på det viset faller det huvudsakliga skälet till invändningen som formulerades ovan, nämligen den stora bördan i samband med förfarandet.

4.2 Genom den nya artikeln 4.1 utvidgas begreppet "betalningsmottagare" och får samma definition som i direktivet om penningtvätt (2005/60/EG), och ett granskningsförfarande skapas för rättssubjekt och juridiska konstruktioner i tredjeland, enligt riktlinjerna i bilaga I till direktivförslaget. Följaktligen betraktas en betalning till ett sådant rättssubjekt eller juridisk konstruktion som en betalning till den faktiska betalningsmottagaren på samma sätt som i direktivet om penningtvätt.

4.2.1 Kommittén vill emellertid understryka **skillnaderna mellan de mål som eftersträvas i direktivet om skatt på sparmedel respektive direktivet om penningtvätt**. Enligt det förstnämnda ska betalningsombud identifiera de skattskyldiga som bör deklarera inkomster från sparande i den medlemsstat där de har sin hemvist, medan det sistnämnda direktivet föreskriver att betalningsombuden ska säkerställa identiteten hos det företag eller den juridiska konstruktion som innehar kontot samt identiteten hos den person som faktiskt äger, kontrollerar eller drar nytta av företaget eller den juridiska konstruktionen. Direktivet om penningtvätt tillämpas strikt endast på *mistänkta* fall, medan föreliggande förslag ska tillämpas på *samtliga* betalningsmottagare. Skillnaden ligger i att en noggrann granskning sker när det rör sig om penningtvätt, en undersökning som är långt mer ingående än den "vederbörliga noggrannhet" som skattelagstiftningen kräver. Det är således inte bara svårt att respektera de föreslagna bestämmelserna, utan också kostsamt och godtyckligt.

4.3 I artikel 4.2 förtydligas begreppet "**betalningsombud när man mottar betalning**" dvs. ett subjekt som inte beskattas enligt den nationella lagstiftningen "i den medlemsstat där subjektet eller den juridiska konstruktionen **har sin faktiska företagsledning**" vad avser inkomsterna eller den del av inkomsterna som går till delägare som inte har hemvist i landet (kategorierna skiljer sig åt mellan länder och förtecknas i bilaga III till förslaget till direktiv). Med "den medlemsstat där subjektet eller den juridiska konstruktionen har sin faktiska företagsledning" avses det land där den person bor som är huvudägare och som förvaltar verksamheten. Betalningar som mottagits av eller tilldelats betalningsombudet betraktas som gjorda direkt till de **faktiska betalningsmottagare** som rättsligt är mottagare till beskattningsbara inkomster.

4.3.1 Utvidgningen av begreppet "betalningsombud när man mottar betalning", som är svårt att i praktiken förena med det

nuvarande direktivets bestämmelser, skulle kunna skapa administrativa och systemrelaterade problem för de ursprungliga aktörerna, trots de ansträngningar som gjorts för att ta fram förteckningen över kategorier i bilaga III. Platsen för den "faktiska kontrollen" kan vara svår att fastställa för den ursprungliga aktören. Dessa nya bestämmelser ger alltså upphov till en rad **problem av operativ och administrativ karaktär**. Det är inte bara betalningsombuden som mottar betalning som får nya och tunga åtaganden och därmed tillhörande ansvar, detsamma gäller skattemyndigheterna, som drabbas av komplicerade och dyra förfaranden. De berörda har redan påpekat de problem som skulle uppstå om man antar de föreslagna åtgärderna, och redovisat skäl av teknisk art som är alltför komplicerade för dem som inte direkt arbetar inom området. EESK vill inte ta ställning i den frågan, men uppmanar kommissionen och lagstiftarna att **allvarligt överväga de problem som aktörerna har påpekat**. Mycket ofta beror bristande måluppfyllelse på en lagstiftning som undervärderar de praktiska svårigheterna.

4.4 I **artikel 6** redovisas kommissionens satsning på att **i begreppet "räntebetalning" inbegripa alla typer av vinster som härrör från investeringar**. Den omfattande och minutiösa uppräknings syftar till att göra också vinster från **innovativa finansprodukter** beskattningsbara, även sådana som inte hör till det normala eller som inte omfattas av de aktuella bestämmelserna. Kommittén anser att kommissionen har gjort en lovvärd insats för att genomföra principen om **likabehandling av de skattskyldiga**, oberoende av investeringarnas form, definition eller sinnrikhet. Samtidigt menar kommittén att man måste **försvara konkurrenskraften på EU:s finans- och försäkringsmarknader**. Tillämpningen av bestämmelserna i det nya direktivet också i "avtalsländer" och tredje länder bör alltså utgöra en **grundläggande förutsättning** som man bör **förhandla** om innan de nya bestämmelserna träder i kraft. En obalans som negativt påverkar Europa är naturligtvis inte den bästa av lösningar.

4.4.1 Olika punkter i denna artikel fastställer de former som **betalningsombudet** ska respektera. Det rör sig ofta om en annan aktör än utfärdaren av finansinstrumentet eller uppgiftslämnaren. De flesta metoder inbegriper analyser, undersökningar och bedömningar som betalningsombudet i vissa fall inte kan genomföra. En grundläggande jämlikhetsprincip borde uttryckligen innebära att betalningsombudet efter att ha utövat vederbörlig noggrannhet och agerat i god tro **inte är ansvarig** i förhållande till skattemyndigheterna **när de uppgifter som lämnats kommer från tredje man** och inte kan kontrolleras med normala undersökningsmetoder. Å andra sidan bör det också uttryckligen framgå att mellanhänder eller direkt berörda som lämnat felaktig, bristfällig eller falsk information kan hållas ansvariga.

Bryssel den 13 maj 2009

Europeiska ekonomiska och sociala kommitténs
ordförande
Mario SEPI

Yttrande från Europeiska ekonomiska och sociala kommittén om "Förslag till rådets direktiv om ändring av direktiv 2006/112/EG om ett gemensamt system för mervärdesskatt, när det gäller skatteundandragande vid import och andra gränsöverskridande transaktioner"

KOM(2008) 805 slutlig – 2008/0228 (CNS)

(2009/C 277/24)

Föredragande: **Umberto BURANI**

Den 28 januari 2009 beslutade rådet att i enlighet med artikel 93 i EG-fördraget rådfråga Europeiska ekonomiska och sociala kommittén om

"Förslag till rådets direktiv om ändring av direktiv 2006/112/EG om ett gemensamt system för mervärdesskatt, när det gäller skatteundandragande vid import och andra gränsöverskridande transaktioner"

KOM(2008) 805 slutlig – 2008/0228 (CNS).

Facksektionen för Ekonomiska och monetära unionen, ekonomisk och social sammanhållning, som svarat för kommitténs beredning av ärendet, antog sitt yttrande den 1 april 2009. Föredragande var Umberto BURANI.

Vid sin 453:e plenarsession den 13–14 maj 2009 (sammanträdet den 13 maj 2009) antog Europeiska ekonomiska och sociala kommittén följande yttrande med 192 röster för och 5 nedlagda röster:

1. Sammanfattning och slutsatser

1.1 I meddelandet ⁽¹⁾, som offentliggjordes samtidigt som det förslag till direktiv som behandlas i detta yttrande, föreslår kommissionen en **handlingsplan på kort sikt**, kanske mer realistisk och genomförbar än de andra handlingsplaner som tidigare lagts fram i **kampen mot skattebedrägeri**. Tidigare planer byggde på mer omfattande strategier och var mer långsiktiga, men de fick inte fullt stöd från olika medlemsstater. Handlingsplanen på kort sikt innehåller **gemensamma normer för registrering** och avregistrering i VIES-registren ⁽²⁾, bättre **kontrollverktyg** genom förbättrad kommunikation och bättre samarbete mellan medlemsstaterna, och på sikt inrättandet av Eurofisc, ett operativt granskningsorgan. När det slutligen gäller **indrivning av för-lorade skatteintäkter** har ett förslag till direktiv offentliggjorts samtidigt med meddelandet, och det innehåller det första konkreta förslaget till genomförande av handlingsplanen.

1.2 EESK välkomnar meddelandet, som redovisar ett inte helt otillfredsställande genomförande av mervärdesskattesystemet, som fortfarande efter åtskilliga årtionden kallas "tillfälligt". Systemet är emellertid alltför komplicerat och kostsamt, och framför allt **möjliggör det avsevärd skatteflykt**. De elektroniska förfarandena utgör en nödvändig förutsättning för bekämpningen av skatteflykt, men effektiviteten är beroende av att de **tillämpas enhetligt** av medlemsstaterna. För närvarande är vi långt ifrån

denna målsättning. En fara är antagandet av icke-samordnade eller skiljaktiga nationella lösningar.

1.3 Vissa förslag formuleras om aspekter som **skulle kunna omfattas av handlingsplanen**: En översyn av SCAC-modellen (*Standing Committee for the Administrative Cooperation*, den ständiga kommittén för administrativt samarbete), bättre möjligheter att få tillgång till och kunna utnyttja databaser och en lagstiftning som balanserar uppgiftsskydd och samarbete mellan förvaltningarna, skapande av professionella referensorgan som utgör gränssnittet mellan de olika förvaltningarna samt certifiering av aktörernas tillförlitlighet.

1.4 I direktivförslaget klarläggs i första hand vissa bestämmelser i grunddirektivet om **undantag från skatteplikt**, där tolkningen har möjliggjort missbruk. Man konstaterar att **tillämpningen av bestämmelser** som medger undantag när importerade varor säljs inom gemenskapen **är svår att kontrollera** på fältet. Genom de nya bestämmelserna fastställs en serie försiktighetsåtgärder, bland annat krav på importören för att *vid importtillfället* tillhandahålla uppgifter som gör det möjligt att identifiera mottagaren.

1.5 Kommittén ställer sig helt bakom dessa bestämmelser, liksom de bestämmelser som berör det **solidariska betalningsansvaret mellan säljare och köpare med hemvist i olika länder** om den ena inte fullföljer sina åtaganden vad avser mervärdesskatt. Det rör sig emellertid inte om några nya nyskapande bestämmelser – de finns redan och tillämpas strikt inom medlemsstaterna. De lämnas emellertid **nästan helt utan avseende när det krävs samarbete mellan förvaltningarna i olika medlemsstater**.

(1) Meddelande från kommissionen till rådet, Europaparlamentet och Europeiska ekonomiska och sociala kommittén om en samordnad strategi för att förbättra bekämpningen av mervärdesskattebedrägeri i EU, KOM(2008) 807 slutlig.

(2) VAT Information Exchange System (Kontroll av momsregistreringsnummer).

1.6 När det gäller ansvaret vill EESK rikta uppmärksamheten på en aspekt som aldrig beaktas: **förvaltningarnas ansvar gentemot skattebetalarna och gentemot andra förvaltningar** i de fall då fel eller förseningar orsakar ekonomiska skador eller rättsliga problem. Av grundläggande rättvise- och öppenhetsskäl borde denna fråga regleras.

2. Inledning

2.1 Förslaget till direktiv och kommissionens **meddelande** utgör en uppföljning av två tidigare meddelanden: Ett från 2006 som inledde debatten om kravet på en "samordnad strategi" i kampen mot skattefusk i allmänhet, och ett från 2007 som fokuserade på momsbedrägerier, och utvecklade centrala beståndsdelar i en strategi. I februari 2008 godkände rådet ytterligare ett meddelande om ett förslag till antagande av två mer "omfattande" åtgärder för att ändra mervärdesskattesystemet i syfte att bekämpa bedrägeri, nämligen ett system för **beskattning av transaktioner inom gemenskapen** och ett **system med allmän omvänd betalningsskyldighet**. I det andra fallet hade kommissionen erbjudit sig att inleda ett pilotprojekt. Ekofinrådet lyckades emellertid inte nå en överenskommelse.

2.2 Inför den uppenbara bristen på politisk vilja att anta en gemensam politik med mer djupgående verkan lade kommissionen fram ett förslag om en **handlingsplan på kort sikt** som kompletterades med en tidsplan för genomförandet, en "konventionell" lösning som skulle kunna ha bättre möjligheter att få ett positivt mottagande.

2.3 En gemenskapsstrategi är nödvändig både på lagstiftningsnivå och på operativ nivå, även om den senare faller inom medlemsstaternas exklusiva befogenheter. De olika förvaltningarnas skilda metoder har uppmuntrat bedragarna att flytta sin verksamhet till de länder som inte vidtar lämpliga åtgärder. Å andra sidan utgör efterlevandekostnaderna i företagen ett problem – de tvingas använda olika förfaranden beroende på i vilket land de bedriver sin verksamhet.

2.4 **Förslaget till direktiv**, som offentliggjordes samtidigt med meddelandet, utgör ett första initiativ vad avser de konventionella åtgärderna. Det **särskilda undantaget från mervärdesskatteplikt vid import** regleras redan genom grunddirektivet om mervärdesskatt (2006/112/EG), men den ursprungliga formuleringen möjliggjorde tolkningar som leder till missbruk. I förslaget klargörs villkor och begränsningar för undantaget. Samtidigt får medlemsstaterna ett instrument som möjliggör indrivning av undanhållen mervärdesskatt.

3. Meddelandets innehåll

3.1 Kommissionen har låtit granska tidigare åtgärder inom ramen för expertgruppen för en strategi för bekämpning av skattebedrägeri, och därmed kunnat fastställa tre centrala åtgärdsområden för handlingsplanen på kort sikt i fråga om bedrägeribekämpning: ett mer vattentätt mervärdesskattesystem, bättre instrument för kontroll och undersökning samt bättre möjligheter att driva in förlorade skatteintäkter.

3.2 När det gäller att **förbättra systemet** krävs tydliga gemensamma normer för registrering och avregistrering av uppgifter i VIES-systemet (VAT *Information Exchange System*). I vissa medlemsstater är registreringsnumret för mervärdesskatt giltigt även efter det att personen befunnits skyldig till bedrägeri. På så vis kan dessa personer fortsätta sin verksamhet. Kommissionen kommer inom kort att presentera ett lagstiftningsförslag om gemensamma normer för **registrering och avregistrering av uppgifter i VIES-systemet**. Förslaget kommer också att innehålla bestämmelser om aktörernas rätt att få **elektronisk tillgång till information** om motpartens namn, adress och registreringsnummer för mervärdesskatt, en rättighet som i dag avvisas eller begränsas i vissa medlemsstater. Andra bestämmelser kommer att gälla ett gemensamt, förenklat och moderniserat system för **faktureringsutbyte** som ska undanröja tolkningsskillnader mellan medlemsstater i fråga om mervärdesskattens utkrävbarhet och säkerställa att samtidig rapportering sker mellan de berörda förvaltningarna.

3.3 **Kontrollverktygen** utgör den känsligaste delen av systemet, och kanske den där det brister mest. Fokus ligger på de svaga punkter som identifierats: **kommunikation, samarbete och tillgång till uppgifter**. Ett paket med förslag till rättsakter är under granskning. Ett lovande operativt instrument är inrättandet av **Eurofisc**, ett europeiskt nätverk för tidig varning med Eurocanet som förebild, ett nätverk som skapats av Belgiens skatteförvaltning med stöd av kommissionen och Europeiska byrån för bedrägeribekämpning (OLAF).

3.4 Det tredje avsnittet i handlingsplanen, **bättre möjligheter att driva in förlorade skatteintäkter, omfattar en rad åtgärder**. I första hand uppmuntras medlemsstaterna att anta rättsliga åtgärder mot bedragare som bedriver verksamhet på deras territorium och som har orsakat förlorade mervärdesskatteintäkter i ett annat medlemsland. Den viktigaste delen berör emellertid **principen om solidariskt betalningsansvar mellan operatörer med hemvist i olika medlemsstater**, en princip som redan har en rättslig grund, men som varje medlemsstat hittills har tillämpat enbart på det egna territoriet och endast på operatörer

som faller under den egna jurisdiktionen. Ett förslag om enhetliga system för verkställighet eller försiktighetsåtgärder kommer för övrigt att presenteras för att förbättra möjligheterna till gränsöverskridande skatteuppbörd. Slutligen kommer man att försöka finna en slutgiltig lösning av problemet med **gränsöverskridande skydd för mervärdesskatteinkomster**, oberoende av vilken medlemsstat som är mottagare, ett problem som hittills enbart ett fåtal länder har granskat.

4. Allmänna kommentarer

4.1 Kommissionen fortsätter sitt arbete med att anpassa bestämmelserna om tillämpning, förvaltning och uppbörd av mervärdesskatt, som fortfarande är ett "tillfälligt system", 40 år efter inrättandet. Om man ska uppnå ett permanent system förutsätter det en harmonisering av skattesatserna och möjlighet för beskattningsbara personer att betala skatten direkt i det egna landet genom att låta fakturan omfatta mervärdesskatten på det vis som nu sker inom landet. Detta mål är ännu inte i sikte. Skälen är vare sig tekniska eller juridiska: de är av politisk natur, och därför nästan omöjliga att lösa. De förslag som nu lagts fram är således "konventionella åtgärder" för att öka effektiviteten i ett system som är "tillfälligt" endast till namnet.

4.2 Från den utgångspunkten måste man ändå säga att mervärdesskattesystemet som helhet inte är helt otillfredsställande, även om många aspekter kan förbättras. Systemet är emellertid komplicerat, dyrbart och – vilket är värre – fortfarande öppet för massiv skatteflykt på internationell nivå. Problemet ligger i själva utformningen av det tillfälliga systemet, som endast (en i dag obefintlig) politisk vilja skulle kunna förvandla till ett enklare och effektivare permanent system.

4.3 Kommissionen gör sitt bästa för att korrigera de största och mest uppenbara olägenheterna, klämd mellan rådet, som inte klarar att fatta enhälliga beslut, och medlemsstaterna, som var en på sitt område strävar efter att hantera de egna problemen med egna lösningar. Ett första exempel som kommissionen tar upp är de **elektroniska förfarandena**, som reglerar förbindelserna mellan de skattskyldiga och förvaltningarna. Vissa medlemsstater, liksom vissa tredje länder, ligger i fas med tiden, medan andra har halkat efter. Kommissionen sammanfattar läget på följande sätt: "Det är rimligt att säga att hanteringen av mervärdesskattesystemet i EU i allmänhet inte har hållit jämna steg med utvecklingen av informationstekniken" ⁽³⁾. Kommittén kan bara instämma.

4.4 Det är således inte överraskande att olika medlemsstater, både de mer avancerade och de övriga, arbetar med de egna aktörerna för att försöka finna bättre förvaltningslösningar. Detta oroar kommissionen, som ser en fara i **icke-samordnade och skiljaktiga nationella lösningar**, och rekommenderar medlemsstaterna att "samordna utvecklingen". EESK skulle här

vilja hänvisa till **verkligheten**: När det rör sig om att samordna verksamhet som berör hela gemenskapen, har EU möjlighet att lagstifta. Gemenskapen har utövat och utövar denna rätt på ett exemplariskt sätt. När problemen däremot är medlemsstatsinterna har kommissionen inga befogenheter och **rekommendationer får liten genomslagskraft**: Varje medlemsstat har goda skäl att agera självständigt. Samordnade lösningar dyker endast upp när två eller flera medlemsstater har gemensamma intressen.

4.5 Mot den bakgrunden välkomnar EESK kommissionens initiativ, som försiktigtvis kallas "förslag": Att inrätta en särskild arbetsgrupp där företrädare för skattemyndigheter och företag deltar (man nämner inte certifierade verksamhetsutövare) med uppdrag att ta fram ett gemensamt arbetssätt i förhållande till de olika problem som dyker upp i förbindelserna mellan aktörerna. Kommissionen rekommenderar parterna att "tillhandahålla de sakkunskaper och resurser som krävs för att uppgiften ska ha en chans att lyckas". Kommittén önskar lycka till.

5. Kvarstående problem

5.1 EESK vill utnyttja tillfället att föreslå några **viktiga aspekter som handlingsplanen borde innehålla** även om de inte är direkt förknippade med bedrägeribekämpning: Effektiva strukturer och effektiva bestämmelser bidrar i sig till ett system som inte är öppet för missbruk, eller som åtminstone förebygger missbruk och i värsta fall beivrar brott.

5.2 När det gäller **elektroniska förfaranden** har kommissionen redan gjort vad den har kunnat med "rådets förordning (EG) nr 1798/2003 av den 7 oktober 2003 om administrativt samarbete i fråga om mervärdesskatt och om upphävande av förordning (EEG) nr 218/92". På det praktiska området kan man se att SCAC-modellen (*Standing Committee for the Administrative Cooperation*, den ständiga kommittén för administrativt samarbete), som används för informationsutbyte och framställningar om åtgärder, borde ses över för att förfarandena bättre ska uppfylla kraven på snabba och precisa svar.

5.3 När det gäller **databaser** är problemet svårare. Det handlar inte enbart om möjligheterna att utnyttja databaserna, utan också och framför allt om **uppgifternas tillgänglighet och fullständighet**. Med särskild hänvisning till mervärdesskatt gäller det delvis att finna **jämvikten mellan uppgiftsskydd och samarbete mellan förvaltningarna**, en fråga som endast kan lösas med en rättsakt som i detalj avgränsar kraven på respektive sida, vilka uppgifter som ska skyddas och vilka som inte ska skyddas, under vilka omständigheter och i vilka former tillgång till information ska medges. Rekommendationer eller överenskommelser räcker inte – frågan behöver en solid rättslig grund som utan att påverka de grundläggande friheterna prioriterar allmänintresset.

⁽³⁾ Kommissionens meddelande KOM(2008) 807 slutlig, punkt 4, första stycket.

5.4 Ett praktiskt problem som kvarstår att lösa är **hur informationen insamlas ute på fältet**: Medlemsstaterna bör skapa **professionella referensorgan** som kan samla in erforderliga uppgifter till de medlemsstater som efterfrågar dem, och som har tillstånd att utbyta information med sina motsvarigheter i övriga berörda medlemsstater. Gemenskapen skulle kunna bidra till att inrätta ett verkligt **"insatsnätverk"** med möjlighet till direkt samverkan genom särskilda kanaler i samarbete med de undersökande myndigheterna.

5.5 Kommittén vill understryka att inga gemensamma lösningar kan klara sig utan ett **perfekt fungerande VIES-system**, som ger förvaltningarna möjlighet att i realtid få tillgång till uppgifter om alla transaktioner. Grundvalen är **tillförlitligheten** hos de skattskyldiga som tilldelas ett momsnummer. Denna tillförlitlighet bör prövas genom en förebyggande kontroll av de nödvändiga egenkaperna. Om, och när, det går att förena de två villkoren, funktion i realtid och förebyggande certifiering, skulle bedrägerier som bygger på skenföretag eller "målvakter" minska drastiskt.

5.6 I väntan på helhetslösningar, som inte tycks vara nära förestående, skulle man kunna prioritera en granskning av möjligheterna att **"certifiera tillförlitligheten hos aktörerna** inom branschen med regler som är gemensamma för EU:s alla länder. Om varje mervärdesskattenummer motsvarades av en handling som utfärdats av behörig skattemyndighet skulle man både skydda medlemsstaternas nationella intressen och de kommersiella intressena hos gemenskapens aktörer. Om man kunde sprida uppgifterna via ett nätverk skulle man omedelbart kunna få besked om tillfälliga eller permanenta återkallelser av certifieringen.

6. Direktivförslaget: preciseringar och nya bestämmelser

6.1 Som anges i inledningen till förslaget ingår det i "det första paket av åtgärder som tillkännages i det meddelandet". Förslaget syftar till att införa **två ändringar i grunddirektivet**, 2006/112/EG: En för att klargöra vissa bestämmelser rörande undantag från mervärdesskatteplikt vid import, där tolkningen har gett upphov till missbruk som har gjort det möjligt att undgå betalning av mervärdesskatt, och den andra ändringen för att göra **tillämpningen av solidariskt betalningsansvar obligatorisk i stället för valfri** i samband med vissa fall av gemenskapsintern leverans av varor.

6.2 **Undantag från mervärdesskatteplikt vid import** (artikel 143 d) beviljas om importen följs av en gemenskapsintern leverans eller överföring av varorna till en skattskyldig i en annan medlemsstat. Enklare uttryckt beviljas **undantag när de importerade varorna säljs av importören till en annan skattskyldig inom EU**. Bedrägeriutredarna har pekat på **missbruk i stor skala**, beroende på att gemenskapens bestämmelser om detta undantag inte har genomförts tillräckligt i nationell lagstiftning. Resultatet

är, enligt kommissionen, "en situation där det inte garanteras att tull- och skattemyndigheterna i gemenskapen följer upp de importerade varornas fysiska befordran". På skattemyndigheternas jargong handlar det om **"gemenskapsinterna bedrägerier via skenföretag"**.

6.2.1 Bestämmelserna i förslaget föreskriver framläggande av dokumentation som syftar till att bevisa att de som begär undantaget faktiskt uppfyller kraven i grunddirektivet: De ska vara registrerade för mervärdesskatt eller ha utsett en skatterepresentant i importmedlemsstaten. Det krävs bevisning för att de importerade varorna kommer att transporteras eller försändas till en annan medlemsstat. Importören ska *vid importtillfället* tillhandahålla uppgifter som gör det möjligt att identifiera mottagaren.

6.2.2 Kommittén har inga särskilda kommentarer till detta, eftersom det rör sig om en fråga där skälet bakom bestämmelserna är en förbättring av de administrativa systemen för att undvika eventuella bedrägerier. Kvar står emellertid vissa **frågetecken när det gäller så kallade "tredje territorier"**. Begreppet "medlemsstat" definieras i mervärdesskattesammanhang i grunddirektivets artikel 5.2. I den därpå följande artikel 6 fastställs att **direktivet inte ska tillämpas på "tredje territorier" (4)**, som är undantagna från betalning av mervärdesskatt vid import på grund av bestämmelserna i artikel 143 c och 143 d. Bestämmelserna är otvetydiga, men man bör kontrollera om, och i vilken utsträckning, detta undantag skyddar tillämpningen av mervärdesskattebestämmelserna från missbruk.

6.3 Den nya bestämmelsen i direktivförslaget (artikel 1.2) ersätter artikel 205 i grunddirektivet, som föreskriver att en annan person än den som är betalningsskyldig **ska vara solidariskt ansvarig för betalning** av mervärdesskatten. I praktiken, och mycket kortfattat uttryckt, föreskriver bestämmelserna att **säljaren deklarerar de egna gemenskapsinterna transaktionerna**, för att köparens medlemsstat ska bli medveten om att beskattningsbara transaktioner ägt rum på medlemsstatens territorium.

6.3.1 Principen om solidariskt betalningsansvar syftar till att göra säljaren medveten om inte bara sin informationskyldighet, utan också implicit om nödvändigheten av att noga **välja och lära känna kunderna** och deras betalningsförmåga: Om de senare inte uppfyller sina förpliktelser kan medlemsstaten driva in den obetalda mervärdesskatten och eventuella böter från säljaren. Medlemsstaterna har vederbörligen tillämpat bestämmelserna, men **endast i fråga om transaktioner inom landet**. Om medlemsstaterna inte utvidgar principen till internationella transaktioner har de glömt att de är skyldiga att samarbeta *också* för att skydda förvaltningarnas intresse i destinationsmedlemsstaten.

(4) Territorier vilka utgör en del av gemenskapens tullområde: Berget Athos, Kanarieöarna, de franska utomeuropeiska departementen, Åland och Kanalöarna. Territorier vilka inte utgör en del av gemenskapens tullområde: Ön Helgoland, Büsingen, Ceuta, Melilla, Livigno, Campione d'Italia, de italienska delarna av Luganjosjön.

6.3.2 Det nya förslaget syftar till att avhjälpa denna brist genom att uttryckligen utvidga principen om solidariskt betalningsansvar till internationella transaktioner. Man kan emellertid notera att principen om solidariskt betalningsansvar enligt kommissionen ⁽⁵⁾ föreskrivs redan i mervärdesskattedirektivets artikel 205, ”men medlemsstaterna har hittills bara tillämpat det vid inhemska transaktioner”.

6.3.3 Sammanfattningsvis ställer sig EESK helt bakom kommissionens förslag. Kommittén vill emellertid rikta uppmärksamheten på behovet av att fastställa bestämmelser och praktiska möjligheter att driva in en fordran som härrör från en förvaltning i en medlemsstat gentemot en invånare i en annan medlemsstat. Den rättsliga vägen innebär att man måste utnyttja bestämmelser om ömsesidigt juridiskt bistånd. Indrivning den administrativa

vägen genom förvaltningen i exportörens medlemsstat kräver detaljerade avtal och lösningar på underliggande rättsliga problem.

6.3.4 Kommittén vill göra en sista observation som är generell men som berör ämnet för förslaget, vars huvudsyfte är att försvara skattemyndigheternas intressen. Inte någonstans i texten talas om **förvaltningarnas ekonomiska eller juridiska ansvar gentemot skattebetalarna**, i händelse av fel eller förseningar i överföringen av motpartens uppgifter, och inte heller diskuteras **förvaltningarnas ansvar i förhållande till förvaltningar i andra länder**. Lagstiftning som bygger på rättvisa och öppenhet bör alltid beakta den skattskyldiges rättigheter gentemot den statliga makten, som alltid är den starkare parten.

Bryssel den 13 maj 2009

Europeiska ekonomiska och sociala kommitténs
ordförande
Mario SEPI

⁽⁵⁾ Kommissionens meddelande KOM(2008) 807 slutlig, punkt 3.3.1, andra stycket.

Yttrande från Europeiska ekonomiska och sociala kommittén om "Kreditvärderingsinstitut"

KOM(2008) 704 slutlig – 2008/0217 (COD)

(2009/C 277/25)

Föredragande: **Peter MORGAN**

Den 1 december 2008 beslutade rådet att i enlighet med artikel 95 i EG-fördraget rådfråga Europeiska ekonomiska och sociala kommittén om

"Förslag till Europaparlamentets och rådets förordning om kreditvärderingsinstitut"

KOM(2008) 704 slutlig – 2008/0217 (COD).

Facksektionen för Ekonomiska och monetära unionen, ekonomisk och social sammanhållning, som svarat för kommitténs beredning av ärendet, antog sitt yttrande den 1 april 2009. Föredragande var Peter MORGAN.

Vid sin 453:e plenarsession den 13–14 maj 2009 (sammanträdet den 13 maj) antog Europeiska ekonomiska och sociala kommittén följande yttrande med 157 röster för, 4 emot och 5 nedlagda röster.

1. Slutsatser och rekommendationer

1.1 Bakgrunden till detta yttrande är den värsta ekonomiska krisen i fredstid på åttio år. Den är till allvarlig skada för arbetsgivare, anställda och för de grupper som EESK företräder liksom för det civila samhället i stort. Företag går i konkurs, sysselsättningen sjunker, människor blir av med sina bostäder, pensionerna är i fara, den sociala oron sprider sig och regeringar faller. En grundläggande orsak till krisen har varit de oreglerade kreditvärderingsinstitutens prestationer. De spelar en avgörande roll för att det finansiella systemet ska fungera, och som sådana kan de inte lämnas utan tillsyn. Självregleringen har misslyckats gravt och kreditvärderingsindustrin har uppträtt skandalöst. EESK stöder helhjärtat planen att reglera och registrera kreditvärderingsinstitutet.

1.2 Av historiska skäl är kreditvärdering ett globalt oligopol där tre stora kreditvärderingsinstitut ingår, Fitch, Moody's och S&P. Trots att de har sina huvudkontor i USA, står de också för de flesta kreditvärderingstjänsterna i EU. Kreditvärderingsinstitutet har i USA varit registrerade hos Börs- och värdepappersinspektionen (Securities and Exchange Commission (SEC) sedan 2007. I dagsläget finns inga registreringskrav i EU. Registrering är naturligtvis en förlöpare till reglering.

1.3 Med början år 2007 noterades en dramatisk ökning i USA av antalet uteblivna amorteringar och utmätningar i samband med subprimelån, vilket skapade kaos på marknaden för RMBS (residential mortgage-backed securities) värdepapper mot säkerhet i hypotek som bygger på sådana lån, och kreditkorgar av typen CDO (collateralised debt obligations), som är kopplade till sådana värdepapper. Eftersom det fortsatte att gå illa för dessa värdepapper nedgraderade de tre kreditvärderingsinstitut som var mest aktiva i värderingen av dessa instrument ett stort antal av sina värderingar. Kreditvärderingsinstitutens betyg på dessa strukturerade finansiella produkter väckte frågor om korrektheten i deras värderingar i allmänhet samt om integriteten i kreditvärderingsprocessen i stort.

1.4 Under 2006 presenterade kommissionen sin strategi för regleringen av kreditvärderingsinstitutet och framhöll att den skulle följa utvecklingen på området mycket noga. I oktober 2007 enades EU:s finansministrar om ett antal slutsatser beträffande krisen. En av dessa var att kreditvärderingsinstitutets roll borde granskas och de eventuella bristerna åtgärdas. Efter ett brett samråd och med beaktande av verksamheten i andra länder har kommissionen lagt fram detta förslag till förordning.

1.5 Förslaget innehåller följande övergripande mål:

- Att säkerställa att kreditvärderingsinstitutet undviker intressekonflikter i kreditvärderingsprocessen, eller åtminstone hanterar sådana konflikter på ett effektivt sätt.
- Att öka kvaliteten på kreditvärderingsinstitutets metoder och kreditbetyg.
- Att öka insynen genom att fastställa informationskrav för kreditvärderingsinstitutet.
- Att se till att nätverket för registrering och övervakning är effektivt för att förhindra regelarbiter mellan jurisdiktioner i EU.

1.6 Sedan kommissionen offentliggjort sina lagstiftningsförslag har de Larosière-gruppen givit ut sin rapport. Den innehöll följande rekommendationer vad gäller kreditvärderingsinstitutet:

- Ett förstärkt CESR (Europeiska värdepappersstillsynskommittén) i EU bör få i uppdrag att registrera och övervaka kreditvärderingsinstitutet.
- Det bör göras en grundlig översyn av kreditvärderingsinstitutets affärsmodell och dess finansiering samt av möjligheterna att skilja kreditvärderingsverksamheten från den rådgivande verksamheten.

- Användningen av kreditvärdering för finansiell lagstiftning bör på sikt minska kraftigt.
- Värderingen av strukturerade produkter bör göras om genom införande av särskilda koder för sådana produkter.

Dessa rekommendationer behandlas i de relevanta avsnitten i yttrandet.

Dessutom påpekade Larosière-gruppen att det är mycket viktigt att dessa lagändringar i allt högre grad åtföljs av noggrannare analys och bedömning från investerarnas sida och förbättrad tillsyn. EESK stöder helt och fullt denna synpunkt.

1.7 Coreper har också diskuterat kommissionens lagstiftningsförslag. EESK stöder förslaget om att godkänna kreditvärderingar som utförs i tredje land.

1.8 Sammanfattningsvis ställer sig EESK bakom kommissionens förslag. Kreditvärderingsinstitutet spelade en avgörande roll i utvecklingen av strukturerade produkter och deras trovärdighet. Dessa produkter visade sig vara "giftiga" och har förstört tillgångar för hundratals miljarder dollar. Bestämmelserna i den föreslagna förordningen är det minsta som behövs under rådande omständigheter. EESK anser vidare att bestämmelserna inte kommer att innebära en alltför stor börda för ett välskött kreditvärderingsinstitut.

1.9 Kreditvärderingsinstitutet har en privilegierad ställning inom sektorn för finansiella tjänster eftersom reglerade organ i branschen måste inneha värdepapper med hög kreditvärdighet. På båda sidor Atlanten har myndigheterna valt att erkänna mycket få kreditvärderingsinstitut för rättsligt föreskrivna ändamål. EESK uppmanar kommissionen att använda den nya registreringsprocessen för att ge plats för nya kreditvärderingsinstitut, bland annat genom att stödja alla initiativ som syftar till att inrätta ett oberoende europeiskt kreditvärderingsinstitut, och att omarbeta den finansiella lagstiftningen så att kreditbetyg från alla EU-registrerade kreditvärderingsinstitut erkänns i rättsligt reglerade sammanhang. Det kommer inte att bli lätt för nya kreditvärderingsinstitut att etablera sig och bli trovärdiga. Ändå visar de senaste tio årens framgångar med Fitch, som finansieras av ett franskt holdingbolag, att detta är möjligt.

1.10 Lagstiftningen om finansiella tjänster har varit den främsta orsaken till kreditvärderingsinstitutets oligopol på grund av den vikt som har lagts vid värderingen av kapitalreserver. EESK anmodar EU-lagstiftarna att inte ha överdriven tilltro till kreditbetyg, särskilt mot bakgrund av erfarenheterna från den senaste tidens händelser, där vissa värderingar har visat sig vara värdelösa. Detta ligger i linje med de Larosière-gruppens rekommendation att användningen av kreditvärderingar för finansiell lagstiftning på sikt bör minska avsevärt.

1.11 I detta sammanhang ber EESK kommissionen att också behandla frågan om kreditvärderingsinstitutens friskrivningsklausuler. Eftersom friskrivningsklausulerna tenderar att göra kreditbetygen värdelösa, är kreditvärderingarna själva knappast en tillfredsställande grund för att beräkna det lagstadgade kapitalet. Åtgärder måste vidtas för att låta kreditvärderingsinstitutet ta ansvar för sina värderingar. Verkliga misstag kan tolereras, men inte brister när det gäller undersökningskravet.

1.12 EESK stöder förslaget att kreditvärderingsinstitutet måste vara en i gemenskapen etablerad juridisk person och att hemmedlemsstaten bör ansvara för tillsynen. Kommissionen har lagt fram sina argument för att inte överlåta tillsyn och övervakning på ett centralt organ. Trots att detta strider mot de Larosière-gruppens förslag avvisar EESK i princip inte tanken på att det inrättas en ny övervakningsmyndighet på EU-nivå om bestämmelserna om samarbete mellan medlemsstaterna skulle visa sig otillräckliga.

1.13 EESK uppskattar att förslaget till förordning inte är "tandlöst". De tillsynsåtgärder som de behöriga myndigheterna förfogar över innefattar återkallande av registrering och inledande av straffrättsliga förfaranden. Påföljderna ska gälla allvarliga fel i yrkesutövningen och bristande uppfyllelse av undersökningskravet. Påföljderna ska vara effektiva, proportionerliga och avskräckande och tillämpas enhetligt i samtliga medlemsstater. EESK anser att denna fråga bör samordnas av Europeiska värdepapperstillsynskommittén (CESR).

1.14 Vad gäller organisationen hänger mycket på den roll som de oberoende företagsexterna styrelseledamöterna spelar. EESK anser att det bör vara krav på att den behöriga myndigheten på förhand ska godkänna samtliga företagsexternas utnämningar. Som förslaget är utformat är ett sådant godkännande absolut nödvändigt.

1.15 EESK ber de behöriga myndigheterna i medlemsstaterna att i samband med den organisatoriska tillsynen noga bevaka kopplingen mellan kreditvärderingsverksamheten och aktieägarnas förväntningar. Kreditvärderingsinstitutets affärsmodell är inte lätt att anpassa till de etiska normerna i ett offentligt företag. Särskild uppmärksamhet bör ägnas företagsledningens resultatbonus. Även de Larosière-gruppen har uttryckt samma oro och begärt en närmare granskning av kreditvärderingsinstitutets affärsmodell. EESK stöder detta initiativ.

1.16 EESK välkomnar bestämmelserna i artikel 7. Offentliggörande av metoder kommer att avslöja om kreditbetygen har kommit till stånd via genvägar eller genom kringgående av förfarandena. Kreditvärderingsinstitutet måste nu också kontrollera sina uppgiftskällor och se till att de är tillräckligt tillförlitliga för att en kreditvärdering ska kunna göras. Ett lika viktigt påpekande är att om reglerna om ändrade metoder och antaganden hade varit i kraft skulle de ha kunnat avslöja värderingsmisstagen i fråga om RMBS många år före 2007.

1.17 När det gäller information anser EESK det särskilt positivt att EU kommer att gå längre än USA i fråga om strukturerade produkter och kräva att man på ett eller annat sätt ska påpeka för potentiella investerare att dessa produkter kan vara "giftiga". de Larosière-gruppen hade föreslagit ett separat noteringssystem och EESK skulle också ha föredragit detta.

1.18 Invändningarna mot en separat serie värderingssymboler för strukturerade produkter handlar främst om att obligationer med denna särskilda notering sannolikt skulle kunna betraktas som investeringar av lägre rang efter de omfattande nedvärderingar som skett. Enligt EESK vore detta inte negativt så länge värderingen av dessa obligationer inte har återfått sitt goda rykte.

1.19 Vi har bara två invändningar vad gäller de olika slags uppgifter som ska lämnas för både rättsligt föreskrivna ändamål och för marknaden. Vi vill att den bestämmelse i EU-förordningen som gäller den halvårsvisa informationen om andelen falissemang ska vara mycket tydlig och att 5-procentsregeln för informationsplikt ska ses över av CESR.

1.20 Farhågor har framförts på båda sidor Atlanten om att USA:s och EU:s lagstiftningssystem eventuellt skulle kunna innehålla motstridiga bestämmelser. Det har framförts förslag om en enda världsomspännande lagstiftning. EESK är tillfreds med den föreslagna EU-ordningen, som inte förväntas stå i strid med den amerikanska. När företag måste anpassa sig till olika standarder i olika system är det brukligt att deras policy inriktas på "största gemensamma nämnare". Det finns ingen anledning till att ett sådant förhållningssätt inte skulle gälla i detta fall.

2. Inledning

2.1 RMBS upprättas av en arrangör, vanligtvis en investeringsbank, som samlar en portfölj av in-teckningslån – i allmänhet tusentals separata lån – i en fond. Fonden ger ut värdepapper som har säkerhet i in-teckningslånen. Fonden använder intäkterna från värdepapperen för att köpa låneportföljen. Den samlade månatliga räntan och amorteringarna till portföljen från de olika in-teckningslånen används för att göra månatliga räntebetalningar och amorteringar till RMBS-investerare. Tre olika metoder används för att omvandla dessa portföljer av osäkra subprimelån till AAA-klassade produkter: (i) RMBS delas upp i delar efter säkerhet och avkastning, (ii) genom ställande av säkerhet, så att värdet på hypoteksportföljen är högre än värdet på RMBS, (iii) spridning av över-skottet så att hypoteksräntan på portföljen är högre än RMBS-räntan. Dessutom antog man att fastighetspriserna skulle fortsätta att stiga.

2.2 En CDO är en liknande produkt men där används skuldförbindelser i stället för in-teckningslån. Användningen av RMBS i CDO-säkerhetsportföljer ökade från 43,3 % 2003 till 71,3 % 2006 vilket resulterade i ett andra korthus ovanpå det första. Börs- och värdepappersinspektionen i USA (Securities and Exchange Commission, SEC) hittade ett internt e-postmeddelande i ett kreditvärderingsinstitut där man kallade CDO-marknaden ett "missfoster". "Hoppas att vi alla är välbeställda och pensionerade innan detta korthus rasar ihop."

2.3 Ett viktigt steg mot inrättandet och slutligen försäljningen av en subprime-RMBS eller -CDO är fastställandet av en kreditvärdering för varje del som fonden emitterar. I augusti 2007 inledde SEC en undersökning av kreditvärderingsinstitutens roll i det kaos som hade uppstått. Undersökningen inriktades på hur kreditvärderingsinstituten hade värderat RMBS och CDO. Granskningen omfattade främst följande:

- a) Värderingspolicy, förfaranden och praxis, däribland modeller, metoder, antaganden, kriterier och protokoll.
- b) Korrektheten i informationen om ovanstående.
- c) Kreditvärderingsinstitutens efterlevnad av de egna förfarandena.
- d) Effektiviteten i förfarandena som rör intressekonflikter.
- e) Eventuell otillbörlig inverkan av intressekonflikter på värderingarna.

2.4 Följande allmänna iakttagelser rapporterades:

- a) En markant ökning av antalet komplicerade RMBS- och CDO-transaktioner sedan 2002. Några kreditvärderingsinstitut hade fått svårt att hantera ökningen, särskilt i fråga om CDO, vilket hade påverkat värderingsprocessens fullständighet.
- b) Viktiga aspekter i värderingsprocessen, som värderingskriterier, meddelades inte alltid. Ändringar "utanför reglerna" företogs utan dokumenterad motivering.
- c) Inget av instituten hade dokumenterade förfaranden för värdering av RMBS och CDO och inte heller någon särskild policy eller praxis för att kartlägga eller angripa felaktigheter i modeller eller metoder.
- d) Kreditvärderingsinstituten hade börjat införa nya rutiner för att granska information om kreditvärderingen från emittenterna, men tidigare hade inga krav funnits på att de skulle kontrollera informationen i RMBS-portföljerna och inte heller krävde de att emittenterna skulle granska portföljerna.
- e) Kreditvärderingsinstituten dokumenterade inte alltid viktiga steg i värderingsprocessen – t.ex. skälen till avvikelser från deras modeller och kreditvärderingskommittéernas åtgärder och beslut – och de dokumenterade inte alltid närvaron av viktiga deltagare i kreditvärderingskommittéerna.
- f) Kreditvärderingsinstitutens processer för övervakning av pågående värderingar tycks ha varit mindre solida än de som gällde påbörjade värderingar. Bristande resurser har påverkat övervakningsverksamhetens aktualitet, den övervakning som genomfördes var illa dokumenterad och det rådde brist på skriftliga förfaranden.

- g) Problem noterades i samband med hanteringen av intressekonflikter och deras inverkan på värderingsprocessen. Viktiga deltagare i värderingsprocessen tilläts delta i arvodesdiskussioner.
- h) Processerna för internrevision varierade kraftigt. Bara ett av tre kreditvärderingsinstitut ansågs ha lämpliga kontroller för efterlevnaden av förfarandena.

2.5 Det finns en inneboende konflikt i branschens affärsmodell eftersom skuldemittenten betalar för värderingen, men den förvärras när det handlar om strukturerade produkter, eftersom (i) arrangören utformar produkten så att det råder flexibilitet vad gäller det sätt som den kan struktureras på för att optimera värderingarna, och arrangören kan också välja det kreditvärderingsinstitut som kommer att göra en positiv värdering av emissionen och (ii) det finns en hög koncentration av arrangörer.

2.6 Inom ett urval av 642 RMBS-transaktioner hanterade 12 arrangörer över 80 %, inom ett urval av 368 CDO-er hanterade 11 arrangörer 80 %. 12 av de största 13 RMBS-garanterna var också de 12 största CDO-garanterna. Arrangörernas inflytande vad gäller valet av kreditvärderingsinstitut tycks tillsammans med den höga koncentrationen av arrangörer med sådant inflytande ha underblåst de intressekonflikter som är förenade med ersättningsmodellen "emittenten betalar".

2.7 SEC publicerade sina resultat i juni 2008 efter att ha lagt fram lagstiftningsförslag för samråd. Nya bestämmelser offentliggjordes i USA den 3 december 2008. Europeiska kommissionen offentliggjorde sitt förslag till förordning – KOM(2008) 704 slutlig – den 12 november 2008, och det är detta dokument som föreliggande yttrande hänvisar till.

2.8 Undersökningarna har inte enbart gällt lagstiftarna. Den 18 oktober 2008 skrev Financial Times en artikel om Moody's roll i subprime-krisen som Moody's inte motsade. Delar av artikeln återges i punkterna 2.9–2.12.

2.9 Moody's börsnoterades år 2000. Efter börsnoteringen inträffade en drastisk förändring. Plötsligt inriktade man sig på vinst. Ledningen fick aktieoptioner. Hela tyngdpunkten försköts. Moody's noterade den högsta vinstmarginalen av samtliga bolag i S&P 500-indexet och behöll denna ställning fem år i rad. Aktierna steg med 500 % under handelns första fyra år vid en tidpunkt då resten av marknaden gick dåligt. Moody's intäkter ökade med 900 % på tio år.

2.10 I början av 2000-talet var det nästan omöjligt för en CDO att få en AAA-rating från Moody's om säkerheten enbart bestod av interfinanslån. Kreditvärderingsinstitutet hade länge haft en diversifieringspolicy som hindrade värdepapper med homogen säkerhet från att erhålla det högsta betyget. Följden blev att

Moody's förlorade marknadsandelar eftersom dess båda konkurrenter inte använde sig av en sådan försiktighetsregel. Moody's avskaffade denna regel 2004 varefter dess marknadsandel sköt i höjden.

2.11 År 2006 började Moody's värdera CPDO-er (constant proportion debt obligations), som fick AAA-rating. Fitch, som inte hade ombetts att värdera några CPDO-er, menade att dessa obligationer i deras modeller med nöd och näppe hamnade ovanför skräpnivån. CPDO rapporterades vara det mest lukrativa instrument som Moody's någonsin hade handlat med. I början av 2007 hittades ett fel i datakoden för simulering av CPDO-resultat. Det visade sig att produkten hade övervärderats med så mycket som fyra grader. Felet rapporterades inte till investerare eller kunder. Koden ändrades så att den åter levererade AAA-rating. Sedan Financial Times hade avslöjat felet inleddes ett internt disciplinärt förfarande.

2.12 Vid mitten av 2007 var nedgången på USA:s fastighetsmarknad på god väg. Moody's insåg då att deras modell var olämplig. I augusti 2007 började Moody's nedgradera obligationer med säkerhet i hypotek, och så var turbulensen i gång. Under årets sista månader nedgraderade Moody's flera obligationer än under alla de föregående 19 åren. Moody's hävdar att det hade varit omöjligt att förutse kreditkrisen, men Moody's hade inte uppdaterat sina grundläggande statistiska antaganden om USA:s hypoteksmarknad sedan 2002. Personalen hade diskuterat frågan 2006, men det fanns inga resurser för att göra den nödvändiga översynen och omvärderingen.

2.13 De konkreta bevisen från SEC och de inofficiella uppgifterna i Financial Times visar båda att det krävs många förändringar om kreditvärderingsinstitutet ska kunna spela den roll och uppfylla de normer som förväntas av dem.

3. Förslagets innehåll

Rättsliga ramar för registrering och övervakning

3.1 I artikel 2 fastställs att förordningen endast ska tillämpas på kreditbetyg för rättsligt föreskrivna ändamål, medan det i artikel 4 står att finansinstitut i rättsligt reglerade sammanhang endast får använda kreditbetyg som utfärdats av kreditvärderingsinstitut som är etablerade inom gemenskapen och registrerade i enlighet med denna förordning.

3.2 I artikel 12 anges att ett kreditvärderingsinstitut får ansöka om den registrering som krävs för att dess kreditbetyg ska få användas i rättsligt föreskrivna sammanhang under förutsättning att det är en juridisk person som är etablerad inom gemenskapen. Den behöriga myndigheten i hemmedlemsstaten ska registrera kreditvärderingsinstitutet om det uppfyller de villkor som anges i förordningen. Registreringen ska gälla i hela gemenskapen.

3.3 Den ursprungliga registreringsansökan måste lämnas in till Europeiska värdepapperstillsynskommittén (CESR), som vidarebefordrar den till behöriga hemmedlemsstater (artikel 13), där den granskas (artikel 14) och sedan registreras eller avvisas av hemmedlemsstaten i samråd med CESR (artikel 15). Det finns bestämmelser om återkallande av registreringen om kreditvärderingsinstitutet inte längre uppfyller de villkor som gällde för registreringen (artikel 17). Kreditvärderingsinstitutet måste ansöka om registrering inom sex månader efter det att förordningen träder i kraft (artikel 35).

3.4 I artikel 20 beskrivs de behöriga myndigheternas befogenheter. De får inte göra ingrepp i innehållet i kreditbetygen. De har dock rätt att

- få tillgång till varje slag av dokument och infordra kopior av eller själva kopiera sådana dokument,
- begära upplysningar från varje person och vid behov kalla in och fråga ut personer för att inhämta upplysningar,
- genomföra inspektioner på plats med eller utan förannmälan, och
- begära register över tele- och datatrafik.

3.5 I artikel 21 beskrivs de tillsynsåtgärder som de behöriga myndigheterna förfogar över. De innefattar återkallande av registrering, tillfälliga förbud mot utfärdande av kreditbetyg, rätt att upphäva användningen av kreditbetyg från kreditvärderingsinstitutet, rätt att utfärda offentliga underrättelser om kreditvärderingsinstitutet inte uppfyller sina förpliktelser samt rätt att överlämna ärenden till straffrättslig behandling.

3.6 I artiklarna 22–28 fastställs bestämmelser för samarbetet mellan behöriga myndigheter så att registrering och tillsyn fungerar på hela inre marknaden. I artiklarna 29 och 30 behandlas samarbete med tredjeländer.

3.7 Artikel 31 rör de påföljder som den behöriga myndigheten kan utdöma. Där anges att påföljderna minst ska omfatta fall av allvarligt fel i yrkesutövningen och bristande uppfyllelse av undersökningskravet. Påföljderna ska vara effektiva, proportionella och avskräckande.

Oberoende och undvikande av intressekonflikter

3.8 I artikel 5.1 fastställs att varje kreditvärderingsinstitut ska se till att de kreditbetyg det utfärdar inte har påverkats av någon faktiskt förekommande eller möjlig intressekonflikt. I avsnitt A (organisatoriska krav) och B (operativa krav) i bilaga I till förordningen fastställs avsevärda åtgärder för kontroll och balans.

3.9 Organisatoriskt ligger ansvaret hos företagsledningen eller styrelsen. Företagsledningen ska ha gott anseende. Företagsledningen eller styrelsen ska ha minst tre företagsexterna ledamöter som ska vara oberoende. Deras ersättning ska inte vara

kopplad till det affärsmässiga resultatet. Förordnandet ska avse en på förhand överenskommen period som inte överstiger fem år. Förordnandet kan inte förnyas och det finns begränsningar för möjligheterna att avsätta dem i förtid. Alla oberoende ledamöter ska ha tillräckligt kunnande om finansiella tjänster, och minst en oberoende ledamot bör ha djupgående kunskaper och erfarenhet av marknaderna för strukturerade krediter och värdepapperisering.

3.10 De oberoende ledamöterna ska ha den särskilda uppgiften att övervaka utvecklingen av kreditvärderingspolitiken och att säkerställa avsaknaden av intressekonflikter i kreditvärderingsprocessen. Strategier och förfarandena måste vara i överensstämmelse med förordningen. De oberoende ledamöternas yttranden i dessa frågor ska regelbundet läggas fram för styrelsen och göras tillgängliga för den behöriga myndigheten när den så begär. För att de oberoende ledamöterna ska kunna arbeta effektivt måste det finnas lämpliga system för kreditvärderingsverksamheten som stöds av mekanismer för internkontroll samt oberoende översyn.

3.11 Operativt ska varje kreditvärderingsinstitut påvisa och undanröja eller, när så är lämpligt, hantera och upplysa om eventuella faktiskt förekommande eller möjliga intressekonflikter. Både personliga och företagsrelaterade intressekonflikter nämns uttryckligen. Ett kreditvärderingsinstitut ska t.ex. inte tillhandahålla konsult- eller rådgivningstjänster till en kreditvärderad enhet eller anknuten tredje part i fråga om dennas företagsstruktur, juridiska struktur, tillgångar, skulder eller verksamheter. På samma sätt ska varje kreditvärderingsinstitut säkerställa att dess analytiker, varken formellt eller informellt, ger förslag eller rekommendationer om utformningen av strukturerade finansiella instrument för vilka institutet förväntas utfärda kreditbetyg.

3.12 Varje kreditvärderingsinstitut ska hålla register och verifieringskedjor över alla sina verksamheter, däribland även allt kommersiellt och tekniskt samröre med kreditvärderade enheter. Registren ska bevaras och på begäran göras tillgängliga för den behöriga myndigheten.

Anställda

3.13 I artikel 6 fastställs krav på att kreditvärderingsinstitut ska se till att de anställda som medverkar i kreditvärderingsprocessen har tillfredsställande kunnande och erfarenhet, de får inte inleda eller delta i affärsmässiga förhandlingar med någon kreditvärderad enhet, de bör inte arbeta med någon enhet mindre än två år och inte mer än fyra år, och deras ersättning får inte vara beroende av de intäkter som kreditvärderingsinstitutet erhåller från de kreditvärderade enheterna.

3.14 Bilaga I, avsnitt C, innehåller fler regler om anställda. Där fastställs att analytiker och andra anställda inte får köpa eller sälja eller inleda någon annan transaktion med något finansiellt instrument från någon kreditvärderad enhet som hör till dem som en berörd analytiker har primärt analysansvar för, och de får inte begära eller ta emot gåvor från den enheten. Andra regler berör krav på uppgiftsskydd och informationssäkerhet.

3.15 Två regler rör efterföljande tjänst för en analytiker på en kreditvärderad enhet som han eller hon har medverkat i bedömningen av. Dessutom fastställs att när en analytiker påbörjar tjänst på en kreditvärderad enhet ska kreditvärderingsinstitutet se över det arbete som analytikern utfört med anknytning till enheten i fråga under de två åren innan han eller hon lämnade institutet.

Kreditvärderingsmetoder

3.16 I artikel 7 fastställs att varje kreditvärderingsinstitut offentligt ska presentera de metoder, modeller och grundläggande antaganden som det använder i värderingsprocessen. Det ska vidta alla nödvändiga mått och steg för att se till att den information det använder för utfärdandet av kreditbetyg är av tillfredsställande kvalitet och kommer från tillförlitliga källor.

3.17 Varje kreditvärderingsinstitut ska bevaka sina kreditbetyg och ompröva dem då så krävs. När ett kreditvärderingsinstitut ändrar sina metoder, modeller eller grundläggande antaganden för värderingarna, ska det omedelbart upplysa om i vilken omfattning kreditbetygen förväntas påverkas, ompröva de berörda kreditbetygen samt ompröva alla kreditbetyg som berörs av ändringen.

Offentliggörande och presentation av kreditbetyg

3.18 I artikel 8 fastställs att alla kreditvärderingsinstitut ska offentliggöra alla sina kreditbetyg och eventuella beslut om att upphöra att utfärda kreditbetyg utan dröjsmål och inskränkningar av offentligheten.

3.19 I bilaga I, avsnitt D, fastställs att kreditvärderingsinstitutet ska offentliggöra

- huruvida kreditbetyget meddelats den kreditvärderade enheten eller dess anknutna tredje part och ändrats efter detta meddelande innan det distribuerades,
- Den metod som huvudsakligen har använts för att fastställa kreditbetyget,
- innebörden av varje ratingkategori,
- dagen då kreditbetyget först publicerades och dagen för den senaste uppdateringen.

Varje kreditvärderingsinstitut ska se till att eventuella attribut och begränsningar för kreditvärderingen anges tydligt på framträdande plats i kreditbetyget, särskilt med avseende på kvaliteten i den tillgängliga informationen och i vilken utsträckning det har kontrollerat informationen.

3.20 I fall då det råder sådan brist på tillförlitliga uppgifter, då strukturen på ett nytt slag av instrument är så komplex eller då kvaliteten på den tillgängliga informationen är så otillfredsställande att man allvarligt måste ifrågasätta om kreditvärderingsinstitutet förmår att ta fram ett trovärdigt kreditbetyg, bör institutet avstå från försök till värdering eller återkalla befintliga kreditbetyg.

3.21 När ett kreditvärderingsinstitut informerar om ett nytt kreditbetyg ska det förklara vilka faktorer som i första hand legat till grund för värderingen. När ett kreditvärderingsinstitut värderar ett strukturerat finansiellt instrument ska det lämna information om förlust- och kassaflödesanalyser som det har utfört.

3.22 Kreditvärderingsinstitut ska ange nivån på den bedömning de har genomfört i fråga om de förfaranden för noggrann analys som har utförts i fråga om de underliggande tillgångarna för strukturerade finansiella instrument (t.ex. bokföring över subprime-lån). Om de har förlitat sig på en tredje parts bedömning bör de ange hur resultatet av denna bedömning har påverkat kreditbetyget.

3.23 I artikel 8 berörs också det faktum att kreditvärdering av strukturerade finansiella instrument inte kan jämföras med kreditvärdering av andra slag av skuldförbindelser. Kreditvärderingsinstitutet måste antingen använda andra symboler, inte det vanliga alfabetet, alternativt bifoga en detaljerad förklaring av de olika värderingsmetoder som används för denna typ av instrument, och ange hur riskprofilen skiljer sig från den hos konventionella instrument.

Allmän och periodisk information

3.24 Den information som diskuteras i artiklarna 9 och 10 redovisas i bilaga I, avsnitt E. Den allmänna informationen ska vara allmänt tillgänglig och uppdateras fortlöpande. De särskilda bestämmelserna gäller de viktigaste reglerna, till exempel om intressekonflikter, informationspolicy, ersättningsystem, värderingsmetoder, modeller och grundläggande antaganden, ändringar i politik och förfaranden osv.

3.25 Den periodiska informationen omfattar uppgifter om fallissemangsandelar var sjätte månad, och information om kunderna årligen.

3.26 Dessutom krävs en rapport om institutets interna organisation. Den ska innehålla information om kreditvärderingsinstitutets rättsliga form och ägarförhållanden, en beskrivning av det interna kvalitetskontrollsystemet, statistiska uppgifter om personaltilldelningen, en beskrivning av institutets policy för registrering av kreditbetyg, resultatet av den årliga interna översynen av iakttagandet av kravet på oberoende, en beskrivning av policyn för rotation av lednings- och analysuppgifter, finansiell information om institutets intäkter samt en årsberättelse.

4. EESK:s synpunkter

4.1 Kreditvärderingsinstitutet har en privilegierad ställning inom sektorn för finansiella tjänster eftersom reglerade organ i branschen måste inneha värdepapper med hög kreditvärdighet. På båda sidor Atlanten har myndigheterna valt att erkänna mycket få kreditvärderingsinstitut för rättsligt föreskrivna ändamål. EESK uppmanar kommissionen att använda den nya registreringsprocessen för att släppa in nya kreditvärderingsinstitut, bland annat genom att stödja alla initiativ som syftar till att inrätta ett oberoende europeiskt kreditvärderingsinstitut, och skriva om den finansiella lagstiftningen så att kreditbetyg från alla EU-registrerade kreditvärderingsinstitut erkänns för rättsligt föreskrivna ändamål.

4.2 Lagstiftningen om finansiella tjänster har varit den främsta orsaken till kreditvärderingsinstitutens oligopol på grund av den vikt som har lagts vid värderingen av kapitalreserver. EESK uppmanar EU-lagstiftarna att inte lägga alltför stor vikt vid kreditbetygen, särskilt mot bakgrund av den senaste tidens erfarenheter, där kreditbetygen har visat sig vara värdelösa.

4.3 Kommittén uppmanar dessutom kommissionen att ta itu med frågan om kreditvärderingsinstitutens friskrivningsklausuler. De innehåller vanligtvis en formulering av typen: "Användare av denna information bör inte i samband med investeringsbeslut förlita sig på något kreditbetyg eller någon ståndpunkt som framförs i detta". Att påstå att kreditbetyg bara är en åsikt som man inte bör ta hänsyn till är att dra löje över tanken på lagstadgade kapitalkrav, vilket också visats av den nuvarande krisen. De nya bestämmelserna bör innehålla krav på att kreditvärderingsinstitut ska stå bakom sina kreditbetyg.

4.4 Kommittén stöder också förslaget om att kreditvärderingsinstitut måste vara en juridisk person som är etablerad i gemenskapen, och att hemmedlemsstaten bör stå för tillsynen. EESK avvisar emellertid i princip inte tanken på att det inrättas en ny övervakningsmyndighet på EU-nivå om bestämmelserna om samarbete mellan medlemsstaterna skulle visa sig otillräckliga.

4.5 Kommittén gläder sig åt att förslaget är långt ifrån tandlöst, vilket uttryckligen framgår i artiklarna 21 och 31 (se punkterna 3.5 och 3.7 ovan). Bristen på sanktionsmöjligheter har orsakat mycket kritik av den motsvarande amerikanska lagstiftningen. Det är viktigt att påföljderna tillämpas lika strikt i alla medlemsstater. EESK anser att detta bör samordnas av CESR.

4.6 Förslagen till organisatoriska och operativa bestämmelser är väl utformade. Kravet på tre oberoende styrelseledamöter ligger i linje med den kod för företagsstyrning som antagits i Storbritannien och andra länder. Mycket kommer att bero på vilken roll de oberoende företagsexterna ledamöterna får. Deras uppförande och bidrag kommer att vara avgörande för de organisatoriska bestämmelsernas framgång. EESK anser att det bör vara obligatoriskt att utnämningen av de företagsexterna ledamöterna godkänns på förhand av behörig myndighet. Som förslaget ser ut är ett sådant godkännande absolut nödvändigt.

4.7 Fitch ägs till 80 % av Fimalac SA som i sin tur ägs till 73 % av Marc de Lacharriere. S&P ingår i McGraw Hill-koncernen. Fram till år 2000 ingick Moody's i Dun and Bradstreet-koncernen. Financial Times undersökning visar att Moody's tidigare professionalism efter år 2000 påverkades negativt av aktiemarknadens krav. EESK ber de behöriga myndigheterna i medlemsstaterna att i samband med den organisatoriska tillsynen noga bevaka kopplingen mellan kreditvärderingsverksamheten och aktieägarnas förväntningar. Särskild uppmärksamhet bör riktas mot strukturen i ledningens belöningsystem.

4.8 Operativt är de förbud som förtecknades i punkt 3.11 ovan viktiga för att kunna kontrollera och undvika den viktigaste faktorn som orsakar intressekonflikter. Ett kreditvärderingsinstitut får inte längre värdera en uppgörelse som den agerat rådgivare i.

4.9 Reglerna om anställda är också utformade för att eliminera intressekonflikter. Precis som för externrevisorer finns det begränsningar för hur länge en analytiker får arbeta med en och samma kund. Begränsningen skulle dock kunna släppas från fyra till fem år. Precis som gäller revisorer och alla delar av sektorn finansiella tjänster får inte analytiker ha egna intressen i kundens värdepapper. Kommittén ser positivt på att dessa tillsynsregler nu också kommer att följas av kreditvärderingsinstitut.

4.10 EESK ställer sig helt bakom bestämmelserna i artikel 7. De är riktade mot det uppenbara missbruk som uppdagades i samband med SEC-undersökningen. Offentliggörande av metoder kommer att avslöja om kreditbetygen har kommit till stånd på genvägar eller genom kringgående av förfarandena. Kreditvärderingsinstitutet måste nu också kontrollera sina uppgiftskällor och se till att de är tillräckligt tillförlitliga för att en kreditvärdering ska kunna göras. Lika viktigt är att bestämmelserna om ändrade metoder och antaganden, om de hade gällt, kunde ha lett till att man upptäckt fel i kreditvärderingen tidigare än 2007. EESK förslår att efterlevnaden av artikel 7 bör övervakas noggrant. Vid behov kan reglerna skärpas.

4.11 Med artikel 8 sluts kretsloppet genom att man kräver offentlig information för varje uppgörelse om hur kreditvärderingsinstitutet har tillämpat de bestämmelser som fastställs i artikel 7. Kommittén ser särskilt positivt på att EU går längre än USA med avseende på strukturerade produkter, genom att på olika sätt kräva att potentiellt farliga aspekter av produkterna redovisas.

4.12 Invändningar har gjorts mot en separat uppsättning symboler eftersom det finns en risk för att värdepapper med den märkningen efter de massiva nedgraderingar som har ägt rum skulle kunna betraktas som sämre investeringar. EESK anser inte att detta vore någon större nackdel fram till dess att värderingen av sådana värdepapper har återupprättats.

4.13 Corepers arbete har visat på att förslaget till förordning inte specifikt tar upp kreditbetyg som utvecklats i tredjeländer. EESK stöder Corepers förslag att sådana kreditbetyg kan användas för rättsligt föreskrivna ändamål i EU när de erkänts av ett kreditinstitut som redan registrerats i EU, på följande villkor:

- De två berörda instituten ingår i samma koncern.
- Det institut som är etablerat utanför EU regleras av bestämmelser som liknar EU:s.
- Det finns ett objektivi skäl till utfärdandet av kreditbetyget i tredje land.
- Det finns ett etablerat samarbete mellan de berörda behöriga myndigheterna.

4.14 Kommittén ställer sig bakom informationskraven, både de som har rättsliga ändamål och de som har till syfte att informera marknaden, möjligen med två förbehåll:

— Fallissemangsandelen utgör viktig information eftersom den är ett mått på kvaliteten eller bristen på kvalitet i institutens kreditvärderingsverksamhet. I USA är kraven specifika: kreditvärderingsinstitutet ska offentliggöra statistik över resultaten för ett, tre och tio år bakåt för varje ratingkategori så

att det tydligt framgår hur väl deras kreditbetyg förutsett fallissemang. EESK skulle gärna se att bestämmelserna i EU:s förordning är mycket detaljerade på denna punkt.

— Det finns också ett krav på att kunder som står för mer än 5 % av omsättningen ska identifieras. Detta gränsvärde är eventuellt för lågt. EESK uppmanar CESR att överväga frågan ytterligare.

Bryssel den 13 maj 2009

*Europeiska ekonomiska och sociala kommitténs
ordförande
Mario SEPI*

Yttrande från Europeiska ekonomiska och sociala kommittén om ”Meddelande från kommissionen till rådet, Europaparlamentet, Europeiska ekonomiska och sociala kommittén samt Regionkommittén: Handlingsplan för genomförandet av EU:s djurhälsost strategi”

KOM(2008) 545 slutlig

(tilläggsyttrande)

(2009/C 277/26)

Föredragande: **Leif E. NIELSEN**

Den 24 februari 2009 beslutade Europeiska ekonomiska och sociala kommittén att i enlighet med artikel 29 A i tillämpningsföreskrifterna för arbetsordningen utarbeta ett yttrande om

”Meddelande från kommissionen till rådet, Europaparlamentet, Europeiska ekonomiska och sociala kommittén samt Regionkommittén: Handlingsplan för genomförandet av EU:s djurhälsost strategi”

KOM(2008) 545 slutlig.

Facksektionen för jordbruk, landsbygdsutveckling och miljö som svarat för kommitténs beredning av ärendet antog sitt yttrande den 17 april 2009. Föredragande var Leif E. NIELSEN.

Vid sin 453:e plenarsession den 13–14 maj 2009 (sammanträdet den 13 maj 2009) antog Europeiska ekonomiska och sociala kommittén följande yttrande med 189 röster för, 2 röster emot och 11 nedlagda röster.

1. Slutsatser

1.1 EESK stöder kommissionens förslag till genomförande av EU:s djurhälsost strategi och anser att kommissionen i stor utsträckning har tagit hänsyn till EESK:s kommentarer, som framfördes i samband med att förslaget till en ny strategi lades fram. EESK efterlyser än en gång ökade åtgärder från EU:s sida för att förebygga, övervaka och bekämpa allvarliga smittsamma djursjukdomar som ofta fortfarande medför risker globalt. EESK hoppas att EU:s framtida bestämmelser kommer att bana väg för liknande lagstiftning runt om i världen. Kommissionen bör medverka till ökad förståelse för ny EU-lagstiftningen i berörda tredjeländer och dra nytta av den sakkunskap och de resurser som finns i medlemsstaterna i samband med krishantering. Insatserna gentemot utvecklingsländerna bör emellertid skärpas, och åtgärder för att utveckla indikatorerna bör prioriteras högt på grund av deras grundläggande betydelse. Det är dessutom viktigt att veterinärfonden bevaras, och att medlemsstaternas medfinansiering harmoniseras för att undvika snedvridning av konkurrensen.

2. Bakgrund

2.1 EESK gav 2007 sitt stöd till kommissionens förslag till en ny strategi för djurhälsa för perioden

2007–2013 ⁽¹⁾. Föreliggande handlingsplan avser genomförandet av strategin med en tidsplan för de 31 detaljerade åtgärder ⁽²⁾ som ska genomföras fram till år 2013 inom fyra insatsområden (prioritering, lagstiftningsramar, förebyggande insatser och forskning). De viktigaste komponenterna är en ny EU-lag för djurhälsa och en granskning av utgifts- och ansvarsfördelningen. Strategin omfattar även ambitionen om ett EU-medlemskap på längre sikt i Internationella byrån för epizootiska sjukdomar (OIE), åtgärder för att avlägsna hälsorelaterade hinder vid export, klassificering och prioritering av risker i samband med djursjukdomar och kemiska risker, riktlinjer för biosäkerhet bland djurbestånden och vid gränserna, utveckling av elektroniska informationssystem, förstärkning av EU:s antigen- och vaccinsbanker, utveckling av ny medicin och vaccin samt övervakning av zoonotiska mikroorganismers resistens mot antibiotika. Det övergripande målet är att förenkla och förbättra gällande och framtida lagstiftning och säkerställa effektivare bestämmelser. Kommissionen vill därför systematiskt utvärdera de enskilda förslagen och undersöka eventuella alternativ för att säkerställa bättre och enklare lagstiftning.

⁽¹⁾ Kommissionens meddelande från 2007 om en ny djurhälsost strategi för EU (2007–2013) – ”Bättre att förebygga än att behandla” KOM(2007) 539 slutlig och EESK:s yttrande av den 16 januari 2008, EUT C 151, 17.6.2008.

⁽²⁾ Kommissionens meddelande KOM(2008) 545 behandlar 21 åtgärder men den interna planeringen utgår från 31, se http://ec.europa.eu/food/animal/diseases/strategy/pillars/action_en.htm

3. Allmänna kommentarer

3.1 Handlingsplanen är relevant och väl underbyggd, och EESK värdesätter den höga grad av öppenhet och samarbetsvilja som har präglat processen hittills, inklusive kommissionens beaktande av EESK:s ståndpunkter. Åtgärder för att avgränsa och prioritera de områden som ingår i handlingsplanen bör emellertid påskynas med utgångspunkt i en inbördes avvägning av risken för sjukdomarnas inverkan på människor, de skadliga effekterna på djuren och hänsynen till de ekonomiska konsekvenserna för tillverkare och företag.

3.2 Som vi tidigare påpekat är det avgörande för EU:s trovärdighet att EU:s institutioner och medlemsstater följer sina egna tidsfrister för inlämning och antagande och genomförande av konkreta bestämmelser, vilket dessvärre oftare är undantaget än regeln. Därför är det viktigt att kommissionen åtminstone fastställer realistiska tidsfrister för inlämning av egna förslag och rapporter och respekterar dessa tidsgränser i praktiken.

3.3 När det gäller tidsfrister för de enskilda åtgärderna bör det dessutom klart framgå att den angivna vägledande tidsplanen för lagstiftningsförslag och datum för färdigställande hänvisar till inlämning av förslag och inte till det slutgiltiga beslut som är resultatet av den efterföljande, tidskrävande beslutsprocessen. Enligt kommissionen ingår de specifika åtgärder för djurens välfärd som beskrivs i handlingsplanen från 2006⁽³⁾ nu som en integrerad del av djurhälsostrategin. Detta är högst otydligt med tanke på att tidsplanen för denna i stor utsträckning överträdades omedelbart efter det att den hade lagts fram.

3.4 Det är särskilt viktigt att skyddsnivån stärks i samband med genomförandet av de enskilda åtgärderna, att dessa blir effektiva och att genomförandet sker i enlighet med proportionalitetsprincipen och strävan efter bättre och enklare lagstiftningsramar. Dessutom är det viktigt att uppföljningen av att djurhälsostrategin sker i öppet samarbete med medlemsstaterna och intresseorganisationer på området, bland annat genom kommunikationsplanen och den rådgivande kommittén för djurhälsa.

4. Särskilda kommentarer

4.1 EESK välkomnar det övergripande målet att skapa en enda lagstiftningsram som definierar gemensamma principer och krav på djurhälsoområdet och anger kopplingen till gällande lagstiftning på områden som djurhälsa, livsmedelssäkerhet, folkhälsa, jordbrukspolitik m.fl. Den förenkling och effektivisering av lagstiftningen som eftersträvas kommer samtidigt att medverka till att skapa ett mer överskådligt och öppet politikområde. Det förutsätter dock ett horisontellt synsätt där hänsyn tas till livsmedelssäkerhet, djurhälsa och smittskydd. Det är nödvändigt att

utnyttja synergieffekterna på dessa områden. Likaså bör djurens välfärd i högre grad än tidigare utgöra en naturlig del av djurhälsoområdet, i de fall det är relevant.

4.2 Klassificeringen av djursjukdomarna och definitionen av "acceptabel risknivå" innebär en stor utmaning för samarbetet. Det är viktigt att detta arbete genomförs på vetenskapliga grunder så att sjukdomarna klassificeras med utgångspunkt i epidemiologi och kontrollmöjligheter. Samtidigt är det dock nödvändigt att sjukdomarnas konsekvenser för ekonomi och handel ingår i bedömningen.

4.3 Ingripanden och resurser kommer enligt handlingsplanen att "fokuseras till sjukdomar som påverkar allmänheten i stor utsträckning". Det rör i första hand sjukdomar som utgör ett hot mot människans hälsa. Formuleringen "påverkar allmänheten i stor utsträckning" och de finansiella medel som ett ingripande kräver bör dock också omfatta sjukdomar som får allvarliga konsekvenser för näringslivet och därmed även för medlemsstaternas ekonomi.

4.4 En förutsättning för att nuvarande lagstiftning ska kunna förenklas och revideras är att åtgärder vidtas för att harmonisera EU:s bestämmelser och OIE:s rekommendationer på området. Samtidigt är det viktigt att undvika oändamålsenliga konkurrensbegränsningar mellan medlemsstaterna och gentemot tredje land. När ny lagstiftning utarbetas på områden som gäller djurhälsa och djurens välfärd är det således av största vikt att EU gör en ansträngning att tydliggöra sina ståndpunkter i tredje länder och harmoniserar lagstiftningen i så stor utsträckning som möjligt.

4.5 Den "effektiva och ansvarfulla kostnadsmodell" som eftersträvas bör även fortsättningsvis baseras på gemensam finansiering från EU och medlemsstaterna, men även på näringslivets ansvar och nuvarande utgifter för förebyggande och bekämpning av sjukdomar. EU:s finansiering via veterinärfonden bör därför fortsätta. Det bör dock ske en harmonisering av medlemsstaternas medfinansiering för att undvika konkurrensnedvridning till följd av skillnader i fördelningen mellan offentlig och privat finansiering. Det bör finnas möjligheter till ersättning både för direkta och indirekta omkostnader så att incitament för anmälning av utbrott av allvarliga smittsamma husdjursjukdomar ovillkorligen bevaras i den framtida strategin för djurhälsa. Som kommissionen konstaterar är det nödvändigt att noga analysera sådana möjligheter innan det utarbetas förslag till en harmoniserad modell för kostnadsfördelning.

4.6 Fodersektorn har stor betydelse för djurhälsan, och hanteringen av fodervaror är därför viktig för smittskyddet. EESK beklagar dock att kommissionen inte ger någon detaljerad motivering till förslaget att införa finansiella garantier i fodersektorn. Det förefaller som om slutsatserna i rapporten om finansiella garantier i fodersektorn inte har beaktats⁽⁴⁾.

⁽³⁾ KOM(2006) 13 om Gemenskapens handlingsplan för djurskydd och djurs välbefinnande samt EESK:s yttrande av den 26.10.2006, EUT C 324, 30.12.2006.

⁽⁴⁾ Bilaga till KOM(2007) 469 om finansiella garantier inom foderområdet med beskrivning av gällande bestämmelser.

4.7 Som kommittén tidigare påpekat bör, bl.a. med hänsyn till befolkningens acceptans, vaccination användas för att bekämpa sjukdomsutbrott om det med fördel kan ersätta eller komplettera avlivning av friska djur. Som kommissionen också påpekar bör en vaccination dock göras med hänsyn till den konkreta situationen och utgå från erkända principer och faktorer, bl.a. tillgången på vaccinet och dess effektivitet, tillförlitliga tester, internationella riktlinjer och möjliga handelshinder, kostnadseffektivitet samt eventuella risker vid användningen av vaccinet.

4.8 Det finns behov av ytterligare forskning och utveckling i detta hänseende. Det är också viktigt att kommissionen försöker öka den allmänna förståelsen för EU:s vaccinationspolitik utanför EU:s gränser i syfte att minska antalet tveksamma fall när det gäller export.

4.9 Den akuta krishanteringen har hittills i stor utsträckning varit ett ansvar som delats mellan den enskilda medlemsstaten och det berörda tredje landet och det är av största vikt att sådana problem även fortsättningsvis åtgärdas genom ett samarbete mellan de berörda parterna. Den nuvarande arbetsfördelningen har visat sig fungera väl. Av den anledningen kommer medlemsstaterna att behålla sin individuella förhandlingsrätt, under förutsättning att kommissionen hålls underrättad.

4.10 På de flesta gårdar är det i dag gängse praxis att vidta en kombination av förebyggande åtgärder i form av konkreta insatser, rutiner och allmänt sunt förnuft. Betydande rättsosäkerhet uppstår dock om dessa frivilliga smittförebyggande åtgärder, som ofta vidtas på producenternas initiativ eller till följd av organisationernas rådgivning, används i samband med utarbetande av en modell för kostnadsfördelning.

4.11 Även om det i ett inledningsskede naturligtvis kan finnas skäl att bedöma huruvida producenten i det enskilda fallet har gjort tillräckligt för att förhindra utbrott och spridning av en

smittsam djursjukdom, är det problematiskt att låta denna bedömning ligga till grund för beslut om ekonomisk kompensation. På grund av bristande kunskap om effekterna av förebyggande åtgärder för de olika djurarterna är det i dagsläget mycket svårt att använda sådana åtgärder i praktiken. Därför krävs det forskning och utveckling för att kartlägga olika alternativ och tillämpning av dessa i praktiken.

4.12 De grundläggande bestämmelserna för biosäkerhet bör genomföras på basis av lagstiftning som kan kompletteras med mer specifika bestämmelser i form av riktlinjer som är anpassade efter olika djurarter eller produktionsformer (exempelvis hobbyodlare). Dessutom krävs även fortsättningsvis informationsinsatser i samarbete mellan myndigheter och branschorganisationer.

4.13 Forskning, utveckling och rådgivning är avgörande för att strategins mål ska uppnås. Större delen av all forskning får först ett värde från den tidpunkt då den tillämpas i produktion, rådgivning och kontroll. Därför är kunskapsöverföring ett viktigt insatsområde. Den strategiska forskningsagendan saknar således fokus på förebyggande i form av åtgärder som inte omfattar användning av veterinärmedicin. Organisationer för främjande av boskapskötsel bör därför tilldelas en större roll i arbetet med att utarbeta lösningar än vad kommissionen verkar avse.

4.14 Med fler medlemsstater ökar risken för att normerna sätts efter minsta gemensamma nämnare. Det bör vara möjligt för enskilda medlemsstater att gå i täten om det kan ske utan att gemenskapens intressen kommer till skada. Det gör det möjligt för dem att inhämta erfarenheter som övriga medlemsstater sedan kan dra nytta av. Som exempel kan nämnas att kommissionen planerar att lägga fram förslag om elektronisk identifiering av nötkreatur i stället för öronmärkning först 2011. Därefter följer en tidskrävande beslutsprocess. Mot bakgrund av de tydliga fördelarna i form av arbetsbesparing på gårdarna, den förbättrade registreringen av behandlade djur och därmed säkrare analyser och ökad produktionssäkerhet, bör det vara möjligt att påskynda införandet.

Bryssel den 13 maj 2009

Europeiska ekonomiska och sociala kommitténs
ordförande
Mario SEPI

<u>Informationsnummer</u>	Innehållsförteckning (forts.)	Sida
2009/C 277/17	Yttrande från Europeiska ekonomiska och sociala kommittén om "Förslag till Europaparlamentets och rådets direktiv om en ram för införande av intelligenta transportsystem på vägtransportområdet och för gränssnitt mot andra transportsätt" KOM(2008) 887 slutlig – 2008/0263 (COD)	85
2009/C 277/18	Yttrande från Europeiska ekonomiska och sociala kommittén om "Förslag till Europaparlamentets och rådets förordning om inrättande av ett program för hjälp till ekonomisk återhämtning genom finansiellt stöd från gemenskapen till projekt på energiområdet" KOM(2009) 35 slutlig – 2009/0010 (COD)	90
2009/C 277/19	Yttrande från Europeiska ekonomiska och sociala kommittén om "Meddelande från kommissionen till Europaparlamentet och rådet: Råvaruinitiativet – att uppfylla våra kritiska behov av tillväxt och arbetstillfällen i Europa" KOM(2008) 699 slutlig	92
2009/C 277/20	Yttrande från Europeiska ekonomiska och sociala kommittén om "Meddelande från kommissionen – Insatser mot krisen i den europeiska bilindustrin" KOM(2009) 104 slutlig	98
2009/C 277/21	Yttrande från Europeiska ekonomiska och sociala kommittén om "Förslag till rådets beslut om riktlinjer för medlemsstaternas sysselsättningspolitik" KOM(2008) 869 slutlig – 2008/0252 (CNS)	100
2009/C 277/22	Yttrande från Europeiska ekonomiska och sociala kommittén om "Förslag till Europaparlamentets och rådets direktiv om ändring av rådets direktiv 92/85/EEG om åtgärder för att förbättra säkerhet och hälsa på arbetsplatsen för arbetstagare som är gravida, nyligen har fött barn eller ammar" KOM(2008) 637 slutlig – 2008/0193 (COD)	102
2009/C 277/23	Yttrande från Europeiska ekonomiska och sociala kommittén om "Förslag till rådets direktiv om ändring av direktiv 2003/48/EG om beskattning av inkomster från sparande i form av räntebetalningar" KOM(2008) 727 slutlig – 2008/0215 (CNS)	109
2009/C 277/24	Yttrande från Europeiska ekonomiska och sociala kommittén om "Förslag till rådets direktiv om ändring av direktiv 2006/112/EG om ett gemensamt system för mervärdesskatt, när det gäller skatteundragande vid import och andra gränsoverskridande transaktioner" KOM(2008) 805 slutlig – 2008/0228 (CNS)	112
2009/C 277/25	Yttrande från Europeiska ekonomiska och sociala kommittén om "Kreditvärderingsinstitut" KOM(2008) 704 slutlig – 2008/0217 (COD)	117
2009/C 277/26	Yttrande från Europeiska ekonomiska och sociala kommittén om "Meddelande från kommissionen till rådet, Europaparlamentet, Europeiska ekonomiska och sociala kommittén samt Regionkommittén: Handlingsplan för genomförandet av EU:s djurhälsost strategi" KOM(2008) 545 slutlig	125

PRENUMERATIONSPRISER 2009 (exkl. moms, inkl. frakt och porto)

Europeiska unionens officiella tidning, L- och C-serierna, endast pappersversion	22 officiella EU-språk	1 000 euro per år (*)
Europeiska unionens officiella tidning, L- och C-serierna, endast pappersversion	22 officiella EU-språk	100 euro per månad (*)
Europeiska unionens officiella tidning, L- och C-serierna, pappersversion + årsutgåva på cd-rom	22 officiella EU-språk	1 200 euro per år
Europeiska unionens officiella tidning, L-serien, endast pappersversion	22 officiella EU-språk	700 euro per år
Europeiska unionens officiella tidning, L-serien, endast pappersversion	22 officiella EU-språk	70 euro per månad
Europeiska unionens officiella tidning, C-serien, endast pappersversion	22 officiella EU-språk	400 euro per år
Europeiska unionens officiella tidning, C-serien, endast pappersversion	22 officiella EU-språk	40 euro per månad
Europeiska unionens officiella tidning, L- och C-serierna, månatlig (kumulativ) utgåva på cd-rom	22 officiella EU-språk	500 euro per år
Tillägg till Europeiska unionens officiella tidning (S-serien), meddelanden och offentliga kontrakt, cd-rom, 2 nummer per vecka	flerspråkig: 23 officiella EU-språk	360 euro per år (= 30 euro per månad)
Europeiska unionens officiella tidning, C-serien – allmänna uttagningsprov	Antal språk beroende på uttagningsprov	50 euro per år

(*) Lösnummerpris: 1-32 sidor: 6 euro
33-64 sidor: 12 euro
Mer än 64 sidor: Priset varierar

Europeiska unionens officiella tidning (EUT) ges ut på EU:s officiella språk, och det går att prenumerera på den i 22 olika språkversioner. Den består av två serier: L (lagstiftning) och C (meddelanden och upplysningar).

Varje språkversion kräver en separat prenumeration.

Enligt rådets förordning (EG) nr 920/2005 som offentliggjordes i EUT L 156 av den 18 juni 2005 är Europeiska unionens institutioner under en övergångsperiod inte skyldiga att avfatta och offentliggöra alla rättsakter på iriska. Den iriska utgåvan av EUT säljs därför separat.

En prenumeration på tillägget till EUT (S-serien: meddelanden och offentliga kontrakt) omfattar en flerspråkig cd-rom med alla de 23 officiella språkversionerna.

Prenumeranter på EUT kan på begäran få de olika bilagorna till tidningen. När en bilaga ges ut meddelas prenumeranterna detta genom ett "meddelande till läsarna" i Europeiska unionens officiella tidning.

Försäljning och prenumeration

Publikationsbyrån ger ut publikationer för försäljning som kan beställas från någon av våra kommersiella distributörer. En lista över dessa finns på följande Internetadress:

http://publications.europa.eu/others/agents/index_sv.htm

Via EUR-Lex (<http://eur-lex.europa.eu>) har du kostnadsfritt direkt tillgång till Europeiska unionens lagstiftning. På webbplatsen kan du söka i Europeiska unionens officiella tidning samt i fördrag, lagstiftning, rättspraxis och förberedande rättsakter.

Mer information om Europeiska unionen finns på <http://europa.eu>



Europeiska unionens publikationsbyrå
2985 Luxembourg
LUXEMBURG

SV